

48-4/2018/222

Heves Megye Közgyűlése**Helyben****JAVASLAT****a Heves Megyei Környezetvédelmi Program (2018-2022) elfogadására****Tisztelt Közgyűlés!**

A megyei önkormányzatok környezetvédelmi feladatait, többek között a megye környezetvédelmi programjára vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény (továbbiakban Kv. tv.) tartalmazza.

A Kv tv. 48/A. § (1) bekezdése szerint: „Az emberi egészség védelme, valamint a természeti erőforrások és értékek megőrzése és fenntartható használata érdekében - e vagy külön jogszabályban foglaltak előírása szerint - a környezettel, annak védelmével, illetve a környezetet veszélyeztető tényezőkkel kapcsolatos általános tervet (átfogó környezetvédelmi terv), az egyes környezeti elemekkel, azok védelmével, illetve a környezeti elemeket veszélyeztető egyes tényezőkkel kapcsolatos részletes tervet (tematikus környezetvédelmi terv) és egyedi környezeti adottsággal, problémával foglalkozó tervet (egyedi környezetvédelmi terv) kell készíteni.”

A megyei önkormányzat a környezet védelme érdekében Kv. Tv. 48/B. § (1) és (2) bekezdése szerint köteles önálló környezetvédelmi programot kidolgozni: „Átfogó környezetvédelmi terv az e törvényben szabályozott országos [40. §] és területi (regionális [48/C. §], megyei [48/D. §] és települési [48/E. §]) környezetvédelmi program.

(2) Az átfogó környezetvédelmi terv tartalmazza:

- a) a környezeti elemek állapotának bemutatásán és az azt befolyásoló főbb hatótényezők elemzésén alapuló helyzetértékelést;
- b) a fenntartható fejlődéssel összhangban álló, elérni kívánt környezetvédelmi célokat, valamint környezeti célállapotokat;
- c) a célok és célállapotok elérése érdekében teendő főbb intézkedéseket (különösen a folyamatban lévő, illetve az előirányzott fejlesztésekkel és a működtetéssel kapcsolatos feladatokat), valamint azok megvalósításának ütemezését;
- d) a kitűzött célok megvalósításának szabályozási, ellenőrzési, értékelési eszközeit;
- e) az intézkedések végrehajtásának, valamint a d) pont szerinti eszközök alkalmazásának várható költségigényét, a tervezett források megjelölésével.”

48/D. § (1) A megyei környezetvédelmi program tartalmazza a 48/B. § (2) bekezdésben foglaltaknak megfelelően azokat a célokat és intézkedéseket, amelyek elérése, illetve megvalósítása megyei szinten hatékony és indokolt.

(2) A megyei közgyűlés gondoskodik a megyei környezetvédelmi programban foglalt feladatok végrehajtásáról, a végrehajtás feltételeinek biztosításáról, figyelemmel kíséri az azokban foglalt feladatok megoldását.

Heves megye környezetvédelmi programja 1997-ben került elfogadásra, majd 2005-ben foglalkozott a Közgyűlés egy beszámoló keretében a program végrehajtásával. A Heves Megyei Önkormányzat 2017. tavaszán a megyei önkormányzatok rendkívüli támogatására kiírt pályázat keretében nyújtott be támogatási kérelmet többek között a megyei környezetvédelmi program felülvizsgálatára, melyre vonatkozóan támogató döntés született az év végén. A Heves Megyei Önkormányzat a megyei környezetvédelmi program elkészítése tárgyában 2017. decemberében vállalkozási szerződést kötött a Heves Megyei Területfejlesztési Ügynökség nKft-vel.

A tervezés során megkeresésre kerültek a Közgyűlés által elfogadott Partnerségi Tervben szereplő szervezetek, hatóságok és valamennyi települési önkormányzat. A megkeresés célja a partnerek által tapasztalt környezeti problémák felmérése és összegyűjtése volt. Felhasználásra kerültek továbbá a települési önkormányzatok korábbi adatszolgáltatásai, melyekben a közmű ellátottságot érintő mennyiségi és minőségi hiányosságokat mértük fel. A helyzetértékelés pontosítása érdekében munkacsoport ülésre került sor 2018. március 27-én, ahol a megjelent szervezetekkel együtt került áttekintésre a programozást megalapozó SWOT analízis, illetve elhangoztak intézkedési javaslatok is.

A Heves Megyei Környezetvédelmi Program előzetes, egyeztetési változata a Kv tv. tartalmi előírásainak megfelelően a következőket tartalmazta:

1. A megye környezeti helyzetértékelése (környezeti elemek állapota, főbb hatótényezők értékelése, SWOT elemzés, az előző program értékelése);
2. Heves megye környezetvédelmi programjának célrendszere (jövőkép, átfogó, stratégiai és specifikus célok);
3. Heves megye Környezetvédelmi Programjának stratégiai eszközei és beavatkozási területei;
4. Heves megye Környezetvédelmi Programjának végrehajtási keretrendszere (beavatkozások megvalósításának költségigénye, intézményi háttér, monitoring).

2018. április 26-án a Heves Megyei Közgyűlés elfogadta a Heves Megye Környezetvédelmi Programja (2018-2022) dokumentum Egyeztetési Változatát, melyet társadalmasításra bocsátott. A társadalmasítási verzió véleményezésére 2018. május 25-ig nyílt lehetőség. A partnerségi tervben szereplő szakmai szervezetek, szomszédos megyei önkormányzatok és Heves megye települései részéről összesen 21 esetben érkezett észrevétel. Az észrevételeket magában foglaló táblázatot jelen előterjesztés I. számú melléklete tartalmazza. A Szakmai Kerekasztal szereplőinek és az írásbeli állásfoglalásra felkért véleményezőknek építő jellegű észrevételei, javaslatai bedolgozásra kerültek, melyeket az előterjesztés II. számú mellékletét képező Heves Megye Környezetvédelmi Programja (2018-2022) tartalmaz.

A Megyei Fejlesztési és Nemzetközi Ügyek Bizottsága 2018. június 19-i ülésén 11 igen szavazattal, egyhangúlag támogatta a határozati javaslat közgyűlési megtárgyalását és a határozati javaslat elfogadását.

Kérem a Tisztelt Közgyűlést, hogy az előterjesztést megtárgyalni és a határozati javaslatot elfogadni szíveskedjen.

Eger, 2018. június 20.

Szabó Róbert

Törvényességi szempontból ellenőriztem:

Dr. Barta Viktor

Közigyűlési határozati javaslat:

A Heves Megyei Közigyűlés megtárgyalta és jóváhagyta a Heves Megye Környezetvédelmi Programja (2018-2022) dokumentumot.

Felelős: Szabó Róbert
Heves Megyei Közigyűlés Elnöke
Dr. Barta Viktor
Heves Megye Főjegyzője

Határidő: azonnal

Heves Megye Környezetvédelmi Programjának (2018-2022) társadalmasítása

Véleményt nyilvánító szervezet neve	Észrevétel, megjegyzés	Vonatkozó szövegrész helye (fejezet)	Vonatkozó szövegrész helye (oldalszám)	Észrevétel, megjegyzés beépülése
Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság	Kérem a 108, 75, 21 mennyiségek után a db szavakat törölni!	A) pont 1. bek. (5. és 6. sor)	9.	beépült
Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság	Kérem 2352 ha-t 2494 ha-ra , illetve a 2102 ha-t 2244 ha-ra javítani!	A) pont 4. bek. (2. sor)	10.	beépült
Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság	Kérem a mondat végére beilleszteni: , melyből 116,63 ha található Heves megye területén.	A) pont 4. bek. (1. mondat)	10.	beépült
Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság	Kérem az 5. bekezdést törölni!	A) pont 5. bek.	10.	beépült
Abasár Községi Önkormányzat Radványi Károly képviselő véleménye alapján	A Mátrai Erőmű ZRT. 2015. január 20.-tól Alsóküszöb értékű veszélyes üzem besorolásba került, már nem Felsőküszöb értékű veszélyes üzem.	Kármegelőzés, környezetbiztonság: A négy felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem: a visontai Mátrai Erőmű Zrt., a Primagáz Zrt. horti töltőüzeme, az OPAL Tartálpark Zrt. vámosgyörki tárolója és a siroki RUAG Ammotec Zrt.	34.	beépült
	A Mátrai Erőmű ZRT. 2015. január 20-tól Alsóküszöb értékű veszélyes üzem besorolásba került, már nem Felsőküszöb értékű veszélyes üzem.	S 2.4. Környezeti kármegelőzés: A négy felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem: a visontai Mátrai Erőmű Zrt., a Primagáz Zrt. horti töltőüzeme, az OPAL Tartálpark Zrt. vámosgyörki tárolója és a siroki RUAG Ammotec Zrt.	79.	beépült
Abasári Napsugár Óvoda Kobziné Pelle Beáta intézményvezető véleménye alapján	Önkormányzatok, gazdálkodó szervezetek, vállalkozások, társadalmi szervezetek: • A természeti és környezeti értékek bemutatását szolgáló fejlesztések, programok megvalósítása, lehetőség szerint életciklus-csoportok szerint differenciálva, az erdei óvoda és iskola intézmények, valamint a természetes környezetvédelmi oktatóközpontok szerepének erősítése ezen tevékenységekben. Az előző gondolatokkal egyetértünk, van helye egy ilyen dokumentumban.	S 3. 5. Turizmus – ökoturizmus	90.	bevetkezőzást nem igényelt
	„A fenntartható fogyasztással kapcsolatos eszközökről, kezdeményezésekről és legjobb gyakorlatokról szóló információk és tudás megosztásának ösztönzése.” Az előzőhöz hasonlóan jó gondolatnak tartjuk.	S 3. 2 A fogyasztásból eredő hatások csökkentése és a megyei hulladékgazdálkodás fejlesztés” című rész	84.	bevetkezőzást nem igényelt
	- Lakosság nagy részére közvetetten hatnak a köznevelési intézményekben folyó ZÖLD programok - Zöld óvoda hálózat, Öko iskola program: egyre több intézmény kapcsolódik be és építi be napi szinten a nevelő-oktató munkába - Helyi Tantervben, Helyi Pedagógiai Programban megfogalmazott környezeti neveléssel, egészséges életmóddal kapcsolatos célkitűzések alapján történik az oktatás-nevelés.	Kiegészítő megjegyzés, amit szerintem még bele lehetne tenni		beépült
	Lehetőségek közé kiegészítésként beírni: Köznevelési intézmények oktató- nevelő munkája.	2. számú melléklet: Heves Megye Tematikus SWOT elemzése	106.	beépült

Abasár Községi Önkormányzat, Kazsu Attila képviselő véleménye alapján	" Gyenge adottságú szántók gyepesítése" már régi gondolat, terv. Nagyon helyes elképzelés, de nincs olyan gazda aki ezt önként belátja és hagyja a szántóját gyepként kezelni. Ez csak kemény szankciókkal vagy megfelelő támogatással működik. A gyenge területek gyeppe alakítása mellett sokkal fontosabb volna a közmunka programban elkövetett, bozót, cserje irtás, ároktakarítás, nádasok felszámolását szorgalmazó természetpusztító célkitűzések helyett un. szegélyhatást kialakító mezőgazdasági hozzáállás. Egy egy adott szántóföldi kultúra 1%-át jelentő szegélyterületeken csökkentett kemikália használat, esetleges művelés elhagyás vagy csökkentés. Meghatározott területnagyságonként kötelező mezővédő fa és cserje sávok kialakítása a szántóterületeken, továbbá csökkenteni az egybefüggő táblaméreteket .	Legelső fejezet rész.	28.	beépült
	"Csekély mennyiségű erdő telepítés valósult meg- Mivel az állami termőterületeken csekély az alkalmas telepítendő terület" Ez így ebben a formátumban elég hihetetlen. Mivel a megye erdőterületeinek 60%-a állami terület... A telepítési "kedv" és kényszer ami csekély, terület lenne bőven... Amíg az erdészet magasabb prioritást élvez mint a " hármas funkciók " többi élvezői, legfőképpen a lakosság, addig nehezen várható el jelentős, pozitív változás.	Erdők	5.	bevetkeozást nem igényelt
	A hazai nagyvadállományunk nagyságát nem az erdősítés befolyásolja, mert az csupán kismértékű emelkedést mutat a nagyvad állomány emelkedéséhez képest. A hazai nagyvadállományunk a helytelen gazdálkodási hozzáállás miatt emelkedik és a mezőgazdasági strukturális méretek miatt. Ma magyarországon van kb 50-60 ezer vadász. Ezeknek az embereknek a hobitevékenységét szolgálja egyedül a túltartott létszámú vadállomány (legfőképpen az Alföldi vaddisznó létszám, a Dél-dunántúli gímszarvaslétszám) Ezt a nagyvad állomány létszámot viszont közel egymillió mezőgazdaságból élő gazdálkodó sínyli meg.	Második bekezdés	37.	bevetkeozást nem igényelt
	A teljes dokumentum, nagyon helyesen, a közép és hosszú távon fenntartható vidéki életvitelt, struktúrát a természetvédelem jegyében képzei el. Mivel jól látható, hogy jelentős változás csak a minőségi, természetközeli, fenntartható módon valósulhat meg. És ennek tükrében tesz ajánlásokat. Az ilyen irányú természetvédelmi elkötelezettség elképzelhetetlen a jelenlegi természetvédelmi szerep, hatóságok megerősítése nélkül. Jeleneg Heves megyében a természetvédelmi őrszolgálatok területnagysága és az egy természetvédelmi örre jutó területek nagysága kezelhetetlen szinten van ha ilyen erejű változásokat szorgalmaznak a gazdálkodókra, lakosokra, önkormányzatokra, szervezetekre. Mivel ellenőrizhetetlen, betarthatatlan az előírányzott elképzelés. A szakmai irányításról, véleményezésről ne is beszéljünk. Sokkal komplexebb kapcsolatokra van szüksége a "termelő" szegmensnek a természetvédelmi szervezetekkel és hatékonyabb támogatási, irányítási rendszere.	Teljes dokumentum		bevetkeozást nem igényelt
Abasár Község Önkormányzat	A Mátrában az erdőgazdálkodással összefüggésben tapasztalható, hogy a kidőlt fák természetvédelmi szempontból történő helyben hagyása a helyi patakok vígygyűjtő területén ár - és belvízvédelmi kockázatot jelentenek, a szélsőséges nagy esőzések következtében kialakuló villámárvizeknél tapasztaljuk a felgyülemlett uszadékokban. A vízyűjtők közvetlen közelébe katasztrófavédelmi szempontból javasolt a kidőlt fák ágainak, törzsének erdőgazdálkodási szempontokat is figyelembe vevő kezelése.	kiegészítő megjegyzés		bevetkeozást nem igényelt
Abasár Község Önkormányzata	Az illegális hulladék lerakásával kapcsolatos összefogás jelentősége óriási. A Rendvédelmi, katasztrófavédelmi feladatokat ellátók, az önkormányzatok, a természetvédelmi hatóságok, és a civil szervezetek - különös tekintettel a polgárőr egyesületekre - közösen, tervszerűen , a helyi jelenlét erősítésével preventív hatást is gyakorolva léphetnek fel a környezetkárosítókkal szemben.	általános megjegyzés- minden környezetkárosítással összefüggésben értelmezhető		bevetkeozást nem igényelt
	erdő hármas funkciójának egyensúlyban tartása - érdemes volna konkrétan feltüntetni a három funkciót	Erdők	5.	
	A legjelentősebb a Mátrai Erőmű Zrt. bányászati tevékenysége - itt megemlíthető esetleg, hogy a bánya tevékenysége miatt, jelentősen csökkent a talajvíz szintje, (kb. 20 km-es körben), ami a mind a lakossági, mind a mezőgazdasági tevékenységeket érintette.	Felszíni és felszínalatti vizek	8.	beépült
	Hiányzik a felsorolásból az Istenmezejei glaukonitos eredetű kopár homokkő (Noé szőlője)	Természeti értékek	24.	beépült

Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Heves Megyei Igazgatósága	Megemlíthető esetleg a Tisza-tavi hallépcső, mint ökológiai folyosó.	Ökológiai rendszerek, folyosók...	29.	beépült
	Az önkormányzatoknál és a gazdálkodó szervezeteknél, az intézkedések felsorolásánál tördelési hiba.	S 1.1 Levegőtisztaság javítása - A célok elérése érdekében szükséges intézkedések	68.	beépült
	Az S1.4 és S1.5-ből hiányzik a "A célok elérése érdekében szükséges intézkedések" szövegrész.		71-72.	beépült
	Az S 1.5-be fel lehetne venni a lakossági/vállalkozói zöldfelület verseny támogatását. (mint a régi Tiszta udvar rendes ház mozgalom). Ide tartozhat a közösségi konyhakertek kialakításának a felkarolása is.	S 1.5 Zöldfelületek védelme	72.	beépült
	A 2.1 specifikus célhoz egy ajánlás. A biológiai sokféleség megőrzése, valamint oktatási és szemléletformálási célból, iskolakertek létrehozásának támogatása. Kis támogatásigényű de látványos, széles csoportot elérő akció.	Heves Megyei Környezetvédelmi Program intézkedései	97.	
	Nagyfokú melioráció - helyesen: nagyfokú degradáció (a melioráció talajjavítási tevékenységeket jelent)	SWOT melléklet I.B. KÖRNYEZETI HATÓTÉNYEZŐK, HAJTÓERŐK 6. Mezőgazdaság, erdészet - gyengeségek	122.	beépült
Domoszló Községi Önkormányzat (3263 Domoszló, Petőfi S. u. 5.)	Tarjanka-Szurdok: fokozottan védett tájvédelmi körzet, amely nem szerepel a természeti értékek között.	Természeti értékek.	23-26. oldal	beépült
MÁV Zrt. Üzemeltetési Vezérigazgató-helyettesi Szervezet Pályavasúti Területi Igazgatóság Miskolc	A 3.4 fejezetben a vasúti vonatkozások hiányoznak	3.4 fejezet	88.	beépült
MÁV Zrt. Üzemeltetési Vezérigazgató-helyettesi Szervezet Pályavasúti Területi Igazgatóság Miskolc	Tájékoztatjuk, hogy nagyobb állomásokon az adott időszakban a szelektív hulladékgyűjtés bevezetését fogjuk kezdeményezni a helyi önkormányzatok bevonásával.	-	-	beavatkozást nem igényelt
Heves Megyei Vízmű Zrt.	A 16. oldal 1. bekezdését kérjük a következők szerint módosítani: "A Heves Megyei Vízmű Zrt. az ellátási területén található 70 vízbázisból, felszín alatti vizekből szerzi az éves közel 15.700 em3 nyersvíz mennyiséget. A közel 12.600 em3/év szolgáltatott víz 96%-a saját vízszerzésből származik, míg 4 % a társvízműtől átvett víz. A vízszerzést biztosító ~ 190 db működő vízműkút 75 %-a mélyfúrású kút és a nyersvíz 85 %-át szolgáltatja, míg a kitermelt nyersvíz 15 %-át sekélymélységű és talajvíz kutakból nyerjük. A felszín alatti vízkészletek megoszlása 15.700 em3/év nyers-víz 68 %-a réteg, 15 %-a karszt, 14 %-a talajvíz, 2 %-a hasadékvíz, 1% felszíni víz."	KÖRNYEZETI ÁLLAPOTFELMÉRÉS, KÖRNYEZETI ELEMEEK ÁLLAPOTA, A KÖRNYEZETI ELEMEEK VÉDELME; Felszín alatti vizek	16.	beépült
Heves Megyei Vízmű Zrt.	A 54. oldal 1. bekezdését kérjük a következők szerint módosítani: " Heves megyében jelenleg három szolgáltató - a Heves Megyei Vízmű Zrt., az Észak-magyarországi Regionális Vízművek Zrt. És a Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt. - biztosítja a fogyasztók számára a víziközmű szolgáltatást. Az ivóvíz-szolgáltatás gyakorlatilag mennyiségi oldalról biztonságos, korlátozásmentes. Megfigyelhető azonban, hogy a lakossági fogyasztók tényleges ivóvíz-fogyasztása az utóbbi években folyamatosan csökken."	FŐBB HATÓTÉNYEZŐK ÉS HAJTÓERŐK ÉRTÉKELÉSE; Vízellátás, szennyvízkezelés	54.	beépült
Heves Megyei Vízmű Zrt.	A 54. oldal 2. bekezdését kérjük a következők szerint módosítani: " Heves megye településeinek vízellátottsága előnyösnek modható, kielégíti a lakosság ivó- és vízigényét és a közintézmények, egyéb létesítmények esetében is hasonló a helyzet. Az előző állítást bizpnyítja, hogy a KSH adatai szerint 2010-től Heves megye mind a 121 települése rendelkezik vezetékes vízellátással, s lényegében azt lehet mondani, hogy már 2000-ben a települések 98 %-a rákapcsolódott a megye vízellátó rendszerére. A megyében található több mint 135 000 háztartás közül a folyamatos bővítésnek köszönhetően 2016-ra 128 000 lakás lett bekapcsolva a közüzemi ivóvízvezetékálózatba, ez a lakások 94,3%-a, amely közel ugyanannyi, mint az országos arány (94,4 %)."	FŐBB HATÓTÉNYEZŐK ÉS HAJTÓERŐK ÉRTÉKELÉSE; Vízellátás, szennyvízkezelés	54.	beépült

Heves Megyei Vízmű Zrt.	A Heves Megyei Vízmű Zrt-hez tartozó településekre vonatkozóan az 54. oldal 3. bekezdését kérjük a következők szerint módosítani: " A közüzemi ivóvíz szolgáltatás területén fennálló vízminőségi problémák megoldását szolgáló Ivóvízminőségjavító Program valósult meg több dél-hevesi településen (pl.: Tiszanána, Sarud), illetve nemrég fejeződött be a Hevest, Pélyt és Kömlőt érintő program végrehajtása. A szolgáltatott ivóvíz egyes paraméterei nem teljesítették az előírt határértékeket Heves város, Kömlő és Pély település esetében sem. Heves város és Kömlő település esetében az ivóvíz ammóniumtartalma, még Pély község esetében az ivóvíz arzén és ammónium tartalma haladta meg az előírt határértékeket. Heves város esetében a meglévő vas- és mangántalanító technológia került átépítésre, valamint kiegészítésre ammóniamentesítő technológiai berendezésekkel, a beruházás keretében Heves -Alatka városrész felfűzésre került a hevesi vízellátó rendszere. Pély és Kömlő esetében egy-egy új ivóvíztisztító technológia került kiépítésre."	FŐBB HATÓTÉNYEZŐK ÉS HAJTÓERŐK ÉRTÉKELÉSE; Vízellátás, szennyvízkezelés	54.	beépült
Heves Megyei Vízmű Zrt.	A Heves Megyei Vízmű Zrt. üzemeltetési területén teljes mértékben hiányzik a csatornarendszer az alábbi településeken: Kerekharszt (KEHOP 2.2.2 épül), Kisanána, Véc, Visznek, Átány, Kömlő, Tarnaörs, Erk, Zaránk, Tarnasdadány, Tarnabod, Detk (Kehop 2.2.2 épül), Ludas (Kehop 2.2.2 épül), Nagyút (Kehop 2.2.2 épül), Nagyfüged (Kehop 2.2.2 épül), Tarnaméra (Kehop 2.2.2 épül), Boconád (Kehop 2.2.2 épül), Hevesvezekény, Tarnaszentmiklós, Pély, Mezőtárkány (Kehop 2.2.2 épül), Egerfarnos (Kehop 2.2.2 épül), Mezőszemere (Kehop 2.2.2 épül). A Kehop 2.2.2 keretén belül az alábbi szennyvíztisztító telepeken lesz fejlesztés: Boldog, Heréd, Gyöngyös, Eger, Bogács, Heves, Füzesabony	FŐBB HATÓTÉNYEZŐK ÉS HAJTÓERŐK ÉRTÉKELÉSE; Vízellátás, szennyvízkezelés	55.	beépült
Heves Megyei Vízmű Zrt.	"A kezelésen túlesett szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználásnak több formája is ismert: injektálás, biogáz termelés, égetés és komposztálás." szövegrész helyett javasoljuk: A kezelésen túlesett szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználásnak több formája is ismert: injektálás, trágyaszóróval terítés és beszántás. A szennyvíziszap elhelyezése a lerakáson és mezőgazdaságon kívül történhet még égető műben, komposztáló telepen. A biogáz termelés csak egy előkezelési művelet, amelyben a gázkinyerést követően a szennyvíziszap az előző elhelyezési formák valamelyikében kerül elhelyezésre."	KÖRNYEZETI ÁLLAPOTFELMÉRÉS, KÖRNYEZETI ELEMEEK ÁLLAPOTA, A KÖRNYEZETI ELEMEEK VÉDELME; Vízellátás, szennyvízelvezetés	55.	beépült
Heves Megyei Vízmű Zrt.	A 76. oldal Felszín alatti vizek című alfejezet 1. bekezdését az alábbiak szerint kérjük módosítani: " A megye egyik legfontosabb természeti erőforrása a felszín alatti víz. A megye legfontosabb felszín alatti vízkészletét a rétegvízbázis adja. Emellett kisebb mértékben karszt- és talajvíz felhasználása is történik hasonló arányban."	HEVES MEGYE KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMJÁNAK CÉLRENDSZERE; Vizek védelme és fenntartható használata	76.	beépült
Heves Megyei Vízmű Zrt.	A 76. oldal Felszín alatti vizek című alfejezet 2. bekezdés utolsó mondatát az alábbiak szerint kérjük módosítani: " A jó minőségű karsztvízbázis a megye területén számos település vízellátását biztosítja."	HEVES MEGYE KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMJÁNAK CÉLRENDSZERE; Vizek védelme és fenntartható használata	76.	beépült
Gyöngyös Város Önkormányzata	Heves Megye Környezetvédelmi Programjánka átfogó célja a fenntartható fejlődés környezeti elemeinek biztosítása helyett a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosítása (lásd még: 4 NPK vezetői összefoglaló 5. bekezdés)	Vezetői összefoglaló, ill. Átfogó körny. Célkitűzések	1. és 65.	beépült
Gyöngyös Város Önkormányzata	A célok eléréséhez szükséges intézkedések között önkormányzat feladatuként szerepel a jogszabályokban előírt hatósági feladatok teljes körű ellátása. A hatályos jogszabályok értelmében sem az önkormányzat, sem a jegyző nem rendelkezik levegőtisztaságvédelmi hatósági jogkörrel, ennek megfelelően javítást javasolunk.	Levegőtisztaság javítása	68.	beépült

Gyöngyös Város Önkormányzata	A hulladékok lakossági tüzelőberendezésben, vagy nyílt téren történő égetésének visszaszorításában kiemelt szerepe kell legyen a hatósági intézkedéseknek, ezért javasoljuk, hogy a levegőtisztaság-javítását szolgáló feladatok, illetve itnézkedések kerüljenek kiegészítésre az illegális égetések elleni határozott és hatékony hatósági fellépéssel. A lakosság feladatait pedig javasoljuk kiegészíteni a hulladékégetés tilalmával.	Levegőtisztaság javítása, Heves Megyei Környezetvédelmi Program intézkedései	68-69., 96.	beépült
Gyöngyös Város Önkormányzata	Az intézkedéseket javasoljuk a megújuló energia népszerűsítés mellett tényleges használatának elősegítésével kiegészíteni.	Erőforrás és energiatakarékosság javítása	82.	beépült
Gyöngyös Város Önkormányzata	A hulladékgazdálkodással kapcsolatos célok eléréséhez felsorolt feladatok egyike sincs önkormányzathoz rendelve. Javasoljuk, hogy a hulladékkal kapcsolatos közszolgáltatáshoz tartozó feladatok címzettje gazdálkodó szervezetek helyett az önkormányzat legyen.	A fogyasztásból eredő hatások csökkentése	84.	beépült
Gyöngyös Város Önkormányzata	A klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás hatékony intézkedéseként javasoljuk, hogy a meglévő közterületi faállomány megőrzése és újak telepítése kerüljön nevesítésre az önkormányzati feladatok között.	ÜHG kibocsátás csökkentése	86.	beépült
Tiszavíz Víztermelő Kft.	Szövegmódosítási javaslat: "A megye területén található egy megújuló energia alapú víztermelő Kiskörén, melyet a Tiszavíz Víztermelő Kft. üzemeltet. Az erőmű évente átlagosan 90.000 MWh villamos energiát termel.	Energiaellátás	56.	beépült
Nógrád Megyei Önkormányzat	A 26. oldal utolsó bekezdésében a környezetvédelmi rendszere és a gazdaság viszonyát a mondat szerkezetben javaslat pontosítani.		26.	beépült
Nógrád Megyei Önkormányzat	A Kármentesítés c. fejezetben Gyöngyösorszi bányavíz kezelés esetében tervezett munkáinak befejezési dátumát javaslat felülvizsgálni.			beépült
Nógrád Megyei Önkormányzat	Az ábra jelmagyarázata hiányos.	27. ábra	57.	beépült
Északmagyarországi Regionális Vízüz Zrt.	Köszörfölgyi víztározó nevét javítani szükséges (Köszörfölgyiről)		9.	beépült
Északmagyarországi Regionális Vízüz Zrt.	A Gyöngyösorszi munkálatok végdátumát javítani szükséges.		33.	beépült
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	Heves, Kömlő, Kiköre és Pély települések esetében megvalósult ivóvízminőségjavító program eredményeként biztosított a lakosság egészséges ivóvízzel való ellátása. Hevesen és Kömlőn vas-, mangán- és ammónia mentesítő technológiák, Kiskörén és Pélyen vas-, mangán- és arzénmentesítő technológia épült ki.	Vízellátás	54.	beépült
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	Nem csak a felsorolt 5 településen nincs csatornahálózat. A KÖTIVIZIG működési területéhez tartozó települések közül Tarnaszentmiklóson, Hevesvezekényen, Kömlőn és Átányban nincs kiépített csatornahálózat. A többi település helyzetéről a másik két vízgyűjtő terület tájékoztatást adni.	Vízellátás	55.	beépült
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	A "Felszíni és felszín alatti vizek" témakörénél javasoljuk megemlíteni a 1110/2017. (III.7.) Kormányhatározatban elfogadott Nemzeti Vízstratégiát.	Felszíni és felszín alatti vizek	7.	beépült
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	A porózus víztest gyenge mennyiségi és kémiai állapota jellemző ... az NO3 és SO4 szennyezés a vízbázisban szövegrész megfelelő helye a 12. oldalon lévő "Felszín alatti vizek" fejezet.	Felszíni vizek	11.	beépült
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	Javasoljuk a KÖTIVIZIG által korábban KP-1239-002/2018 sz. adott vélemény mellékleteként megküldött nem jó állapotú felszín alatti víztestek konkrét szerepeltetését táblázatos formában.	Felszín alatti vizek	12.	beépült
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	Javasoljuk a felszín alatti vizek SWOT analízis készítésekor, hogy vegyék figyelembe az öntözőtelepek víztermelésének a felszín alatti vízkészletre.	2. számú melléklet: Heves Megye Tematikus SWOT elemzése 3. felszín alatti vizek	108.	beépült
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	Engedély nélküli kutak, mint a felszín alatti vízkészletre ható veszélyforrást, figyelembe kell venni a SWOT analízis készítésekor.	2. számú melléklet: Heves Megye Tematikus SWOT elemzése 3. felszín alatti vizek	108.	beépült

Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	Javasoljuk a tanulmányban hangsúlyosabban szerepeltetni a fenntartható öntözés témakörét. Ehhez segítséget adhat a 2017-ben elkészült Vízkészlet-Gazdálkodási Térségi Terv és VKGTT Stratégiai Környezeti Vizsgálata, amely a KÖTIVIZIG honlapjáról letölthető.			
Rózsaszentmárton Községi Önkormányzat	Rózsaszentmárton községben az 1890-es évektől az 1950-es évekig mélyműveléses bányászat működött, majd az 1950-es évektől külszíni bányászat. A bányászat maradványai részben rendezésre kerültek, de maradtak önkormányzati- és magántulajdonban olyan területek, tájsebek, amelyek rekultivációja eddig elmaradt. (meddőhányók, lejtaknák stb.) Ezen területek területhasznosítása jelenleg teljesen kizárt, szükséges a felmérés és a rekultiváció az újbóli mezőgazdasági, vagy ipari célú hasznosításhoz, valamint a környezeti ártalmak felszámolása érdekében.	Ipar és bányászat	30.	beépült
Rózsaszentmárton Községi Önkormányzat	Rózsaszentmártonban a Mátravidéki Szénbányák Rt. Által az 1950-es években megépített szennyvízhálózat nagy része a 2012-ben elkészült uniós beruházásnak köszönhetően átépítésre, felújításra került. Mintegy 880 fm megánerületen, ill. közterületen lévő szennyvízcsatorna azonban nem került átépítésre, ezek közterületre történő megépítését, felújítását tervezte meg az önkormányzat. A felújításra egyrészt mintegy 70 éves csatornahálózat állapota miatt van szükség, másrészt a Heves Megyei Vízműnek, mint üzemeltetőnek jelentős kiadásokat jelent ezen szakasz fenntartása az elzáródások, valamint a nehéz hozzáférhetőség miatt. Az önkormányzat vízjogi létesítési engedéllyel rendelkezik ezen területek felújítására, melyre fejlesztési forrást keresünk.	Vízellátás	55.	beépült
Rózsaszentmárton Községi Önkormányzat	Rózsaszentmárton községben 2013-ban átadásra került a csapadékvíz elvezetés beruházás I. üteme. A község vízgyűjtője mintegy 1000 ha. A terepviszonyok, valamint a vízelvezető árkok állapotát figyelembe véve szükséges a csapadékvíz elvezetés II. ütemének megvalósítása., az Ágói patak rendezése, kiárkolása, több helyen kővel történő kirakása, a hidak felújítása. Az Ágói patak, valamint a 2441. számú megyei közút közötti lefolyástalan terület rendezése égető probléma, a terület alatt fekvő üdülőházak rész többször is víz alá került. A 2014-es jogszabálmódosítás után az önkormányzat a kezelője az Ágói pataknak, amely igen nagy terhet ró az önkormányzatra.	A korábbi Környezetvédelmi Program teljesülésének bemutatása	63.	beépült
Rózsaszentmárton Községi Önkormányzat	A Rózsaszentmárton Ecséddel összekötő 24141. sz. megyei közút pályaszerkezete erősen rongálódott, a felületi zárás lekopott, erősen kátyús. Mivel igen nagy forgalmat bonyolít le, szükséges ezen út felújítása.	Közüthálózat, egyéni és közösségi közlekedés	45.	beépült
Pest Megyei Önkormányzat	A mellékletben szereplő idegenhonos növényfajok listáját javasoljuk kiegészíteni a Magyar Állami Természetvédelem által összegyűjtött az idegenhonos inváziós fajok hazai jegyzékével.	Melléklet		beépült
Domjáné Dr. Nyizsalovszki Rita	A SWOT analízisből annak terjedelme miatt célszerű lenne egy rövid, akár táblázatos összefoglalást készíteni.	2. sz. melléklet		beépült
Domjáné Dr. Nyizsalovszki Rita	Célszerű lenne a kapcsolódó hazai és nemzetközi stratégiai dokumentumokból egy önálló összefoglalást írni.			beépült
Domjáné Dr. Nyizsalovszki Rita	A stratégiai és horizontális célok közül az S 2.2. Talajok védelme célt javasolt kiegészíteni a nagyobb beruházások kapcsán azok barnamezős területen történő megvalósításának vizsgálatával.	S 2.2. Talajok védelme	75.	beépült
Domjáné Dr. Nyizsalovszki Rita	Javasolt kiegészíteni a dokumentumot Heves megye bányászati tevékenységgel érintett területeinek listájával.	Energiaforrások, ásványkincsek	5.	beépült

HEVES MEGYE KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMJA (2018-2022)

készítette a Heves Megyei Önkormányzat megbízásából
a Heves Megyei Területfejlesztési Ügynökség Non-profit Kft

2018. június

Tartalom

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	1
A TERVEZÉS KÖRÜLMÉNYEI	2
KÖRNYEZETI ÁLLAPOTFELMÉRÉS, KÖRNYEZETI ELEMOK ÁLLAPOTA, A KÖRNYEZETI ELEMOK VÉDELME	3
Természeti adottságok	3
Erdők	6
Energiaforrások, ásványkincsek	7
Levegőminőség	8
Felszíni és felszínalatti vizek	9
Felszíni vizek	11
Felszín alatti vizek	14
Talajok	20
Zaj- és rezgésterhelés	21
Hulladékgyűjtés	24
Épített örökség védelme	24
Természeti értékek	26
Táj jellemzői, természet- és tájvédelem	30
Tájgyűjtési formák Heves megye területén	31
Táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása	33
Kármentesítés	34
Kármegelőzés, környezetbiztonság	38
A klímaváltozás hatásai a környezeti elemekre	39
FŐBB HATÓTÉNYEZŐK ÉS HAJTÓERŐK ÉRTÉKELÉSE	42
Demográfia	42
Heves megye egészségügyi helyzete	45
Közúthálózat, egyéni és közösségi közlekedés	49
Heves megye gazdasági helyzete	52
Mezőgazdaság	53
Turizmus	57
Ipar	58
Vízellátás, szennyvízkezelés	60
Energiaellátás	62
Hulladékgyűjtés	64
Épített környezet (lakásviszonyok, épített örökség)	65
A korábbi Környezetvédelmi Program teljesülésének bemutatása	66
Kapcsolódás a nemzetközi és hazai stratégiákhoz	70
EU-s szakpolitikai háttér	70
Területi Agenda 2020	70
Partnerségi Megállapodás (2014-2020)	70
Európai Táji Egyezmény	72
Hazai szakpolitikai háttér	73
Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió	73
Országos Területrendezési terv	75
Nemzeti Biodiverzitás Stratégia (2015-2020)	76
Nemzeti Környezetvédelmi Program	77
Nemzeti Természetvédelmi Alapterv	80
Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia	81

Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia	83
Nemzeti Energiastratégia 2030	85
Magyarország Vízyűjtő-gazdálkodási Terve	87
Nemzeti Vízstratégia (Kvassay Jenő Terv)	88
Nemzeti Erdőstratégia (2016-2030)	90
Heves Megye Területfejlesztési Konceptiója (2014-2020)	91
Heves Megye Területfejlesztési Programja (2014-2020)	92
Heves Megye Integrált Területi Programja (2014-2020)	93
Heves Megye Területrendezési Terve	94
Pest Megyei Környezetvédelmi Program (2014-2020)	95
Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Környezetvédelmi Programja (2017-2022)	96
TEMATIKUS SWOT ELEMZÉS	99
HEVES MEGYE KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMJÁNAK CÉLRENDSZERE	103
Környezeti jövőkép	103
Átfogó környezeti célkitűzés	103
Stratégiai és horizontális célok	104
S 1.1 Levegőtisztaság javítása	106
S 1.2 Zajterhelés csökkentése	107
S 1.3 Ivóvíztisztaság javítása	107
S 1.4 Szennyvízelvezetés és -tisztítás	109
S 1.5 Zöldfelületek védelme	110
S 1.6 Környezet és egészség	111
S 2.1. Biológiai sokféleség megőrzése	112
S 2.2. Talajok védelme	113
S 2.3. Vizek védelme és fenntartható használata	114
S 2.4. Környezeti kármegelőzés	116
S 2.5. Környezeti kármentesítés	117
S 3.1 Erőforrás- és energiatakarékosság javítása	118
S 3. 2 A fogyasztásból eredő hatások csökkentése és a megyei hulladékgazdálkodás fejlesztés	119
S 3.3 ÜHG kibocsátásának csökkentése	122
S 3. 4. Közlekedés és környezet	123
S 3. 5. Turizmus – ökoturizmus	124
HEVES MEGYE KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMJÁNAK BEAVATKOZÁSI TERÜLETEI	126
A végrehajtás stratégiai eszközei	126
1. A környezettudatos szemlélet erősítése	126
2. Társadalmi részvétel, környezeti információ	126
3. Területfejlesztés, területrendezés és környezetvédelem	126
4. Településfejlesztés, -rendezés és környezetvédelem	127
5. Stratégiaalkotás, tervezés	127
6. Jogi szabályozás és jogalkalmazás	127
7. Fejlesztéspolitika, beruházások	128
8. Kutatás-fejlesztés, ökoinnováció, környezettechnológia	128
Heves Megyei Környezetvédelmi Program intézkedései	130
VÉGREHAJTÁSI KERETRENDSZER	135
Intézményi háttér	135
Az előrehaladás nyomon követése, monitoring	137
Mellékletek	139

1. sz. melléklet: Bányászati tevékenységgel érintett területek Heves megye területén (már bezárt és még működő bányák).....	139
2. számú melléklet: 1143/2014. EU rendelet az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről	141
3. számú melléklet: A Magyar Állami Természetvédelem által összeállított természetes állat- és növényvilágra veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok hazai tudományos alapú jegyzékei	142
4. számú melléklet: Heves Megye Tematikus SWOT elemzése	145

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A környezetvédelmi programozás jelen formájában húsz éves múltra tekint vissza, mikor is megszületett az első Nemzeti Környezetvédelmi Program. Ezt követően megalkotásra kerül Heves Megye Környezetvédelmi Programja is, majd a települési önkormányzatok is végrehajtották ezen feladatot. A most megalkotásra kerülő dokumentum célja az aktuális, IV. Nemzeti Környezetvédelmi Programban megfogalmazott célok szellemében az ott felmerült környezeti problémák és javasolt beavatkozások megyei szintű értelmezése, megyénk adottságaihoz igazítása. A Heves Megyei Önkormányzat 2012 óta több területfejlesztési dokumentumot alkotott, melyek céljai illetve végrehajtásuk környezetvédelmi témákat is érintett. Megyénk fejlődése, az életminőség javítása nem csak az anyagi javak gyarapodását kell, hogy jelentse, hanem természeti és épített környezetünk fejlesztését is. A lakosság jól létét nem csak a jövedelmi viszonyaik határozzák meg, ebben elengedhetetlen a lakókörnyezet, a munkahely és a rekreációnak helyszíneinek állapota, melyek mind-mind visszahatnak egészségi állapotunkra is. Mindezeket összefoglalva került megfogalmazásra Heves Megye környezeti jövőképe az alábbiak szerint:

Heves Megye Környezetvédelmi Programjának átfogó célja a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosítása; ennek érdekében olyan környezetpolitika kialakítása, mely segíti a fenntarthatóság felé történő átmenetet, rugalmasan alkalmazkodva a változó éghajlati, társadalmi, gazdasági és finanszírozási körülményekhez.

A jövőkép eléréséhez három átfogó cél került megfogalmazásra a fenntartható fejlődés jegyében:

- Az emberi egészség és életminőség környezeti feltételeinek javítása
- Heves megye természeti erőforrásainak és értékeinek fenntartható használata és védelme
- Erőforrás-takarékosság és hatékonyság javítás

Az elvárt célállapotok elérését specifikus célok meghatározása teszi kézzel foghatóbbá. A Program megfogalmazza a célok eléréséhez elengedhetetlen intézkedéseket, illetve a stratégiai eszközöket is, továbbá a végrehajtás keretrendszerét és az előrehaladás mérését lehetővé tevő mutatókat is. A Program sikeres végrehajtásában a Heves Megyei Önkormányzatnak minden eddiginél nagyobb eszköztára van, hiszen a 2014-2020 időszakban a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program tervezésébe és végrehajtásába is bevonásra került. De a célok elérése, a megfogalmazott összes intézkedés megvalósítása meghaladja egy megyei önkormányzat lehetőségeit. Minden érintettnek ki kell vennie a részét a közös munkából legyen az intézmény, vállalkozás, települési önkormányzat vagy a lakosság. Éppen ezért a Program tervezése és végrehajtása széleskörű társadalmasítás keretében történik, ezzel érhető el ugyanis, hogy minden érintett magáénak érezze a dokumentumban meghatározott célokat.

A TERVEZÉS KÖRÜLMÉNYEI

Az Európai Unió környezetvédelmi szabályozásának alapelvei beépültek hazánk jogrendszerébe. A környezetvédelem terén ezek az alábbi alapelveket jelentik: - fenntarthatóság elve, - elővigyázatosság elve, - megelőzés elve, - károkozás esetén a helyreállítás, - felelősség elve, - együttműködés elve, - tájékoztatás, - nyilvánosság biztosítása.

Magyarország környezetvédelmének általános szabályait a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény határozza meg. Ezen törvény céljaiként a következők kerültek meghatározásra:

- az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet egészének, valamint elemeinek és folyamatainak magas szintű, összehangolt védelme, a fenntartható fejlődés biztosítása;
- a kiszámíthatóság és a méltányos teherviselés elve szerint megfelelő kereteket teremt az egészséges környezethez való alkotmányos jogok érvényesítésére és elősegíti:
 - a környezet igénybevétele, terhelése és szennyezése csökkentését, károsodásának megelőzését, a károsodott környezet javítását, helyreállítását;
 - az emberi egészség védelmét, az életminőség környezeti feltételeinek javítását;
 - a természeti erőforrások megőrzését, fenntartását, az azokkal való ésszerű takarékos és az erőforrások megújulását biztosító gazdálkodást;
 - az állam más feladatainak a környezetvédelem követelményeivel való összhangját;
 - a nemzetközi környezetvédelmi együttműködést;
 - a lakosság kezdeményezését és részvételét a környezet védelmére irányuló tevékenységben, így különösen a környezet állapotának feltárásában, megismerésében, az állami szerveknek és az önkormányzatoknak a környezet védelmével összefüggő feladatai ellátásában;
 - a gazdaság működésének, a társadalmi, gazdasági fejlődésnek a környezeti követelményekkel való összehangolását;
 - a környezetvédelem intézményrendszerének kialakítását, illetve fejlesztését;
 - a környezet védelmét, megőrzését szolgáló közigazgatás kialakítását, illetve fejlesztését.

Magyarország környezetpolitikai céljainak és intézkedéseinek átfogó keretét 1997 óta a Kvt. alapján kidolgozott Nemzeti Környezetvédelmi Program jelenti, amelynek 2015-2020 időszakra szóló 4. változatának (a továbbiakban: NKP-4) környezeti jövőképeben a Magyar Országgyűlés Magyarország alapvető környezetvédelmi célkitűzései is kijelölte. Ezek a célok és az elérésükhöz szükséges feladatok és eszközök az országos szinten jelenleg legjelentősebb környezeti kihívásokra válaszképp, azok megoldása érdekében kerültek meghatározásra, összhangban az Európai Unió környezetpolitikájával, de tekintettel az ország adottságaira.

Az NKP-4 olyan stratégiai tervdokumentum, amely az összes környezetügyi szakterületi stratégiának, programnak, tervnek is keretet ad, például: a biológiai sokféleség megőrzésének nemzeti stratégiája, Magyarország Vízügyi-gazdálkodási Terve, Országos Hulladékgazdálkodási Terv, Országos Környezeti Kármentesítési Program, illetve a Program részét képező Nemzeti Természetvédelmi Alapterv, integrálva azok fő célkitűzéseit, illetve útmutatást fogalmaz meg a részletes kidolgozásukhoz, végrehajtásukhoz. Az NKP-4 továbbá szorosan kapcsolódik a Magyar Országgyűlés által elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiához; az abban tárgyalt négy alapvető erőforrás közül elsősorban a természeti erőforrásokhoz kapcsolódó célokat és intézkedéseket részletezi. A Települési Környezetvédelmi Program (TKP) a fenti általános érvényű célok gyakorlatba való átültetését, programokra való bontását kell, hogy szolgálja. A környezet állapotát befolyásoló tényezők (negatív vagy pozitív) bemutatása a szemléletformáló hatáson túl elindíthat egy változtatási szándékot, mellyel a település minden lakója, környezeti eleme hosszú távon csak nyerhet.

Várható eredmények:

- javul a környezet állapota,
- erősödik a környezettudatos magatartás az itt élők körében,
- csökkennek az emberi egészséget károsító hatások,
- megszűnnek a már bekövetkezett környezetkárosodások,
- a megvédett természeti értékek még vonzóbbá teszik a települést,
- a Program alapot ad a hazai, illetve az EU-s pályázati lehetőségek igénybevételeéhez.

KÖRNYEZETI ÁLLAPOTFELMÉRÉS, KÖRNYEZETI ELEMELK ÁLLAPOTA, A KÖRNYEZETI ELEMELK VÉDELME

Természeti adottságok

Heves megye topográfiaiailag az Északi-középhegység és az Alföld határterületeit foglalja magába. A két nagytáj találkozása fokozza a térség változatos arculatát, mivel az Északi-középhegység több részéből tevődik össze természetföldrajzi és geológiai adottságánál fogva. A megye természetföldrajzi határai: Északon a Heves-Borsodi dombság, Keleten a Bükk-hegység nyugati fele, Délen az Alföld északi pereme a Tiszával, Nyugaton a Zagyva-völgy. A megye változatos természetföldrajzi adottságát bizonyítja az, hogy mint mezorégió, jelen van a Mátravidék (Központi-Máttra, Mátraalja, Mátralába), a Bükkvidék (Központi-Bükk, Bükkalja), Észak-Magyarországi medencék (Felső-Zagyva-Tarna közti dombság, Gömöri-Hevesi dombság), Közép-Tiszavidék (Hevesi-ártér), Észak-alföldi Hordalékkúp-síkság (Tápió-Galga-Zagyvavidék, Gyöngyös-Hevesvidék). A mezorégiókon belül mikrorégiók helyezkednek el. Területe 3638 km², az ország területének 3,9%-a.

domborzat

Heves megye az Északi-középhegység közepét és a hozzácsatlakozó alföldi peremet foglalja el a Tisza folyóig. A két nagytáj találkozása fokozza a térség változatos arculatát. Az alföld síkságából hirtelen kiemelkedő vulkanikus Máttra hegység és a Bükk hegység nyugati része, a Heves-Borsodi-dombság, továbbá a Mátraalja és a Bükkalja egy része tartozik Heves megyéhez. A táj geológiája és természetes növénytakarója igen változatos. A Máttra hegység andezitből áll, a Bükk tömegét főleg mészkő alkotja. A hegység alsóbb részein molyhos tölgyes, a lejtőn gyertyános tölgyes, a hegytetőkön bükkös fejlődött ki. A környéken a korai emberi kultúrák nyomai lelhetők föl, a szilvásváradi Istállós-kői barlangban az ősember jelenlétét is igazolja. A megye hazánk kisebb területű megyéi közé tartozik, területe az országának 3,9 %-a.

A megye változatos természetföldrajzi adottságát bizonyítja, hogy mint mezőrégió jelen van a Mátravidék (Központi-Máttra, Mátraalja, Mátralába), Bükkvidék (Központi-Bükk, Bükkalja), *Észak-Magyarországi medencék* (Felső-Zagyva-Tarna közti dombság, Gömöri-Hevesi dombság), *Közép-Tiszavidék*, *Észak-alföldi Hordalékkúp-síkság* (Tápió-Galga-Zagyvavidék, Gyöngyös-Hevesvidék).

A Zagyva és a Tarna között helyezkedik el hazánk legmagasabb hegysége a Máttra. Eredetét és felépítését nézve a Kárpátok vulkanikus eredetű, belső övezetének tagja. A megye területén található Magyarország (illetve a Máttra) legmagasabb pontja: Kékestető. A megye keleti részén helyezkedik el a Bükk hegység. A hegység fő tömegét triász mészkő építi fel.

Észak-Magyarországi medencék a Máttra és a Bükk északi homlokterében helyezkednek el. A medencék felszíne dombvidéki jellegű. Észak-alföldi Hordalékkúp-síkság alig észrevehetően válik el a Mátraalja és a Bükkalja törmelékletű övezetétől. A vidék mélységbeli magvát a bükki jellegű üledékek alkotják. A síkság Heves megyére eső nyugati részét a Zagyva, középső területén a Gyöngyös, a Tarna és a bele torkolló mátrai patakok, keleten a Laskó és Eger patakok hordalékkúpjai építik.

Növényföldrajzilag a pannóniai flóratartományba tartozik, melyen belül három flórajárás található a megyében. Ezek közül önálló flórajárás a Matricum.

1. ábra: Heves megye domborzata
 Forrás: <http://magyarorszag.terkepek.net/heves/>

éghajlat

A megye klímáját befolyásolja a hegyvidék és az alföldi terület közötti 400-900 m-es szintkülönbség. A felszín erős függőleges tagoltsága miatt igen változatos éghajlati sajátosságok, mikroklimák jellemzik. Az évi középhőmérséklet 8-10 C fok közötti, a magasabb területeken 8 C fok alatt, a déli részekben 10 C fok felett van. A napsütéses órák évi összege közepes tartalmú: 1800-1900 óra. A tenyészidő (április-szeptember) napsütése az ország nyugati részét nem számítva Eger környékén a legkisebb. A hegységekben 1350 óra, a déli, alföldi területeken eléri az 1450 órát. A tenyészidő hőösszege az alföldi területeken 3100-3200 C fok-ot éri el, a hegyvidéki területeken 2900 C fok alatt marad.

A két külön tájegység minden éghajlati elemre rányomja a bélyegét. A Mátra és a Bükk hűvös de kiegyenlített éghajlatával részben az alföldi területen melegebb, de kontinentálisabb (a szélső értékek távolabb esnek egymástól) klíma jellemző. A téli napok (napi maximum 00 C fok vagy ez alatt és ezen belül) a zord (napi maximum – 10 c fok alatt száma a hegyvidéki területeken a legmagasabb országos számot éri el (40 ill. 20 nap felett). A megye déli területein 30 nap alatt marad évi átlagban. A hőségnapok (napi maximum 30-35 C fok között) száma a hegyvidéki területeken 10 nap alatt marad, az alföldi területeken 20-25 nap is előfordul.

A hegyvidéki területeken az évi középhőmérséklet vertikálisan alakul: + 7,5 C foktól + 10,5 C fokig. A téli félév középhőmérséklete 0 C fok és + 3 C fok között változik a tengerszint feletti magasságtól függően, a nyári félévet 13 C fok – 18 C fok jellemzi. A csapadékeloszlás kedvező. A hegyvidéki területek magasabb szintjein eléri az évi 800-900 mm-t, az évi eloszlása egyenletesnek mondható. A megye déli területei 550-600 mm csapadékot kapnak. Ezen terület csapadékeloszlása nem olyan egyenletes, mint a hegyvidéki területeken. A csapadék maximuma kora nyáron van, a nyári félévben 350-450 mm, a téli félévben 250-350 mm csapadék hullik. Télen a magasabb csúcsokat több mint 100 napig, az alföldi területeket 20-30 napig hó is boríthatja.

A szél iránya és sebessége a területen rendkívül változatos, ami a tagolt domborzati felület következménye. Az észak-északkeleti szelek a leggyakoribbak. A völgyek irányába eső, szélcsatornaszerű áramlás a legjellemzőbb.

vízrajz

Heves megye rendkívül gazdag felszíni vizekben és jelentős vízkészletekkel rendelkezik, amelyek megőrzése nem csak helyi, hanem nemzeti érdek is. A megye természeti adottságai alapján az ország egyik legváltozatosabb vidéke.

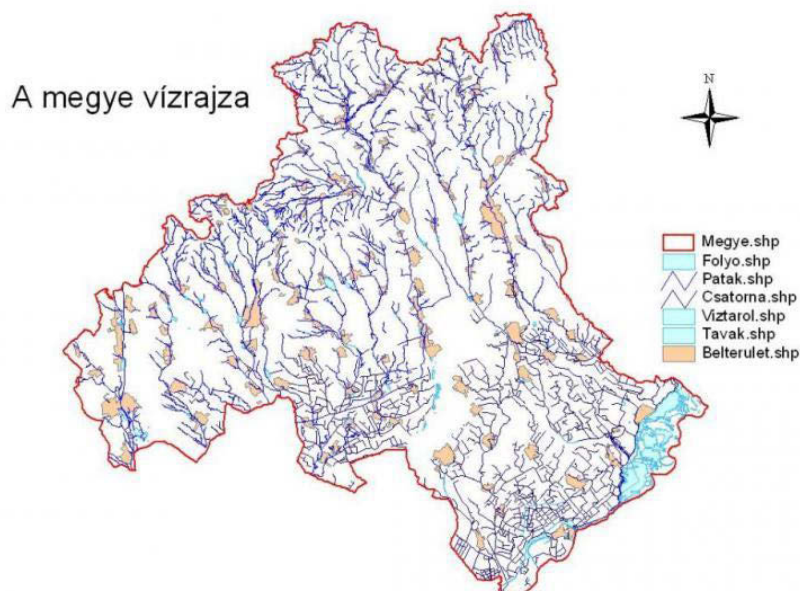
Heves megye legjelentősebb folyóvizei a *Mátra* nyugati oldalán a *Zagyva*, a keleti oldalon a *Tarna*, a *Mátra* és a *Bükk* határán az *Eger patak* és a *Laskó-patak*. A megye délkeleti részét a Tisza, illetve a Tisza-tó határolja. A vízhalózat legmeghatározóbb folyója az előbb említett Tisza folyó, amelynek vízgyűjtőterületéhez tartoznak a megye egyéb vízfolyásai.

Az éghajlat viszonylag kiegyenlített, a síkvidéki területek kontinentális, a hegyvidékek szubkontinentális jellegűek. A megye több nagy méretű tóval rendelkezik melyek több helyen a települések vízellátását is segítik, illetve üdülési potenciállal is rendelkeznek. (Adácsi, Alatkai, Búzásvölgyi, Egerszalóki, Gyöngyös-Rédei, Köszörű-völgyi, Markazi víztározó stb.)

Heves megye forrásokban nem mondható gazdagnak. Oka ennek egyrészt a hegységek közete, mely nem kedvez a forrásképződésnek, másrészt az a körülmény, hogy a dombokat és hegytetőket, – különösen a Mátrától éjszakra eső fennsíkon – megfosztották a csapadék gyűjtését elősegítő erdőktől, s így a kevés számú forrás is, a melegebb nyár folyamán, többnyire kiapad.

Parád, Mátraderecske, Bükkszék, Recsk és Eger környékén ásvány és gyógyvizek fordulnak elő.

Tavasszal, vagy felhőszakadások alkalmával megduzzadnak ugyan a patakok, sőt néha nagy károkat is okoznak, de a nyár folyamán annyira kiapadnak, hogy csak a fenéken csörgedezik csekélyke víz.

2. ábra: Heves megye vízrajza
forrás: Heves Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság

Erdők

Az erdőterületek rendkívül fontos szerepet tölthetnek be a klímaváltozás elleni küzdelemben. Hazánk erdőterülete fokozatosan növekszik, ennek ellenére az Európai Unióban az erdősültség alapján a kedvezőtlenebb mutatóval rendelkező országok közé tartozik. Az erdősültség – erdőterület aránya az összterületből – mértéke a területi sajátosságok függvényében nagyon változó. Heves megye a magas erdősültségű megyék közé tartozik, erdősültsége 24,65%, amely országos átlag feletti érték.

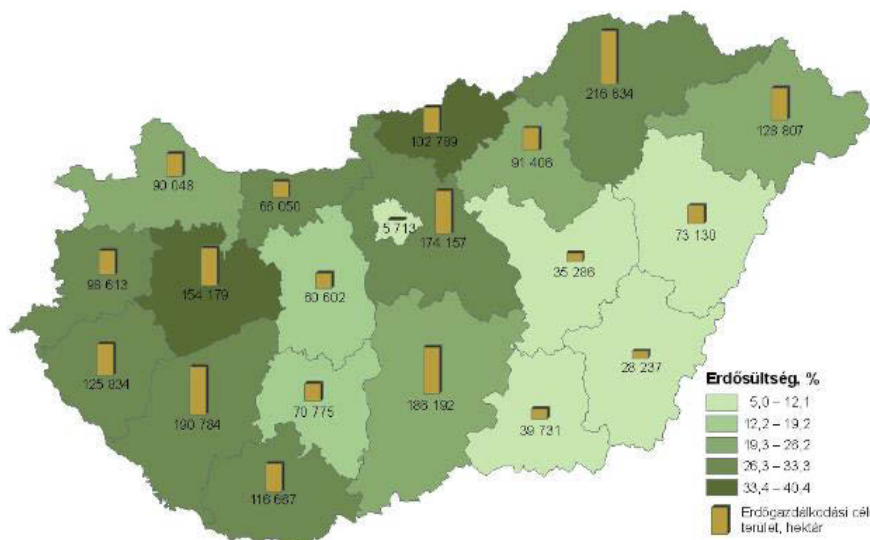
A megye erdőinek területe megközelíti a 101 ezer hektárt. A lombosfa-fajok közül a legmagasabb (27%) a tölgy aránya. A bükk a 600 méternél magasabb részein alkot összefüggő erdőket, aránya 10% körüli.

A megye északi és középső részén helyezkednek el az erdőtűzvédelmi szempontból veszélyeztetett erdőterületek. A megye erdőterületei 60-40% arányban állami és magán tulajdonosok kezében van. Az állami tulajdonú erdőterületek 95%-át az Egererdő Zrt, kezeli. Erdőgazdálkodási feladatait az illetékes hatóságok folyamatos felügyelete mellett, az Erdészeti Igazgatóság által készített tíz évre szóló erdőterv alapján végzi. A cég alapvető feladata az erdő hármaskörének egyensúlyban tartása. A Bükk Nemzeti Park, a vízügyi igazgatóságok és egyéb állami szervek 2.000 hektár nagyságú állami erdőterületet kezelnek. Elhanyagolható, mindössze 300 hektár nagyságú erdőterület közösségi tulajdonban (önkormányzat, egyház, alapítvány, stb.) van. A megye erdőterületének valamivel több, mint egyharmada magántulajdonosok kezében van (kezelőik főként erdőbirtokosságok, magánszemélyek és gazdasági társaságok).

A megye területén az elmúlt 10 évben csekély mennyiségű erdőtelepítés valósult meg (300-500 ha/év). Ezen telepítések döntően nem az állami szektorhoz tartozó területeken történtek mivel az állami tulajdonú erdőterületeken csekély a telepítésre alkalmas terület. Az erdőgazdálkodás hosszú távú célját az elsődleges rendeltetés határozza meg. Az erdőterület rendeltetés szerinti összetételében a gazdasági erdők /a fa-termelést, a szaporítóanyag-termelést, a vadaskertek fenntartását és az egyéb termelést (karácsonyfa, fűzvesző, erdei gyümölcs, stb.) szolgáló erdő/. szerepe a legjelentősebb amit a védelmi rendeltetésű erdőterület /a környezet-, természet-, táj-, talaj- és vadvédelmet, vízgazdálkodást, valamint az egyéb védelmi célt (út, vasút, töltés bánya, épület, stb.) szolgáló erdő/ majd ezt a közjóléti rendeltetésű erdők /gyógyerdő, parkerdő, tanerdő, kísérleti erdő, vadspark/ követték.

A megye területén az erdőtelepítések nagyobb hányada gazdasági céllal létesített faanyagtermelést szolgáló erdő, hiszen a magántulajdonban lévő területeken a tulajdonos érdeke alapvetően ez. A telepített erdők főként tölgy, akác faállományokat jelentenek. A fenyőféléket (erdeifenyő, feketefenyő, lucfenyő), mint leginkább tűzveszélyes fafajokat gyakorlatilag nem telepítik a megyében.

Ezek mellett mindenképpen említésre méltó a kiterjedt méretű legelő és rét gazdálkodású területek is. Az erdők nagyrésze a megye területén védett természeti területen található (Bükk Nemzeti Park, Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet, Mátrai Tájvédelmi Körzet). A védett erdőterületeket a Bükk Nemzeti Park Igazgatósága kezeli.

3. ábra: Az erdőgazdálkodási célú terület nagysága és az erdőszültség
forrás: KSH

Energiaforrások, ásványkincsek

Heves megye jelentősebb ásványi anyagai: a lignit, az andezit és riolit a mészkő. Említést érdemel a Kál környéki kavics- és homokbányászat is.

A Mátraalján és a Bükkben a pannon rétegekben jelentős lignitlepek vannak. A Mátraaljai széntelepsor délkeleti irányban 5-6 %-os dőléssel viszonylag kis mélységben fekszik. A széntelepes rétegsor a mellékközetek között kisebb-nagyobb vastagságú lignitpadokat magába záró telep összletként jelentkezik. A telep összlet összvastagsága 16-28 m között van. A Mátraalján felsőpannon körüli lignitlepek fordulnak elő külfeljárásra alkalmas mélységben és vastagságban.

A barnaszén tekintetében az Ózd-Egercsehi szénmedence egészen Szarvaskő községig terjed. Heves megyében az egercsehi mélyművelésű szénbánya volt a legjelentősebb 1907-es megnyitásától egészen 1990-es bezárásáig.

A mészkőbányászat elsősorban a Mátrai Erőmű kéntelenítéséhez szállít anyagot. 1937-47 között Bükkszéken kőolaj kitermelés is folyt, Demjénben pedig 1960-ban kezdték a fúrásokat. A kőolajkutatások számos helyen termálvizet hoztak a felszínre (Bükkszék, Eger, Demjén), amelyekre alapozva később fürdő létesült. Fedémesen földgázt is találtak. A réz és színesfém jelentős készlete található Recskén. A nagy mélység miatt kitermelése jelenleg vitatott. 1985-ig Gyöngyösorosziiban is folyt színesérc bányászat.

A megye területén a bányászattal érintett területek az 1. számú mellékletben kerülnek bemutatásra.

A magyarországi megújuló energetikai projektek nem csak a nemzetközi üvegházgáz kibocsátás-csökkentési és zöld energia növelési kötelezettségeinkhez járulnak hozzá, de a jelenleg igen magas energiaimport-függőség csökkentéséhez Heves megye megújuló energia potenciáljának komplex meghatározására ez ideig komplex alapkutatást nem végeztek. Jó néhány becslés napvilágot látott ugyanakkor az egyes energia- típusok potenciáljának leírásáról. Az ily módon előállított közelítő adatok ugyanakkor csak hozzávetőlegesek, azaz a konkrét gazdasági-műszaki hasznosítási lehetőségek megalapozására nem alkalmasak. Szakmai trivialitás, hogy a konkrét hasznosítási projektek megvalósításához ugyanakkor helyszín-specifikus, vagy legalábbis kistérségi szintű alapkutatások szükségesek. Ilyen jellegű vizsgálatok indultak az EKF Agria-Innóreg Tudáscentrum vezetésével 2012 őszén Eger térségében. A kutatás kiterjesztése a megye többi területére mindenképpen szükséges a következő években.

Levegőminőség

Megyénk levegőminőségét három nagyobb tényező befolyásolja lényegesen:

1. Heves megyében működik az ország legnagyobb hőerőműve, a lignitre települt Mátrai Erőmű. Mind az erőmű működése, mind a mellette végzett külszíni bányászat imisszió forrás.
2. A '90-es évek földgáz programja pozitív hatással volt a lakossági fűtésből származó levegőterhelés csökkenésében, azonban részben az alacsony komfortfokozatú lakások megyén belüli egyes térségeiben magas aránya, részben a 2000-es években gáz magasabb árának okán sokan visszatértek a szilárd tüzelési módokra. Ez jelentősen rontotta – főleg a kistelepülések – a téli időszakban a levegőminőséget.
3. A közúti közlekedést jellemző mutatók (futott km, gépjárművek életkora, stb.) kedvezőtlen tendenciákat mutatnak, ami fokozódó környezeti terhelést jelent.

A légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelölését szabályozó 4/2002 (X.7.) KvVM rendelet alapján Heves megyében két zóna került kijelölésre: Eger városa illetve Visonta térsége (Visonta, Abasár, Detk, Domoszló, Gyöngyös, Gyöngyöshalász, Halmajugra, Karácsond, Ludas, Markaz, Vécs). Ezen területekre vonatkozó intézkedési tervek elkészültek, a monitoring tevékenység folyamatos, az értékek javuló tendenciákat mutatnak. Az Országos Meteorológiai Szolgálat az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat (OLM) keretében gyűjt adatokat a következők szerint:

mintavétel helye	típusa	PM ₁₀	NO ₂	SO ₂	Arzén (As)	Kadmium (Cd)	Ólom (Pb)	Benz(a)pirén (BaP)	Egyéb PAH vegyületek	CO	O ₃
Halmajugra, Kossuth L. u. 163.*	manuális	jó (2)			kiváló (1)	kiváló (1)	kiváló (1)	jó (2)	x		
Detk	manuális		jó (2)	kiváló (1)							
Domoszló	manuális		jó (2)	kiváló (1)							
Gyöngyös	manuális		jó (2)	kiváló (1)							
Eger 2 (Malomárok u.)	automata	jó (2)	jó (2)	kiváló (1)						kiváló (1)	jó (2)

* nemzetközi adatszolgáltatásba bejelentett mérőpont

1. táblázat: Heves megye OLM hálózati elemei és a 2016. évi levegőminőségi besorolások
forrás: 4/2002 (X.7.) KvVM rendelet

Megjegyzendő, hogy 2007-ig Abasár, Kápolna, Markaz, Mátraszentimre, Mátravidéki Hőerőmű régió, Nagyfűged, Tófalú, Vécs és Visonta településeken zajlott adatgyűjtés. Egerben 2012. év folyamán került beállításra egy új állomás (Eger 2), mellyel párhuzamosan a korábbi mérőhely leállításra került.

Az OLM honlapján elérhető adatok alapján elmondható, hogy a vizsgált településeken éves szinten megfelelő illetve jellemzően jó minőségi kategóriába sorolják a levegő minőségét. Az egyes paramétereket és időszakos bontásokat elemezve azonban az elmúlt néhány év adatai alapján a következő problémák azonosíthatók:

szállóport szennyezettség (PM₁₀)

Jellemzően Egerben okoz problémát a 24 órás átlag számait figyelembe véve néhány tíz alkalommal történő határérték átlépést detektálva. Ezek közül szinte minden évben volt tájékoztatási küszöböt elérő állapot, 2012-ben riasztási fokozatot is elérve. Halmajugrán is voltak napi határérték átlépések, de tíz alatti darabszámban.

ózon (O₃)

Ezt a paramétert csak Egerben mérik. A 8 órás napi maximum értékek minden évben mutatnak határérték túllépést a mért értékek 2,7-7,5%-ban.

nitrogén-dioxid (NO₂)

A manuális mérőhelyeken minden évben tapasztalható 24 órás viszonylatban határérték túllépés, de a települések közül Gyöngyös városa az egyedüli, ahol évente visszatér ez a probléma. Az esetek többségében évente csak 1-3 alkalommal fordul elő határérték túllépés, de a 2016-os év kiugróan rossz értékeket hozott (Gyöngyös: 11 alkalom)

benz(a)pirén (BaP)

Csak Halmajugrán mért paraméter. Az elmúlt 7 évben szinte mindig éves határérték feletti adatokat detektáltak a műszerek. A 24 órás átlagkoncentrációkat vizsgálva látható, hogy a fűtési időszakban jóval magasabbak a koncentráció értékek, mint a nem fűtési időszakban.

Fűtési időszakban a legnagyobb problémát a lakossági tüzelőberendezések működtetése során levegőbe jutó káros anyagok jelentik. A tüzelőberendezésekben kizárólag a háztartásban keletkező papírhulladék és veszélyesnek nem minősülő, kezeletlen fahulladék égetése engedélyezett, ennek ellenére gyakran égetnek hulladékot, kezelt faanyagot. A levegőbe kerülő káros anyagok egészségkárosító hatásúak, a füst zavaró. Lakossági bejelentések alapján az Egri Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály (továbbiakban: Környezetvédelmi Hatóság) ellenőrzéseket tart, levegőtisztaság-védelmi bírságot szab ki.

Szintén gyakori probléma a nyílt téri hulladékégetés, mind külterületen, mind belterületen. Lakossági és más hatósági bejelentések alapján helyszíni ellenőrzést követően (gyakori a tettenérés) bírság kiszabására kerül sor.

Az állattartó telepek és a hulladéklerakók környékén gyakran van lakossági panasz a bűz miatt. Az engedélyezési eljárás során a Környezetvédelmi Hatóság előírásokat tesz, valamint rendszeresen ellenőrzi az engedélyben foglaltak betartását. Sajnos a nyári hónapokban ennek ellenére előfordul, hogy a bűzhatás mértéke zavaró a lakosság számára.

A levegőterhelést okozó légszennyező források engedélyezése során kiemelt figyelmet kap a jogszabályokban előírt határértékek betartása és betartatása.

Felszíni és felszínalatti vizek

Heves megye vízrajzát elsősorban a négy legjelentősebb felszíni vízfolyás, valamint a megye déli határa felől a Tisza és a Tisza-tó határozzák meg. A megye területének északi, hegyvidékes részéről a Zagyva, a Tarna, a Laskó-patak és az Eger-patak gyűjtik össze a lehulló csapadékvizet. A megye síkvidéki részeit mesterséges csatornahálózat hálózta be, amely a belvíz elvezetésében és a földek öntözésében játszik szerepet. A megye állóvizei közül kiemelkedik a Tisza-tó idegenforgalmi, környezetvédelmi és vízgazdálkodási jelentősége. A megyében elsősorban bányatavakat, illetve a hegyvidékekről lefutó patakokon létrehozott, felduzzasztott vízü víztározókat találunk. A Bükk-vidék központja számtalan földalatti vízfolyásnak ad otthont. A hegyvidéki részekben számos forrást, illetve néhány vízesést is találunk.

Az Európai Unió (EU) az édesvízkészletek megóvása érdekében 2000-ben alkotta meg a Vízkeret-irányelvet, azaz az EU vízkormányzatát. Ennek a szabályozásnak a célja, hogy 2015-re a felszíni és felszín alatti víztestek jó állapotba kerüljenek. Ez nem csupán a tisztaságot jelenti, hanem az élőhelyek minél zavartalanabb állapotát, s a megfelelő vízmennyiséget is. Itt említendő a 1110/2017. (III.7.) Kormányhatározatban elfogadott Nemzeti Vízstratégia. Magyarország fajlagos felszíni vízkészlete évente fejenként 11 ezer köbméter, amely az egyik legmagasabb érték Európában. A problémát az jelenti, hogy az összes vízhozam több mint 90 százalékát 24, külföldről érkező nagy és közepes vízfolyás adja hazánk területén.

A felszíni- és felszín alatti vizek mennyiségének és minőségének védelme céljából a bányászat által kiemelt vizek minőségvédelmét és hasznosítása nagyon fontos feladat. Heves megye bányászati szempontból jelentős térsége az országnak, hiszen itt több mint 100 olyan vállalkozás működik, melynek tevékenységében szerepel a bányászat. Főleg lignit, mészkő, kavics, homok, kréta és bentonit kitermeléssel, valamint felhasználással foglalkoznak.

A legjelentősebb a Mátrai Erőmű Zrt. bányászati tevékenysége melynek során a lignit feletti üledékek rétegvizeit nagy mennyiségben termeli ki víztelenítés miatt. A bánya tevékenysége miatt jelentősen csökkent a talajvíz szintje (kb. 20 km-es körben), ami mind a lakossági, mind a mezőgazdasági tevékenységet érintette. Igaz, a kiemelt víz a felszíni vizek vízhozamát növeli. A Kál környéki kavicsbányák nagy felületű bányatavakat hoztak, hoznak létre, melyek vize közvetlen kapcsolatban van a talajvízzel. A tavak párolgása nagyban befolyásolja a környék talajvízháztartását.

Klímvédelmi szempontból a vizek megtartása (tartalékolása), velük való helyes gazdálkodás rendkívül fontos. Az árvízvédelmi szempontok figyelembevétele mellett a vízfolyásokon végzett lefolyást gyorsító, a sík területek minél gyorsabb víztelenítésének elérését célzó beavatkozások nem kedveznek a vízmegtartásnak. A talajvíztározást a vizek hosszabb idejű, (szabályozott) természetközeli helyben tartása nagyban elősegítené. A talajvízháztartás javítását szolgálná a borkolt felületek arányának csökkentése (vagy szinten tartása. A burkolt felületekről lefolyó és összegyülekező vizek sokszor okozhatnak komoly vízkárokat megyénk területén is.

A legnagyobb horderejű változások az utolsó százötven évre visszatekintve az egyik legfontosabb természeti erőforrás, a víz rendezésével hozhatók összefüggésbe. A nagymértékű beavatkozások rövidtávon hasznot hoztak, hosszabb távon azonban megbosszulták magukat.

A Tisza és a Zagyva szabályozása a megye síkvidéki területein a korábbi ökológiai állapotot felborította. A folyóparti keményfa ligeterdők egyre ritkultak. A megye egyik legszeszélyesebb folyója a Tarna, melynek környezetében a legnagyobb és a legindokolatlanabb erdőirtások folytak.

Az ármentesített területeken mind nagyobb területeken kezdték meg a gabonatermesztést, helyenként a domboldalakon, ráadásul lejtőirányban folytatott talajműveléssel, mely nagymértékű talajpusztuláshoz vezetett. A gabonakonjunktúra azonban Hatvan kivételével nem generálta a mezővárosokat. A hegy-lábfelszíneken is tovább irtották az erdőket. A hegy-lábfelszíneken a tatárjuharos lösztölgyesek fogytak, s ennek következtében egyre vízhiányosabbá vált a megye területe.

Az emberi letelepedés, a mezőgazdasági- és főként a kultúrateremtő szőlő ültetvények általában a lösztölgyesek egykori területein virágoztak fel.

Gyöngyös és Eger városok felvirágzásához a szőlőkultúra nagyban hozzájárult, kisebb törést az 1880-as évek végén pusztító filoxéra vész okozott.

A legnagyobb beavatkozások a megye területén a XX. században zajlottak le. A nagy ipari beruházások ugyan nem érintették a megyét oly mértékben, mint Borsodot, de a szénbányászat és energia ipar itt is hagyott nyomot. A mélyművelésű bányászat (Egercsehi, illetve az ércbányászat mellett a külfejtéses bányaművelés is teret hódított.) Rózsaszentmárton, Ecséd, majd Visonta a külfejtéses lignit-bányászat színtereivé váltak.

Ugyancsak nagy horderejű beavatkozás volt a megye táji környezetében a Kiskörei-tározó (Tisza-tó) építése, melynek duzzasztását 1973-ban kezdték meg. A Tisza-tó létrehozásának alapvető célja a folyó szabályozás következményeként az egyre szárazabbá váló alföldi területek öntözési lehetőségének biztosítása volt. Területe 127 km².

Az öntözés mellett azonban már a tó létesítésekor felmerült a többcélú hasznosítás lehetősége (vízi energia, hajózás, üdülés stb.). Az eredeti beruházási terv azonban nem valósult meg maradéktalanul, a tervezett vízszint magassága elmaradt a tervezettől. Vitatott, hogy a különféle érdekek összehangolása szempontjából (öntözés, ökológia, üdülés, halgazdálkodás, hajózás, települési környezetvédelem stb.) az ideális vízszintmagasság és vízkormányzás milyen mértékű legyen, hogyan alakuljon a víztér használat időben és térben.

A vízlépcsőépítés, illetve a bányászat jelentős hatásterülettel rendelkezik, melynek eredménye mellett számos negatívuma napjainkban is fennáll. (Negatív hatás pl. a külfejtéses bányák környezetében a talajvíz depresszió.) Pontos mérlegeléssel kimutathatóan néhány pozitív hatás is jelentkezett. Ökológiai szempontból például kiemelkedő érték a Tiszafüredi madárrezervátum, vagy a külfejtéses bányák környezetében lignitporral termékennyé tett, rekultivált területek. A Tarna völgyében is voltak példaértékű meliorációs munkálatok, illetve nem szabad figyelmen kívül hagyni a víztározó építési munkálatokat sem a mindinkább vízhiányossá váló

megyében, hiszen több település vízellátását segítik, illetve üdülési potenciállal is rendelkeznek. (Köszörűvölgyi, Búzásvölgyi, Markazi stb.)

A települések vezetékes vízellátása, és a takarékos vízfelhasználás fokozottan előtérbe helyezte a felszín alatti vizek védelmének kérdését. Már a 70-es évek óta napirenden van a vízmű védőidomok kijelölése és távlati vízbázisok védelme főleg a sérülékeny bükki karsztvidéken, illetve a folyóvölgyek kavicsteraszán.

A kavicsbányák után visszamaradó tájsebek szintén befolyásolták a folyóvölgyek környezetét pl. Hatvan térségében. A táj arculatát szintén jelentősen befolyásoló tevékenység a bányászat, mely hosszú múltra tekint vissza. A megye területén a kavics és homok bányászattal érintett területek az 1. számú mellékletben kerülnek bemutatásra.

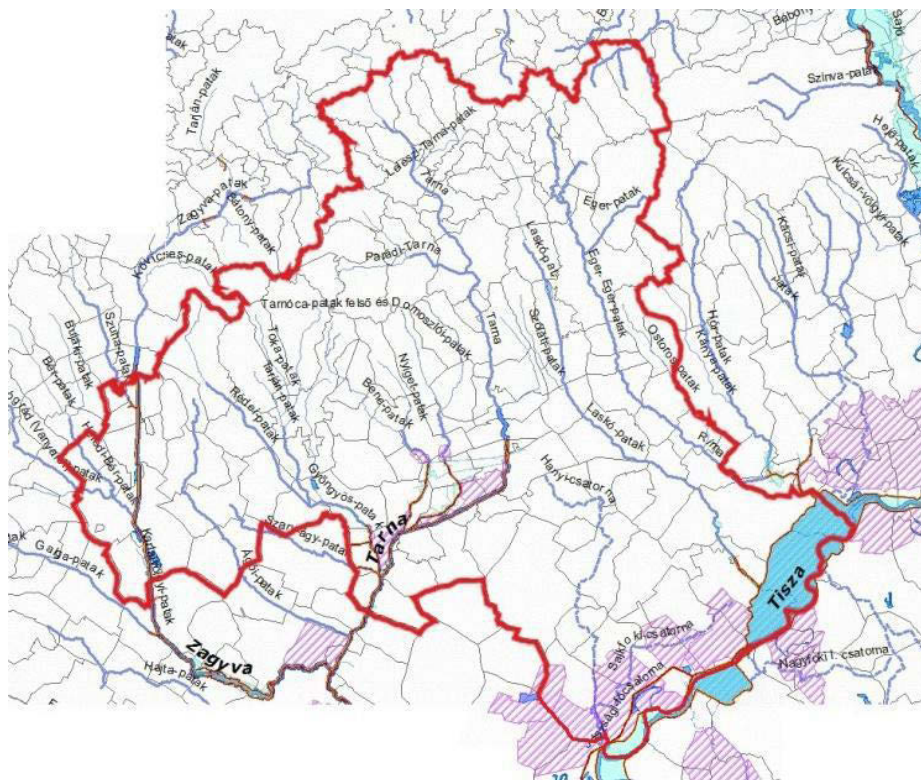
Felszíni vizek

A Víz Keretirányelv (VKI) a vizekkel kapcsolatos előírásait és elvárásait a vízgyűjtőgazdálkodási tervezés (VGT) során az úgynevezett víztesteken keresztül érvényesíti.

2010-ben készültek el a Vízgyűjtő-Gazdálkodási Tervek többek között a megyét érintő tervezési alegységekre is.

Heves megye területe 3 Vízügyi Igazgatóság illetékességi területéhez tartozik, melyek az alábbiak:

- Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság
- Közép-Tisza-Vidéki Vízügyi Igazgatóság
- Közép-Duna-Völgyi Vízügyi Igazgatóság

4. ábra: Heves megye jelentősebb felszíni vízfolyásai
Forrás: http://arcgis.vati.hu/teirgis_termeszeti_kornyezet/

a) Heves megye Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság (ÉMVIKIG) illetékességi területének árvízi veszélyeztetettsége

Heves megye területe magába foglalja a Tarna vízgyűjtőterületének nagy részét, a Tisza jobb part Rima torkolat alatti szakaszát a Hanyi-ér betorkollásáig, valamint a Zagyva Jászfényszaru-Jobbágyi közötti szakaszát. A mentesített terület kiterjedése 406,0 km², a teljes ártéri terület nagysága 510,0 km². A megye elsőrendű árvízvédelmi védvonalainak hossza 227,7 km. Heves megyében az Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság illetékességi területe tekintetében 108 település található, amelyből az ár- és belvízi veszélyeztetésnek kitett települések száma 75, ebből pedig az árvízzel veszélyeztetett települések száma 21.

A Tisza jobb partján található a 08.01. számú Sarud-négyesi árvízvédelmi szakasz hossza 43,829 km, ebből Heves megye területén 19,234 km fekszik. A védelmi szakaszon a Kiskörei Vízlépcső kapcsolódó beruházásaként került sor a Tiszamenti, illetve a Laskó-Rima közvetlen torkolati szakaszaihoz tartozó védművek kiépítésére, míg az Újlőrincfalva - Sarudi út feletti töltésszakaszok nem épültek ki. Az ott jelentkező árvizek ellen a mederkotrásból kikerülő depóniakon kell védekezni. A Tarna-menti árvízvédelmi művek kapcsán fontos kiemelni a 08.12. számú Jászkóhalmak-káli árvízvédelmi szakaszt, amelynek hossza 36,214 km, ebből Heves megyében 26,959 km található. A 08.13. számú Jászdózsa-káli árvízvédelmi szakasz hossza 111,145 km, ebből Heves megyében 90,470 km található. A Tarna mentén Összesen 117,429 km árvízvédelmi vonal található. A védművek 25120 ha területet mentesítenek, amelyen 12 település helyezkedik el. Az állami kezelésű fővédvonalakon kívül a Tarna mentén Visznek, Nagyfűged, Tarnasádnagy, Verpelét községek lokális árvízvédelmére önkormányzati kezelésű körtöltések szolgálnak, amelyek nagy része szintén fejlesztést igényel. A síkvidéki, belvízvédelmi és vízrendészeti művek között említendő a 08.01. számú Laskó-Csincse belvízvédelmi szakasz, amelynek egy része esik Heves megye közigazgatási területére. Kizárólagos állami tulajdonban és ÉMVIKIG kezelésben lévő belvízvédelmi létesítmény az Újlőrincfalvai és Poroszlói szivattyútelepek, a Pusztahádvégi szivattyúállás, a Laskó-patak, a Csincsa-csatorna, az Eger-csatorna és a Rima-patak (Egerfarms-Mezőszemere) egy szakasza, valamint a Tisza-tó melletti szivárgó csatorna.

A megye területén 274,3 km kizárólagos állami tulajdonú dombvidéki kisvízfolyás és 2 db árvízcsúcs-csökkentő funkciót is ellátó völgyzárógátas tározó (Gyöngyös-Nagyrédei és Laskó-völgyi) van az ÉMVIKIG kezelésében, melyből 116,63 ha található Heves megye területén. A vízgazdálkodásról szóló törvény 3. értelmében a kormányhivataloktól Heves megyében 15 km hosszú kisvízfolyás és 6 szivattyúállás került átvételre. A dombvidéki területen 2 vízgazdálkodási társulattól (Eger-Tarnavölgyi, Mátraaljai) 480 km hosszúságú kisvízfolyás és 1 záportározó (Pál-bükki) kezelői jogának átvétele történt meg. Összesen tehát 770 km kisvízfolyást, 2 db állandó tározót, 1 db záportározót és 6 db szivattyúállást kezel az ÉMVIKIG Heves megyében.

Az ÉMVIKIG vagyonkezelésében lévő, faállománnyal borított, erdőtervvel rendelkező erdőterületek aktualizált nagysága mintegy 2494 ha. Ebből 2244 ha a Tisza, Bodrog, Sajó, Hernád folyók, illetve a Takta és Tarna hullámterein fekszik, míg 148 ha a Cigánd, Tiszakarádi árvízcsúcs csökkentő tározó területén található és 102 ha mentett oldalon terül el. Az erdőállományok az árvízvédelmi töltések hullámverés- és jégzajlás elleni védelmét biztosítják, belvízvédelmi csatornák, kisvízfolyások, tározók partszakaszait, szélterületeit védő erdők, valamint a Tisza- tó térségében lévő sávok, amelyek funkciójuknak megfelelő állománynevelése, kezelése és fenntartása az elsődleges erdőgazdálkodási feladatunk.

b) Heves megye Közép-Duna-Völgyi Vízügyi Igazgatóság (KDVVIKIG) illetékességi területének árvízi veszélyeztetettsége

A KDVVIKIG működési területe kiterjed Pest megye mintegy 90 %-ra, Nógrád megye teljes területére és Bács-Kiskun megye, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Tolna, Fejér, valamint Komárom-Esztergom megye egy részére.

Heves megye területét érintően három fontosabb a KDVVIKIG kezelésében lévő vízfolyást és árvízvédelmi művet érdemes megemlíteni. A Zagyva-folyót, amely Heves megyét mintegy 24 km-es szakasza érinti, a 98,00 és a 121,16 folyamkilométer szelvények között. A Zagyva-folyó mentén húzódó jobb és bal parti elsőrendű árvízvédelmi töltést, az összesen 83,460 km hosszú töltések négy megye Nógrád, Pest, Heves és Jász-Nagykun-Szolnok területét érintik, ebből Heves megye területén 55,471 km töltés húzódik, 4 db árvízvédelmi

öblözetet érintve. Végül a Zagyva-folyó KDVVIZIG kezelésű mellékvízfolyásait, összesen 18,6 km hosszan (Szuha-patak, Herédi-Bér-patak és Nógrád-Vanyarc-patak Heves megyei szakasza).

A folyó mellett 1 db, az Igazgatóság kezelésében lévő és Heves megye területét érintő árvízvédelmi szakasz található: Jászfelsőszentgyörgy-Jobbági (55,471 km), Zagyva-folyó jobb és bal part (50,859 km), Herédi-Bér-patak jobb és bal part (1,800 km), Szuha-patak jobb és bal part (2,351 km), Tolvajló-patak jobb part (0,488 km). Az előbbi felsorolás szerint haladva a szakaszok teljes terjedelméből a következőkben felsorolt hosszúságú részek nem felelnek meg árvízvédelmi szempontból az előírásoknak. Jászfelsőszentgyörgy-Jobbági 45,543 km, Zagyva-folyó jobb és bal part 40,904 km, Herédi-Bér-patak jobb és bal part 1,800 km, Szuha-patak jobb és bal part 2,351 km, Tolvajló-patak jobb part 0,488 km.

A helyi vízkárelhárítás eszközrendszere alapvetően a vízfolyások vízszállító képességének fenntartását és a depóniák (depónia: a kotrásokból származó anyag tömörítetlenül elhelyezésre kerül a meder partéleinél, így töltésszerű, mesterséges magaslatként jelentkezik, de nem árvízvédelmi műként épül) karbantartását jelenti. Ez a feladat megoszlik az KDVVIZIG és az önkormányzatok között. Az egyes törvények vízgazdálkodási tárgyú módosításáról szóló 2013. évi CCXLIX. törvény értelmében a víztársulatok által üzemeltetett állami tulajdonú közcélú forgalomképes vízgazdálkodási művek 2014. január 1. napjától a vízügyi igazgatóságok vagyongazdálkodásába kerültek. Heves megyében a törvénymódosítás értelmében a Tolvajló-patak torkolati szakasza a KDVVIZIG vagyongazdálkodásába került. Az Igazgatóság kezelésében lévő kisvízfolyásokon Országos Közfoglalkoztatási Program keretében került sor a fenntartási munkák elvégzésére (kaszálás, cserjeirtás). Az elmúlt időszakban a KDVVIZIG Heves megyei területén helyi vízkár készülség elrendelésére nem került sor.

c) Heves megye Közép-Tisza-Vidéki Vízügyi Igazgatóság (KÖTIVIZIG) illetékességi területének árvízi veszélyeztetettsége

Az Igazgatóság Heves megyére eső működési területén 2 árvízvédelmi szakasz és egy árvízcsúcs-csökkentő tározó található. Az árvízvédelmi szakaszok az új MÁSZ rendelet (74/2014. (XII. 23.) BM rendelet) értelmében magassági hiányosak. A 10.04 árvízvédelmi szakasz jobb parti szakasza 22.900 km, 10.03 árvízvédelmi szakasz 12.740 km. A Hanyi-Tiszasülyi árvízcsúcs-csökkentő tározó szerves része a Tisza-völgy biztonságát növelő tározórendszernek. A tározó területének közel 40%-a esik a megye területére. Heves megye árvízi biztonságát közvetve a Nagykunsági-, a Tiszaroffi árvízcsúcs-csökkentő tározók, a Jásztelki szükségtározó, illetve a Borsóhalmi vésztározó is biztosítja. A Tiszaroffi tározó 2010 júniusában, alig fél évvel átadása után árapasztási céllal megnyitásra került, a VTT keretében épült árvízi tározók közül elsőként és eddig egyedülként. A tározó árapasztó hatása beigazolta az előzetes várakozásokat.

A KÖTIVIZIG területén közvetlen védbiztonságot veszélyeztető hiányosság nincs, az árvízvédelmi létesítmények a lehetőségekhez mérten ápoltak és karbantartottak, az őrtelpek, szertárak rendezettek, az őrszemélyzet felkészültsége megfelelő, az árvízvédelmi szertárakban az előírás szerinti (a védekezés indításához szükséges) védelmi anyagkészlet rendelkezésre áll. A fővédvonalat keresztező műtárgyak tekintetében a védbiztonság összességében kielégítő, azonban azok jelentős része kisebb-nagyobb javítási munkát igényel.

A KÖTIVIZIG vagyongazdálkodásában lévő erdőállományok területe kismértékben bővül évről évre az igazgatóság saját forrású erdőtelepítéseinek és az erdőtervezési állapotfelmérések pontosabb területméréseinek köszönhetően. Az erdőgazdálkodás alapját az árvízvédelmi töltés menti – és a hullámtéri erdőállományok képezik, amelyek főbb társulásai a lágy lombos füzesek, nyárasok különböző típusai. Az őshonos lágy lombos faállományaink két korosztályba sorolhatóak fiatal (1-15 év) és idős (50-125 év), sajnos a középkorú korosztály jelenleg hiányzik. Nemesnyáras állomány elenyésző mértékű. Kemény lombos erdőállományaink (tölgyesek, akácosok, kőrisesek) az árapasztó tározókban és a csatornák mentén találhatóak. Új technológia alkalmazásának kísérletébe kezdett bele a KÖTIVIZIG: az idős puhafás erdőállományok természetes megújítása céljából, amelyet az erdész szakma fokozatos felújító vágásnak nevez. Heves megye területét nem érintik ezen kísérleti területek.

A megvalósult fejlesztések között említendő, hogy a Komplex Tisza-tó projekt kivitelezése befejeződött. A projekt közvetve növeli az árvízbiztonságot a Tisza-tó partvonalainak rögzítésével, illetve hullámverés elleni védelem kiépítésével a hullámverés károsító hatásai által leginkább érintett szakaszokon. A kivitelezés keretében a

Jászsági és a Nagykunsági főcsatornák torkolati műtárgyai fő elzáró szerkezeteinek teljes felújítása és korszerűsítése is megtörtént. Az árvízvédelmi fejlesztések közül folyamatban van a Tisza folyó nagyvízi medrének rendezése a Kisköre és Szolnok közötti szakaszon. A projekt a Tisza folyó nagyvízi medre vízszállító képességének javítását célozza, a folyó mintegy 62 km hosszú középső szakaszán. A távlati árvízvédelmi fejlesztések sorát bővíti a Hanyi-Jászsági árvízcsúcs csökkentő tározó megépítése a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése keretében tervezett a Hanyi Tiszasülyi tározó mellett, a Jászsági öntöző főcsatorna és a Hanyi-ér ölelésében. A Tározó tervezett területe 37 km², befogadóképessége 145 millió m³. A Komplex Tisza-tó projekt folytatása is távlati elképzelés, amely többek között a Tisza-tó partvonalainak további rögzítését, illetve a hullámverés elleni védelem további kiépítését tartalmazza.

Nagyon fontos megemlíteni a Kisköre és Pély települések közigazgatási területét érintő hullámtéri szakaszokon megjelenő, árvízi lefolyást kedvezőtlenül befolyásoló növényzetborítás problémáját. A cél a vízfolyási akadályt képező cserjeszint visszaszorítása.

A KÖTIVIZIG vagyonkezelésébe került művek hatására nagyságrendekkel megnőtt a kezelendő, üzemeltetendő művek száma, mely nagyban nehezítette a belvízvédekezést, mivel a műszaki és őrszemélyzet száma nem növekedett. Az átvett művek átvételkor elhanyagolt állapotához viszonyítva a csatornák vízvezetőképessége az átvételt követően elvégzett fenntartási munkák hatására számottevően növekedett.

A beavatkozással érintett csatornák hatásterületén a vízelvezetés hatékonysága a tavaszi védekezési időszak tapasztalatai alapján érzékelhetően javult, ami felhívja a figyelmet a csatornák folyamatosan jó állapotban tartásának szükségességére.

Felszín alatti vizek

A vizek, különösen az édesvizek léte, használata életünk egyik legfontosabb tényezője. Miután a víz nem korlátlanul áll rendelkezésünkre, ezért ez a használat költségekkel is jár. A folyók, patakok, tavak vize, valamint a felszín alatti víz nemcsak természeti, hanem társadalmi, gazdasági értékeket is hordoz, jövedelemszerzési és ráfordítási lehetőségeket kínál.

A porózus víztest gyenge mennyiségei és kémiai állapota jellemző Átány, Heves, Hevesvezekény, Kisköre, Kömlő, Pély, Sarud, Tenk, Tiszanána települések esetében. Ennek oka az, hogy a kitermelt vízmennyiségek meghaladják a természetesen utánpótlódó vízmennyiséget. A gyenge kémia állapot oka a trend vizsgálat. Erdőtelek község esetében az Északi-középhegység peremvidék porózus víztest gyenge mennyiségi és kémiai állapota a jellemző. A gyenge mennyiségi állapot oka az, hogy a bányászati víztelenítések miatt csökkentek a vízszintek, míg a gyenge kémiai állapot oka az NO₃ és SO₄ szennyezés a vízbázisban.

A felszín alatti vizek védelmére számos jogszabály vonatkozik. Ezek közül kiemelendő a 219/2004. (VII.21.) Korm. rendelet, mely biztosítja a jó állapot elérését és fenntartását, a szennyezések fokozatos csökkentését és megelőzését, a fenntartható vízhasználatot és a földtani közeg kármentesítését, továbbá a 2. melléklete határozza meg a 3 érzékenységi kategóriát. A 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet sorolja be a megye településeit a felszín alatti víz állapota szempontjából **fokozottan érzékeny, érzékeny, kevésbé érzékeny, valamint a kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi területen** lévő települések kategóriába.

A fenti jogszabály hatályba lépésekor Heves megyét 119 település alkotta. 2006-ban vált önállóvá Kerekharaszt és Pálosvörösmart község, így ezen két település nem található a jogszabályban. A táblázatban szereplő 119 db Heves megyei település közül 96 település az érzékeny, 22 település a fokozottan érzékeny, míg 1 település a kevésbé érzékeny kategóriába esik.

Település	Fokozottan érzékeny	Érzékeny	Kevésbé Érzékeny	Kiemelten érzékeny f. a. terület
Abasár		X		
Adács		X		
Aldebrő		X		
Andornaktálya	X			+
Apc		X		
Átány		X		
Atkár		X		
Bátor		X		
Bekölce		X		
Bélapátfalva	X			+
Besenyőtelek		X		
Boconád		X		
Bodony		X		
Boldog		X		
Bükkszék	X			+
Bükkszenterzsébet		X		
Bükkszentmárton		X		
Csány		X		
Demjén		X		
Detk		X		
Domoszló		X		
Dormánd		X		
Ecséd		X		
Eger	X			+
Egerbakta		X		+
Egerbocs		X		
Egercsehi		X		
Egerfarnos		X		
Egerszalók		X		
Egerszólát		X		
Erdőkövesd		X		
Erdőtelek		X		
Erk		X		
Fedémes		X		
Feldebrő		X		

Felsőtárkány	X			+
Füzesabony	X			+
Gyöngyös	X			+
Gyöngyöshalász		X		
Gyöngyösoroszi		X		
Gyöngyöspata		X		
Gyöngyössolymos		X		
Gyöngyöstarján		X		
Halmajugra		X		
Hatvan		X		
Heréd	X			+
Heves		X		
Hevesaranyos		X		
Hevesvezekény		X		
Hort		X		
Istenmezeje		X		
Ivád		X		
Kál		X		
Kápolna		X		
Karácsond		X		
Kerecsend		X		
Kisfüzes		X		
Kisköre		X		
Kisnána		X		
Kömlő		X		
Kompolt		X		
Lőrinci		X		
Ludas		X		
Maklár	X			+
Markaz		X		
Mátraballa		X		
Mátraderecske		X		
Mátraszentimre		X		
Mezőszemere	X			+
Mezőtárkány	X			+
Mikófalva		X		
Mónosbél	X			+
Nagyfüged		X		
Nagykökényes		X		
Nagyréde		X		

Nagytálya	X			+
Nagyút		X		
Nagyvisnyó	X			+
Noszvaj	X			+
Novaj		X		
Ostoros	X			+
Parád		X		
Parásdsasvár		X		
Pély		X		
Pétervására	X			+
Petőfibánya		X		
Poroszló	X			
Recsk		X		
Rózsaszentmárton		X		
Sarud		X		
Sirok	X			+
Szajla		X		
Szarvaskő	X			+
Szentdomonkos		X		
Szihalom	X			+
Szilvásvár	X			+
Szúcs		X		
Szücsi		X		
Tarnabod		X		
Tarnalelesz		X		
Tarnaméra		X		
Tarnaörs		X		
Tarnaszentmária		X		
Tenk		X		
Terpes		X		
Tiszanána		X		
Tófalu		X		
Újlőrincfalva		X		
Vámosgyörk		X		
Váraszó		X		
Vécs		X		
Verpelét		X		
Visonta		X		
Víznek		X		
Zagyvaszántó		X		

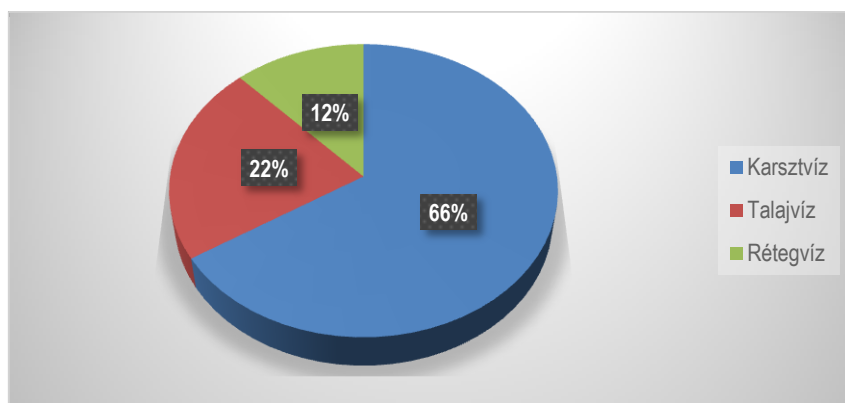
Az országos tendenciának megfelelően Heves megyében is érzékelhető a lakossági ivóvízfogyasztás, ebből eredően a karsztból folytatott ivóvíztermelés hozzávetőleg két évtizede kezdődött csökkenése. Ennek eredményeként, továbbá az utóbbi évek csapadékos időjárása következtében ezidáig az 1990-es évek elején felvázolt lehetőség, a termálforrások elapadása nem következett be. Ugyanakkor a termális vízádókból, különösen a karsztrendszerből tartósan kitermelhető vízmennyiséget továbbra is a sokévi átlagos beszivárgás határozza meg, ezért az átgondolt, takarékos hévízgazdálkodás és védelem fontosságát a jövőben is szem előtt kell tartani.

Jelenleg Heves megye lakosságának vezetékes ivóvíz ellátása 100 %-os.

A megyében található 3 db vízmű (Heves Megyei Vízmű ZRt., Északmagyarországi Regionális Vízművek Zrt., Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt. ellátási területén nagyon fontos feladat a vízbázisvédelem melynek célja vízkészleteink szennyezőanyagoktól való megóvása, védelme, azaz megelőző tevékenység. A vízbázisvédelem folyamata három fázisra bontható: alapállapot felmérés (diagnosztikai fázis), biztonságba helyezési fázis, biztonságban tartási fázis. A vízbázisokat védettség szempontjából két fő csoportba soroljuk: védett és sérülékeny vízádóra. Ez a két kategória kialakítása azon alapul, hogy a vizsgált vízádó vízkészletének utánpótlódása során felszíni eredetű vizeket igénybe vesz-e, vagy sem. A vízbázisvédelem jogszabályi háttérét a 123/1997 (VII. 18.) Korm. rendelet a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvíz ellátást szolgáló vízellátási-művek védelméről című rendeletben foglalták össze, mely tartalmazza az egyes védőterülettel kapcsolatos intézkedéseket, korlátozásokat.

A Heves megyei Vízmű ZRt. az ellátási területén található 70 vízbázisból, felszín alatti vizekből szerzi az éves közel 15.700 em³ nyersvíz mennyiséget. A közel 12.600 em³/év szolgáltatott víz 96 % -a saját vízszerzésből származik, míg 4% -a társvízműtől átvett víz.

A vízszerzést biztosító ~ 190 db működő vízmű kút 75 %-a mélyfúrású kút és a nyersvíz 85 %-át szolgáltatja, míg a kitermelt nyersvíz 15 %-át sekélymélységű és talajvíz kutakból nyerjük. A felszín alatti vízkészletek megoszlása 15.700 em³/év nyers-víz 68 %-a réteg, 15 %-a karszt és 24 %-a talajvíz, 2 %-a hasadékvíz, 1% felszíni víz.

6. ábra: Felszín alatti vízkészletek megoszlása

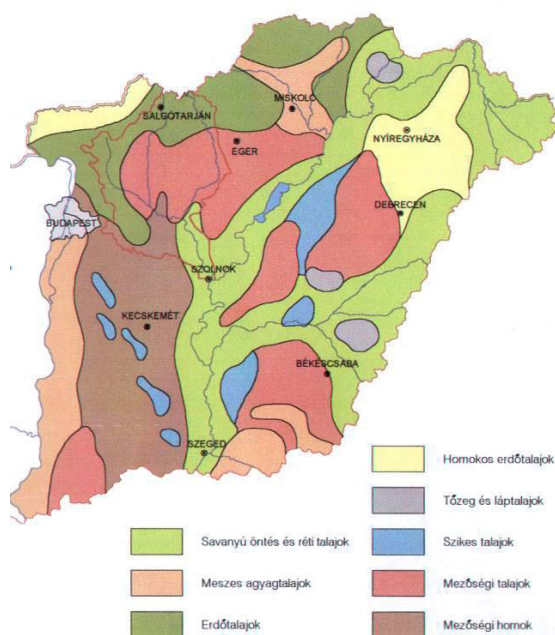
Forrás: <http://www.hmvizmurt.hu/szolgáltatasaink/ivovizellatas>

Heves megyében a már a fentiekben említett termálvízre épülő turizmus feltételei kiemelkedőnek tekinthetők. A megye és különösen a megyeszékhely termálvizeinek gyógyító hatása régóta ismert, az erre alapozott fürdőkultúra több százéves hagyományokra épül (pl. Eger Török Fürdő, Parád, stb.). A 20. századi szénhidrogén-kutatások nyomán újabb gyógyhatású termál-vízkészleteket tártak fel (pl. Egerszalók-Demjén, Mátraderecske, Bükkszék, stb.). A megyében található termálvízkincs sajátossága, hogy az egyes fürdők, kutak vízösszetétele és a vizek jellemzői különbözőek, ezáltal a legkülönbözőbb betegségek gyógyítására alkalmasak

Talajok

A megye szintén jelentős potenciális természeti erőforrása a termőtalaj, sajátos fejlődési folyamat eredménye, mely szoros összefüggésben van a vízgazdálkodással és az emberi beavatkozással. A genetikai talajtípusok kialakulásában a meghatározó az alapkőzet, de a vízhatás, és a gazdálkodási forma is erőteljesen közrejátszott a mai állapot kialakulásában.

Heves megyében közel 32 féle genetikai talajtípus fordul elő. A legnagyobb kiterjedésűek a különféle barna erdei talajok, de jellemzőek a folyó menti öntéstalajok, kisebb kiterjedésű csernozjomok és helyenként a löszös és homoktalajok is mozaikszerűen előfordulnak. A Hevesi-ártéren a szikesek, főleg a szolonyecsek előfordulása jellemző. A legnagyobb kiterjedésű talajtípusokat az alábbi térképi ábra szemlélteti:

7. ábra: Heves megye talajtani térképe
forrás: Heves Megye Területrendezési Terve (2010)

A legértékesebb termőtalaj típusok a különféle folyó menti öntéstalajok és csernozjomok, de az erdei talajok is jelentős változáson mentek át az elmúlt évszázadok alatt, ahogyan e területeket fokozatosan művelésbe vonták. A csernozjom barna erdei talajok már valódi átmenetek az erdőgazdálkodási és a mezőgazdasági használatú területek között.

A tájhasználat következtében, nagyrészt emberi beavatkozás eredményeként a talajfejlődési és átalakulási folyamatok jól nyomon követhetők. Általában emberi degradáció következménye a köves, sziklás váztalajok, illetve a szikesek, az elhomokosodás (sivatagosodás) erőteljes növekedési folyamata.

A hegy- és dombvidéki területeken a vízerózió pusztításának következtében a megye É-i területein a dombvidéki tájakon a felsőbb szinteken teljesen elvékonyodott a termőtalaj, a völgyek peremén pedig erős akkumuláció zajlott, illetve zajlik le napjainkban is. A felületi és az árkos erózió szinte minden formája ismert.

A talaj lepusztulás mértéke legerőteljesebb Pétervására, Egercsehi környékén. A talajpusztulás mellett a felhagyott bányák (Gyöngyösorosi) és a lőrinci erőmű pernyehányója környékén komoly környezeti ártalom a meddőhányókból a csapadékvíz, illetve az áradás által kioldott nehézfém szennyezés, mely különösen a gyökérzöltségek termesztése szempontjából kockázatos.

A szélerózió a sík területeken és a folyók alluviális síkjain pusztít. Ugyancsak a helytelen vízgazdálkodás, illetve a túllöntözés következménye az elszikesedés, különösen a Hevesi-síkon mutathatók ki ilyen jellegű degradációk.

Zaj- és rezgésterhelés

A zajterhelés kiemelt jelentőségű környezeti probléma hazánkban. Hazai és külföldi felmérések egyértelműen azt bizonyítják, hogy a zaj jelentős mértékben befolyásolja, elsősorban a városi lakosság életminőségét, közérzetét. A WHO 1994-ben egy tanulmányában a 65 decibel feletti környezeti zajt egészségkárosító, mindenekelőtt alvászavaró hatásként értékelte. Hosszabb ideig tartó zajterhelésnél az átlagos népességben belül az arra érzékeny egyéneknél állandósult hatások alakulhatnak ki, mint például a nagy hangerőbehatással összefüggésben magas vérnyomás és szívbetegség. A hangok reflexválaszokat is kiváltanak, különösen ha ismeretlenek és hirtelen lépnek fel. A dolgozó felnőttek, de főleg a gyermekek körében kimutatták, hogy a zaj károsan befolyásolhatja a kognitív feladatok során nyújtott teljesítményt, továbbá fokozhatja az agresszív magatartást.

A környezeti zaj szempontjából az építészeti tervezésnek, településrendezésnek döntő jelentősége van. Az új tervezésű területeken a megfelelő beépítési távolság meghatározásával és megtartásával, illetve műszaki intézkedésekkel kell biztosítani a zajterhelési határértékek betartását. Az építőipari kivitelezési tevékenységből származó zaj terhelési határértékeit a zajtól védendő területeken szintén a jogszabályi követelményeknek megfelelően be kell tartani.

A nagy forgalmú utak mellett előfordul, hogy a forgalom okozta zaj meghaladja a jogszabályban megállapított határértéket. Ebben az esetben az út kezelőjét zajszint mérésre és annak függvényében zajcsökkentő intézkedések megtételére kötelezi a Környezetvédelmi Hatóság. Nagyobb beruházások esetén, a kivitelezési munkálatok idején átmeneti, rövid ideig tartó zajszint növekedés tapasztalható. Ebben az esetben a kivitelező a hatályos jogszabályok szerint felmentés kérhet a zajkibocsátási határértékek alól.

Domináns zajforrások változása Heves megye területén

A légszennyezéshez hasonlóan az ipart és a szabadidős tevékenységeket megelőzve elsősorban a közlekedés felelős a zajterhelésért. A közlekedés okozta zajterhelés jelentősen növekedett az utóbbi két évtizedben, egyrészt a gépkocsik számának nagymértékű növekedése, másrészt a nehéz- gépjármű-állomány számának és szállítási kapacitásának növekedésével. A teherszállítás a vasútról áttért a közutakra. Ezek az utak túlterheltek, nem a mai forgalomra méretezték. A lakosság az átmenő forgalom növekedését érzékeli. A közúti közlekedés zajhatásának csökkentésére többféle módszer ismeretes. Sok helyen a főutak mellett zajelnyelő falakkal, zajvédő dombok kialakításával, sín-, illetve vágánycserékkel, macskakő helyett suttogó aszfalt leterítésével, illetve önkormányzati támogatással ablakcserékkel, a házak zajszigetelésének a javításával próbálják a jelentős zajhatásnak kitett lakosság életét elviselhetőbbé tenni. Ezen kívül a zajcsökkentésre a települést elkerülő utak megépítése is megoldást jelenthet.

A rendszerváltás után az ipar leépülését, szerkezetátalakulását követően új domináns zajforrások jelentek meg, mint például a külszíni bányászatot (kavicsbányák, kőbányák) kísérő termelési és szállítási zajhatás. Heves megye legnagyobb zajkibocsátói a Mátrai Erőmű Zrt. és a visontai bánya.

Az ipari eredetű zajforrásokon belül a kisvállalkozásokra kisvállalkozások (pl. autószerelő, asztalos, kőfaragó műhelyek) általában több lakossági zajpanasz érkezik, mint a nagyüzemekre, mivel utóbbiak vagy jelentős zajvédelmi intézkedéseket valósítottak meg az utóbbi években és/vagy szüneteltetik, befejezték működésüket. A kisvállalkozások azonban többnyire családi házas területen találhatók, és a szomszédos lakóházak közelsége miatt valóban zavaróak lehetnek – mind a nappali, mind az éjszakai időszakban. Szintén elterjedt zajterhelési problémát jelentenek a (szabadtéri) rendezvények, szórakozóhelyek, főként az éjszakai időszakban. Habár a rendezvények és kisvállalkozások jellemzően csak egy-egy kisebb településrészt érintenek, tehát kiterjedésük nem okoz megyei szintű problémát, azonban gyakori előfordulásuk és ismétlődő jellegük miatt figyelmet érdemelnek.

Fő közlekedési létesítmény kötelezettje (a közlekedési miniszter által kijelölt szerv):

- 2017. március 30-ig szükséges a stratégiai zajtérkép, 2018. április 18-ig az intézkedési terv felülvizsgálata az évente 3 millió jármű áthaladásánál nagyobb forgalmat lebonyolító nagy forgalmú közútra, a 30 000 szerelvénynél többet áteresztő nagy forgalmú vasútvonalra és a fő repülőterekre vonatkozóan.
- Zajcsökkentési intézkedési tervek végrehajtása.

Önkormányzati teendők:

Az önkormányzati intézkedések elsősorban a zajterhelés csökkentésére, illetve az ehhez kapcsolódó tervezési és rendeletalkotási célok eléréséhez kapcsolódnak:

- A helyi zajvédelmi szabályok megállapítása (pl. csendes övezet, illetve zajvédelmi szempontból fokozottan védett terület kijelölése, zajkibocsátási határérték megállapítása, ellenőrzése). Terület- és településrendezési tervek kialakítása során a zajvédelmi szempontok figyelembe vétele. Zajcsökkentést célzó intézkedések megtétele a 100 000 főnél kisebb népességű településeken.
- A 100 000 főnél népesebb városokra 2017. március 30-ig a stratégiai zajtérképek, 2018. április 18-ig az intézkedési tervek felülvizsgálata. Az intézkedési tervek megvalósítása elsősorban azokon a sűrűn lakott területeken, ahol az egész napra számított átlagos zajterhelés (Lden) meghaladja a 73 dB, az éjszakai pedig a 65 dB mértéket. Heves megyében 100 000 főt elérő település nincs.

Az intézkedések megvalósításánál igénybe vehető finanszírozási eszközök:

- saját önkormányzati források
- hazai költségvetési (társ)finanszírozások
- EU támogatásokat lebontó operatív programok: KEHOP, TOP

Gazdálkodó szervezetek, vállalkozások:

- A termelési és szolgáltatási tevékenységből származó zaj- és rezgésterhelés megelőzése, csökkentése.

A célok megvalósításában érintett megyei területek, járások, települések:

A stratégiai zajtérképezésről szóló 280/2004. (X. 20.) Korm. rendelet 14.§.(1) a) pont alapján kiadott 8002/2005. (V. 24.) GKM tájékoztató – a nagy forgalmú közutak és vasútvonalak, valamint a fő repülőterek listájáról, továbbá a stratégiai zajtérkép és intézkedési terv készítésére kötelezett szervezetről – tartalmazza azokat a fő közlekedési létesítményeket, melyek esetében szükséges stratégiai zajtérképek készítése. „A fő közlekedési létesítmények között szerepel többek között minden >6.000.000 jármű/év forgalmat lebonyolító közút.”
(Forrás: <http://www.kti.hu/noise/kozut/>)

Heves megye területén az alábbi táblázatok (a 8002/2005. (V. 24.) számú GKM miniszteri közleményben közzétett lista szerinti) szemléltetik az elkészített zajtérképeket.

Érintett önkormányzat	Felügyelőség	Megye	Település igazgatási rangja	Közút száma	Teljes hossz (km)	Út (szelvény)	Úthossz (km)
Hatvan	Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	Heves	Város	3	0,547	57+215-57+762	0,547

Eger	Észak-magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	Heves	Város (Megyeszékhely)	25	4,861	10+621- 13+147	1,526
				25		15+510- 18+845	3,335

4. táblázat: Zajvédelmi tervvel rendelkező elsőrendű, másodrendű és összekötő utak Heves megyében
forrás: 8002/2005. (V. 24.) számú GKM miniszteri közlemény

Érintett önkormányzat	Felügyelőség	Megye	Település igazgatási rangja	Közút száma	Teljes hossz (km)	Út (szelvény)	Úthossz (km)
Hatvan	Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	Heves	város	M3	8,7	49+900- 58+600	8,7
Hort	Észak-magyarországi Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség		község	M3	9,6	58+600- 65+850	7,25
						67+600- 70+100	2,35
Ecséd	Észak-magyarországi Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség		község	M3	4,9	60+400- 60+750	0,35
						61+900- 62+250	0,35
						63+400- 67+600	4,2
Atkár	Észak-magyarországi Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség		község	M3	3,65	69+950- 73+600	3,65
Gyöngyöshalász			község	M3	6,45	73+600- 80+050	6,45
Karácsond			község	M3	7,97	80+050- 88+020	7,97
Adács			község	M3	1,6	84+300- 85+900	1,6
Nagyfüged			község	M3	0,68	85+900- 89+580	0,68
Ludas			község	M3	3,68	88+020- 89+580	3,68

5. táblázat: Zajvédelmi tervvel rendelkező autópályaszakaszok Heves megyében
forrás: 8002/2005. (V. 24.) számú GKM miniszteri közlemény

Zajvédelmi létesítményekkel, vagy forgalomtechnikai eszközökkel csökkentendő közlekedési zajterhelések (3-as 21-es, 23-as, 24-es, 25-ös, 31-es, 33-as főutak mellett) az alábbi településeken lennének szükségesek:

- 3-as főút: Hatvan, Hort, Gyöngyös, Kápolna, Kerecsend, Szihalom
- 21-es főút: Hatvan, Zagyvaszántó
- 23-as főút: Ivád, Pétervására, BükkSZenterzsébet, Tarnalelesz
- 24-es főút: Gyöngyös, Gyöngyös-Mátrafüred, Parád, Recsk, Sirok, Egerbakta, Eger
- 25-ös főút: Kerecsend, Eger, Szarvaskő, Egercsehi, Szúcs, Tarnalelesz, Szentdomonkos
- 31-es főút: Heves, Tenk, Dormánd
- 33-as főút: Dormánd, Besenőtelek, Poroszló

A vasúti közlekedés, elsősorban a teherforgalom által okozott éjszakai zajterhelés csökkentése elsősorban a Budapest-Miskolc-Hidasnémeti vasút mentén:

- *Hatvan, Vámosgyörk, Kál-Kápolna, Füzesabony*

Az előrehaladás mutatói lehetnek:

- a települési belterületi szakaszokon a közúti forgalom csökkenése.
- zajterhelési (immissziós) adatok változása;
- a káros környezeti hatásokra visszavezethető megbetegedési, halálozási adatok térbeni megoszlása és időbeni alakulása;
- az érzékeny társadalmi csoportok (gyermekek, idősek) környezeti okokra visszavezethető megbetegedéseinek alakulása;
- zajtérképek elkészítése, zajterhelések csökkenése;

Hulladékgazdálkodás

A Heves Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság a nem rendszeres hulladékszállítással kapcsolatos hatáskör gyakorlása során 2016. évben 8 eljárást folytatott le. A 2016. évben Szűcsi, Erdőkövesd, Nagyfüged, Ludas, Domoszló, Karácsond települések kérelemére indult kijelölési eljárás meghosszabbítása. Szerződéskötés miatt Erdőkövesd, Domoszló, Karácsond települések kijelölő határozata hatályát veszítette. Heves megyében jelenleg három olyan település (Ludas, Szűcsi, Nagyfüged) van, ahol a katasztrófavédelmi hatóság által kijelölt szolgáltató végzi a kommunális hulladékszállítást. Az érintett önkormányzatok és a lakosság részéről a szolgáltatás ellátásával kapcsolatos problémákról nem érkezett bejelentés.

A 2017. január 1-vel létrejött Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatalának Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztálya munkájának nagy részét a hulladékgazdálkodás területén az illegális hulladéklerakók felderítése és felszámolása teszi ki. Jellemzően külterületi ingatlanokon, zártkertekben történik az illegális lerakás. A tettenérés nagyon ritka, így általában az ingatlan tulajdonosát terheli az elszállítás kötelezettsége. A hatáskör gyakorlója – jogszabályban meghatározott esetek kivételével – az elszállításra kötelezés tárgyában a jegyző, míg a bírságot a Környezetvédelmi Hatóság szabja ki.

Épített örökség védelme

Az épített környezet állapotát – a környezetvédelmi szempontokat figyelembe véve –energetikai, valamint komfortossági szempontból értékeljük. Az épületek energiaszolgáltatásának kb. 60%-a a háztartásoknál jelentkezik, további kb. 35%-ot tesz ki a

közületek, szolgáltatások, kereskedelem együttesen

A települések védelme, fenntarthatóvá, élhetőbbé tétele természetvédelmi, tájvédelmi és környezet-egészségügyi kérdés. A természeti és az épített környezet megóvása a rövidtávú környezetvédelmi feladatok mellett a települések fejlődése szempontjából stratégiai jelentőségű, nagytávra vonatkozó előrelátást feltételez. A települési környezet védelme érdekében biztosítani kell a környezet tervszerű, rendeltetésszerű, higiénikus és esztétikus kialakítását, fejlesztését és védelmét, a környezetminőség megtartását, javítását. A települések épített világa, az épületek, utak, műszaki létesítmények rendszere biztosítja az egyes települések működőképességét, az egyes települési funkciók közti szükséges kapcsolatokat, ezért a fenntartásuk és folyamatos fejlesztésük elengedhetetlen.

A megye mind az épített örökségét, mind a régészeti lelőhelyeit tekintve gazdag. Egerben található a megye műemlékeinek több mint fele. A műemlék többsége lassan pusztul, kevés a felújításra fordítható forrás. Heves megye épített környezete vonatkozásában a veszélyes sűrűségű, és a veszélyes kitétségű helyek aránya nem jelentős. Kevés a nagyvárosi és magas beépítésű terület. Nem jelentős a lakótelepi beépítés. A veszélyes kitétségű helyek elsősorban a hegyi patakok villámárvízával, illetve a belvízzel érintett területek. Míg a veszélyes sűrűségű helyeken az épületállomány felkészítése, addig a veszélyes kitétségű területeken éppen az épületek környezetének fejlesztése igényli az elsődleges beavatkozást.

A megyében található épületek terén a gondosság alapú és megelőző jellegű felkészülés a szegregációval érintett és szegregációval veszélyeztetett helyeken a legalacsonyabb. Ezeken a területeken az előzetes és hatékony szemléletformálás nélkül, mindenféle fizikai fejlesztés hatástalan marad. A művelt háztáji kertekkel rendelkező települések esetén lehetnek leghatékonyabbak a szemléletformálással megalapozott fizikai jellegű (építési tevékenységet eredményező) fejlesztések. Ezeken a helyeken nem csak a szemléletformálással kapcsolatban mutatkozik nagyobb lakossági érdeklődés, hanem saját erőforrások is jobban rendelkezésre állnak. Látható, hogy a rendelkezésre álló fejlesztési eszközök alkalmazását nagymértékben meghatározza az érintett lakosság gondolkozásmódja és gondossága, így a környezetvédelmi problémákhoz való hozzáállása és érzékenysége.

Heves megye vonatkozásában jelentékeny eredmények lehetne elérni az alacsony eszközigenyű technológiák fejlesztésében, mind az építkezések, mind az épülethasználat területén, valamint a kertművelés arányainak növelésével. Az egyik ilyen terület lehet a korszerű műszaki tulajdonságokkal rendelkező, de átgondolt (optimalizált) technikai felszereltségű épületterv ajánlások kidolgozása, amely kiterjedne az épülethasználat újragondolására és célszerűségi szempontú ajánlásaira is. Az épülethasználat ilyen jellegű újragondolását (optimalizálását) ki lehetne terjeszteni (adaptálni lehetne) a meglévő épületállományra is.

A kertművelés népszerűsítése oda-vissza ható szemléletformálást eredményezhet. Ha a kertművelés népszerűsítésével növekszik a megművelt kertek aránya, az egy öngerjesztő folyamatot tud beindítani, hiszen ezzel a kertművelő lakosság aránya is növekedésnek indul. A kertek művelése pedig önmagában is folyamatos szemléletformálást okoz, az abban résztvevők életében és gondolkozásában.

Természeti értékek

Természet és tájvédelem

A természetvédelmi területeknek nagy jelentősége van a megye jelenlegi térszerkezetében, mivel a védett területek az országos átlag feletti értéket mutatnak. A megye területe természetvédelmi szempontból különleges értékek hordozója, mely alapvetően abból adódik, hogy a hegyvidék és Alföld ütközőövezeteként sajátosan gazdag biodiverzitás alakult ki.

A helyi jelentőségű védett természetvédelmi területek és kategóriák ügyében a helyi jegyzők az illetékesek, a vonatkozó információkkal a helyi önkormányzatok rendelkeznek. Magyarország területén 2014 db helyi jelentőségű védett természeti területek található melyből Heves megye területén 68 db lelhető fel.

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (továbbiakban: Tvt.) 23. § (2) bekezdésében foglaltak értelmében a törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom és földvár. A Tvt. 28. § (5) bekezdése értelmében a védett források, víznyelők, földvárak, kunhalmok országos jelentőségű természeti értékeknek minősülnek. Az e bekezdés alapján védett természeti területek országos jelentőségűnek minősülnek.

A barlangok felszíni védőövezetének kijelöléséről szóló 16/2009. (X.8.) KvVM rendelet melléklete tartalmazza a barlangok felszíni védőövezeteként kijelölt ingatlan-nyilvántartási helyrajzi számú területeket. Az Országos Barlangnyilvántartás a barlangokra vonatkozó adatokat, dokumentumokat tartalmazó adattár felállításáról a Tvt. 49. § (2) bekezdése rendelkezik, tartalmát a 13/1998. (V.6.) KTM rendelet szabályozza.

A törvény erejénél fogva védelem alatt álló források kataszterezése folyamatban van.

A Vidékfejlesztési Értesítő 2012. évi I. száma (2012. január 13.) tartalmazza a vidékfejlesztési miniszter közleményét az ex lege lápi és szikes tavi védettség érintett területekről, az ex lege védett láppal és szikes tóval érintett ingatlanok jegyzékéről.

Heves megye területén 647 db ex lege védett forrás, 8 db ex lege védett láp, 13 db ex lege védett földvár, 54 db ex lege védett kunhalom és 110 db kijelölt felszíni védőövezet van az egyes barlangok tekintetében.

Országos jelentőségű természeti emlékek	Bélapátfalvai járás	Egri járás	Füzesabonyi járás	Gyöngyösi járás	Hatvani járás	Hevesi járás	Pétervásárai járás	Összesen
Ex lege védett forrás	204 db	178 db	-	25 db	-	-	240db	647 db
Ex lege védett láp	4 db	1 db	1 db	1 db	1 db	-	-	8 db
Ex lege védett földvár	-	2 db	-	7 db	1 db	-	3 db	13 db
Barlangok felszíni védőövezete	46 db	43 db	-	11 db	-	-	10 db	110 db
Ex lege védett kunhalom	-	-	25 db	-	5 db	24 db	-	54 db

6. táblázat: Országos jelentőségű természeti értékek Heves megyében
forrás: Vidékfejlesztési Értesítő 2012. évi I. száma

Hosszú távú természetvédelmi cél Magyarország összes földtani alapszelvényének védetté nyilvánítása. A földtani alapszelvények és földtani képződmények védetté nyilvánításáról és természetvédelmi kezelési tervéről szóló 55/2015. (IX.18.) FM rendelet tartalmazza az eddig kihirdetett védett földtani alapszelvényeket, melyek Heves megye területén az alábbiak:

- Bálvány északi földtani alapszelvény - Nagyvisnyó
- Güdör-kert földtani alapszelvény természeti emlék – Felsőtárkány
- Síkfőkúti földtani alapszelvény természeti emlék – Noszvaj
- Tó-bérc-bánya földtani alapszelvény - Szarvaskő

A kaptárkövek megóvását szolgáló természeti emlékek létesítéséről, valamint a kaptárkövek megóvását szolgáló természetvédelmi kezelési terv kihirdetéséről szóló 17/2014. (X.27.) FM rendelet alapján az adatszolgáltatásunk mellékletében szereplő kaptárkövek természeti emlékként védendők. A kaptárkövek, mint természeti emlékek megóvását szolgáló területi lehatárolást és a vonatkozó szabályozást az FM rendelet tartalmazza melyek Heves megye területén az alábbiak:

- Demjéni Bányaél kaptárköve természeti emlék – Demjén
- Demjéni Hegyes-kő -tető és Ereszvény-völgy kaptárkövei természeti emlék - Demjén
- Demjéni Remete-völgy kaptárköve természeti emlék – Demjén
- Domoszlói Tarjanka-szurdok – Domoszló
- Egerbaktai Szent-völgy kaptárköve természeti emlék - Egerbakta
- Egerszalóki Menyecske-hegy kaptárkövei természeti emlék - Egerszalók
- Egerszalóki Öreg-hegy kaptárköve természeti emlék - Egerszalók
- Egri Cakó-tető kaptárkövei természeti emlék - Eger
- Egri Mész-hegy déli sziklacsoportjának kaptárkövei természeti emlék - Eger
- Egri Mész-völgy kaptárköve természeti emlék - Eger
- Egri Nyerges-hegy keleti oldalának kaptárköve természeti emlék - Eger
- Egri Nyerges-hegy nyugati oldalának kaptárkövei természeti emlék – Eger
- Istenmezejei glaukonitos eredetű kopár homokkő (Noé szőlője) természeti emlék –Istenmezeje
- Noszvaji Dóc kaptárkövei természeti emlék - Noszvaj
- Noszvaji Farkas-kő kaptárköve természeti emlék - Noszvaj
- Noszvaji Pipis-hegy kaptárköve természeti emlék - Noszvaj
- Ostorosi Pajdos kaptárkövei természeti emlék - Ostoros
- Ostorosi Tag-gödör kaptárkövei természeti emlék - Ostoros
- Ostorosi Vizes-völgy kaptárköve természeti emlék - Ostoros
- Siroki Földkunyhó-tető kaptárköve természeti emlék - Sirok
- Siroki Rozsnak-völgy kaptárkövei természeti emlék - Sirok
- Siroki Törökasztal és Bálványkövek kaptárkövei természeti emlék - Sirok
- Siroki Várhegy kaptárkövei természeti emlék - Sirok

A természetvédelmi szempontból jelentős mesterséges üregek védetté nyilvánításáról szóló 63/2015. (X.16.) FM rendelet alapján védettnek minősül mesterséges üregek.

A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság működési területén Heves megyében az alábbi védettnek minősülő mesterséges üregek találhatóak:

	A	B	C	D	
	Név	Település	Bejáratnak helyt ingatlan helyrajzi száma	Bejárat koordináta	
				EOV X	EOV Y
1.	Antal-táró	Recsk	056/1	287021	726343
2.	Béke-táró	Parádsasvár	023/1	285963	717588
3.	Denevér-táró	Szarvaskő	05/22	293812	746570
4.	Ezüstbánya-táró	Gyöngyösoroszló	029/1	281012	711388
5.	Etelka I. táró	Parád	02	287060	725770
6.	Vizeslyuk-táró I.	Mátraszécsény	034/17	284024	709942

7. táblázat: A Bükk Nemzeti Park Heves megyei területén található védettnek minősülő mesterséges üregek
forrás: Bükk Nemzeti Park adatközlése

A Natura 2000 területeket a 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet hirdette ki, a vonatkozó jogszabályi háttérrel is a fenti jogszabály adja. A Natura 2000 hálózat területeivel érintett földrészeket a 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet hirdette ki.

NATURA TERÜLET NEVE	TERÜLET	TERÜLET TÍPUSA
Apci Somlyó	42,53	Különleges természetmegőrzési terület
Boldogi Vajda-rét	123,49	Különleges természetmegőrzési terület
Borsodi-sík	36239,85	Különleges madárvédelmi terület és egyben különleges természetmegőrzési terület
Bükk-fennsík és a Lök-völgy	14382,6	Különleges természetmegőrzési terület
Bükk-hegység és peremterületei	66207,67	Különleges madárvédelmi terület és egyben különleges természetmegőrzési terület
Egerbakta - Bátor környéki erdők	2629,82	Különleges természetmegőrzési terület
Gyepes-völgy	3012,77	Különleges természetmegőrzési terület
Gyöngyösi Sár-hegy	352,68	Különleges természetmegőrzési terület
Gyöngyöspatai Havas	324,62	Különleges természetmegőrzési terület
Gyöngyöstarjáni Világos-hegy és Rossz-rétek	326,71	Különleges természetmegőrzési terület
Hevesaranyosi-fedémesi dombvidék	1238,04	Különleges természetmegőrzési terület
Hevesi-sík	77016,28	Különleges madárvédelmi terület és egyben különleges természetmegőrzési terület
Hortobágy	121110,01	Különleges madárvédelmi terület és egyben különleges természetmegőrzési terület
Jászdózsai Pap-erdő	61,98	Különleges természetmegőrzési terület
Kerecsendi Berek-erdő és Lógó-part	142,79	Különleges természetmegőrzési terület
Kétútközi-legelő	182,7	Különleges természetmegőrzési terület
Közép-Tisza	14235,59	Különleges természetmegőrzési terület
Közép-Tisza	13639,16	Különleges madárvédelmi terület és egyben különleges természetmegőrzési terület
Mátra	37306,97	Különleges madárvédelmi terület és egyben különleges természetmegőrzési terület
Mátra északi lejtője	780,06	Különleges természetmegőrzési terület
Mátrabérc - falloskúti-rétek	1506,88	Különleges természetmegőrzési terület
Nagy-fertő - Gulya-gyep - Hamvajárás szikes pusztái	1817,09	Különleges természetmegőrzési terület
Nagy-Hanyi	167,81	Különleges természetmegőrzési terület
Nyugat-Mátra	1498,55	Különleges természetmegőrzési terület
Ostoros-patak menti erdőpuszta	48,86	Különleges természetmegőrzési terület
Pélyi szikesek	2769,4	Különleges természetmegőrzési terület
Petőfibányai Kopasz-hegy	25,4	Különleges természetmegőrzési terület
Poroszlói szikesek	917,86	Különleges természetmegőrzési terület
Pusztafogacs	319,62	Különleges természetmegőrzési terület
Recki Hegyes-hegy	161,46	Különleges természetmegőrzési terület
Szarvaskő	631,82	Különleges természetmegőrzési terület
Szilvásvárad Aszaló és Szilvas-patak mente	183,83	Különleges természetmegőrzési terület
Szomolyai Kaptár-rét	76,85	Különleges természetmegőrzési terület
Tisza-tó	17830,37	Különleges természetmegőrzési terület
Vár-hegy - Nagy-Eged	2036,55	Különleges természetmegőrzési terület
Verpeléti Vár-hegy	8,39	Különleges természetmegőrzési terület

8. táblázat: Heves megye területén található NATURA 2000 területek
forrás: 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet, 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet

A 2009–2013 közötti időszak jelentős eredménye, hogy a Natura 2000 hálózat kijelölése lezárult, mivel az Európai Bizottság a 2011. év során megállapította, hogy egyetlen élőhelytípus vagy faj esetében sincs szükség további Natura 2000 területek kijelölésére Magyarországon.

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény (továbbiakban OTvT) 13., 17-19. §-ai szabályozzák az országos ökológiai hálózatra és annak a magterület, az ökológiai folyosó és a puffterület övezetekre vonatkozó előírásokat. Az OTvT 14/A §-a tartalmazza a „tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek” övezetére vonatkozó szakmai előírásokat. A Tvt. 6. § (3)-(5) bekezdései tartalmazzák az egyedi tájértékekre vonatkozó szabályozásokat. 2017. év végéig Heves megye területén 85 településen készült egyedi tájérték felmérés.

A Tvt. 15. § (1) pontjában szereplő feltételeknek eleget tevő természeti területeken kiemelt figyelmet kell fordítani a tájkép, a természetes életközösségek (növénytakaságok) és élőhelyek megóvására. A tervezett természeti területek kihirdetésére vonatkozó előírást a Tvt. 15. § (2) bekezdése tartalmazza.

Az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII.20.) Korm. rendelet (továbbiakban ÖTEK) 30/A. § (1) bekezdése értelmében a mocsár, a nádas és a sziklás terület természetközeli területnek minősülnek. Ugyanezen § (2) bekezdése értelmében a természetközeli területeken épületet elhelyezni nem lehet.

Heves megye területén a védett fajok állományainak fenntartása, megőrzése kiemelt figyelmet kíván melyek a fajok védett természeti területeken kívül eső élőhelyeire is kiterjednek. A nem védett fajok állományának, veszélyeztető tényezőinek figyelemmel kísérése, szükség esetén védetség biztosítása is elengedhetetlen. Az inváziós fajok terjedésének visszaszorítása, újabb fajok bekerülésének megakadályozása is fontos feladat.

Az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 1143/2014. EU rendelet alapján a tagországok képviselőiből álló inváziós fajok elleni védelemért felelős bizottság elfogadta azt a növény- és állatfajlistát, mely az Unió számára veszélyt jelentő inváziós idegenhonos fajok jegyzékét alkotja. A Környezetvédelmi Program 1. sz. mellékletében szereplő fajok egyedeire vonatkozó szigorú szabályok szerint tilos az egész EU területén forgalomba hozni és a természetbe kibocsátani akár egyetlen példányt is, de a behozatalra, tartásra, tenyésztésre, szaporításra, szállításra, kereskedelemre és felhasználásra is hasonlóan szigorú szabályok vonatkoznak.

A Natura 2000 gyepterületeken a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet 5. § (2) bekezdése értelmében a fászszerű inváziós és termőhely-idegen növényfajok közül az akác, amerikai kőris, bálványfa, keskenylevelű ezüstfa, fekete fenyő, erdei fenyő, gyalogakác, kései meggy, zöld juhar megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással. A lágyszárú inváziós növényfajok közül az alkörmös, japánkésérűfű fajok, kanadai aranyvessző, magas aranyvessző, parlagfű, selyemkóró, süntök esetében is a fentiekben ismertetett védekezéssel szükséges eljárni.

A jelenleg védelem alatt álló területek ugyan meglehetősen szigetszerűek, az ökológiai folyosók még nem alkotnak rendszert, de jó alapot nyújtanak a természetvédelmi célú fejlesztésekhez, és az ökológiai alapelvek területrendezéshez (Erdőrezervátumok, ökológiai hálózati rendszer, ESA területek stb.). Ezt segítheti mezővédő fasorok, erdő- és cserjesávok kialakítása külterületi utak mentén illetve táblahatárokon.

A Tisza-tó környezetében már sajátos "régióvá szerveződési folyamat" indult el.

A környezetvédelmi rendszer a gazdaságban mindig korlátozó tényezőként jelentkezik. A védelemnek két fokozata van: egyfelől a természetvédelmi területek esetében a változatlan megőrzés, illetve a természetes élőhelyi struktúrák fenntartása, óvása az elsődleges; másfelől az ún. ökológiai rendszerek esetében a védelem korlátozza bizonyos erőforrások kihasználását, illetve a fenntartható gazdálkodás érdekében csak bizonyos gazdasági tevékenységeket tart megengedhetőnek. Ennek oka, hogy a védelmi kategóriákban nem az egyes

gazdasági ágak szempontjai érvényesülnek, hanem a tájban élő egész helyi társadalom és gazdaság érdekében kell egy egységes rendszert megőrizni.

Elmondható, hogy a védelmi rendszer ugyan korlátokat állít az ökológiai és védelmi zónákhoz tartozó területek gazdálkodói elé, ezek a korlátok a nagyobb gazdasági potenciálok, a közösségi hasznok megszerzésének lehetőségét szolgálják. Az ökológiai tájgazdálkodás az egyetlen olyan lehetséges forma ezeken a területeken, amely egyaránt kecsegtet a táji, természeti értékek megőrzésével és a helyi közösség fejlődési lehetőségeivel.

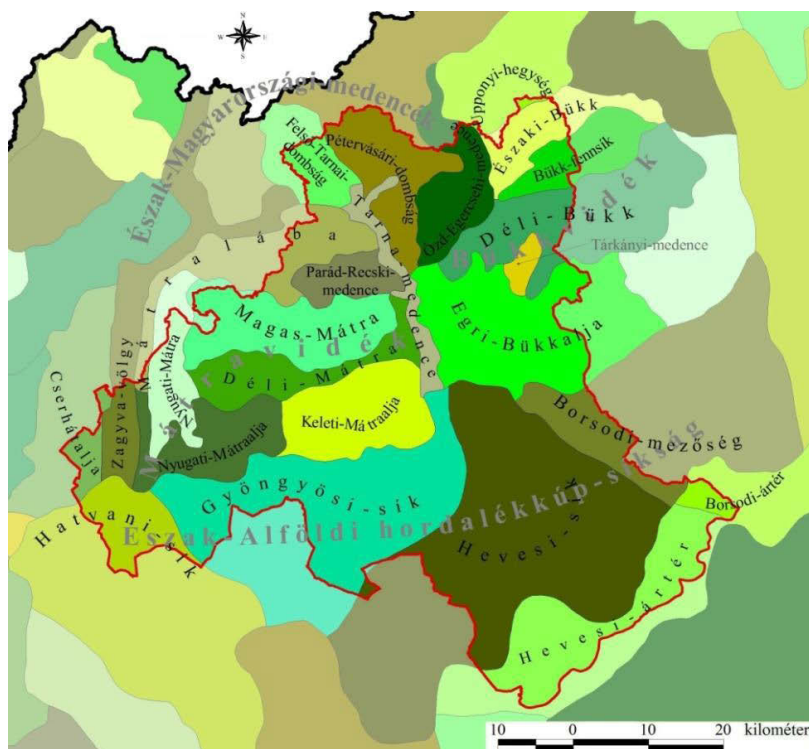
Táj jellemzői, természet- és tájvédelem

A megyének mind a tengerszint feletti viszonyai, mind geológiai összetétele igen változatos. A geológiai középkoron és újkoron keresztül a jura-kori megszakítástól eltekintve az összes képződmény megtalálható a felszínen vagy a felszín alatt. A Mátra hazánk legegységesebb vulkáni eredetű hegysége, az ország legmagasabb pontjával (Kékes 1014 m). A hegységképző vulkáni tömegek felhalmozódása megismétlődő fázisokban ment végbe. Az első fázis az eocén és az oligocén határán a Recsk környéki Lahoca és Kanászvár biotitámfibol tömegeit hozta a felszínre, a második vulkáni fázis az alsó riolittufa, a harmadik a középső riolittufa vastag rétegeit halmozta fel. A fő kitörési időszak a tortonai időszakban zajlott le. E fázisban alakult hegységgé a Mátra.

A felső tortonai időben az erózió következtében megkezdődött a hegység lepusztulása, mely a szarmatában és az alsó pannonban is folytatódott. A hegységek magasabb fennsíkjai a tortonai szarmata tönk maradványai, míg a 400 m körüli szintek az alsó pannóniai lepusztulások eredményei.

A jégkorszakban völgyfeltöltődés, kifagyás, periglaciális kőtengerek és törmelékletők képződése folyt. Az emelkedés következtében a völgyek a Mátraaljai hegyláblépcső felszínébe is bevágódtak és az Alföld peremére raktak pleisztocén-holocén teraszos hordalékkúpokat. Felszínüket szoliflukciós zsákos és cseréptalajos, fagyékes jégkorszaki vályog borítja a lejtők alján, rétegben felhalmozódva.

A változatos geológiai alapkőzet változatos genetikai talajtípusok kialakulásához vezetett, melyek befolyásolták a táj használatot.

8. ábra: Heves megye tájbeosztása

forrás: Dövényi Z. 2010 alapján Péntes János-Dávid Lóránt 2012 (szerk.): Magyarország kistájainak katasztere

Tájgazdálkodási formák Heves megye területén

Legelő és rét gazdálkodású területek

A Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzetet 1993 márciusában hozták létre, a Heves megye déli részén elhelyezkedő, ember által formált pusztai élőhelyek, illetve az itt élő életközösségek védelme érdekében. A tájvédelmi körzet 2005-ben és 2008-ban bővült, jelenlegi területe 16 114 ha.

A **Hevesi síkság Érzékeny Természeti Területen** elsősorban a tűzok védelmét szolgáló programcsomagok a jellemzőek (szántóföldi növénytermesztés tűzok élőhely fejlesztési előírásokkal, lucernatermesztés tűzok élőhely fejlesztési előírásokkal, gyepgazdálkodás tűzok élőhely fejlesztési előírásokkal, gyeptelepítés érzékeny természeti területen). A területen előforduló védett növények közül megtalálható pl. a réti iszalag, a buglyos boglárka, a macskahere, a réti őszirózsa, a sziki őszirózsa és a fátyolos nőszirm.

Ezen a területen a tradicionális, pusztai táj újjáalakítása és megőrzése a cél. Rövid távon a pusztai tájgazdálkodás kialakítása a jelenlegi gazdasági szemlélet szerint veszteségként fogható fel, mivel csak a termelési potenciálokat és az előállított mesterséges javakat és erőforrásokat tökécsítik. Hosszú távon a szélsőséges hatások mérséklődnek, vagy megszűnnek, a kémiai beavatkozások pedig minimálisra szoríthatók le, vagy el is hagyhatóak, ami azt jelenti, hogy az egyik legnagyobb költség alól mentesülnek a gazdálkodók. Emellett az alacsony termőképességű területeken kialakítandó gyepek, a meglévő ősgyepek természetes és önfenntartó takarmánybázist jelentenek az állattartó gazdák számára, így a táj védelmi és esztétikai szempontból is gazdagodik, ami közvetve lehetővé teszi a termelés és a turizmus szimbiotikus kapcsolatának (legeltetés, vadászat, horgászat) kialakítását. Hosszú távon arányát tekintve a turizmus szolgáltathatja a gazdálkodóknak a fő jövedelmet.

A tájhoz illeszkedő növénytermesztési, gyepgazdálkodási és állattartási technológiák kialakításával és alkalmazásával a környezeti egyensúly fenntarthatóvá válik, és a termelési tevékenységek alapját képező területek képesek a kiegyensúlyozott tápanyag-szolgáltatásra. Az állattartással szorosan együttműködő rendszert képző növénytermesztésben a talaj tápanyag-visszapótlása csak szerves trágyával történik, a műtrágyákra nincs igény, és így elkerülhető a talajszerkezet degradációja és a savanyodása, mely folyamatok közvetve a belváz kialakulásához is hozzájárulnak. Ezt a folyamatot ki kell egészíteni a degradált ősgyepek rehabilitációjával, illetve a meglévők stabilizációjával és a gyenge adottságú szántók gyepesítésével is. Ezek a beavatkozások játsszák a legfontosabb szerepet az ökológiai egyensúly kialakításában.

A tájnak nem megfelelő gazdálkodás erőltetése nyomán csökkent az eltartó képesség. Ez sajnos nem a közelmúltban gyökerezik, hiszen a térség már hosszú ideje népesség kibocsátó szerepű. A tájgazdálkodás és a tradicionális táji elemek rehabilitációja egyrészt a gazdasági hatáson keresztül fejti ki társadalmi hatását. A diverz jövedelemforrások és a jövedelempótló jellegű támogatások, amelyek a tájhoz illeszkedő gazdálkodással elérhetővé válnak, megeremtik a hagyományos kisüzemi és családi gazdaságok számára is azt a megélhetést jelentő termelési tevékenységet, amely így visszanyerheti az elmúlt évtizedekben elvesztett becsületét.

Ártéri tájgazdálkodás területe (nem intenzív mezőgazdasági térség), Tisza és a Tisza-tó menti térség

Az ártéri gazdálkodás célterületein a táji sajátosságoknak megfelelő tájhasználat rehabilitációja a legfontosabb cél. A táj sajátosságaitól idegen meliorációs beavatkozások megszüntével újra létrejöhet az ártéri ökológiai rendszer, amely egykor a tájat jellemezte. Ebben az érzékeny, vízre szerveződő rendszerben csak a lehető legjobban tájba illeszthető, tájhoz alkalmazkodó ártéri gazdálkodás képes hosszú távon kiegyenlített természeti-társadalmi-gazdasági szervezőerőként működni. Ennek kialakítása azonban hosszú időt igényel, fokozatos extenzifikációt és a táji sajátosságok alapos feltérképezését kell megvalósítani.

Több kísérlet (hazai és külföldi) alapján bizonyított, hogy a változatos, több művelési ágat és módszert együttesen kezelő ártéri gazdálkodási tevékenységek megfelelő jövedelmet képesek – már rövid távon – is szolgáltatni, ráadásul igen sokféle támogatási rendszerben kedvezményezettek. Hosszú távon a rendszer megszilárdulásával, a táj sajátosságainak megfelelő növényi és állati fajtakör kiszelektálásával a haszon és a táj védelmi potenciálja is tovább növelhető. Az ártéri gazdálkodási gyakorlat hatására a Tiszai táj idegenforgalmi vonzereje nő, és ez megeremti a lehetőséget az ökológiai turizmusba történő bekapcsolódásra is, ami a

mezőgazdasági tevékenységek szezonális jövedelmezősége mellett alternatív, állandó jövedelmet képes szolgáltatni.

Az ártéri gazdálkodás célterületein a táji sajátosságoknak megfelelő tájhasználat rehabilitációja és a nem dominánsan mérnöki szemléletű vízgazdálkodási kultúra kialakítása képezi az intézkedési javaslatok legfontosabb csoportját.

A táj sajátosságaitól idegen meliorációs, vízgazdálkodási beavatkozások megszüntével újra létrejöhet egy új ártéri ökológiai rendszer, amely ahhoz hasonló, ami egykor a tájat jellemezte. Ebben az érzékeny, vízre szerveződő rendszerben a tájba illeszthető, tájhoz alkalmazkodó ártéri gazdálkodás képes hosszú távon kiegyenlített természeti-társadalmi-gazdasági szervezőerőként működni. Ennek kialakítása azonban hosszú időt igényel, fokozatos extenzifikációt és a táji sajátosságoknak megfelelő tájhasználat rehabilitációját kell megvalósítani. Így már rövid távon is mérsékelhetők az ártéri területeken oly gyakori szélsőséges hatások, mivel helyreáll a táj alapját képező talajállapot, amelyre a vízhatástól függően olyan diverz táji együttes szervezhető, amelybe sikeresen integrálódhatnak a humán tevékenységek is. A folyamat eredményeképpen a terület védelmi potenciáljának növekedése mellett a termelési potenciál is nagyobb növekedést mutathat.

A Tisza menti lakosság a tervi intézkedések révén újraépítheti táji kapcsolatait is. A tájjal való gazdálkodás, a víz és az ártér előnyeinek újrafelismerése, és az a tény, hogy ez még megfelelő jövedelemmel is képes szolgálni, pozitív társadalmi hatásokat jelent nem csak egyéni és helyi, hanem regionális szinten is. Ezt a pozitív hatást tovább növeli az egészségesebb környezetből és az egészségesebb termékek fogyasztásából következő minőségi élet, amely nem csak az itt élők, hanem a térség tágabb környezetében élők számára is példamutató és vonzó lesz, azaz lélektanilag komoly mértékű javulás érhető el, ami a fizikális szinten történő javulás előfeltétele.

A Tiszai térség komoly problémája a szegénység és roma népesség megfelelő ellátása. Az ártéri gazdálkodáshoz kapcsolódóan lehetőség nyílik ezen csoportok állami és önkormányzati, valamint egyéb külső forrásoktól való függetlenítésére is. Az ártéri gazdálkodás és a rendszer működtetése-karbantartása a vegetációs időn belül és kívül is több alkalmi és állandó jellegű munkát szolgáltathat.

Komplex tájgazdálkodás (Észak-Heves)

A komplex tájgazdálkodás térsége az érzékeny természeti területtel érintett dombvidék, a Hevesi dombság térsége. Ezen a területen a fenntarthatóság szempontjából az intenzív nagyüzemi árutermelő mezőgazdaságnak hosszú távon nem lehet létjogosultsága. A változatos mozaikos dombvidék arculatának megőrzése, csak komplex tájgazdálkodással történhet.

A korábbinál jóval alacsonyabb eltartó képességű, alacsony ráfordítással működő mezőgazdaság – kiegészülve a természetvédelemmel és turizmussal – képes egy új tájhasználati formát megalapozni.

A szükséges birtokracionalizálás és a technológiai váltás rövid távon veszteséges lehet, de csak így alakítható ki a fenntartható gazdálkodás alapja, amely hosszú távon nyereséges mezőgazdasági tevékenységet tesz lehetővé. Itt elsősorban az egyéninél magasabb érdekszintek számára lesz pozitív az intézkedések végrehajtása. Az egyéni érdekek csak hosszú távon elégíthetők ki, ezért kell a támogatási keretek segítségével rövid távon semlegesíteni a váltásból fakadó gazdasági nehézségeket.

A dombvidéki tájgazdálkodás tradicionális elemei: az erdőgazdálkodás, a legeltetési állattartás, a gyümölcs- és szőlőtermesztés. Feltámasztásukkal a táj stabilitása növekszik, mivel ezek a tevékenységek rendelkeznek a szükséges táji kapcsolatokkal, valamint a táj védelmi potenciáljának növelése mellett a tájképet is pozitívan formálják. A gazdaságosan nem művelhető szántók gyepekké illetve erdőkké alakulnak. A társadalmi hatások a gazdasági hatásokból eredeztethetők.

A dombvidéki területen a legsürgetőbb teendők között az extenzifikációt, a gazdaságosan nem használható szántók gyepekké illetve erdőkké konvertálását, illetve a talajvédelem széleskörű eszköztárának alkalmazását kell megvalósítani (táblaméret-alakítás, talajvédelmi erdősávok telepítése, a 17 %-nál nagyobb lejtésű területek művelésből történő kivonása).

Az eróziós károk között a legjelentősebb a talaj felső, humuszos szintjének lemosódása, lekopása. Ez mesterséges módon nem állítható helyre, és az elveszett tápanyagok pótlását műtrágyákkal sem lehet megoldani a talaj kolloidrendszerének károsodása miatt.

A dombvidéki mezőgazdaság racionális tábla-struktúrájának kialakításakor a talajvédelmi szempontok az elsődlegesek. A lejtéstől függően az ideális táblaméret 10 és 45 ha között, az eróziós károk kivédéséhez játszó

megfelelő táblaszélesség pedig 100 és 300 m között változik. A táblák művelési irányával kapcsolatban elsődleges szempont, hogy lehetőleg a lejtő lefutási irányára merőlegesen történjen.

Az extenzív technológiákkal, vetésforgó alkalmazásával az eróziós károk tovább mérsékelhetők és további javulás tapasztalható a talaj szerkezetének állapotában.

Hosszú távon talajvédelmi célú erdősávok, fasorok és cserjesorok beiktatásával az előbbi intézkedésekkel együtt az eróziós károk teljesen kiküszöbölhetők a mezőgazdasági területen. Az erdősávok hatására kialakuló mikroklima egyúttal lehetővé teszi a mesterséges növényvédelmi beavatkozások minimalizálását, valamint segíti az kultúrtáj és a természeti környezet közötti egyensúly kialakulását.

Ökológiai rendszerek, folyosók, magterület, puffer terület - Hegyvidéki erdős táj, Alföldi pusztai táj, Tisza tó

A megye ökológiai rendszerének védelme önmagában további korlátozásokkal nem jár, hiszen magterületei a védett természeti területek. Az ökológiai folyosók védelmét pedig az extenzív dombvidéki komplex tájgazdálkodás, a pusztai tájgazdálkodás és az ártéri tájgazdálkodás természetkímélő, a természeti területeket, érzékeny természeti területeket fenntartó új típusú agrárgazdasága biztosíthatja. Az ökológiai rendszerek védelmének kiemelt feladata a hegyvidéki erdős táj az alföldi pusztai táj és a Tisza menti ártéri táj ökológiai kapcsolatrendszerének biztosítása, ami szoros kapcsolatba hozható a megye turisztikai kínálatának rendszerszerű fejlesztésével is. Itt említendő meg a Tisza-tavi hallépcső, amely az ökológiai folyosó egyik Heves megyei megjelenése.

Táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása

A táj-terhelhetőség vizsgálatára alapozott fejlesztési koncepció célja a tájhasználat szempontjából kedvező ökológiai adottságokat nem veszélyeztető mértékű, korlátozott fejlesztés biztosítása. Az adott táj terhelhetősége többféle tájhasználati mód szempontjából vizsgálható. Külön-külön javasolt vizsgálni a táj mezőgazdasági, erdőgazdasági vagy ipari termeléssel, üdülési vagy települési hasznosítással való terhelését és terhelhetőségét. Mindegyik tájhasználat esetében az ökológiai értékekre gyakorolt esetleges negatív hatásra kell koncentrálni. A tájanalízisnek nem része a tájképi adottságok vizsgálata és értékelése. A táj terhelhetősége a terhelésekkel szembeni ellenállásával és a táj már elszenvedett terheléseinek összevetésével határozható meg. Szükséges meghatározni a táj érzékenységet (regenerálódó képességét) is. Ezért a vizsgálatok első részében a táj érzékenységet meghatározó szempontok felállítása a feladat.

Az alábbi táblázatból a jelenlegi tájhasználat szempontjából három jelentősebb nagyságrendű konfliktuskezelést igénylő tájhasználati terület rajzolódik ki, ahol az érdekek összehangolása mellett a területhasználat térben, időben és technológiában történő szabályozására lehet szükség. E három terület Gyöngyös-Gyöngyösoroszi-Visonta, Hatvan-Lörinci, illetve Eger környéke.

Járás	Jellemző tájhasználat	Terhelési fokozat
Bélapátfalvai	ipar, idegenforgalom, erdőgazdaság, természetvédelem	közepes
Egri	idegenforgalom, ipar, szőlészet, erdőszet	nagy
Füzesabonyi	ipar, mezőgazdaság	közepes
Gyöngyösi	ipar, bányászat, szőlészet, idegenforgalom	nagy
Hatvani	ipar, mezőgazdaság	nagy
Hevesi	ipar, mezőgazdaság	közepes
Pétervásárai	mezőgazdaság, idegenforgalom, erdőgazdaság	közepes

9. táblázat: Jelentősebb konfliktuskezelést igénylő tájhasználati területek Heves megyében

Ipar és bányászat

Heves megye területén összefüggő ipari táj nem található. Kisebb ipari régióvá szerveződési folyamat szakadt meg az Ózd-Egercsehi medencében a hazai mélyművelésű szén- és ércbányászat illetve a nehézipar rendszerváltás körüli rohamos hanyatlása következtében. A szénbányászat fokozatos leépülése Egercsehi

(1990-ben végleg bezárt a bánya), az ércbányászat visszaszorulása pedig Gyöngyössolymos, illetve Recsk térségét érintette érzékenyen. A bányászközösségek felbomlottak, a bányásztelepülések gyors hanyatlásnak indultak.

A külfejtéses bányaművelés és az energia ipar napjainkban is terheli a környezetet és tájhasználati konfliktuskezelést igényel. Nagy gond a bányameddő és a felhagyott pernyehányók utóhasznosítása (Lőrinci). A bányászat a táj arculatát jelentősen befolyásoló tevékenység, mely a megyében hosszú múltra tekint vissza. A mélyművelésű bányászat (Egercsehi, illetve az ércbányászat mellett a külfejtéses bányaművelés is teret hódított.) Rózsaszentmárton, Ecséd, majd Visonta a külfejtéses lignit-bányászat színtereivé váltak. A kavicsbányák után visszamaradó tájsebek szintén befolyásolták a folyóvölgyek környezetét pl. Hatvan térségében. A visontai külszíni bányaművelés előrehaladásától eltekintve napjainkra a bányászat fokozatos visszavonulása vált jellemzővé. A felhagyott bányák (Gyöngyösoroszi) és a lőrinci erőmű pernyehányója környékén komoly környezeti ártalom a meddőhányókból a csapadékvíz, illetve az áradás által kioldott nehézfém szennyezés, mely különösen a gyökérszomszédok termesztése szempontjából kockázatos. Rózsaszentmárton községben az 1890-es évektől az 1950-es évekig mélyművelésű bányászat működött, majd az 1950-es évektől külszíni bányászat. A bányászat maradványai részben rendezésre kerültek, de maradtak önkormányzati- és magántulajdonban olyan területek, tájsebek, amelyek rekultivációja eddig elmaradt (meddőhányók, lejtaknák stb.). Ezen területek területhasznosítása jelenleg teljesen kizárt, szükséges a felmérés és a rekultiváció az újbóli mezőgazdasági, vagy ipari célú hasznosításhoz, valamint a környezeti ártalmak felszámolása érdekében.

Mezőgazdasági tevékenységekből eredő vízszennyezés

A mezőgazdasági tevékenységekből eredő vízszennyezés az egyik legkomolyabb probléma a környezetvédelemben. Mivel – az emberiség jelenlegi technológiai fejlettségi szintjén – a kemikáliáktól teljesen mentes nagyüzemi növénytermesztést megvalósítani nem lehet, arra kell törekednünk, hogy minimalizáljuk az élővízbe bejutó, és ott terhelést okozó anyagok mennyiségét. Hazánk, eleget tevé Európai Unió kötelezettségének – felülvizsgálta és újra kijelölte a nitrát érzékeny területeket. Az új szabályozás alapján már az ország 69%-a a nitrát érzékeny terület kategóriába tartozik. Folyamatban van továbbá az erózió-érzékeny és a belvíz-érzékeny területek kijelölése. A pozitív eredmények közé tartozik, hogy elkészült a Kvassay Jenő Terv (továbbiakban: KJT), amely az EU2020 Stratégia célkitűzéseit, valamint a hazai gazdaságfejlesztést segíti. A KJT alapelve, hogy csak a társadalom által ténylegesen igényelt, de a fenntarthatóság követelményeinek megfelelő vízügyi beavatkozásokat szabad megtenni az elkövetkező években.

Kármentesítés

A Nemzeti Környezetvédelmi Program részét képező *Országos Környezeti Kármentesítési Program* (OKKP) fogja össze a környezeti kármentesítéssel kapcsolatos feladatokat (a földtani közegben és a felszín alatti vizekben hátramaradt, akkumulálódott szennyeződések felderítése és felszámolása, barnamezős szennyezett területek felszámolása, volt szövet laktanyák területének környezeti rehabilitációja stb.).

A múltban bekövetkezett környezeti károk feltárása, megszüntetése elengedhetetlen a talaj és a felszín alatti vizek minőségének megóvása érdekében. Heves Megyei Területfejlesztési Programjában feladatként jelenik meg a megye leromlott állapotú, barnamezős területeinek hasznosítása (kármentesítés, rehabilitáció) új funkciókkal való ellátása, melyre a TOP-1.1.1 illetve a TOP-2.1.1. intézkedések uniós forrást biztosítanak. Ezen kívül elengedhetetlen a szennyezett területek számbavétele, prioritási sorrend kialakítása.

A megye területén jelentős számú mezőgazdasági telephely, trágyatelep, hígtrágyatelep és hulladék-lerakóhely található, amely az elmúlt két évtizedben végbement rekultivációs beavatkozások eredményeképpen sikerült környezeti szempontból helyrehozni.

A megyében a leginkább szennyezett terület Felsőtárkányban a Berva völgy (a volt finomszerelvénygyártó telephelyén) kőolaj- és kőolajszármazékok, valamint különböző nehézfémek és egyéb szennyező anyagok vannak a talajban és a talajvízben. A másik Abasár község ivóvízbázisának (halogénezett oldószerek jelenléte)

kármentesítése. A vezetékesvíz-ellátást előbb egy ideiglenes, majd egy végleges, új hálózat megépítésével 2014 októberére megoldották. Az elszennyezett terület kármentesítése, a szennyezett vizek megtisztítása azonban még hátravan.

A megyében 27 db folyamatban lévő kármentesítés van, ezek jelentős része a kármentesítés végső fázisában a kármentesítési monitoring szakaszában tart. Ezen települések a következők: Abasár, Andornaktálya, Atkár, Eger, Egerbakta, Felsőtárkány, Gyöngyös, Gyöngyösoroszi, Hatvan, Heves, Kál, Lőrinci, Recsk, Poroszló, Rózsaszentmárton, Tarnaszentmária.

A folyamatban lévő környezeti kármentesítéseket – amelyek jelentős rész a kármentesítési végső fázisában, a monitoringozási szakaszban tart – alábbi táblázatban foglaljuk össze:

Kármentesítés neve	Település	Szennyező anyag(ok)
Abasár község kútjai	Abasár	Halogénezett alifás CH (Széntetraklorid, Tetraklór-etilén, Triklór-etilén)
DAT-1 gyűjtőállomás	Andornaktálya	TPH, BTEX, PAH, Naftalinok
Kővágó téri töltőállomás	Eger	CH
Atkár földmedrű hígrágya tároló medence	Atkár	szulfát, foszfát, nitrát, ammónia
Eszterházy tér 1., 4949. hrsz. korábbi olajtartály területe	Eger	CH
SHS Union területe	Eger	CH
Eger, Mátyás király u. 134sz. üzemanyag-töltő állomás	Eger	CH
Ipari Park 9847 hrsz. Bosch környezete	Eger	Cd, Cr, As, Ba, Ni, TPH, halogénezett alifás CH
Kővölgy úti aszfaltkeverő telep (volt EGUT)	Egerbakta	CH
Gyöngyös, Karácsondi úti komposzt telep	Gyöngyös	ammónium, nitrát, szulfát, foszfát, TPH
Gyöngyös telephely, földalatti tartály területe	Gyöngyös	klórozott alifás CH, TPH
Gyöngyös, öntözőfürt transzformátor állomás	Gyöngyös	CH
Gyöngyös, Déli Külhatár u. 8., 4015 hrsz-ú ingatlanon kimutatott szennyeződés	Gyöngyös	TPH, BTEX, diklór-, triklór és perklor-etilén
Gyöngyösoroszi Toka patak (I., II., III. ütem)	Gyöngyösoroszi	toxikus fém (As, Cd, Zn, Hg, Pb, Cu, Ba, Se)
Recsk- Lahóca D-i terület, Parádi Tarna	Recsk	toxikus fém (As, Cd, Zn, Hg, Pb, Cu, Ba, Se, Ni, Ag, Sb, Cr, B, Co, Al)
Recsk- Lahóca É-i terület	Recsk	toxikus fém (As, Cd, Zn, Hg, Pb, Cu, Ba, Se, Ni, Ag, Sb); TPH, Naftalinok

Iskola u. 54.	Rózsaszentmárton	TPH, BTEX, PAH
Volt Hatvani Volán Zrt., Hatvan, 357/1 hrsz. alatti telephelye (	Hatvan	TPH-GC; Összes PAH, Naftalinok Acenaftilén; Acenaftén; Fluorén; Fenantrén; Antracén; Fluorantén; Pirén; Benz(a)antracén; Krizén; Benzo(b,k)fluorantén; Benzo(e,a)pirén; stb
Hatvan, Bercsényi u. 78. sz. (hrsz. 178/3) alatti telephelyen, valamint a szennyezéssel érintett Hatvan, 178/8 hrsz.-ú ingatlanon kimutatott szennyezés	Hatvan	Benzol, Egyéb alkilbenzolok; összes alifás CH, (TPH)C5-C40; Összes PAH, Naftalinok; Acenaftilén; Acenaftén; Fluorén; Fenantrén; Antracén; Fluorantén; Pirén; Benzo(a)antracén; Krizén; Benzo(b)fluorantén; Benzo(k)fluorantén; Benzo(e)pirén; Benzo(a)pirén;
Hatvan, Radnóti tér 2. telephely a korábban megszüntetett 2000 m³ – es pakurattartály környezete és a Napi pakurattároló környezete	Hatvan	TPH, PAH, naftalin, Acenaftilén, Acenaftén, Fluorén, Fenantrén, Antracén, Fluorantén, Pirén, Benz(a)antracén, Krizén, Benz(e)pirén, Benz(a)pirén, Indeno(1,2,3-cd)pirén, Benz(g,h,i)perilén
Kamionok, illetve tartályok mosásából származó technológiai szennyvíz okozta szennyezés (2182 hrsz., 2178 hrsz.)	Heves	fajlagos vezetőképesség; fluorid; klorid; szulfát; ortofoszfát; ammónium; Ni, Mo, TPH, összes illékony halogénezett alifás CH, acenaftén; fluorén; benzo(e)pirén; fenol; piridin, krezol stb..
Káli magtár és terményszárító üzem	Kál	TPH, PAH
Poroszló 093/7, 093/9, 093/10 hrsz. alatti sertéstelep, illetve a környező területek; „Cigányföld” területe (Poroszló 090 hrsz.)	Poroszló	Ammónium; Nitrát; Vezetőképesség
volt üzemanyagbázis	Tarnaszentmária	CH
volt BÉVA Rt. Finomszerelvénygyár területe	Felsőtárkány	CH, nehézfém
A Lőrinci (selypi) azbesztcementgyár - ETERCEM Kft. egykori telephelyén - feltárt, felszín alatti vizet és földtani közeget érintő szénhidrogén szennyez	Lőrinci, Zagyvaszántó	összes alifás CH, összes PAH, Acenaftilén, Fluorén
A Hunvilon Kft. Lőrinci 071 hrsz.-ú és Hatvan 0442, 0443 hrsz.-ú ingatlanokon található Lőrinci Hulladékkezelő és Hasznosító telephely területén kimutatott szennyezés	Lőrinci, Hatvan	Mo

10. táblázat: Folyamatban lévő kármentesítések Heves megyében

forrás: a Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztályának adatközlése

A legjelentősebb szennyezett, sérült és veszélyeztetett Heves megyei területek alább kerülnek ismertetésre:

Felsőtárkány

A volt BÉVA Finomszerelvénygyártó Rt. (a továbbiakban: BÉVA) telephelyén kőolaj és kőolajszármazékok, valamint helyenként különböző nehézfémek és egyéb szennyező anyagok vannak a talajban és a talajvízben. A talajfelszín-közeli szénhidrogén-szennyeződések nagy koncentrációjúak, és helyenként a felszínen úsznak, ami azt jelenti, hogy az eddigieknél súlyosabb környezetkárosodást okozhatnak. Több ezer m²-es területen 1 mg/l koncentrációt, azaz a határértéket egy nagyságrenddel meghaladó mértékű a talajvíz szénhidrogén-szennyezése. A szennyezettség a talajban egyes területeken 1-2 m mélységig - a 100 mg/kg-os összes alifás szénhidrogén (TPH) szennyezettségi határértékhez képest - 2500 mg/kg koncentrációt meghaladó mértékű. A BÉVA területén egy figyelőkútban megjelentek a felúszó fázisban lévő (nem kötött) szénhidrogének, így valószínűsíthető, hogy a szennyeződés továbbterjed, és veszélyeztetheti a közeli ivóvízbázisokat. A szennyeződés terjedéséhez az is hozzájárulhat, hogy az egykori gyár területe a bükki karszt délnyugati szélén helyezkedik el, emiatt indokolt lenne a területen lévő szennyező anyagokra szigorúbb határértékeket előírni. A

szénhidrogének töményen belelegezve tüdőkárosodást, tüdőgyulladást és szívritmuszavarokat okozhatnak. Nagy mennyiségben lenyelve gyomor- és bélrendszeri panaszokat, súlyos máj- és vesekárosodást, illetve idegrendszeri tüneteket válthatnak ki. A detektált nehézfémek közül az ólom az idegrendszert károsítja, a kadmium rákkeltő és hormonkárosító, valamint a csontok elváltozását okozhatja. Nagyobb mennyiségben a nikkel szintén karcinogén hatású, ahogyan a 6 vegyértékű króm formája is erősen toxikus, rákkeltő.

Gyöngyösoroszi

A Gyöngyösoroszi felhagyott ólom- és cinkbánya, Gyöngyöstől északra, a Mátra hegység lábánál, a Toka patak vízgyűjtő területén található. A környéken már a középkorban folyt bányászati tevékenység, de az ólom és cinkszulfid ércfelérek földalatti művelése a múlt században vált erőteljessé. A kibányászott színesfémércet a helyi flotációs üzem területén aprították és dolgozták fel. 1955-től a flotációs meddőt a Szárazvölgyi zagytározóban ülepítették. 1985-ban felfüggesztették a bányászati tevékenységet Gyöngyösorosziban.

A savas bányavíz továbbra is az Altárón jut ki a bányából. A bányavizet mész adagolással semlegesítik. A meszes csapadékot jelenleg ülepítés után veszélyes hulladék-tározóba szállítják, a kezelt bányavizet pedig a Toka patakba vezetik. A tulajdonképpeni bányabezárási munkálatok és a teljeskörű remediáció csak 2003-ban kezdődött el.

A területen kimutatott szennyezőanyagok a következők: As, Cd, Zn, Cu, Pb, Zn.

A Cd és Zn főleg oldott/ionos formában szennyezi a talajt és a felszíni vizet, az Pb és As azonban többnyire a szilárd fázishoz (talaj és üledék) kötötten található. A Toka patak északi vízgyűjtőterületén, az erdőben szétszórtan található bányameddőhányók úgy pontszerűen, mint diffúzan szennyezik a természetes környezetet. A meddőközet mállása és esővíz általi kilúgzása a bányameddőhányókon biológiai kioldással egészül ki. A szulfidércekben levő pirít kémiai oxidációjával létrejött elemi kénből, mint redukált szubsztrátból a kénsavbaktériumok képesek energiát nyerni, miközben a kén kénsavvá oxidálják. Az így létrejött savas környezetben a fémmel telített lefolyó vizek szennyezik a környező talajt és felszíni vizet.

Gyöngyösoroszi alatt, a Toka patak által rendszeresen elárasztott, mélyebben fekvő területeken a kiskertek talaja és a mezőgazdasági talaj másodlagosan szennyezett a patak üledékétől.

Abasár

2013. október 7-én az abasári vezetékes vízhalózattal több pontján mértek magas koncentrációban szén-tetrakloridot, triklór-etilént, tetraklór-etilént. Mindhárom anyag szerves ipari oldószer, melyeket ma már nem, vagy csak szigorúan szabályozott keretek között használnak Magyarországon. Az Abasár területén lévő régi honvédségi kutakban mindemellett arzént is találtak. A halogénezett alifás szénhidrogén-szennyezés forrása a településhez közeli Pipis-hegyen működő gyár lehetett. A szén-tetraklorid, a triklór- és tetraklór-etilén belelegezve, lenyelve és bőrön át is a szervezetbe kerülhet. Ha hosszú időn át és nagy koncentrációban jutnak az ember szervezetébe, akkor károsak lehetnek az egészségre, rákkeltő kockázatú anyagok. Mivel mindhárom illékony anyag, így vízből a vízgőzön át is belelegezhetők, például zuhanyzás közben, vagy olyankor, amikor a szennyezett vizet forralják. Az elszennyezett vízbázis 2013 októbertől óta nem játszik szerepet a település ivóvízellátásában. A vezetékesvíz-ellátást előbb egy ideiglenes, majd egy végleges, új hálózat megépítésével 2014 októberére megoldották, az elszennyezett terület kármentesítése, a szennyezett vizek megtisztítása azonban még folyamatban van. A klórozott szénhidrogén-szennyezések jellegükből, fizikai és kémiai tulajdonságaikból eredően csak lassan bonthatóak le. A triklór-etilén, diklór-etilén, vinil-klorid bomlási sor a természetben baktériumok segítségével is végbemegy, de csak több tíz esztendő alatt. A folyamatot gyorsítani lehet aktív baktériumtörzsek alkalmazásával vagy a körülmények javításával (hőmérséklet, levegőztetés, adalékok alkalmazása), ám ez így is igen lassú folyamat. Vannak olyan új, nanotechnológiai módszerek, amelyek gyorsabban eredményre vezetnek, de költségesebbek. Ezen túl lehetséges a szennyezett víz kiszivattyúzása, majd tisztított víz visszatáplálása.

Kármegelőzés, környezetbiztonság

A Környezeti kármegelőzés a megye területén elsősorban a várható vízkárokkal szembeni védekezést öleli fel. A megyében a Tisza menti árvízvédelmi szakaszon illetve az Észak-Hevesben jellemző kisvízfolyásokon jelentkező helyi vízkárok, illetve főként a megye déli részén a belvíz okoz árvízi veszélyeztetettséget, illetve vízkárokat. Az ár- és belvízi veszélyeztetettség, illetve az ár- és belvízkockázat a jövőben több tényező miatt várhatóan tovább nő. Ilyen tényezők az éghajlatváltozás hatására várható szélsőséges csapadékjelenségek, illetve a veszélyeztetett területek beépítése, intenzív területhasználata. Jelenleg a megye települései közül 72 rendelkezik jóváhagyott vízkár-elhárítási tervvel, a többi település már megkereste az illetékes hatóságot a szükséges adatok beszerzése érdekében, így a tervek készítése folyamatos. A cél, hogy lehetőleg minden település rendelkezzen jóváhagyott tervvel. A vízkárok okozta megelőzést a TOP-2.1.3 intézkedés is támogatja. A fejlesztések esetében a cél a belterületre hullott csapadékvizek és felszín alól előtörő fakadó vizek rendezett és kártétel nélküli elvezetése, a belterületen áthúzódó vízfolyások és belvízcsatornák, belvíz elvezető rendszerek rendezése és a települések belterületének védelme a külterületeken keletkezett vizek káros hatásaitól. Ezen fejlesztések döntéshozatalánál a megyei önkormányzatok szerepet kaptak.

A másik fontos része a kármegelőzésnek az emberi tevékenység okozta környezeti szennyezések mérséklése. A felhagyott ipari és egyéb tevékenységek környezetszennyezése mellett környezetbiztonsági szempontból kiemelt szereppel bírnak a megyében működő veszélyes üzemek. Megyénkben 21 olyan veszélyes üzem van, amelyet a katasztrófavédelem folyamatosan ellenőriz, hatósági felügyelet alatt tart. Ezek a telephelyek potenciális veszélyt jelenthetnek a környezetükben élő lakosságra. A három felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem: a Prímagáz Zrt. horti töltőüzeme, az OPAL Tartálpark Zrt. vámosgyörki tárolója és a siroki RUAG Ammotec Zrt. Ezeken túl további öt – többek között a visontai Mátrai Erőmű Zrt – az alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, 13 pedig küszöbérték alatti veszélyes üzem. Heves megyében nem működik olyan repülőtér, ahonnan vagy ahová veszélyes anyagokat szállítanak, valamint a Tiszán sincs ilyen jellegű tevékenység, ezért csak a közúti és a vasúti szállítás során vizsgálják annak szabályosságát, a csomagolás és a rögzítés megfelelőségét, a különleges jelöléseket, a járművek műszaki állapotát.

Komplex környezetvédelmi engedélyezés

A Egri Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály a jelentős, vagy potenciálisan jelentős környezeti hatású létesítmények építését, üzemelését, felhagyását külön eljárások keretében vizsgálja a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet alapján.

A Kormányhivatal nyilvántartása szerint a megye területén egységes környezethasználati engedéllyel az alábbi, jelenleg üzemelő létesítmények rendelkeznek:

Engedélyes neve	Létesítmény	Telephely
Atkár7 Nyugat Kft.	Sertéstelep	Atkár 069/24. hrsz.
Erdei Farm Bt.	Baromfitelep	Gyöngyöspata, 0186/13
GEOSOL Kft. G1	nem veszélyes hulladékok hasznosítására irányuló tevékenységek (előkezelés)	Halmajugra 07/21 és 07/48 hrsz.
GEOSOL Kft. G2	nem veszélyes hulladékok hasznosítása	Halmajugra 07/130 hrsz.
Hunviron Kft.	Lőrinci Hulladékkezelő és Hasznosító Telep	Lőrinci 071 hrsz., Hatvan 0442, 0443 hrsz.

Leier Hungária Kft	Mátraderecske, téglá és cserépgyártás	Mátraderecske, Baross út 51.
Mátrai Erőmű Zrt.	950 MW villamos energia term. egység	Visonta 3272 0158/18
Mátrai Erőmű Zrt.	Visontai barnaszén-, lignitbánya	Visonta 3272 014, 0110/3 több
Mátrai Erőmű Zrt.	Zagyter létesítése(1. terület)	Visonta 0163/22, 0163/25 hrsz., Halmajugra 07/4 hrsz.
Mátrai Erőmű Zrt.	zagyter létesítése 3/1-3/4 jelű területen Ösze vgy.	Visonta: 0151/29-32, 34,35,55,56,59,60,80-81,84,99,101,103 Abasár:029/65-141,032/1-3,15-29,74, 109-127,129-131,035/4, 044/5-99,101-119,137 Markaz:0118/5-7,9-14,0120/21-47
R&J Kft.	Aldebrői sertéstelep	3353 Aldebrő, külterület
R&J Kft.	Hevesi sertéstelep	
"Tarnahús" Kft.	Tarnaméra, sertéstenyésztési tevékenység	Tarnaméra, Zaránki u. 1. (hrsz: 030/6; 034/6)
Telekhalmi Major Kft.	Sertéstenyésztési tevékenység	Poroszló 093/7, 093/9-10 hrsz.
Terra-Vita Kft.	Veszélyes és nem veszélyes hulladék komposztáló	Gyöngyös, Gábor Dénes út (11205 hrsz.)
Biogas productor Kft.	állati hulladékok ártalmatlanítása	Tófalú 054/4. biogázüzem
Salker Kft.	alumínium kohósalak lerakó és feldolgozó	Apc 064/7 és 0130/1 hrsz.
Csabacast Kft.	Könnnyűfémöntőde	Apc, 064/1 hrsz.
ALU-BLOCK Kft.	alumínium öntőde	Apc, 064/7 hrsz.
MVM GTER Zrt.	gázturbinás erőmű >50 MWth	Lőrinci 1476/5 hrsz.
Molnárfarm Kft.	sertéstelep	Kisköre,Hatházt. 0496/1, 0504/1
Szelektív Hulladékhasznosító és Környezetvédelmi Nonprofit Kft (volt Hatvan és Térsége Hull.gazd. Kft)	hulladéklerakó	Hatvan 054/13;054/14
EVAT Zrt.	fűtőmű	Eger Malomárok u. 28. 2014/1 hrsz.
Varga Károlyné	baromfitelep	Erdőtelek 0347/4 hrsz.
Varga János	baromfitelep	Apc, Farkasmajor 084 hrsz.
NHSZ Észak-KOM Hulladékgazdálkodási Közszolgáltató Nonprofit Kft. (volt ÉMRHK Nonprofit Kft.)	nem veszélyes hulladékok hasznosítása (komposztálás)	Eger 10536/5 hrsz.
Heves Megyei Vízmű Zrt.	nem veszélyes hulladékok hasznosítása (komposztálás és iszaprohasztás)	Gyöngyös szennyvíztisztító telep : Gyöngyös 0263/2 és 0263/5

11. táblázat: Egységes környezethasználati engedéllyel rendelkező létesítmények Heves megyében
forrás: a Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály
Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztályának adatközlése

A klímaváltozás hatásai a környezeti elemekre

- Ha az éghajlatváltozás miatt módosul a vízgyűjtői növényzet, ez kihat a vízgyűjtők vízháztartására, a lefolyásra és a talajvizekre

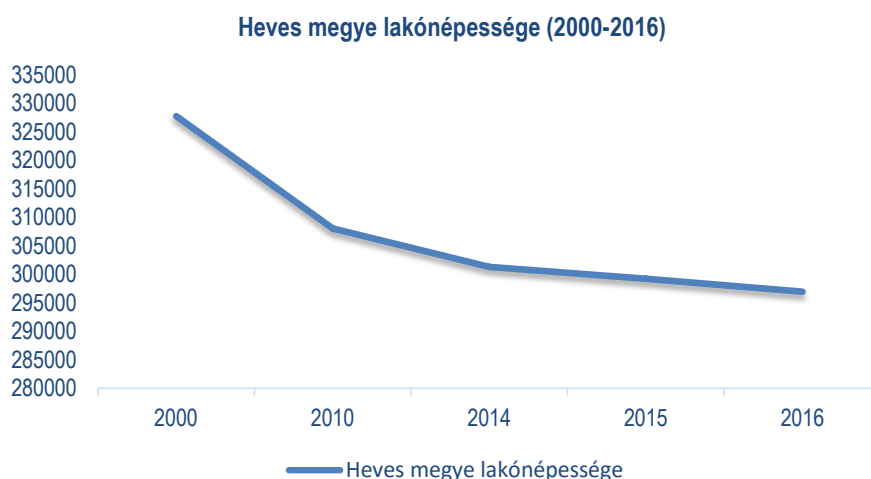
- Az éghajlat szárazabbá válása, a hőmérséklet és a párolgás növekedése, az évi csapadék csökkenése következtében várhatóan kisebb lesz az évi lefolyás.
- az extrém időjárási események gyakoriságának növekedése miatt várhatóak hirtelen lezúduló nagy mennyiségű csapadék okozta hirtelen áradások
- hamarabb jönnek a tavaszi olvadásból származó árhullámok
- nyáron a kisvizes időszak hosszabbodik, kisebb patakok ideiglenesen ki is száradhatnak. Ez nemcsak a víz mennyiségében okoz problémát, de ha kevesebb vízbe ugyanolyan mennyiségű es koncentrációjú szennyvíz, vagy egyéb szennyezős érkezik, ami jelentősen ronthatja a vízminőséget
- gyakoribb, hosszabb ideig tartó, súlyosabb nedvességihiány várható a talajban. A felszíni vizek beszivárgásból származó utánpótlása csökken
- a vizek fogyása és a vízcseré lassulása a vízhőmérséklet emelkedésével párosulva kedvezőtlenül hat a vizek minőségére, csökkenti a vizek öntisztuló képességét, és növelheti a víz vagy a vízi élővilág által közvetített fertőzések kockázatát.
- növekszik a növényesek víz- és öntözővíz-igénye, a lakosság személyi használatú vízigénye, a halastavak és hűtővizek párolgási vesztesége
- az áradás után visszamaradt nagyobb mennyiségű hordalék problémát okozhat
- az átlaghőmérséklet növekedésével a felszíni vizek átlaghőmérséklete is nőhet, erre érzékeny fajoknál ez elvándorlást, kipusztulást eredményezhet
- a beszivárgás csökken, ebből adódóan csökkenhet a felszín alatti vizek természetes utánpótlása
- gyakoribbá válnak a kisvízgyűjtők villámárvizei
- szélsőségesé válhat a belvizek alakulása
- a megye déli településein növekszik a belvízveszélyeztetettség
- az aszálykárak növekedése várható, de a megye mérsékeltén sérülékeny
- Az aszályra vonatkozó NATÉR modellezés szerint a tavaszi vetésű haszonnövények (pl. kukorica) esetében nagyarányú termésnövekedéssel kell számolni. Ezzel szemben az őszi vetésű növények (pl. búza, repce, árpa) hozam növekedése várható. A modellezés alapján Heves megye a közepesen sérülékeny megyék közé sorolható
- Heves megye ivóvízbázisainak érzékenysége az országos átlagnál kedvezőtlenebb. Ez különösen a megye északi részére igaz, ahol egy tömbben, nagyon érzékeny besorolású vízbázisok vannak. Különbség van azonban a Mátra és a Bükk vízbázisai között. Az előbbinél felszíni vízkivétel a jellemző, az utóbbinál karszt vízbázisok vannak, míg a két hegységünk közötti területen sekély mélységű vízáradékokból nyerik az ivóvizet.
- Az elmúlt években előforduló szélsőséges időjárási körülmények a tölgyeseket érintő jelentős pusztítást végeztek. A hirtelen lehulló sok csapadék, az erős szél jelentős erdőterületeken végzett pusztítást. A fiatal telepítések a késői fagyok kedvezőtlen hatással bírhatnak
- A szélsőségesen száraz területekről elvándorolnak a mezei vadfajok. A gyepesítés, az erdősávok létesítése, a mozaikos erdőfoltok, ligetek az apróvadaknak kedveznek, míg az erdősítés a nagyvadak életterét növeli, de a klímaváltozás okán csökkenhet az utódok minősége, száma, s így a nagyvadállomány is megcsökken a változásokat
- A természeti értékek sérülékenysége szempontjából Heves megye kevésbé veszélyeztetett megyének számít. A megye déli része előnyösebb helyzetben van, de Füzesabony térségben a legmagasabb sérülékenységi besorolású élőhelyet azonosítanak a klímamodellek.
- hazánkban erdőtüzekkel a jövőben fokozottabban kell számolni. A kora tavaszi erdőtüz szezonban jelentősebb tüzesetekre kell számítaniunk és ugyanez várható a nyári erdőtüz szezonban is, azzal a kiegészítéssel, hogy ebben az időszakban gyakrabban találkozhatunk majd kiterjedt, nehezen kezelhető koronatűzzel.
- Heves megye erdős területei országos összehasonlításban a közepesen érzékeny kategóriába esnek. A legkedvezőbb helyzetben a Mátra és a Bükk erdős területei vannak. Ugyanakkor a megye déli része, Hatvan, Heves, Poroszló környezete van a kedvezőtlenebb helyzetben. Ezen területek erdő borítottsága jelenleg is minimális és a modell alapján erdészeti hasznosításuk a jövőben sem javasolt.
- Heves megye turisztikai veszélyeztettsége meghaladja az országos átlagot kb. 10%-kal, aminek okai a gyengébb alkalmazkodóképesség és a nagyobb kitettség. Elsősorban a téli sportok, a hegyvidéki és vízparti-, valamint a szabadtéri rendezvény turizmus a leginkább veszélyeztetett, de a városlátogató-, a kerékpáros-, a természetjáró- és az élményfürdő turizmus is erősen veszélyeztetett

- A hőhullámok alatti többlethalálozás mértéke megyénkben jellemzően másfélszeresére fog emelkedni 2050, ami az országos átlagtól magasabb. A megyén belüli differenciálódás jelentéktelen, így gyakorlatilag a megye teljes területét érinti a probléma.
- A kora tavasszal virágzó fák virágzási szezonja korábban indul, akár 2 hónapos időbeli ingadozások is elképzelhetők a napi maximális hőmérséklet változásával összhangban a 11 éves adatbázis elemzése alapján. Kimutathatóan megnövekedett aeroallergén koncentráció tapasztalható, illetve jelentősen megnőtt az allergén gombaspórák mennyisége is a légkörben. Az allergén pollen koncentrációk közül erős korreláció figyelhető meg a fű és gyomnövények pollen mennyisége és a napi maximális hőmérséklet között.
- Az épített környezetet tekintve a rendelkezésre álló modellezés kizárólag a lakóépületekre vonatkoztatva és csak a viharok (széllökések) szempontjából elemzi a veszélyeztetettséget. Ennek alapján Heves megye az országos átlagot meghaladó – igaz csak 7%-kal – eredményt produkált, ami okai elsősorban a falvakban fellelhető nagyszámú, elavult (1945 előtt épült) lakóépület, de a városokban is az 1990 előtt épült – gyakran felújítás nélküli – lakóházak jellemzők.

FŐBB HATÓTÉNYEZŐK ÉS HAJTÓERŐK ÉRTÉKELÉSE

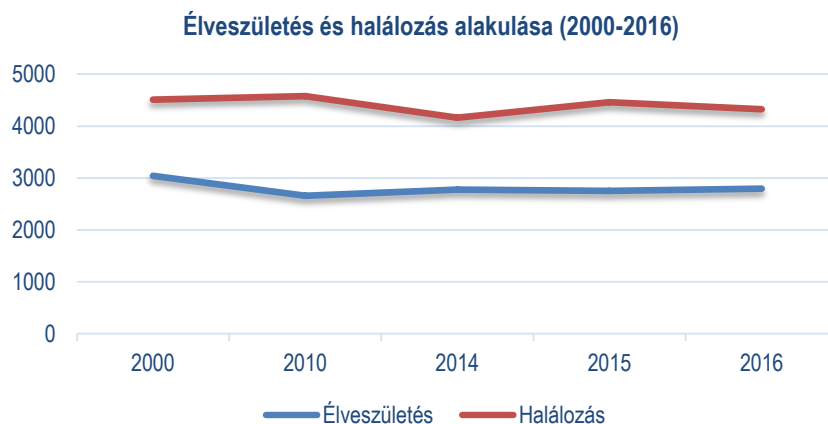
Demográfia

Heves megye lakónépessége a legfrissebb KSH adatok fényében tendenciaszerű csökkentést mutat, 2000-ben a megye lakosainak száma 327 733 fő volt, tíz évvel később, 2010-ben közel 20 000 fővel apadt a lakónépesség. A millenniumot követő trend napjaink demográfiai viszonyaira is érvényes, a 2010-ben mért 307 985 fős lakónépesség 2016-ra 300 000 fő alá esett (296 927 fő). Látható, hogy a közel hét év alatt több mint 11 000 fős veszteség következett be.

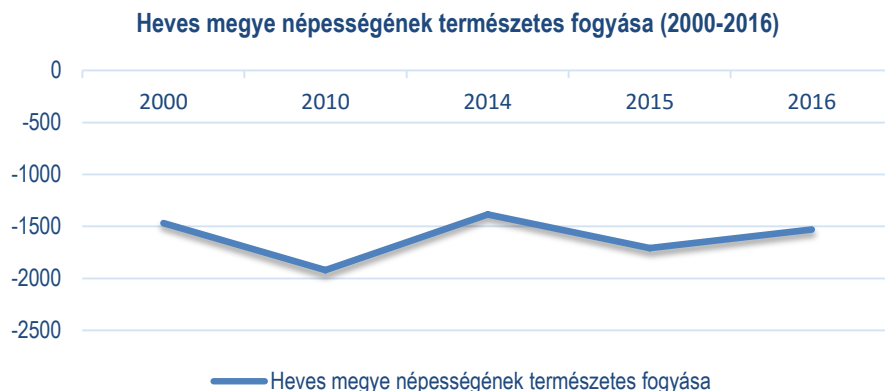

9. ábra: Heves megye lakónépessége (2000-2016)
forrás: Heves megye statisztikai évkönyve 2016

A megye demográfiai sajátosságait komolyan befolyásolja az a tény, hogy 2000 óta, – ugyan hullámzó mértékű – de természetes fogyás figyelhető meg a megye életében. Az élveszületések száma 2010 után stabilan 3 000 alatt maradt (2016-ban 2 793), ameddig a halálozás éves száma nem csökkent 4 000 alá (2016-ban 4 322). A természetes fogyás az ezredforduló után 2010-ben érte el eddigi tetőpontját, ebben az évben 1 920 fős fogyást regisztrált a KSH. A népességfogyás mutatószámai 2010-et követően hullámzó tendenciát mutattak, 2016-ban az előző évihez képest (1 709 fő) valamivel mérsékeltebb 1 529 fős fogyás állapítható meg.

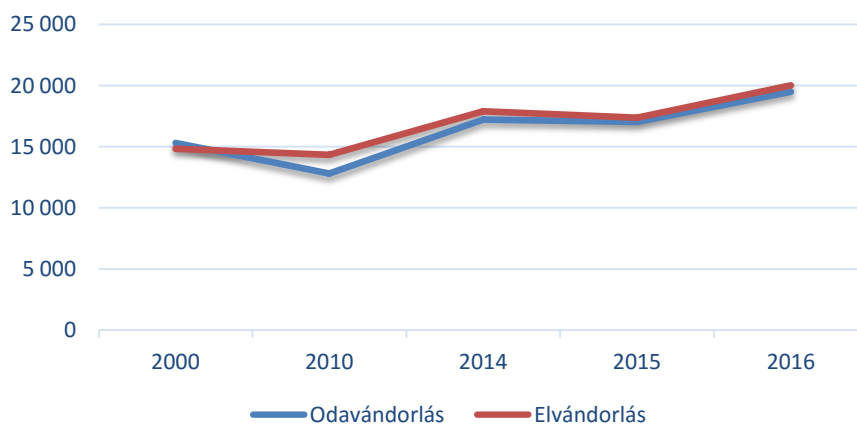

10. ábra: Élveszületés és halálozás alakulása (2000-2016)
forrás: Heves megye statisztikai évkönyve 2016

11. ábra: Heves megye népességének természetes fogyása (2000-2016)
forrás: Heves megye statisztikai évkönyve (2016)

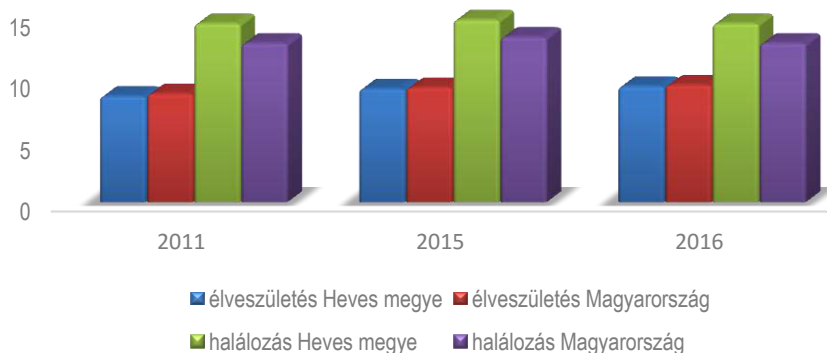
A belföldi vándorlás tényezőjének vizsgálata szintén indokolt, hiszen Heves megye népességszámát komolyan befolyásoló tényezőként tarthatjuk számon. Az elemzés szempontjából érdekes lehet összevetni az el- és odavándorlás megyei mérlegét. A KSH adatsorokból készített lenti diagram görbéjén is jól látszik, hogy a 2010-es népességcsökkenéshez nagyban hozzájárult az, hogy 2000-hez képest (15 314 fő) az odavándorlást mértéke 2010-ben visszafogottabb ütemű volt (12 816 fő), ameddig az elvándorlás mutatószámain alig érzékelhető különbség 2000-ben (14 648 fő) és 2010-ben (14 343 fő). Ezek után lényegében napjainkig az elvándorlás mértéke minden évben meghaladta az odavándorlás arányát.

12. ábra: Heves megye vándorlási mérlege (2000-2016)
forrás: Heves megye statisztikai évkönyve (2016)

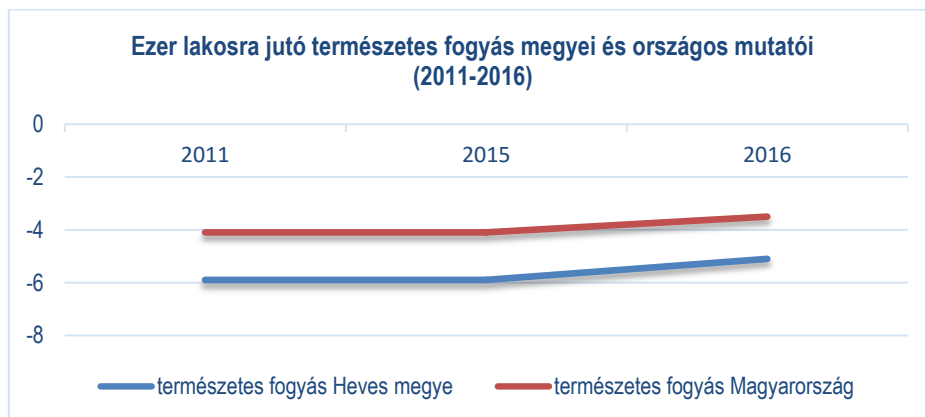
Országos és regionális perspektívából szemlélve Heves megye demográfiai mutatói az országos és regionális mutatók alatt teljesítenek az élveszületés és a természetes szaporodás tekintetében. A 2016-os KSH ezer lakosra jutó kimutatások szerint a megyei élveszületések mutatói (9,4) jócskán az Észak-magyarországi régió számai (10,3) alatt vannak, de Heves megye valamelyest elmarad az országos átlagtól is (9,5).

Ezer lakosra jutó élveszületés és halálozás megyei és országos mutatói (2011-2016)

13. ábra: Ezer lakosra jutó élveszületés és halálozás megyei és országos mutatói (2011-2016)
forrás: Heves megye statisztikai évkönyve (2016)

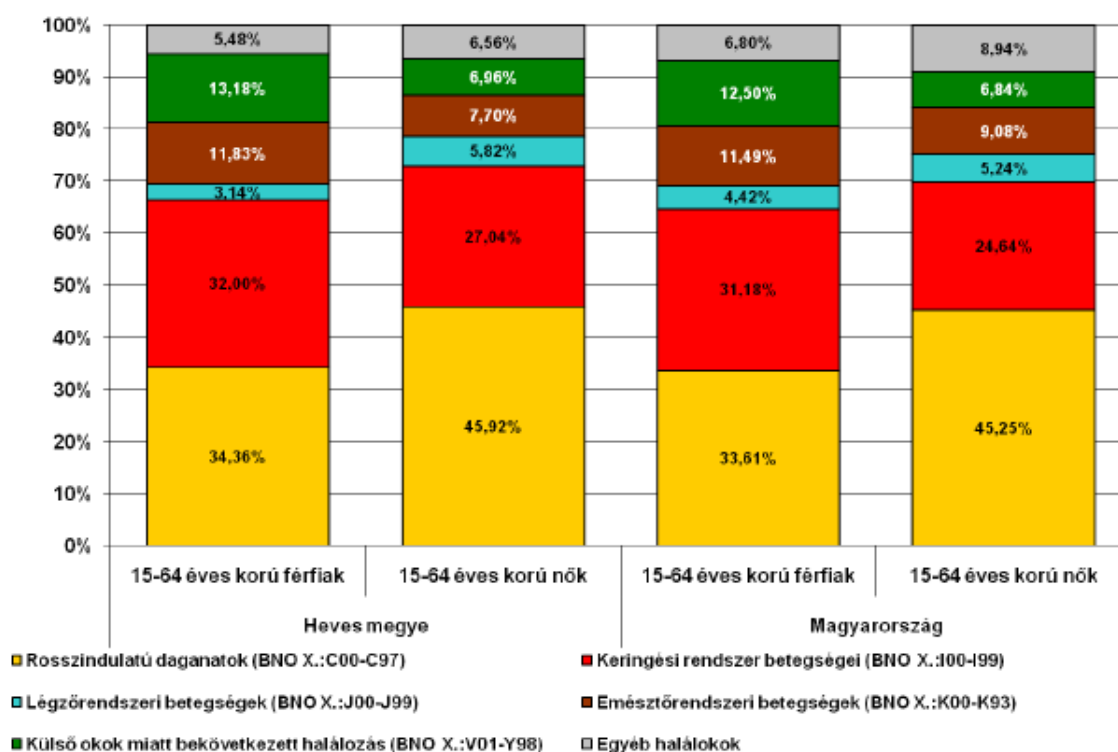
Magyarország egészét a természetes fogyás jellemzi (az ezer lakosra jutó természetes fogyás 2016-ban -3,5), amelynek Heves megyei volumene az országos és regionális (- 4,2) mutatók felett helyezkedik el (-5,1). A természetes fogyás mértéke azonban 2010 és 2016 között mind országos, mind pedig megyei szinten mutat némi javulást, így Heves megye ugyan 2016-ban is az országos átlag fölött teljesített, ám a kétségtelenül követte a javuló magyarországi tendenciát.

14. ábra: Ezer lakosra jutó természetes fogyás megyei és országos mutatói (2011-2016)
forrás: Heves megye statisztikai évkönyve (2016)

Heves megye egészségügyi helyzete

Az előzőekben rögzített népmozgalmi események irányára a Heves Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztálya által közölt adatok is ráerősítenek. A megye lakosságszámának alakulását az elöregedés és a népmozgalmi mutatók kedvezőtlen alakulása mellett – hasonlóan az országos helyzethez – a korai halálozás viszonylag magas száma érinti negatívan. A Főosztály kimutatásai alapján azt lehet mondani, hogy mindkét nem esetében meghatározó korai halálként tartható számon a rosszindulatú daganatos megbetegedések csoportja, amelyet a keringési rendszer megbetegedései követnek.

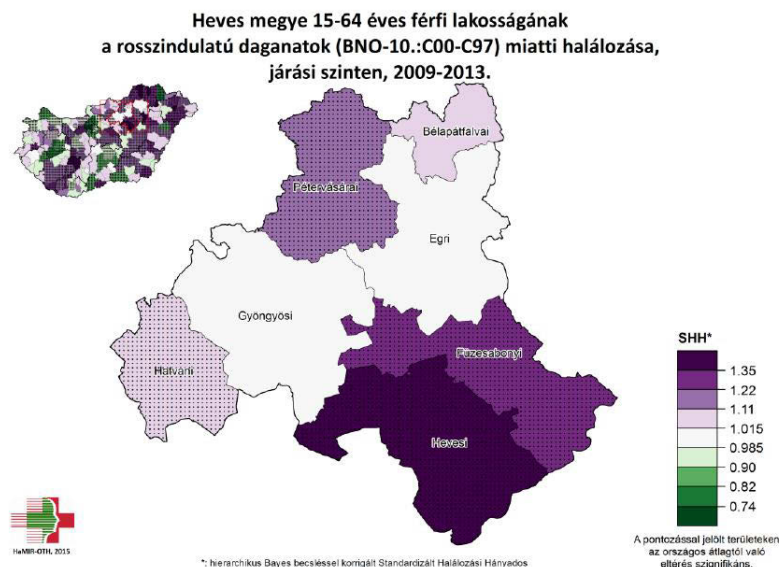

15. ábra: Heves megye és Magyarország halálhálók struktúrája (15-64 éves lakosok, 2009-2013)

forrás: Heves megye lakosságának halálhálók és megbetegedési viszonyai a halálhálók és megbetegedési mutatók információk rendszerének (óth hamir, 2015) eredményei tükrében

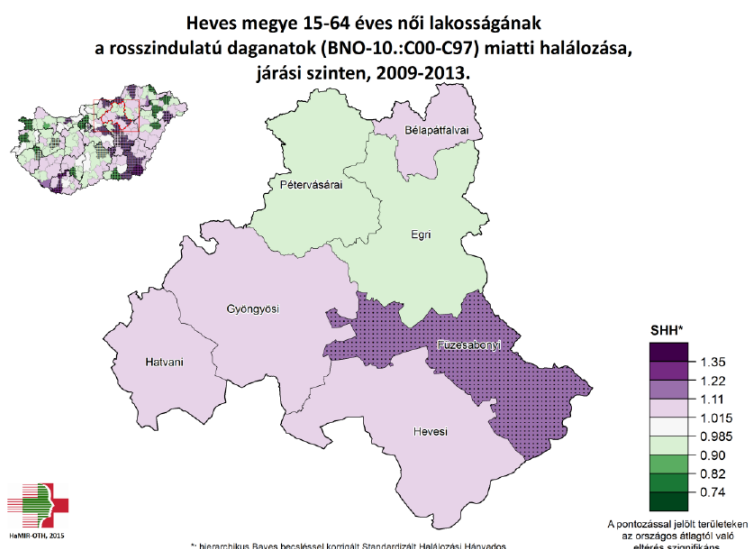
Amennyiben nemek szerint vizsgáljuk a daganatos megbetegedések problémakörét a Főosztály adatait felhasználva jól leírhatóak a megyei tendenciák, mindennek értelmében 2013-ban a 15-64 éves korú férfi lakosság körében az országoshoz hasonló, kismértékű csökkenést diagnosztizálható. Hozzá kell tennünk, hogy a vizsgált 2009-2013-as időszakban a megyei átlag a csökkenést ellenére is rosszabbnak bizonyult az országosnál. A rosszindulatú daganatok a megyei nők esetében az évenkénti hazai átlagot jellemző, ám az országos, igen kismértékben csökkenő trendet nem követték.

Az alábbi térkép a 15-64 éves férfiak körében végbement daganatos megbetegedések következtében bekövetkezett halálozás járási szintű megoszlása látható. A térkép mintázatából jól kirajzolódik, hogy a Dél-Hevesi térségben elhelyezkedő Hevesi és Füzesabonyi járások tekintetében érzékelhető az országos átlagot meghaladó számú daganatos megbetegedés következtében beállt halálozás, különösen rossz a helyzet a Hevesi járásban. A megye déli, egyébként gazdaságilag és társadalmilag legelmaradottabb járásainál valamivel jobb a helyzet az északi részen található, szintén fejlesztendő Pétervárad járásban. A Dél-Hevesi térség után a Heves megyei férfiak körében bekövetkezett daganatos elhalálozások az Észak-Hevesi térség említett járásban a legmagasabbak, meghaladva az országos átlagot. Utóbbi tény Dél-Heveshez hasonlóan az elmaradottságból fakadó rossz élet- és lakáskörülményekre, a lakosság szerény anyagi helyzetén kívül részben az érzékenyítés hiányából fakadó egészségtelen életmódra vezethető vissza. A probléma viszonylatában a Hatvani járás területén észlelt daganatos megbetegedések aránya haladta meg a vizsgált időszakban a magyarországi átlagot.

16. ábra: Heves megye 15-64 éves férfi lakosságának rosszindulatú daganatok miatti halálózása járások szerint
forrás: Heves megye lakosságának halálózási és megbetegedési viszonyai a halálózási és megbetegedési mutatók információs rendszerének (oth hamir, 2015) eredményei tükrében

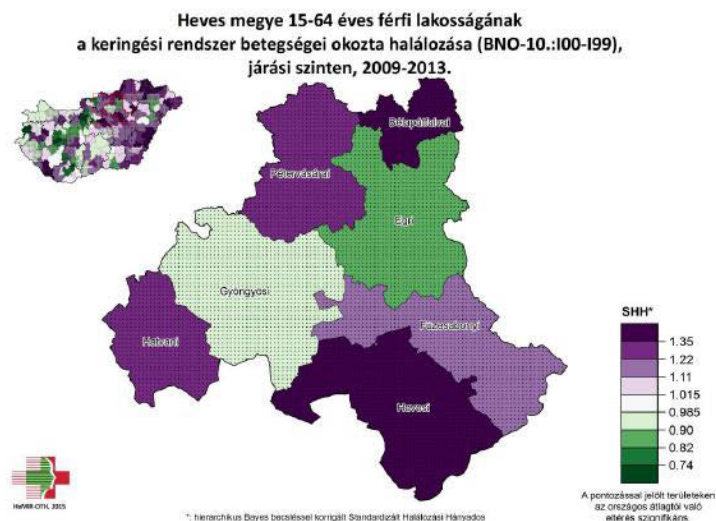
A 15-64 éves nők esetében a férfiaknál négy járásban is tapasztalt rosszindulatú daganatos megbetegedések következtében bekövetkezett magas halálózási arány a Füzesabonyi járásban érzékelhető, itt az országos átlagot meghaladó adatokkal találkozhatunk. A Pétervásárai és Eger járásban a nők körében az országosnál kedvezőbb eredmény látható.

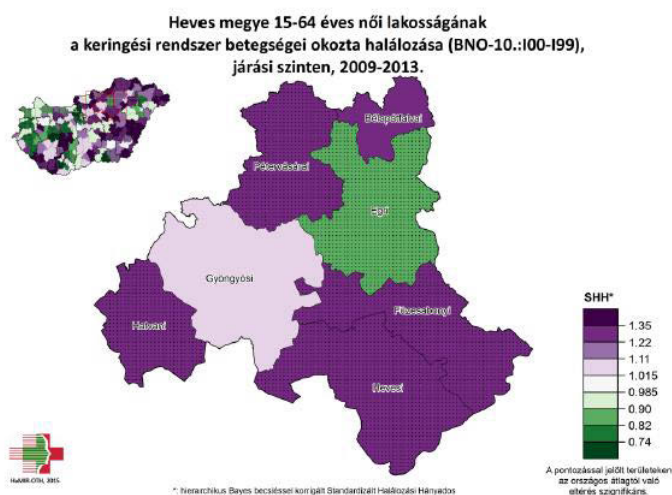
17. ábra: Heves megye 15-64 éves női lakosságának rosszindulatú daganatok miatti halálózása járások szerint
forrás: Heves megye lakosságának halálózási és megbetegedési viszonyai a halálózási és megbetegedési mutatók információs rendszerének (oth hamir, 2015) eredményei tükrében

A második úgynevezett halálóki főcsoport a keringési rendszer megbetegedéseit foglalja magában. A férfiak keringési betegségek okozta korai halálózásának 5 évre összevont adatai alapján készített térképen 4 járás esetében hazai átlagot meghaladó (megye északi és déli területei), kettő esetében (megye középső területei – Gyöngyösi és Eger járás) pedig hazai átlagnál kedvezőbb eredmény figyelhető meg. A halálóki főcsoport mindkét

nem esetében hasonlóan alakult, annyi különbséggel, hogy a nők esetében – szemben a férfiakkal – négy járásban fedezhető fel a hazai átlagot meghaladó, keringési rendszer megbetegedéseivel köthető korai halálozási arány. A Gyöngyösi járás helyzete pedig a férfiak esetében mért eredményektől eltérően a nők tekintetében kedvezőtlenül alakul, hozzá kell tennünk azonban, hogy az országos eredményektől nem mutat szignifikáns eltéréseket.

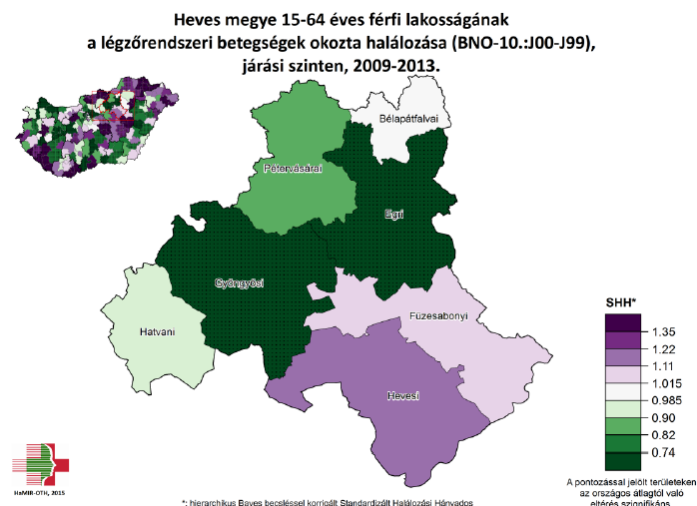
18. ábra: Heves megye 15-64 éves férfi lakosságának keringési rendszer okozta halálozása járások szerint
forrás: Heves megye lakosságának halálozási és megbetegedési viszonyai a halálozási és megbetegedési mutatók információs rendszerének (oth hamir, 2015) eredményei tükrében

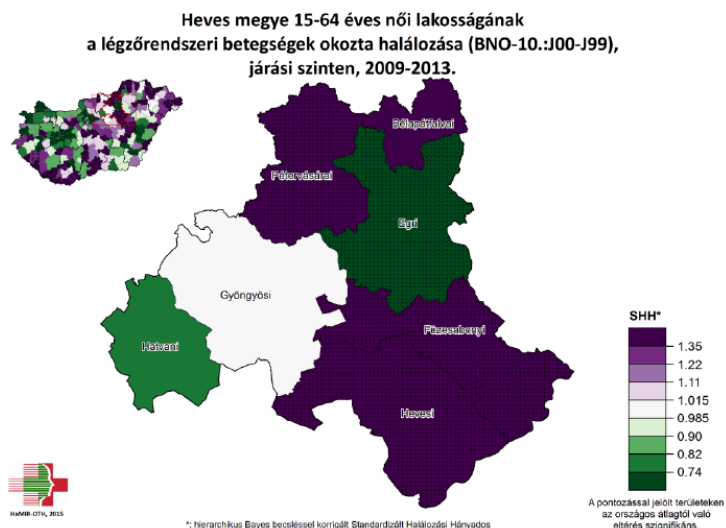
19. ábra: Heves megye 15-64 éves női lakosságának keringési rendszer okozta halálozása járások szerint
forrás: Heves megye lakosságának halálozási és megbetegedési viszonyai a halálozási és megbetegedési mutatók információs rendszerének (oth hamir, 2015) eredményei tükrében

A légzőszervi megbetegedések megyei helyzete érdekes képet mutat, egyfelől a nemek arányában tapasztalható hangsúlyeltolódás, másfelől jelen dokumentum egyik jelentős problématerületének szempontjából is. Utóbbival összefüggést mutat, hogy a krónikus tüdőbetegségek és a tüdőrák kockázatát nagyban növeli a magas szállópor-koncentráció. Amennyiben a légzőszervi megbetegedést, mint korai halálokot vizsgáljuk, elmondhatjuk, hogy a nők esetében igen jelentős ingadozás tapasztalható, a hazai átlagnál kedvezőbb, s azt meghaladó trendek is érvényesültek Heves megyében, utóbbi a 2013-as év kiugró eredményeivel magyarázható, ám az

ingadozás mértéke még így is kisebb az országosénál. A légzőrendszeri betegségek tekintetében tehát jelentős nemi különbség tapasztalható, mivel a 15-64 éves nők körében 4 járás is hazai átlagot szignifikáns módon meghaladó halálozással bírt, a férfiak körében nem azonosítható ilyen területi egység. A légzőszervi megbetegedések kapcsán lényeges leszögezni, hogy a főcsoportba tartozó betegségek egy része alapvetően elkerülhető lenne (pl. tüdőgyulladás 0-74 éves korban), ráadásul a főcsoport halálhálójának súlya kisebb, mint a korábban elemzett daganatos és keringési rendszert érintő megbetegedéseké

20. ábra: Heves megye 15-64 éves férfi lakosságának légzőrendszeri betegségek okozta halálozása járásként
forrás: Heves megye lakosságának halálozási és megbetegedési viszonyai a halálozási és megbetegedési mutatók információs rendszerének (oth hamir, 2015) eredményei tükrében

21. ábra Heves megye 15-64 éves női lakosságának légzőrendszeri betegségek okozta halálozása járásként
forrás: Heves megye lakosságának halálozási és megbetegedési viszonyai a halálozási és megbetegedési mutatók információs rendszerének (oth hamir, 2015) eredményei tükrében

A légzőszervi megbetegedések legnagyobb hányadát nem a halálként számon tartott betegségek adják. A szénanáthás és asztmás megbetegedések száma a KSH kimutatásai alapján az utóbbi tíz évben a háromszorosára emelkedett. Az országos helyzethez hasonlóan a megyei tüdőgondozók pácienseinek tetemes hányadát az említett betegségekben szenvedők teszik ki. A betegek döntős hányada allergiás, melynek kialakulásában komoly szerepet játszanak a témánk szempontjából is izgalmas környezeti hatások – a

szénanáthát (2016-ban országosan 320 852 beteg) elsődlegesen virágpor, ameddig az asztmát (2016-ban országosan 304 515 beteg) számos más allergén váltja ki.

Közúthálózat, egyéni és közösségi közlekedés

A megye úthálózata középpontjában a megyeszékhellyel sugaras jellegű, a megye főútvonalai jellemzően Eger Megyei Jogú Város területének irányába koncentrálnak. A megye főútjainak tekintetében különös jelentőséggel bír egyfelől a Budapestről kiinduló M3-as autópálya 75 km-es szakasza, amelyre Eger közvetve a 25. sz. főúttal csatlakozik. Az autópályával lényegében párhuzamosan futó 3. sz. főút szintén a megye közlekedési hálózatának egyik ütőereként tartható számon, hiszen a főút a Hatvan-Gyöngyös-Eger „gazdasági tengely” érintésével szeli át a terület középső hányadát. A „tengelyen” található kistérségi csomópontok (Hatvan és Gyöngyös, Kál-Kápolna-Kompolt térsége, Eger-Füzesabony) gazdasági súlya meghatározó, itt halmozódik fel a megyei összes befektetett saját tőke 90 %-a, és ezzel összefüggésben itt realizálódik a hozzáadott érték 89,7 %-a is. A Hatvanban, Gyöngyösön és Egerben elhelyezkedő munkahelyek miatt az ingázó lakosság aránya szintén ezeken a gazdasági gócpontokon a legmagasabb, a foglalkoztatás az említett városokban a legnagyobb. A települések gazdasági súlyát jelzi, hogy megyei szinten az említett városokban működik a legtöbb vállalkozás, a KSH 2016-ban Egerben 10 846, Gyöngyösön 5 256, Hatvanban 2 790 vállalkozást regisztrált. A multinacionális és nagyobb hazai cégek közül pedig feltétlen figyelmet érdemel a ZF Hungária Kft., Robert Bosch Kft., SBS Szerelő Javító és Szolgáltató Kft., Sanatmetal Kft., Detki Keksz Kft., HESI Kft. Az ingázás mellett természetesen a komoly kibocsátáshoz és zajszennyezéshez hozzájárul az ipari centrumok jelenléte miatt megnövekvő áruszállítás.

Az elmondottak alapján tehát a környezeti terhelés szempontjából az említett csomópontok területén észlelhető a legkomolyabb zaj- és légszennyezés. Hasonló problémák – még ha nem is a „tengelyen” érvényesülő arányban – merülnek fel a nagy forgalommal rendelkező másodrendű főutak környezetében. Ebbe a csoportba tartozik a 23. sz. Kisterenyét és Tarnaleleszt összekötő út, az megye északi és déli részének összeköttetését biztosító 21. sz. 24. sz., 25. sz. főutak. Ide sorolandó Heves megye déli részének közlekedését biztosító, s szintén az észak-déli irányú összeköttetésére irányuló 31. sz., 32. sz. és 33. sz. másodrendű utak. A Nógrád megye irányába haladó 21. sz. főút mentél található a Hatvani járás második legnépesebb település Lőrinci, ahol összesen 385 vállalkozás összpontosul, így foglalkoztatói potenciálja viszonylag magas. A Kisterenye irányából a megyébe érkező 23. sz. út mentén Pétervására, mint járásszékhely emelendő ki, ahol a KSH 260 vállalkozást regisztrált 2016-ban. A 24. sz. út a „gazdasági tengelyen” elterülő Gyöngyös északi összeköttetését biztosítja a Mátrán át a megyeszékhelyig. Az útszakasz tehát lehetőséget ad a megye második legnagyobb településétől északra található Gyöngyössolymosról, vagy Parádról érkező hivatásforgalmi közlekedés kiszolgálására, másfelől a Recskről, Sirokról és Egerbaktáról Egerbe történő közlekedésre/ingázásra. Recsk településen példának okáért a szűk keresztmetszetű főúton haladó teherforgalom markáns zajterhelést generál, amelynek egészségkárosító hatásaival is számolnunk kell. A 24. sz. út jelentőségét növeli, hogy lényegében az egyetlen olyan összeköttetésről beszélünk, amely Gyöngyös és környékéről a Mátra északi része felé vezet, ebben az esetben nem kizárólag hivatásforgalmi, hanem a turisztikai szempontú forgalmat is figyelme kell vennünk. A 25. sz. főút déli irányból a Kerecsend-Eger összeköttetést hivatott kiszolgálni, ameddig északi irányba Ózd érintésével Bánrévéig a Borsod-Abaúj-Zemplén megye felé történő hálózatosodást biztosítja. A délhevesi részen forgalmas útszakaszként tartható számon a Dormándtól Heves és Jászberény felé vezető 31. számú főút, Dormándtól Poroszlóig vezető 33-as számú főút, valamint Hatvanból Jászberény felé vezető 32. számú főút.

Az említett utakon folyó hivatásforgalmi, turisztikai és szállításból eredő, egyébként egyre növekvő napi forgalomszám okozta környezeti- és zajterhelés oldására több megoldás is kínálkozik, melyeket a jövőben érdemes lehet szem előtt tartani. Az említett egy illetve két számjegyű utak mentén a levegőminőség javítása céljából az utak mentén elhelyezkedő zöldterületeken fatelepitéssel nyílik lehetőség a károsanyag kibocsátás kompenzálására, ám ez kétségtelenül konfliktusforrást generálhat a közutak mentén húzódó közművek kezelésével megbízott szolgáltatókkal. A zajvédelem kérdésköre felől közelítve főként a nagyobb terhet szállító teherforgalom által markánsabban érintett szakaszokon az útburkolat minőségi javítása okozhat érdemi javulást, indokolt esetben pedig – nyilván a természetes és épített környezettel harmonizáló – zajvédő falak felhúzása tompíthatja a komoly stressz faktorként jelentkező, így komoly egészségügyi kockázatot magában hordozó állandó közlekedési zaj volumenét.

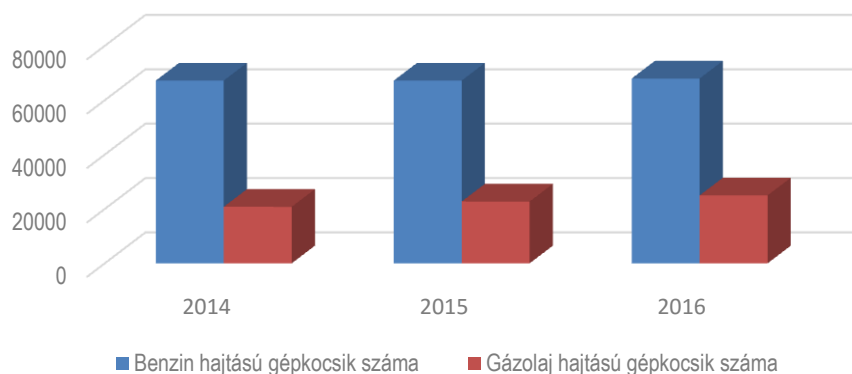
A gépkocsi-használat manapság az országos irányhoz hasonló növekvő tendenciát mutat Heves megyében. Amennyiben a 2010 előtti helyzetet szeretnénk szemügyre venni, láthatjuk, hogy az utóbbi években tapasztalható növekedéssel szemben a gazdasági recesszió hatására 2008 és 2010 között visszaesés tapasztalható: az 1000 lakosra jutó gépkocsik aránya 289,2-ről 285,3-ra csökkent 2008 és 2010 között. A válság okozta megtorpanás társadalmilag és gazdaságilag nyilván valójában negatívumként értékelhető, ám a 2010 után újabb lendületet kapó személygépkocsi vásárlás egyre komolyabb környezeti kihívások elé állítja Heves megyét. 2014 és 2016 között a megyei gépkocsik száma 88 639-ről 93 739-re nőtt. A gépjárműállomány darabszáma mellett a környezetre gyakorolt hatás vizsgálatánál fontos tényező a közlekedési eszközök minősége is, amelynek egyik mutatószáma a használatban lévő állomány életkora. Közel tíz éves távlatból vizsgálva a kérdéskört megállapítható, hogy az autók átlagos életkora 2009-ben 11,7 évről 2016-ra 14,9 évre emelkedett, amely összességében kedvezőtlen folyamatot ír le. Az állomány helyzetének érzékletesebb bemutatása miatt érdemes lehet összevetni a gépkocsik Heves megyei életkorát az országos átlaggal, amely szintén negatív irányú tendenciára mutat rá: 2016-ban személygépkocsi-állomány átlagos kora Magyarországon 13,9 év volt, ehhez képest a megyei állomány átlagosan 1 évvel idősebb.

22. ábra: Gépkocsik száma Heves megyében 2014-2016
forrás: Heves megyei statisztikai évkönyve (2016)

Kibocsátás szempontjából a kor mellett az üzemanyag-felhasználás szerinti megoszlás tekinthető vitális kérdésnek. A benzin üzemű autók száma Heves megyei szinten 2014-ben 67 209 volt a KSH felmérései alapján, 2016-ban ez a szám 67 963-ra emelkedett, ennél jóval nagyobb ütemben nőtt a nitrogén-dioxid kibocsátás sokszorosát generáló dízelüzemű motorok száma. 2004-ben 20 738 dízel hajtású autó futott Heves megye útjain, ameddig 2016-ra a benzines autókhoz képest sokkal komolyabb volumenű emelkedést produkálva 24 975 darabot regisztrált a KSH. Élekor tekintetében a gázolajüzemű autók egyébként kedvezőbb képet mutatnak (13,1 év) a benzineseknél (15,6 év), ám a legújabb kutatások korán rámutattak, hogy az újonnan forgalomba kerülő dízelhajtású motorok sokszor elmaradnak a kor környezetvédelmi előírásaitól. A hibrid hajtástípusú gépkocsik aránya az országban tapasztalható trendnek megfelelően Heves megyében is növekedésnek indultak 2014-ben mindössze 97 darab vegyes erőforrással működtetett autót tartott számon a KSH, 2016-ban 195 darab ilyen típusú autó bővítette a megyei állományt. A tisztán elektromos üzemű autók aránya roppant alacsony, 2016-ban 13 autót regisztrált a KSH, a csekély számának alakulása mögött feltételezhetően – a gépkocsik átlagosan magas árán kívül – a Heves megyében mindössze három helyen (Eger, Hatvan, Mátraszentimre) elérhető töltőállomás állhat.

Heves megyei gépjárműállomány üzemanyag-felhasználás szerint

23. ábra: Heves megyei gépjárműállomány megoszlása üzemanyag-felhasználás szerint (2014-2016)
forrás: Heves megyei statisztikai évkönyve (2016)

A megye legfőbb közúti közösségi közlekedési szolgáltatója a Középkélet-magyarországi Közlekedési Központ Zrt. Az előzőekben feltárt adatokból jól kitűnik, hogy a gazdasági válságból való kilábalás egyik következményeképpen a gépkocsik száma növekedésnek indult, ezzel párhuzamosan azonban a közösségi (buszos) közlekedés utasszámai érhető módon visszaestek. A 2010 és 2016 között eltelt időszakban tetemes, majdnem 2 000 fős utaslétszám kiesést regisztrált a KSH, a tömegközlekedés szerepvesztésének mögöttes okát – a csökkenő demográfiai adatok mellett – a magánkézben összpontosuló gépkocsiállomány gyarapodásában érhetjük tetten.

Közúti közlekedés által szállított személyek száma

24. ábra: Közúti közlekedés által szállított személyek számának alakulása (2010-2016)
forrás: Heves megyei statisztikai évkönyve (2016)

A közösségi közlekedés kapcsán – főként annak alacsony szén-dioxid kibocsátása miatt – különös figyelmet érdemel az ágazatok közül a vasút. Amint azt tapasztalhattuk a korábbiakban a közösségi közlekedés kapcsán Eger, illetve Gyöngyös dominanciájáról beszélhetünk, ameddig a vasút tekintetében Füzesabony és Hatvan városai töltenek be hasonló súlyú pozíciót. A megye déli részén húzódik a 80-as számú Budapest-Hatvan-Miskolc-Sátoraljaújhely vasútvonal, amely kétvágányú, villamosított fővasútvonal, mely egyben része a Helsinki folyosónak. A 80-as számú vasútvonal mellett igen jelentős vonal az Eger-Putnok között (68 km) illetve Eger-Füzesabony között (17 km) húzódó 87-es és 87-a-s vasútvonalak. A vasúti infrastruktúra fejlesztése mellett a jövőben a közlekedési ágak közötti szinergia megteremtése kínálhat további lehetőségeket az ágazat korszerűsítésére, emellett a közlekedési ágazatot népszerűsítő szemléletformálás létjogosultságára érdemes felhívunk a figyelmet. A megyében található vasúti vonalak az ágazat minden előnyével együtt sok településen komoly zajterhelést fejtenek ki, ennek egyik leglátványosabb példája Füzesabony, ahol a megye legfontosabb

csomópontja található, s egyben kettészeli a várost, de említést érdemel a Vámosgyörkön áthaladó Budapest-Miskolc vasútvonal mentén fekvő ingatlanokban élők helyzete is.

Heves megye önkormányzati tulajdonú kerékpárútjainak teljes hossza 2015-ben 86,5 km volt, ami a kerékpárút-hálózat kiépítésének fontosságát tekintve alacsonynak mondható. Összevetve a Heves megyei kerékpárút-hálózat hosszát a szomszédos megyékével megállapíthatjuk, hogy ebben a vizsgált időszakban a leghosszabb nem összefüggő kerékpárút hálózattal Borsod-Abaúj-Zemplén megye rendelkezett, míg Nógrád megyében csak 10,9 km, Jász-Nagykun-Szolnok megyében pedig 94,62 km hosszúságú útszakaszt regisztráltak. A megyében található az országos jelentőségű kerékpárút törzshálózat szakaszának egy eleme, mégpedig a Cered felől érkező Pétervására-Eger-Noszvaj és Mezőkövesd irányába távozó kerékpárút, melynek kiépítése egyelőre várta magára. A hatályos Országos Területrendezési Tervben feltüntetett kerékpárút törzshálózat több Heves megyei szakaszt is magában foglal: Zagyvaszántó-Gyöngyöspata-Gyöngyös-Markaz-Kisnána-Egerszalók-Poroszló; Tisza menti kerékpárút: Poroszló-Sarud-Kisköre; Bükki kerékpárút: Szilvásvár-Bélapátfalva-Eger; Nyugat-zempléni kerékpárút: Felsőtárkány-Eger; Zagyva menti kerékpárút: Zagyvaszántó-Hatvan.

Heves Megye Területfejlesztési Konceptiója (2014-2020) több megállapítást és intézkedést is magában foglal a közlekedés és a kerékpárút hálózattal kapcsolatban. A kerékpárutakra a megye sajátosságaiból adódóan hivatásforgalmi és turisztikai szempontból is tekinthetünk. A megyei közlekedéshálózat fejlesztésének kiemelt feladata az É-D-i kapcsolat erősítése, az É-D irányú és a Jászság felé a megyehatáron átvető útvonalak és a 31-es főút menti kerékpárút kiépítése. Turisztikai szempontból prioritást élvez a kerékpárutak összefüggő, nagy távokat, állomásokat összekötő rendszerének létrehozása és az országos hálózathoz történő csatlakozása. A hálózati jelleg szempontjából fontos a Ny-K-i irányban a Duna és a Bükk elérhetőségének biztosítása, valamint a Tisza-tavat a Mátrával, továbbá a Bükk-hegységgel összekötő kerékpárút létrehozása, melybe integrálni lehet a mezőkövesdi Zsóry fürdőt és a bogácsi termálfürdőt is. Az összefüggő turisztikai kerékpáros nyomvonalakat jellemzően a Hortobágy és Debrecen irányába, a megyehatáron túlmutató, illetve tágabban az EuroVelo rendszerrel való kapcsolódás jellege határozza meg.

A kerékpáros fejlesztések egyfelől javítják Heves megye közlekedésbiztonságát, másfelől csökkentik a CO₂ kibocsátás, továbbá a városi területeken való fenntartható mobilitás térnyerését. Mindezek hatékony megvalósulásának érdekében a megyei hálózat településeken áthaladó és az oda vezető szakaszai jelentős bővítésre szorulnak. A megyei településhálózatban foglalkoztatási gócpontokként funkcionáló városok a hivatásforgalmi fejlesztések felől közelítve súlypontos tényezőként tarthatók számon. 2016-ban Eger-Andornaktálya, a Füzesabony-Szihalom (4 800 m), valamint az Erdőtelek és Tenk (4 300 m), illetve Adács és Gyöngyöshalász (Apollo Tyres gumigyár) között húzódó kerékpárutak nyomvonalának fejlesztése indult meg. Hiánypótló beruházás továbbá az É-D irányú, a Tarna völgyét feltáró Kál, Kompolt, Kápolna, Tófalva, Aldebrő, Feldebrő, Verpelét településeket érintő (16,197 km) kerékpárút megvalósítása. Tarnaméra és Heves között 11 030 m új kerékpársáv és kerékpárút került kialakításra, Heves városában kiszélesítették a meglévő vonalat, felújították annak burkolatát, illetve 4 670 m új kerékpársáv létesült. További három településen, Egerszalókon és Demjénben, Boldogon, illetve Nagyrédén kisebb beruházás kezdődött. Heves Megye Integrált Területfejlesztési Programja megyei szinten 2018-ig 14,99 km, 2023-ig 42,83 km kerékpárút fejlesztéshez köthető vállalt forrásarányos célértéket határozott meg. A 2016-ban kezdődött fejlesztések 48,93 km nyomvonal létesítését teszik lehetővé.

Heves megye gazdasági helyzete

Heves megye gazdasági szerkezetének általános áttekintésekor feltétlen figyelmet érdemel az a tény, hogy a közigazgatási egység a leszakadó félben lévő Észak-Magyarországi régióban helyezkedik el, azonban azt is fontos leszögezünk, hogy a Tisza-tó és a Hortobágy irányába igen komoly – gazdasági – kapcsolódási pontokkal rendelkezik.

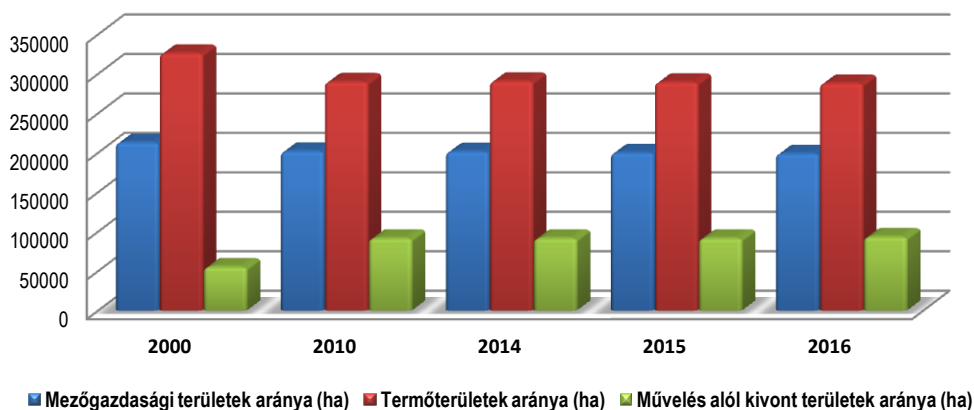
A megye a KSH 2016-ban közzétett adatai alapján az ország bruttó hazai termékének 2,13 százalékát adta, egészen pontosan 687 milliárd forintot. Az egy főre jutó termelés 2 millió 76 ezer forintról 2,27 millióra emelkedett, ezzel valamelyest sikerült közelíteni a hazai átlaghoz (68,8 százalékról 69,7 százalékra), de még mindig nem érte

el a 2008-as, 70,3 százalékos szintet. Heves megye gazdasági teljesítménye az idézett eredményekkel együtt a legjobb a régióban, ám így sem éri el az országos átlagot, a gazdaságban a kutatás-fejlesztés-innováció hasonlatosan a korábbi esztendőkhöz csekély arányban van jelen (főként a Hatvan-Gyöngyös-Eger „gazdasági tengely” térségében jellemzőbb).

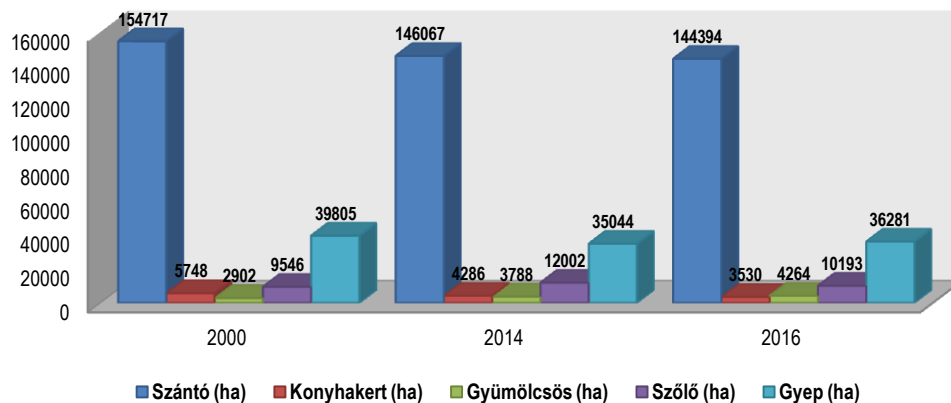
Mezőgazdaság

A Heves megye táji adottságaiból következő változatosság erősen befolyásolja a térség mezőgazdasági arculatát, a megye az Északi-középhegység és az Alföld határterületeit foglalja magában. Ezek a természeti tényezők, éghajlati sajátosságok nagyban befolyásolják többek között a termelési ágak megoszlását, illetve a termésátlagokat. Jó színvonalú a zöldségtermesztés, ennél is kiemelkedőbb a világszínvonalú ismertségre és elismerésre szert tett szőlőtermelés és borászat. A megyei földterületek megoszlása kapcsán 2013 és 2016 között láthatóan visszaesett a mezőgazdasági területek és a termőterületek nagysága, ezzel párhuzamosan nőtt a művelés alól kivont területek aránya. Az előzőekkel összefüggésben majd minden művelési ágakban folyamatos visszaesés tapasztalható. Ez alól kivételt képez egyfelől a szőlőterületek helyzete, 2000 után konzisztens emelkedésnek indult a szőlőtermesztésbe bevont területek mennyisége, majd 2016-ban komoly visszaesés következett be, de a termelési ággal érintett földek aránya továbbra is a millennium idején mért mutató fölött maradt. A szőlő jelentőségét mi sem bizonyítja jobban, minthogy Heves megye az egri és mátraaljai borvidékkel a magyar szőlőtermeléshez 14-15%-al járul hozzá. A szőlővel ellentétben a gyümölcsstermesztésbe bevont területek aránya folyamatosan nőtt, amely a mai napig tartó tendencia.

A gazdasági ág pár száz fős eltéréssel 2013 és 2016 között hozzávetőlegesen 2 600 embert látott el munkával. Az ipar különböző szegmensei, a kereskedelem, a humán- és szociális ellátás, a szolgáltatás, illetve a közigazgatás után a mezőgazdaságban foglalkoztatnak a legtöbb embert megyei szinten.

25. ábra: Heves megyei földterületek megoszlása (2000-2016)
forrás: Heves megyei statisztikai évkönyve (2016)

26. ábra: Heves megyei mezőgazdasági területek megoszlása (2000-2016)
forrás: Heves megyei statisztikai évkönyve (2016)

A szántóföldi gazdálkodáshoz nagyon szorosan kapcsolódik a mezőgazdasági vízszolgáltatás, mely fogalom alatt a felszíni vizekből növénytermesztési és halgazdálkodási tevékenységeket lehetővé tevő vízhasználatokat értjük. Az évi 300-400 millió m³ felhasznált vízmennyiség átlagosan kétharmad része halastavi és harmada öntözési célú, de ezek az arányok az időjárás függvényében és régióként jelentős szóródást mutatnak.

A vízigények egy összetett, sokcélú vízgazdálkodási rendszereken kerülnek kiszámításra. Ez a komplex infrastruktúra egyszerre nyújt szolgáltatást köz- és magán tevékenységek számára, miközben tulajdonosi szempontból is több részre tagolódik. A felhasználás nagymértékű csökkenése a magas fix költségek miatt jelentősen növeli a szolgáltatás fajlagos költségét a megmaradt felhasználásra vetítve, az emelkedő költségszint viszont visszaveti a szolgáltatás iránti igényt, ami végső soron egy lefelé tartó öngerjesztő folyamatba torkollik. Emellett elmondható, amelyet a VGT2. is megerősít, hogy országos tendencia az engedély nélkül létesülő vízkivételek, kutak számának növekedése. Problémát jelent továbbá az öntözési infrastruktúra korszerűtlensége, az ebből adódó hálózati veszteség, alacsony a mikroöntözés részaránya.

Az alábbi ábra jól szemlélteti, hogy jelenleg időjárástól függően a mezőgazdasági területek 1-2%-a kerül öntözésre, miközben az öntözésre berendezett területek aránya 3,3%, ami pl. európai összehasonlításban - figyelembe véve az éghajlati viszonyokat is - kifejezetten alacsonynak mondható.

27. ábra: Öntözött területek aránya (%)
Forrás: MKB, VG-grafika

A szolgáltatás visszaesésében szerepet játszott az is, hogy rendszerváltás előtt kiépített infrastruktúra túlméretezett, már tervezése során sem mindenben illeszkedett a valós igényekhez és a mezőgazdasági gazdálkodás közgazdasági racionalitásához. Az alacsony kihasználtság és stagnáló mezőgazdasági öntözés ellenére az előrejelzések és a tervek a felhasználás bővülését prognosztizálják. Ennek ellenére a jó minőségű agrárterületeken a gazdálkodó szempontjából az öntözés kiépítése egy gazdaságilag megtérülő beruházás lenne, a legnagyobb akadályt az öntözés infrastruktúrájának gazdaságos kiépítéséhez szükséges egybefüggő és megfelelő méretű terület megszervezése jelenti.

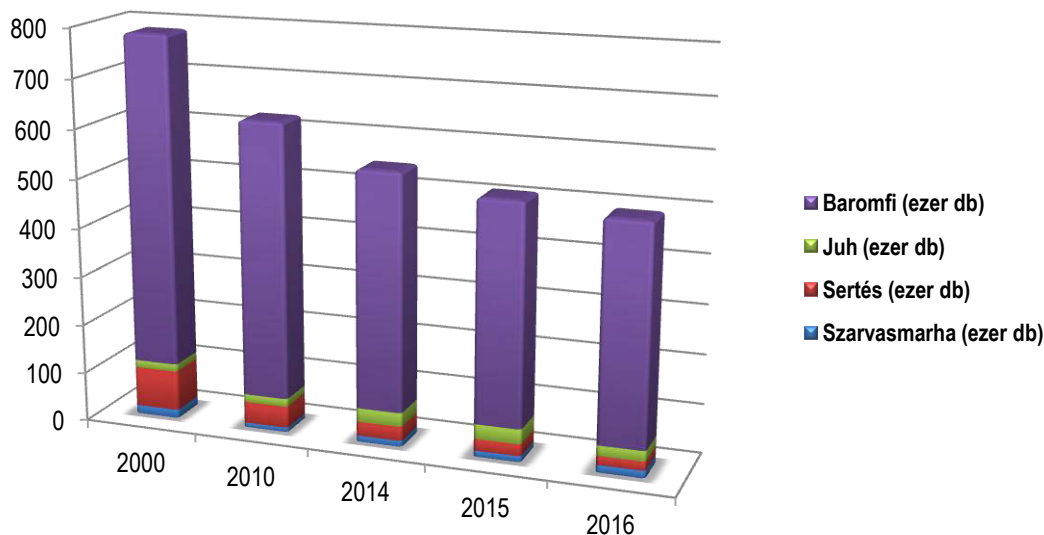
A vázolt problémákat részben és átmenetileg orvosolta a 115/2014. (IV. 3.) Korm. rendelet, rögzítve az árszabás kereteit és vízmennyiség-arányossá téve a költségek elosztását a térségi vízpótló és vízelosztó művek esetében. A mezőgazdasági vízszolgáltatás költségmegtérülési mutatója 2012-ben 78 %, 2013-ban 115 % volt.

A mezőgazdasági vízszolgáltatás szabályozási javaslatainak megalapozásához az alábbi fő megállapítások tehetők:

- Az öntözési szolgáltatás kibontakozását az szolgálhatná, ha növelni lehet a vízrendszer használatát a jelenleginél magasabb hozzáadott értékű közösségi és magán célú tevékenységek kiszolgálásán keresztül.
- A vízpótlással elérhető területeken előállítható ökoszisztéma-szolgáltatások a közösség szintjén jelentkező (és kimutatható) hasznokat hoznak, ami egyértelművé teheti a vízrendszer fenntartásának közérdekét és vele az állami finanszírozás stabilizálását.
- Másrészt a bővülő közösségi célú vízhasznosítások csökkentik a mezőgazdasági vízhasználatokra eső költségek arányát is.

A vízjárési viszonyok és az ökológiai kisvizek helyreállítása és a víz hatékony felhasználása érdekében szükséges az öntözőrendszerek módosítása, víztakarékos megoldások alkalmazása a növénytermesztésben, mindezeket kiegészítve technológiai és öntözési tanácsadással.

A Heves megyei 2000-ben még majdnem 4 000 hektáros, ökoszisztéma szempontjából kiemelt jelentőségű gyepterület területének 3 600 hektárra történő csökkenése összefüggésben van a megyei legeltetési állattartás volumenének visszaszorulásával és a nagyüzemi állattartás térhódításával. A korábban rendszeresen legeltetett gyepterületek a tevékenység megszűnésével a legelők becserjésednek, lassú ütemben beerdősödnek. Az állattenyésztés területi megoszlását a következőkben rögzített alapvetések jellemzik. A megye állattenyésztésének vágóállat és állati termék termelése a megye lakosságának ellátására részben elegendő. A megye északi részén extenzív legeltetésen alapuló juh és szarvasmarha-tenyésztés folyik, a megye déli részén nagyüzemi szarvasmarha-, sertés-, juhtenyésztés dominál. Az elmúlt években az leszámítva a juhtenyésztést, az állatlétszámot folyamatos csökkenés a jellemezte. A juh- és szarvasmarha tenyésztés, illetve tartás a Bükki Nemzeti Park Igazgatóságának tevékenységével komoly élőhely védelmi funkciót tölt be a Dél-borsodi tájegység mellett a Mátrai Tájegységben. A szervezet Parádi állattartó telepén elhelyezett kárpáti borzderes szarvasmarha (2016-ban 22 egyed) és hortobágyi feketeracka juh állomány (2016-ban 21 egyed) végzi a parádi hegyi legelők természetvédelmi fenntartását. Itt említendő a Dél-Hevesi magyar szürke szarvasmarha gulya, amelynek állománya szintén jó ütemben gyarapszik. A Bükki Nemzeti Park a tarnaszentmiklósi állattartó telepen tartott magyar szürke szarvasmarha állományával a „Kék vércse védelme a Kárpát-medencében” c. LIFE+ projekt keretében egy közel 360 ha-os egybefüggő gyepterületet kezel, mely más állatfaj legeltetésére adottságai, illetve sajátos vegetációja miatt nem alkalmas. A magyar szürke marha gulya a 2016-os évet 119 egyeddel kezdte meg, mely az év második felében születő borjakkal 209 egyedre nőtt.

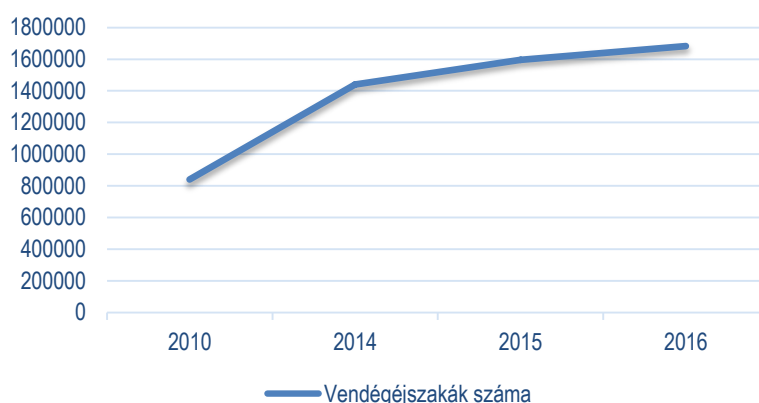

28. ábra: Heves megyei állatállomány megoszlása (2000-2016)
forrás: Heves megyei statisztikai évkönyve (2016)

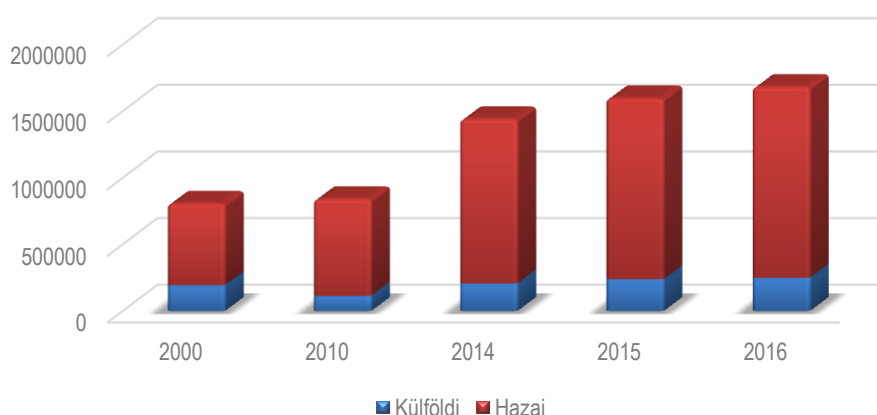
Heves megye környezetterhelése, illetve a mezőgazdasági termelés okszerűbb formája, illetve racionalizálása miatt fontos szót ejteni a precíziós szántóföldi gazdálkodásra való fokozatos átállás kérdéséről. A technológia alkalmazásának legkomolyabb létjogosultsága a Heves megye déli részén lehet, hiszen a domborzati- és talajadottságok miatt itt a legnagyobb a szántóföldek aránya. Az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) által elvégzett 2016-os szántóföldi növénytermesztő üzemek körében végzett felmérésére (1000 szántóföldi növénytermesztő üzemet kerestek fel) során 656 üzem adott választ, amelyből kiderültek az ágazatra való átállás akadályai, segítő tényezői és a technológiai beruházások mérhető haszna.¹ Az AKI eredményei természetesen Heves megyére is igazak lehetnek, hiszen országos problémákra világított rá a kutatás. A válaszadók szerint a fejlesztés legkomolyabb akadálya annak magas költsége és a finanszírozás hiánya. Az eredményekből készült összegzésekből az is kiderül, hogy meghatározó nehézségként határozható meg a szakemberek hiánya, ez utóbbi nehézségre adhat gyógyírt az agrárszakképzés fejlesztése. Heves megyében összesen 6 helyszínen folyik agrárszakképzés, olyan szakmákat is érintve, mint a mezőgazdasági technikus vagy Egerben a szőlész-borász, a gyakorlatias jellegű oktatás során egyszerűbb elsajátítani a legújabb technológiákat, amelyeket később a munkaerő piacion is hasznosulni tudnak. A precíziós növénytermesztés elterjedésének legfontosabb érve az alkalmazás során realizálható magasabb jövedelmezőség, fontos ezen kívül a technológiáról a gazdák irányába kommunikált részletes információk jelenléte, végül a megfelelő támogatási konstrukciók kialakítása merült fel legfajszúlyosabb érvként a válaszadók körében.

¹ Gaál Márta – Domán Csaba – Péter Krisztina: „A precíziós szántóföldi növénytermesztés összehasonlító vizsgálata”

Heves megyét turisztikai értékei, az attrakciókhoz kapcsolódó, folyamatosan bővülő szolgáltatások, termékcsomagok országos és világhírű utazási célponttá tették. A fokozott érdeklődés és a turistaforgalom komoly gazdasági potenciált rejt magában, ám kétségtelen, hogy a sérülékeny természeti értékeink, illetve az épített környezet megóvása jelen helyzetben fokozott figyelmet érdemel. A szálláshelyek száma 2000-től dinamikusan emelkedett, 2010-ben a 2000-ben mért 1 000 alatti érték elérte az 1 464-et, 2016-ra pedig az 1 534-et. A férőhelyek darabszáma – köszönhetően a megyében épült és bővült szállodáknak – 2000 és 2016 között több mint 10 000-rel emelkedett. A férőhelykínálatban bekövetkezett bővülések nyilvánvalóan valós igényekre válaszoltak, amelyek vendégéjszakák megugrásában érhetők tetten, 2000-ben a KSH 805 659 éjszakát regisztrált, 2016-ban megduplázódott a vendégéjszakák száma 1 681 310 éjszakát tartott számon a statisztikai hivatal.

29. ábra: Vendégéjszakák számának alakulása Heves megyében
forrás: Heves megyei statisztikai évkönyve (2016)

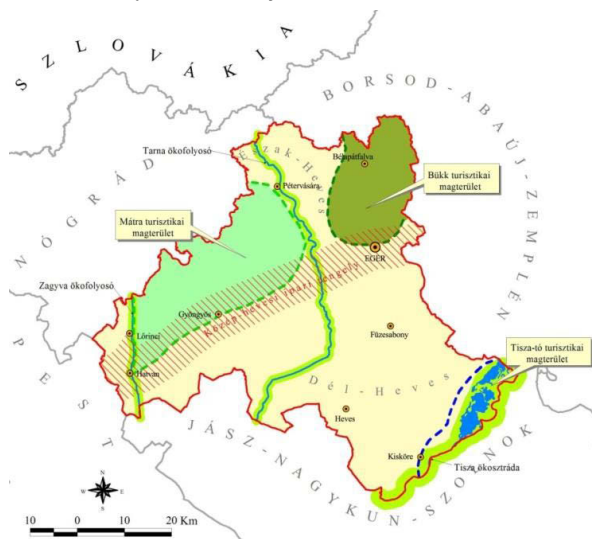
30. ábra: Heves megyei vendégéjszakák megoszlása
forrás: Heves megyei statisztikai évkönyve (2016)

Heves megye húzó turisztikai ágazataként tarthatjuk számon a fürdő- és a rá épülő gyógyturizmust. A megye turisztikai magterületei közül a Tisza-tó, illetve Eger és a Bükk térsége bővelkedik a fürdőturizmus nyújtotta lehetőségekben. A Tisza-tó, mint a turisták által legkedveltebb, egyre jobban kiépülő szabad strandokkal és turisztikai szolgáltatásokkal tűzdelt térségében (Poroszló, Tiszanána, Kisköre) másrésről a megyeszékhely és a környezetében fellelhető (Egerszalók, Demjén), fejlődő infrastrukturális fejlesztéseken átesett gyógyfürdők esetében láthatunk igen nagyarányú pozitív elmozdulások a látogatószámokban. Észak-magyarország

leglátogatottabb turisztikai területei között az első Eger (448 095 vendégéjszaka), amely természetesen fürdőturizmusa mellett, bor- és városlátogató turizmusával emelkedik ki a régió települései közül, Miskolc mögött szintén az élen jár az Egerszalók, Egerszólát és Demjén településekből álló Gyógyvizek Völgye turisztikai desztináció (279 251 vendégéjszaka).

A megnövekedett látogatószámok azonban a fürdőszézonban, sőt az infrastrukturális beruházásoknak köszönhetően (pl. zárt fürdőházak) azon kívül is komoly környezeti terhelést vonnak maguk után. A nyári turistaszezon időszakát jellemző magas turistaszámok növelik a káros anyag kibocsátást és zajterhelést, amelyre még rátétezhet a közúthálózat sokhelyütt rossz állapota. A fürdőhelyek megóvása és a fenntarthatóság érdekében a termálvizek vízbázisának fokozott és kiemelt védelmét kell hangsúlyoznunk (pl. vízvisszasajtolás). Mindemellett szerencsés módon a beruházások esetében Heves megyében is egyre nagyobb figyelmet kap a környezettudatos gondolkodás, amely követendő, jó példaként szolgálhat. A Mátrában található Sástó Hotel 2016-ban elnyerte az ország legzöldebb szállodája címet, a szállodaépületben hőszivattyús fűtést alkalmaznak, ami geotermikus energiát hasznosít, a tetőkre napkollektort telepítettek, az építkezésnél pedig ügyeltek a fakitermelés minimalizálására.

A megyében a fürdő- és városlátogató turizmus mellett jelentékeny súllyal bír az aktív turizmus (Mátra, Bükk, Tisza-tó) válfajait képviselő gyalogos, illetve lovas- és kerékpáros turizmus. Az aktív kikapcsolódásra vágyók növekvő aránya miatt a kijelölt útvonalai mentén realizálódik komolyabb ökológiai terhelés. A fürdőturizmushoz

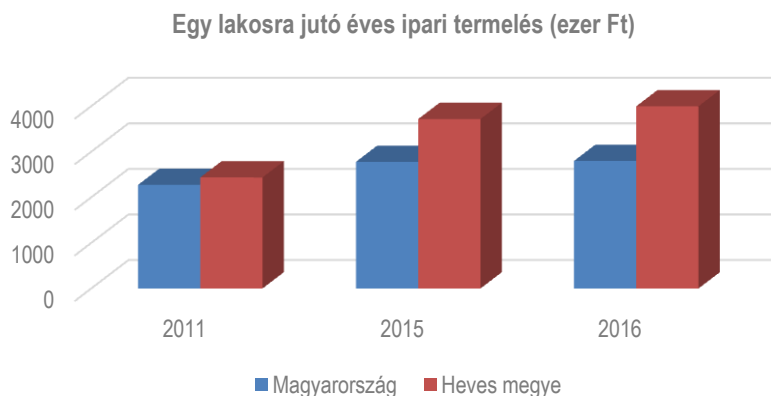
31. ábra: Heves megye turisztikai magterületei
forrás: Heves Megye Területfejlesztési Koncepciója (2014-2020)

hasonlóan ebben az esetben is meg kell említenünk a gépjárműforgalommal bekövetkező komolyabb káros anyag kibocsátást és a zajterhelést. Probléma továbbá, hogy a kirándulóhelyek körül (pl. Kékestető) ma sem áll rendelkezésre megfelelő számú parkolóhely, amely alapvető konfliktushelyzetet eredményez az ember és természet között, hiszen más lehetőség híján a kirándulók a forgalomtól lezárt erdei utakon hagyják autóikat. További fokozott veszélyt rejt magában egyfelől a nem megfelelően gyűjtött hulladék, másfelől a védett növényvilág tekintetében – sok esetben szándékosan – okozott károk. A klímaváltozás hatására bekövetkező hosszan tartó enyhe időjárás ugyan kedvez az ágazatnak, ám másfelől az egyre gyakoribb aszályok könnyedén erdőtűzhez vezethetnek. Az erdőtűzek kiterjedésének eshetősége elsődlegesen a megye északi, összefüggően erdőszült, túrászok által kedvelt területein a legkomolyabb, hiszen ezeken a területeken akár

egy meggondolatlanul és a szabályokat figyelmen kívül hagyó tűzgyújtás miatt is sor kerülhet egész erdőterületek pusztulására. Az erdőtűzek realiztikus veszélyére utal, hogy Heves megye az Országos Erdőtűzvédelmi Terv besorolása szerint a közepesen mértékben veszélyeztetett megyékhez tartozik, a régióban ebben a tekintetben Nógrád megye helyzete hevesével megegyező, Borsod-Abaúj-Zemplén megye erdőtűzeknek való kitettsége nagyobb, a terület a nagymértékben veszélyeztetett kategóriába esik.

Ipar

A gazdasági válságot követően Heves megyében az országos trendhez idomulva az ipari termelés volumene újra növekedésnek indult. A recesszió természetesen e téren is éreztette hatását, a válság által érintett 2009-es évben az ipari termelés éves értéke a 2008-ban regisztrált 612,7 milliárd forintról 497,4 milliárd forintra esett. 2010-től azonban következetes emelkedés indult az ipar Heves megyei mutatószámaiban, 2010-ben 630,6 milliárd forintot, 2011-ben 747 milliárd forintot regisztrált a KSH az ipari termelésben. 2015-ben az intenzív növekedés eredményeként az ipari termelés éves produktuma 1 000 milliárd forint fölé került, a legfrissebb KSH kimutatások szerint 2016-ban 1191,6 milliárdos iparból származó termelés realizálódott. Amennyiben a megyei ipar helyzetét az egy lakosra jutó ipari termelés értékén keresztül vizsgáljuk, szembetűnő lehet, hogy a Heves megyei mutatószámok nem csak a regionális, hanem az országos értékeket is meghaladják.

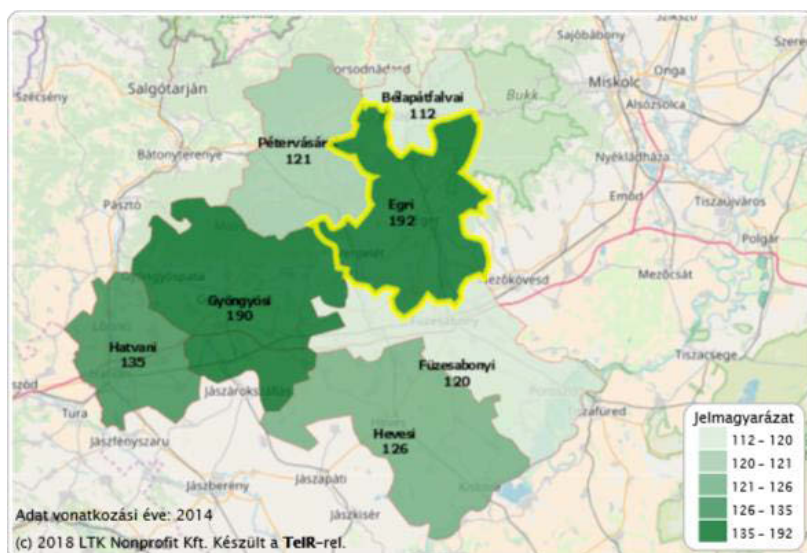

32. ábra: Egy lakosra jutó éves ipari termelés volumene Heves megyében (2011-2016)
forrás: Heves megyei statisztikai évkönyve (2016)

Heves megye gazdaságilag legdinamikusabban fejlődő területi egysége az úgynevezett Hatvan- Gyöngyös-Eger „gazdasági tengely”. Itt telepedtek le az exportképes multinacionális és hazai cégek (pl. ZF Hungária Kft., Robert Bosch Kft., SBS Szerelő Javító és Szolgáltató Kft., Sanatmetal Kft., Detki Keksz Kft., HESI Kft stb.). Minden kétséget kizáróan állíthatjuk, hogy a tengelyen elhelyezkedő vállalatok veszik ki legjobban a részüket Heves megye ipar növekedésének intenzitásából. A NAV Heves Megyei Adó- és Vámigazgatósága, a Heves Megyei Hírlap, illetve a Heves Megyei Kereskedelmi és Iparkamara közös gondozásában 2017-ben adták közre a Heves megye TOP 50 kiadványt. A szervezetek által közölt adatsorok alapján Heves megye legnagyobb munkáltatóinak majd teljes köre a megye iparának képviselői közül került ki, s területi elhelyezkedésük nem tér el az általunk vázolt képtől. A hozzáadott érték alapján vizsgált TOP 10 Heves megyei vállalat mindegyike a gazdasági tengely valamely jelentős ipari potenciállal bíró településén található.

Sorszám	Név	Nettó árbevétel (m. Ft)	Export (m. Ft)	Hozzáadott érték (m. Ft)	Átlagos állományi létszám (fő)
1	Robert Bosch Elektronika Gyártó Kft.	512 421	511 877	52 812	4 374
2	Mátrai Erőmű Zrt.	96 490	1 071	51 478	2 075
3	Zf Hungária Ipari És Kereskedelmi Kft.	55 603	54 451	13 455	854
4	Robert Bosch Automotive Steering Kft.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
5	Johnson Electric Hungary Elektromechanikai Termékek KFT.	41 914	41 886	9 489	1 485
6	Horváth Rudolf Intertransport Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	12 802	6 334	5 514	662
7	Aventics Hungary KFT.	18 013	17 041	5 121	455
8	LKH Leoni Kábelgyár Hungaria Kft.	36 230	22 082	n.a.	178
9	Heves Megyei Vízmű Zrt.	6 394	0	3 418	628
10	VAMAV Vasúti Berendezések KFT.	9 110	190	3 366	202

12. táblázat: Heves megye 10 legnagyobb vállalata
forrás: Heves TOP 50 kiadvány (2017)

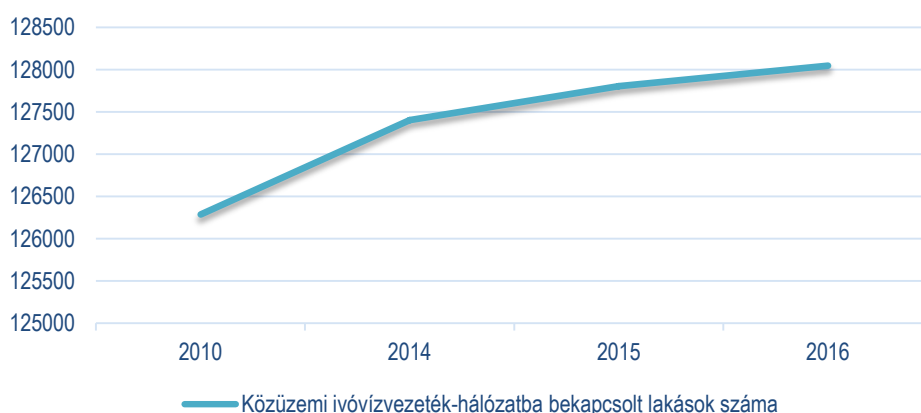
33. ábra: Regisztrált gazdasági vállalkozások száma ezer lakosra (2014)
forrás: TeIR

Vízellátás, szennyvízkezelés

Heves megyében jelenleg három szolgáltató – a Heves Megyei Vízmű Zrt., az Észak-magyarországi Regionális Vízművek Zrt. és a Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt. – biztosítja a fogyasztók számára a víziközmű-szolgáltatást. Az ivóvíz-szolgáltatás gyakorlatilag mennyiségi oldalról biztonságos, korlátozásmentes. Megfigyelhető azonban, hogy a lakossági fogyasztók tényleges ivóvíz-fogyasztása az utóbbi években folyamatosan csökkent.

Heves megye településeinek vízellátottsága előnyösnek mondható, kielégíti a lakosság ivó- és vízigényét és a közintézmények, egyéb létesítmények esetében is hasonló a helyzet. Az előző állítást bizonyítja, hogy a KSH adatai szerint 2010-től Heves megye mind a 121 települése rendelkezik vezetékes vízellátással, s lényegében azt lehet mondani, hogy már 2000-ben a települések 98%-a rákapcsolódott a megye vízellátó rendszerére. A megyében található több mint 135 000 hazatartás közül a folyamatos bővítésnek köszönhetően 2016-ra 128 000 lakás lett bekapcsolva a közüemi ivóvízvezeték-hálózatba, ez lakások 94,3 %-a, amely közel ugyanannyi, mint az országos arány (94,9%).

Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma

34. ábra: Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (2010-2016)
forrás: Heves megyei statisztikai évkönyve (2016)

A közüzemi ivóvíz szolgáltatás területén fennálló vízminőségi problémák megoldását szolgáló Ivóvízminőségjavító Program valósult meg több dél-hevesi településen (pl. Tiszanána, Újlőrincfalva, Poroszló, Sarud), illetve nemrég fejeződött be a Kiskörét, valamint Hevest, Pélyt és Kömlőt érintő program végrehajtása. Kisköre esetében a beruházást a településen szolgáltatott ivóvíz határértéket meghaladó arzéntartalma, valamint az alkalmazott vízkezelési technológia fejlesztése tette szükségessé. A szolgáltatott ivóvíz egyes paraméterei nem teljesítik az előírt határértékeket Heves város, illetve Kömlő és Pély községek esetében sem. Heves és Kömlő településeken az ivóvíz ammónium tartalma, Pély községben az ivóvíz arzén és ammónium tartalma haladta meg az előírt határértéket. Heves város esetében a meglévő vas- és mangántalanító technológia került kiépítésre, valamint kiegészítésre ammóniamentesítő technológiai berendezésekkel, a beruházás keretében Heves-Alatka városrész felfűzésre került a hevesi vízellátó rendszerbe. Pély és Kömlő esetében egy-egy új ivóvíztisztító technológia került kiépítésre.

2016-ben a Heves megyei lakásállomány közel 78% volt bekapcsolva a közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba, ez valamelyest meghaladja a regionális mutatót (76,1%), s megközelíti az országos arányt (80%). A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózat hossza 2000-től napjainkig a duplájára emelkedett, a KSH adatai alapján a hálózat 836,7 km-ről 2016-ra 1626,9 km-re gyarapodott, ez megközelíti az ivóvízhálózat megyei hosszúságát (2394,3 km). A megyei adatokból kitűnik, hogy az ivóvízhálózat és a szennyvízhálózat hossza közötti különbségek csökkentek, így azt mondhatjuk, hogy Heves megye közműollója folyamatosan záródik. A pozitív trend ellenére Vécs, Pély, Visznek, Kiszána és Kerekharaszt településeken teljes mértékben hiányzik a csatornázási rendszer. Fontos leszögezünk továbbá, hogy a KSH adataiból ebben az esetben sem feltétlen lehet részlet gazdag képet közölni a megye szennyvízhálózatának helyzetéről, hiszen az ivóvízhálózathoz hasonlóan a közcsonnázás is rendelkezik olyan, jellemzően településrészekben érintő hiátusokkal, amelyeket – a teljesség igénye nélkül – kizárólag az önkormányzatoktól, illetve szervezetektől érkezett visszajelzések alapján értékelhetők. A Heves Megyei Önkormányzat 2017-ben első ízben, majd 2018-ban másodszor elvégzett felmérése alapján csatornázottsággal összefüggő hiányosságok (hálózat részleges hiánya, lakások rákötésének aránya) összesen 18 település (Apc, Átány, Boldog, Egerfamos, Felsőtárkány, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöspata, Gyöngyöstarján, Hatvan Hevesvezekény, Kömlő, Markaz, Rózsaszentmárton, Sirok, Szarvaskő, Egerfamos, Kerekharaszt, Verpelét, Zagyvaszántó, Heréd, Nagykökényes) esetében érzékelhető fejlesztési igény. A településekről érkezett 2018-as visszajelzések alapján fejlesztésre szorul a meglévő szennyvízkezelő rendszer Visontán, ahol a 3 települést ellátó infrastruktúra üzemeltetése annak elavult technológiája és kora miatt gazdaságtalan, ehhez hasonló problémákról érkezett információ Heves városából is. A Heves Megyei Vízmű Zrt. üzemeltetési területén teljes mértékben hiányzik a csatornarendszer az alábbi településeken: Kerekharaszt (KEHOP 2.2.2 épül), Kiszána, Vécs, Visznek, Átány, Kömlő, Tarnaörs, Erk, Zaránk, Tarnasdadány, Tarnabod, Detk (KEHOP 2.2.2 épül), Ludas (KEHOP 2.2.2 épül), Nagyút (KEHOP 2.2.2 épül), Nagyfüged (KEHOP 2.2.2 épül), Tarnaméra (KEHOP 2.2.2 épül), Boconád (KEHOP 2.2.2 épül), Hevesvezekény, Tarnaszentmiklós, Pély, Mezőtárkány (KEHOP 2.2.2 épül), Egerfamos (KEHOP 2.2.2 épül), Mezőszemere (KEHOP 2.2.2 épül). A KEHOP 2.2.2 keretén belül az alábbi szennyvíztisztító telepeken lesz fejlesztés: Boldog, Heréd, Gyöngyös, Eger, Bogács, Heves, Füzesabony.

A környezet védelme szempontjából érdemes említést tenni a szennyvíziszap felhasználási módjairól és lehetőségeiről. A szennyvíziszap kezelés nélkül, lerakóba történő helyezése költségei és szigorú szabályozása mellett azért sem mert depóniagáz keletkezéssel elősegíti az üvegházhatású-gázok légterbe jutását, másfelől a tárolásból eredő kellemetlen szagú gázok terhelik a környéken élő lakosság, illetve a telepen dolgozók mindennapjait (szag-emisszió). Utóbbi esetében az egészségkárosító hatást sem szabad szem elől téveszteni. Kézenfekvő megoldásként kínálkozhat az iszap mezőgazdasági felhasználása, ám ezt szennyvíziszapok mezőgazdasági felhasználásának és kezelésének szabályairól rendelkező 50/2001. (IV.3.) Korm. rendelet ezt a tevékenységet szigorú szabályozásokhoz köti. A rendelet a kezelt iszap és szennyvíziszap tekintetében feltételként szabja meg, hogy esetükben biológiai, kémia és hőkezelésnek, vagy más megfelelő eljárásnak kitett anyagokról beszélünk, továbbá a települési folyékony hulladék tartós, legalább 6 hónapos kezeléssel nyert olyan iszapok, amelyek szennyezőanyag tartalma az említett rendelet előírásainak megfelel. A kezelésen túlesett szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználásnak több formája is ismert: injektálás, trágyaszóróval terítés és beszántás. A szennyvíziszap elhelyezése a lerakáson és mezőgazdaságon kívül történhet még égető műben, komposztáló telepen. A biogáz termelés csak egy előkezelési művelet, amelyben a gázkinyerést követően a szennyvíziszap az előző elhelyezési formák valamelyikében kerül elhelyezésre. A szennyvíziszap mezőgazdasági hasznosítására jó példaként szolgálhat a Heves Megyei Vízmű Zrt. ilyen irányú tevékenysége. A szervezet Gyöngyös városi szennyvíztisztító telep 2016-ban kezdte meg az engedélyezett

folyamatot a kezelt szennyvíziszap mezőgazdasági elhelyezéséhez történő további területek bevonására. 2016-ban telepen keletkezett szennyvíziszap a megyén kívül, Nógrád megyében Szarvasgede és Kisbágyon közötti mezőgazdasági területre került kiszórásra. A Bogács térségi, Tiszadorogma térségi és Noszvaj térségi települési szennyvíztisztító telepeken keletkező víztelenített szennyvíziszapokat a Tard település határában található mezőgazdasági területen helyezik el. Ezen felül a Füzesabony városi, Kerecsend térségi és Heves városi szennyvíztisztító telepeken keletkezett víztelenített iszapok jelentős részét, az előző évi, 2015-ös gyakorlatnak megfelelően, szintén mezőgazdasági elhelyezésre adták át, amely a Besenyőtelek-Kömlő közötti területen történt. A Társaság a mezőgazdasági elhelyezésre kerülő szennyvíziszapok mennyiségének folyamatosan növelésére törekszik.

SZENNYVÍZISZAP FELHASZNÁLÁSÁNAK MEGOSZLÁSA (2016)

35. ábra: A Heves Megyei Vízmű Zrt. szennyvíziszap felhasználásának megoszlása (2016)
forrás: A Heves Megyei Vízmű Zrt. 2016. éves beszámolója

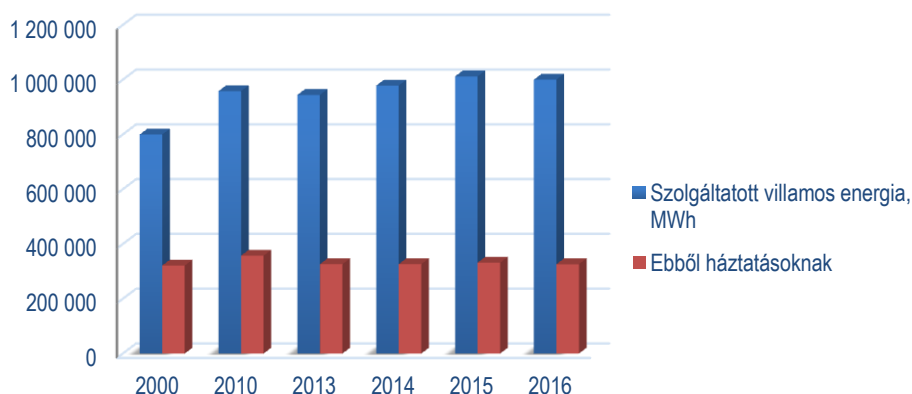
Energiaellátás

Heves megye területén 2 db – elsősorban – fosszilis energiahordozókon alapuló erőmű működik Lőrinciben és Visontán, valamint 1 db megújuló energiaforráson (víz) alapuló erőmű Kiskörén. A Mátravidéki Erőmű (Lőrinci) területén 1949-53-as években létesített lignit-tüzelésű erőmű az 1980-as évek első felében megszüntetésre került. A területen 1997-2000 között létesített 128 MW teljesítményű gázturbinás erőmű szekunder tartalék céljára szolgál, normál üzemben nem termel. Az utóbbi erőművi blokk várható leállításának ideje 2026-2027-re tehető. A vízerőművön kívül a megújuló energiával működtetett erőművek között a Mátrai Erőmű ZRT. Fotovoltaikus erőművét is fontos kiemelni, hiszen annak teljesítménye 16 MW, így Magyarország legnagyobb teljesítményű naperőműve. A Mátrai Erőmű (Visonta) blokkjainak száma 7 db. Az erőműben található: 2 db 100 MW-os teljesítményű energiatermelő blokk, mely lignit elégetésével biztosít áramot, 1 db 220 MW-os blokk, valamint 2 db 232 MW-os blokk, amelyek szintén lignit tüzelésűek. Ezen felül 2 db 33 MW-os gázüzemű energiatermelő blokk is működik az erőműben, amelyek részben az energia termelés, részben a két 215 MW-os blokk kapacitásának, hatékonyságának a növelésére lettek beépítve. Lőrinciben 2000-ben gyorsindítású gázturbinás fejlesztés ment végbe, maximálisan 173 MW teljesítménnyel, – elsősorban a meglévő és részben hasznosítható erőművi infrastruktúrát, a gazdaságosságot, és a továbbfejleszthetőséget figyelembe véve – az egykori Mátravidéki Erőmű telephelyén. A megye területén található egy megújuló energia alapú vízerőmű Kiskörén, amelyet a Tiszavíz Vízerőmű Kft. üzemeltet. Az erőmű évente átlagosan 90.000 MWh villamos energiát termel. Működik még a megyében egy szélerőmű is Erk község határában. A megye területén a villamosenergia szállítását biztosító 400 és 220kV-os nagy-feszültségű (átviteli), elosztását szolgáló 120kV-os és középfeszültségű (20 és 10kV-os) és a közvetlen ellátást biztosító kisfeszültségű (0,4 kV-os) villamos hálózatok találhatók.

Az országos 120kV-os hálózat részét képező Lőrinci-Detk- Mezőkövesd, Detk-Heves-Kisköre-Füzesabony vonalakról kapnak megtáplálást a megye területét ellátó Lőrinci, Heves, Kisköre, Hatvan, Gyöngyös, Eger Észak és Eger Dél 120kV/Középfeszültségű állomások valamint a MÁV igényeit kielégítő Hatvan-MÁV és Füzesabony-MÁV. A középfeszültségű távvezetékek az előző 120kV/középfeszültségű állomásokból a letranszformálást követően kapják az energiát, amelyet települési szinten Középfeszültségű/kisfeszültségű állomásokban tovább

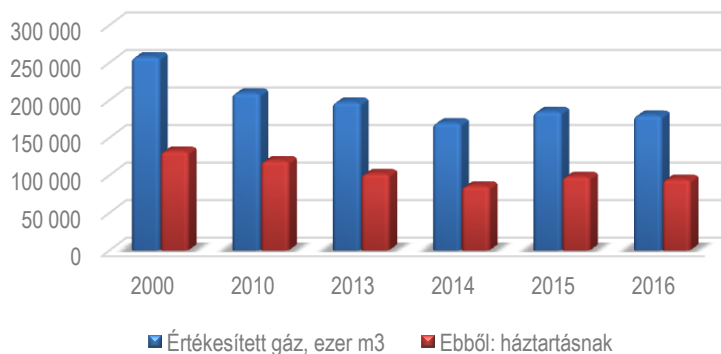
transzformálnak 0,4kV-os feszültségszintre, ahonnan a lakások és intézmények kapják a felhasználni kívánt energiát.

Megyei szinten valamennyi háztartás bekötésre került a villamosenergia-rendszerbe, sokszor komoly problémát jelentenek – más megyékhez hasonlóan – a szociális okok miatt nem fizető és ezáltal a hálózatról lekapcsolt háztartások, valamint az illegális árambekötések. Heves megye a szolgáltatott villamos energia tekintetében a 2000-2015-ig vizsgált időszakban növekedés tapasztalható. 2000-ben a szolgáltatott villamos energia mennyisége 799 829 MWh volt, ez a száma 2010-re elérte a 958 353 MWh-t, 5 évvel később, 2015-ben pedig a 1 012 002 MWh-t. Az egy háztartási fogyasztóra jutó villamosenergia-felhasználás 2010 után (2450 kWh) csökkenésnek indult: 2013-ban 2 245 kWh, 2014-ben 2 242 kWh, 2015-ben 2 233 kWh. Ezzel párhuzamosan az áramfogyasztók számában is csökkenés tapasztalható: 2010-ben 175 231 (151 516 háztartási fogyasztó), 2013-ban 171 091, 2014-ben 170 310, 2015-ben 170 400.

36. ábra: Szolgáltatott villamosenergia mennyisége és megoszlása Heves megyében (2000-2016)
forrás: Heves megyei statisztikai évkönyve (2016)

A gáz árának töretlen emelkedése az elmúlt években teret adott az alternatív fűtési rendszerek kiépítésére (mindazonáltal ez nem jelenti feltétlenül a korszerűsítést, hiszen sokan visszaálltak a régi, elavult fűtési rendszerek újraindítására, ami jelentősen megnöveli a környezet terhelését), azonban Heves megyében mégis erősen érezhető a földgázfelhasználás dominanciája. Heves megyében – mint ahogyan a lenti diagram adatiból is jól látszik – 2010-től jelentősen csökkent a fajlagos szolgáltatott gáz mennyisége a háztartások számára. A háztartási vezetékesgáz-fogyasztók a lakásállomány százalékában Heves megye a szomszédos megyékhez képest, valamint a magyar átlaghoz viszonyítva is magasabb arányszámmal rendelkezik. Észak-Magyarországon a háztartási vezetékesgáz-fogyasztók a lakásállomány százalékában 69,4, a magyarországi 72,8, ameddig a Heves megyei mutatószám 78.

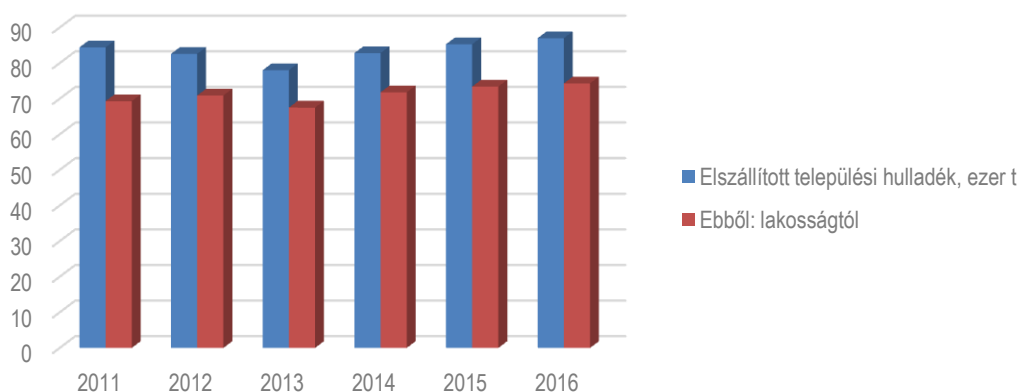
37. ábra: Értékesített földgáz mennyisége és megoszlása Heves megyébe (2000-2016)
forrás: Heves megyei statisztikai évkönyve (2016)

Fűtési időszakban a környezetterheléssel összefüggésben a legnagyobb problémát a lakossági tüzelőberendezések működtetése során levegőbe jutó káros anyagok jelentik. A tüzelőberendezésekben kizárólag a háztartásban keletkező papírhulladék és veszélyesnek nem minősülő, kezeletlen fahulladék égetése engedélyezett, ennek ellenére gyakran égetnek hulladékot, kezelt faanyagot. A levegőbe kerülő káros anyagok egészségkárosító hatásúak, a füst zavaró. Lakossági bejelentések alapján az Egri Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály ellenőrzéseket tart, levegőtisztaság-védelmi bírságot szab ki. A Főosztály észrevételeihez hasonló problémákról adott számot Gyöngyös városa, amelynek kertvárosi részein a hulladék égetése mellett a rossznak mondható minőségű lignit tüzelése okoz a fűtési szezonban komoly környezetterhelést. A megye vidéki és kisvárosi térségében – a tapasztalatok és visszajelzések alapján – talán még jellemzőbb a hulladékkal történő tüzelés, amely ellen sok esetben tehetetlenek az önkormányzatok. Ilyen jellegű anomáliákat tapasztaltak a megye több helyszínén, például Sirok, Egerfarmoson, Felsőtárkányban, Verpeléten, vagy Pélyen.

Hulladékgazdálkodás

Heves megyében a hulladékgyűjtés tekintetében elmondható, hogy jelenleg az összes település bevonásra került. A településekről elszállított lakossági hulladék aránya az évek múlásával folyamatosan növekszik: 2011-ben 69,3 ezer t, 2012-ben 70,9 ezer t, 2013-ban 67,5 ezer t, 2014-ben 71,8 ezer t, 2015-ben 73,4 ezer t, 2016-ban 74,3 ezer t. Örömteli, hogy mindezzel párhuzamosan a szelektív módon gyűjtött hulladék mértéke gyarapszik. Az érzékelhető növekedés ellenére a szelektív hulladékgyűjtés kapcsán hozzá kell tennünk, hogy a megyében gyűjtött összes hulladékhoz viszonyítva még mindig alacsony arányokat láthatunk. 2011-ben az összes 69,3 ezer t elszállított lakossági hulladék közül mindössze 1,2 ezer tonna gyűjtése történt szelektálva, 2014-ben a 71,8 ezer t hulladékból 1,7 ezer tonnát gyűjtöttek megyei szinten ilyen módon, ameddig 2015-re ez az arány jócskán megnőtt, a 73,4 ezer t hulladékból 2,7 ezer tonna szelektálva került elszállításra. A tudatos hulladékgyűjtés ilyen típusú fellendülésének kettős oka van, egyfelől egyre több település alakított ki hulladékgyűjtő szigeteket, illetve biztosít a lakosság számára különböző típusú hulladék gyűjtésére alkalmas szemeteseket, másfelől feltétlen ki kell emelnünk a helyi szintű szemléletformálási akciókat (települési szemeteszedési akciók, KEOP pályázatokhoz kötődő komposztálási bemutatók stb.).

Az elszállított hulladék hasznosítása, illetve ártalmatlanítása kedvező irányba halad. Az újrafeldolgozással hasznosított hulladék aránya töretlen ütemben nő, bár hozzá kell tennünk, hogy a lakosságtól elszállított hulladék is szakadatlanul növekvő trendet mutat. 2011-ben az újrafeldolgozással hasznosított hulladék mennyisége 2,9 ezer t volt, 2013-ban 3,6 ezer tonnára nőtt, majd 2014-ben 3,1 ezer tonnára csökkent, 2015-ben azonban 4,6 ezer tonna hasznosított hulladékot regisztrált a KSH. Az energiahasznosítással történő égetéssel hasznosítás és égetéssel megoldott ártalmatlanítás 2012 óta a KSH legfrissebb adatainak tükrében egyáltalán nem jellemző Heves megyére. A hulladék nagy részének ártalmatlanítása még mindig a szemétkerakó helyeken megy végbe. 2014-ben elszállított 82,8 ezer t települési szemből (beleértve a lakossági hulladékot is) 79,7 ezer tonnát ártalmatlanítottak a lerakókon, 2015-ben a településektől elszállított 85,3 ezer t hulladékból végül 80,7 ezer tonna került a szemétkerakóba.

38. ábra: Elszállított települési hulladék mennyisége és megoszlása Heves megyében (2000-2016)

forrás: Heves megyei statisztikai évkönyve (2016)

Az egyre növekvő háztartási és építkezésből, felújításból származó hulladék illegális lerakása manapság is megyeszerte problémát okoz. A Magyar Közút Nonprofit Zrt. Heves Megyei Igazgatóságának adatközlése alapján azt lehet mondani, hogy nagyobb mennyiségű illegálisan lerakott hulladék elsődlegesen a lakott területeken kívül a közutak mentén tapasztalható. Gondot jelent továbbá a megye egyes városaiban, így Gyöngyösön az egyes elhagyott ingatlanok területén, BÉlapátfalván pedig az elhagyott mellékutcák ritkábban lakott végein felhalmozott kommunális hulladék jelenléte. A tettenérés ezekben az esetekben is nagyon ritka, így általában az ingatlan tulajdonosát terheli az elszállítás kötelezettsége. Az elhagyott ingatlanok és a települést átszelő élővizek (Gyöngyös bizonyos városrészei esetében különösen jellemző) hulladékkal történő terhelése mellett a szelektív hulladékgyűjtő szigetek melletti hulladéklerakások jelentenek kezelésre szoruló anomáliát pl. Hatvan városában.

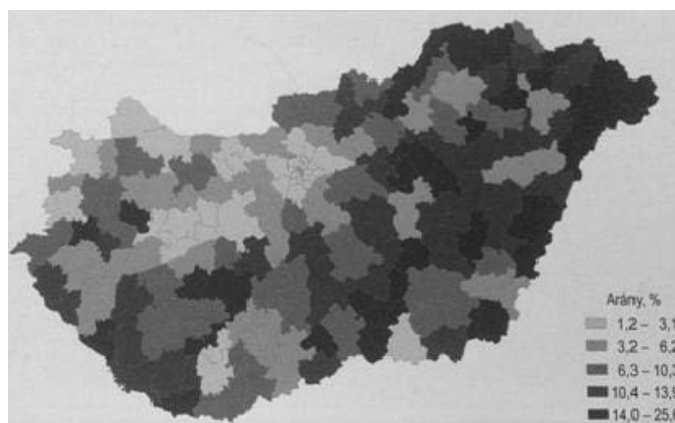
Épített környezet (lakásviszonyok, épített örökség)

Heves megyében a lakásállomány 2016-ban 135 673 volt. A laksűrűség, vagyis a száz lakásra jutó lakost ekkor 221 főben állapították meg, mely kismértékben alacsonyabbnak mondható a regionális (226) és országos átlagnál (222). 2016-ban Heves megyében 151 új lakás épült, ez a szám majdnem félszázzal haladta meg az előző évit, a lakások alapterülete átlagosan 104 m². A 10 000 lakosra jutó épített lakások aránya a KSH felmérései alapján 4. Ez az érték jelentősen alacsonyabb az országos átlagnál (8), annak egészen pontosan 50%-ka. 2016-ban a megye 93 településén nem regisztráltak lakásépítési tevékenységet. A legjobb helyzetben 2016-ban Eger Megyei Jogú Város volt, ahol 76 új lakás épült, ez az előző esztendőben épült lakások duplája. Járási szintre vetítve a megyei lakásépítési trendeket a mellékelt táblázatból jól látszik, hogy a sort az Egri járás vezeti 111 darab lakással, a második a Gyöngyösi járás 20 darab épített lakással, a harmadik a Hatvani járás 12 darabbal.

Járás	Lakásállomány az év végén	Száz lakásra jutó lakos	Az épített lakások						Száz épített lakásra jutó megszünt lakás	2010–2016 között épült lakások a 2016. évi lakásállomány százalékában
			száma összesen	ebből			átlagos alapterület e, m ²	tízezer lakosra		
				4 és több szobás	vállalkozás által építetett	természets személy által építetett				
Bélapátfalvai	3 769	223	2	–	–	100,0	82	2	–	1,0
Egri	39 274	216	111	31,5	47,7	41,4	92	13	20	1,6
Füzesabonyi	12 869	227	4	25,0	–	100,0	110	1	–	0,4
Gyöngyösi	33 211	213	20	85,0	15,0	85,0	165	3	25	0,7
Hatvani	22 001	225	12	33,3	–	100,0	118	2	92	0,7
Hevesi	14 396	238	2	50,0	–	100,0	105	1	–	0,2
Pétervásárai	10 153	198	–	–	–	–	–	–	–	0,3
Összesen	135 673	219	151	38,4	37,1	55,0	104	5	25	0,8

13. táblázat: Épített lakások számának megoszlása Heves megye jársaiban (2016)
forrás: Heves megyei statisztikai évkönyve (2016)

Az alábbi térképen a magyarországi komfort nélküli és szükség lakás arányának megoszlását szemléltetjük. A lakásállomány helyzete a környezetterhelés és az emberi egészség szempontjából is fajsúlyos kérdéskör. A rosszabb komfortfokozatú lakások a gyenge szigetelés és az elavult fűtésttechnikai rendszerek, illetve a lakosok alacsonyabb átlagkeresetéből következő silányabb minőségű elégetett fűtőanyag (jellemzően lignit, több esetben hulladék) miatt komolyabb károsanyag kibocsátással bírnak, nem beszélve a szagmisszióról. Az ábrán az egészen világostól a legsötétebb árnyalatokig jelzi az alacsony komfortfokozatú lakások eltérő mértékét az adott térségekben. Látható, hogy a Heves megyéhez tartozó részek közül különösen kiemelkedő arányban találunk a legsötétebb árnyalattal ábrázolt 14% és 25,6% közé eső területeket. Ezek javarészt Észak-hevesben és Dél-hevesben helyezkednek el, ahol települési szintre vetítve akár minden negyedik ház ebbe a kategóriába tartozhat. Az említett két terület gazdaságilag és társadalmilag Heves megye legelmaradottabb területei közé esik, éppen ezért a vizsgált szempontok alapján klímaváltozás hatásainak való kiszolgáltatottság és az épületszektor kibocsátása itt egyaránt magas.

39. ábra: Komfort nélküli és szükséglakás arányának megoszlása Magyarországon
forrás: KSH

Heves megyét egyszerre jellemzi az épített környezetet érintő szegregáció és az igen gazdag kulturális örökség. A szegregáció megállításához az épített környezethez kapcsolódó használati értéken, a használati magatartáson kell változtatni. A szegregáció okozta elszegényedés megállításához előbb a szegregációt kell megszüntetni. A szegregációval nem terhelt épített környezeti szegénység leghatékonyabb kitörési lehetőségét a kulturális értékek felkutatása és használati értékekkel való megtöltése jelenti. A megye legjelentősebb épített környezeti tőkéje, a magas kulturális értékű épített környezeti elemeiben található meg. Heves megye igen gazdag kulturális örökségi elemekben. A területen számtalan régészeti lelőhely, ezek közül sok védett lelőhely is található. A leletanyag a legkorábbi (paleolitikum) korszakoktól a késő középkorig terjednek. Ezek az adottságok lehetőséget teremtenek a turizmuson keresztül a térségek fejlesztésére. A megye települései közül a történeti települési terület övezetbe a következők tartoznak: Poroszló, Újlőrincfalva, Sarud, Kömlő, Heves, Hatvan, Kerekharaszt, Gyöngyöspata, Gyöngyös, Kismána, Feldebrő, Tarnaszentmária, Sirok, Eger, Noszvaj, Szarvaskő, Bélapátfalva, Szilvásvárad.

A korábbi Környezetvédelmi Program teljesülésének bemutatása

A Heves Megye Környezetvédelmi Programja 1997-es megalkotása óta jelentős változások zajlottak le a környezetvédelem területét érintően. Mindenféle képpen megemlítendő hazánk csatlakozása az Európai Unióhoz, mivel ez részben jogharmonizációs feladatokat okozott, részben pedig jelentő fejlesztési forrásokhoz való hozzájutást biztosította. Megjegyzendő továbbá, hogy az internet általános elterjedésével, illetve az ehhez kapcsolódó eszközök (személyi számítógépek, okostelefonok) bárki számára elérhetővé válásával jelentősen felgyorsult az információk áramlása, megnőtt az igény – akár a környezeti – információk elérhetőségére. Ezek mind azt hozták, hogy a környezeti állapotra vonatkozó adatok transzparenciája fokozottá vált.

A megyei környezetvédelmi programban rögzített célok megvalósulásával kapcsolatban a következő megállapítások tehetők:

- A légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelölését szabályozó 4/2002 (X.7.) KvVM rendelet alapján Heves megyében két zóna került kijelölésre: Eger városa illetve Visonta térsége (Visonta, Abasár, Detk, Domoszló, Gyöngyös, Gyöngyöshalász, Halmajugra, Karácsond, Ludas, Markaz, Vécs). Ezen területekre vonatkozó intézkedési tervek elkészültek, a monitoring tevékenység folyamatos, az értékek javuló tendenciákat mutatnak.
- A Mátrai Erőmű Zrt az elmúlt években több olyan beruházás hajtott végre, melyek jelentősen csökkentették a levegő terhelését (füstgáz kéntelenítő, elektrofilterek {LURGI, HEG}, SNCR), továbbá sűrűzagyos technológia alkalmazása a pernye elhelyezésére. A külszíni fejtés során keletkező kiporzás mértékének csökkentését külön locsolójárművek biztosítják, melyek szükség szerint (legfőképpen száraz, csapadékmentes időszakokban) kerülnek beüzemelésre. A bányaművelés határain lévő területek füvesítése, valamint fásítása folyamatos, szintén a kiporzás csökkentése miatt.

- a közlekedési eredetű légszennyezéssel kapcsolatban az elkerülő utak tekintetében hatalmas előre lépésnek számít a megyeszékhely gyorsforgalmi úttal (M25) történő bekötése az autópálya hálózatba, mely beruházás befejezési határideje várhatóan 2019. II. félév. Kormánydöntés született továbbá a Gyöngyös nyugati elkerülő út befejezésének tervezéséhez szükséges források biztosításáról.
- Mind a lakosságnál (pl. Otthon Melege Program), mind gazdasági szereplőknél, mind a közsférában jelentős energetikai beruházások kerültek végrehajtásra (KEOP, ÉMOP), illetve zajlanak most is (KEHOP, TOP). A KEOP keretében Heves megyében 175 projekt került megvalósításra épületenergetika illetve megújuló energiaforrás növelése érdekében, 12,6 md Ft értékben.
- A jogszabályi környezet az elmúlt évtizedekben jelentősen változott. A települési önkormányzatok jogszabályalkotását folyamatosan felügyeli a Kormányhivatal.
- A radon gáz jelenléte elsősorban Mátradereske települést érinti megyénkben. A radon mérésére közel egy évtizedes kutatás zajlott több, mint 700 ingatlan bevonásával. Két épületet érintően állami beavatkozással került megoldásra a probléma, több helyen pedig sajáterőből oldották meg a mentesítést.
- Megvalósult a Dél-hevesi térség ivóvízminőség-javító programja. A projekt kiemelt célja Heves, Kömlő és Pély településeken a szolgáltatott ivóvízben a 201/2001 Korm. rendelet alapján kifogás alá eső paraméterek koncentrációinak határérték alá csökkenése, a meghatározott minőségű ivóvíz biztosítása az ammónia, vas és mangán valamint arzénmentesítési víztisztító technológia kiépítésével. A megvalósítással több, mint 14.000 lakos jut egészségesebb ivóvízhez. Kiemelendő, hogy Heves városában Alatka településrész korábban nem rendelkezett vezetékes ivóvízellátással, mely hiányosságot a projekt megszüntette.
- Kiskörén két ütemben zajlott le a vízmű felújítása és technológiai fejlesztése. A beruházásokat az indokolta, hogy a vízművet ellátó vízbázis vízminősége az arzén, az ammónium, a vas és a mangán vonatkozásában, a tisztított víz az arzén és az ammónium tekintetében nem felelt meg a többször módosított 201/2001. (X.25.) sz. Korm. rendelet előírásainak.
- Folyamatban van Váraszó település ivóvízminőség-javításának műszaki előkészítettsége.
- Az előző fejlesztési ciklusban szennyvízelvezető rendszert érintő beruházások történtek Hatvan és térségében, Rózsaszentmártonban, Kiskörén, Erdőtelken, Domoszlón, Szihalmón, Kálban és Karácsondon.
- Jelenleg zajlik Eger, Gyöngyös, Füzesabony, Bélapátfalva, Pétervására, Mónosbél és agglomerációja, Heréd, Kerekharaszt, Recsk és térsége, Boldog, Detk és Tarnaméra szennyvízelvezetést és tisztítást érintő projektje
- Abasár településen 2013-ban halogénezett alifás szénhidrogéneket mutattak ki a ivóvízellátásra szolgáló víztermelő kutakban. Állami beavatkozással megtörtént a szennyezés forrásának feltárása, valamint a legszükségesebb műszaki beavatkozások. A község vízellátása egy újonnan kiépített távvezetéken egy másik vízbázisról került biztosításra.
- A vízminőség-ellenőrző vizsgálatokkal, a határérték-túllépésekkel, a szennyezés veszélyével járó rendkívüli eseményekkel, valamint a minőségjavító intézkedésekkel kapcsolatos adatok, információk rögzítése, folyamatos tárolása és kezelése céljából országos hatállyal létrehozásra került a Humán felhasználású vizek informatikai rendszere.
- A szennyvíziszap lerakással történő ártalmatlanítása helyett a Heves Megyei Vízmű Zrt a gyöngyösi szennyvíztelepen iszaprothasztás és komposztálás technológiáját vezeti be.
- 2004-től bevezetésre került az agrár-környezetgazdálkodási támogatás, melynek célja az adott mezőgazdasági terület környezeti adottságaihoz leginkább alkalmazkodó gazdálkodási forma kialakítása. Az AKG ezért nem tekinthető támogatás kiegészítésnek, hanem a környezettudatosabb gazdálkodásból adódó többletköltségek és csökkenő bevételek kompenzációjára szolgál.
- Az MVM Zrt Lőrinci erőművi telephelyén az elmúlt évben talajszennyezés került feltárára, melyre vonatkozóan az üzemeltető elkészítette „Tényfeltárási dokumentáció és műszaki beavatkozási terv”-et.
- A Az Országos Környezeti Kármentesítési Program (OKKP) keretében történt/történik a gyöngyösorszi felhagyott bánya kármentesítése. A 2004-ben indul projekt keretében a MECSEKÉRC Zrt. végezte a környezeti állapot felmérését, a kárleltár elkészítését, a bányabezárás vízföldtani hatásainak vizsgálatát numerikus vízföldtani modellezéssel, amely alapja volt a környezeti hatástanulmány elkészítésének, a környezetvédelmi engedély kiadásához. 2006-2012 között fővállalkozóként feladata volt a felhagyási munkálatokból elsősorban a Gyöngyösorszi és Mátraszentimrei bányaüzemek

kármentesítésre kijelölt föld alatti térségeinek az újrainyítása, a feltárt területek előkészítése az erőműi pernyével történő sűrűzagyos tömedékelésre, a tömedékelés megkezdése. 2013-tól a bányabezárási munkákban alvállalkozóként vesz részt, feladata a bányászati, földtani tervezői, szakértői munka, bányabeli hidrogeológiai vizsgálatok elvégzése, a tömedékelés minőségi követelményeinek ellenőrzése. Mindezek mellett a felhagyási munkákkal érintett külszíni területeken kiépített monitoring rendszer üzemeltetése és laboratóriumi vizsgálatok elvégzése a teljes időszak alatt. A végleges felszámolásához szükséges előkészületi munkák keretében Mátraszentimrén felépítésre került egy komplett bányaüzem minden külszíni létesítménye, ami biztosítja a tervezett munkálatok kiszolgálását. A föld alatti bányatérsegek feltárása a részben tömedékelt lejtőszakna és a teljes hosszában betömedékelt 340 m mély függőleges akna helyreállításával kezdődött. Az aknamélyítési munkálatokkal párhuzamosan az 5350 m hosszúságú Altáró teljes szakaszának újrainyítása is elkészült, amely összeköttetést teremtett a két üzemi terület között, biztosítva a szellőztetés, energiaellátás anyagellátás lehetőségét és a bányatérsegekből kifolyó víz zavartalan kijutását a külszíni vízkezelő üzembe. A fő gerincvonalak újrainyítása és a szükséges infrastruktúra kiépítése után indult meg a mátraszentimrei bányamező fejtési szintjeinek feltárása, tömedékeléshez történő előkészítése.

- Az elmúlt néhány évben több lépés is történt a Recski színes- és nemesfém vagyon hasznosításának előkészítésében. 2013-ban született Kormányhatározat a megvalósíthatósági tanulmány előkészítéséről. A "Recsk I.- rézérc és a Recsk II.- nemes- és színesfémérc védnevű bányatelkek újrahasznosításának lehetőségeit és feltételeit vizsgáló megvalósíthatósági tanulmány" című dokumentum 2017. őszére készült el. A bánya újrainyítása meglehetősen komplex feladat lenne, hiszen egyrészt a bánya 2000 óta víz alatt van, másrészt az újrainyításhoz és szakmai befektető kezébe adásához vagyonértékelésre és koncessziós szerződés megkötésére is szükség van.
- A 2000-es években a megye egész területén megvalósult a települési szilárd hulladékok regionális lerakókon történő lerakása, ártalmatlanítása. Mindez úgy, hogy a megye területén egy ilyen létesítmény sem került kialakításra.
- A regionális hulladéklerakók kialakítását követően megvalósult a települési felhagyott hulladéklerakók rekultivációja részben a hulladék elszállításával, részben a lerakó tereprendezését követően takarás kialakításával.
- A hulladékgazdálkodás rendszere az elmúlt két évtizedben többszöri átszervezésen esett át. A lakossági szelektív hulladékgyűjtés gyűjtőszigetek kialakításával szinte minden településen megvalósult. Ez a rendszer az elmúlt években módosításra került és a szolgáltatók házhoz menő gyűjtést rendszeresítettek a megfelelő gyűjtőedényzet biztosításával.
- A települési zöldterületekkel való gazdálkodást 2008-ban egy országosan vizsgálta az Állami Számvevőszék. A vizsgálat akkor megállapította, hogy a jogszabályi környezet nem volt teljesen egyértelmű, így a helyi szabályozás kialakítása nem volt egységes. Szinte valamennyi vizsgált önkormányzat (50) felhasználta a zöldterületi feladatellátáshoz a közfoglalkoztatás valamely formáját, figyelembe véve a zöldterületek gondozásának idényjellegét és az ehhez kapcsolódó támogatást. Az ellenőrzött önkormányzatok összességében (hét fenntartási kategória alapján) hatékonyan végezték a zöldterület-fenntartási feladataikat, mert a fenntartással érintett zöldterületek 23%- os növekedése mellett 2008-ban egységnyi (ezer Ft) fenntartási költségvetési forrásból 9,3%- kal több zöldterületet gondoztak, mint 2005-ben (2005-ben 1,51 hektár, 2008-ban 1,65 hektár). Az ellenőrzött önkormányzatok harmada valósított meg zöldterület fejlesztést a vizsgált időszakban, amelynek közel 90%-a a zöldterületek minőségének javítására irányult. Megemlítenéd azonban, hogy a felhalmozási kiadások ebben a témakörben jelentősen csökkentek a vizsgált időszakban.
- A településképp javítására pályázati források is rendelkezésre álltak. A 2007-2013-as időszakban az ÉMOP keretén belül funkcióbővítő és szociális városrehabilitációs projektek kaphattak támogatást. A szociális városrehabilitációs fejlesztéseket a TÁMOP is támogatta. A 2014-2020-as időszakban a TOP forrásai biztosítottak/biztosítanak támogatást a városi jogállású településeken a kifejezetten a zöld területek fejlesztését fókuszba helyező „zöld város” projektekre, illetve szociális városrehabilitációra. A községeknek az ÉMOP és a VP biztosított/biztosít forrást a településképp javító intézkedésekre.
- Jogszabályi kötelezettségből adódóan a települési önkormányzatok 2017. év folyamán kellett, hogy megalkossák a Települési Arculati Kézikönyvet és a településképi rendeletet, melyre központi támogatás állt rendelkezésre. A települések többsége – vélhetően szakemberhiány miatt – nem tudta határidőre végrehajtani a feladatot.

- Csapadék- és belvízelvezető rendszereket – melyben a települési önkormányzatok, a vízitársulatok és vízügyi igazgatóságok is tevékenykedtek – érintően jelentős jogszabályi módosítások történtek. A 2014-től hatályba lépett módosítás lényege, hogy a vízitársulatok kezelésében vagy üzemelésében lévő valamennyi állami tulajdonban lévő víz és vízi létesítmény vagyonkezelői a vízügyi igazgatóságok lettek, így ellátják azok üzemeltetését, fenntartását és fejlesztését. A települési önkormányzatoknak korábban az ÉMOP, jelenleg a TOP biztosít forrásokat a csapadékvízvezető hálózataik fejlesztésére. Több esetben azonban csak egy-egy településrészre vonatkozóan tudott megvalósulni a beruházás, melyek folytatása indokolt a települési csapadékvíz elvezető rendszer teljes kiépítése érdekében (pl. Rózsaszentmárton). KEOP támogatásból a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság tudott végrehajtani egy nagyszabású projektet a Tisza-tó térségében, melynek vízgazdálkodási és élőhelyvédelmi elemei is voltak. A közfoglalkoztatás keretében mind a települési önkormányzatok, mind a vízitársulások, mind a vízügyi igazgatóságok tudtak projekteket indítani karbantartási munkálatokra.
- Az egykori iparterületek és felhagyott katonai létesítmények rehabilitációját érintően a legnagyobb előrelépést Eger, Gyöngyös és Kisköre tudta megtenni. A megyeszékhelyen a Déli iparterületfejlesztési projekten belül kerül rendezésre a MÁV és a mellett lévő területek rendezése. Gyöngyösön a volt lakotanya eddig nem hasznosított részei kapnak új funkciót, Kiskörén pedig sportcentrum és civil szolgáltató ház kerül kialakításra felhagyott telephelyeken.
- A biodiverzitás megőrzése és élőhelyvédelem témakörében elsősorban a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság hajtott végre projekteket KEOP támogatásból, de volt projektje a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságnak, Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóságnak és az Eszterházy Károly Egyetemnek is. Ezek a vizes élőhelyek megőrzésére, a madarakra veszélyes villamosvezetékek cseréjére és kiváltására, a kunhalmok védelmére irányultak. Jelenleg KEOP forrásból a BNPI folytat projekteket.
- A lakossági szemléletformálására civil szervezetek és települési önkormányzatok elsősorban erdei iskolai, illetve komposztálás népszerűsítésére vonatkozóan hajtottak végre projekteket. Gazdasági társaságok is valósítottak meg ilyen jellegű fejlesztéseket jellemzően a kerékpáros munkába járás céljából. Megjegyzendő, hogy a beláptátfalvi és a hevesi járásban nem volt nyertes pályázat a témakörben.
- Jelentős előrelépés történt a környezet állapotát jellemző adatok gyűjtésében és akár a lakosság számára történő elérhetőségben. Létrehozásra került az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer. A környezetvédelmi, természetvédelmi, vízvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szerveknél a környezet terhelésével és a környezet állapotával kapcsolatban számos adat áll rendelkezésre. Ezek egy része a területi szervek saját méréseiből, másik része a környezethasználók jogszabályi előírások alapján tett adatszolgáltatásaiból származik. Az adatok központi számítógépes adatbázisba kerülnek olyan módon, hogy a méréseket végző, valamint az adatszolgáltatásokat feldolgozó szervek a Földművelésügyi Minisztérium által üzemeltetett informatikai rendszerhez kapcsolódva közvetlenül a központi adatbázisba viszik fel az adatokat. A rendszer keretén belül a hulladékgazdálkodás (EHIR), a levegőtisztaság-védelem (LAIR), a felszíni vízvédelem (FEVISZ), a felszín alatti víz- és földtani közeg védelem (FAVI) és a természetvédelem (TIR) témakörében érhető el interaktív módon információk. Szintén a transzparenciát növeli, hogy a környezetvédelmi hatóságok közzéteszik webes felületeiken a folyamatban lévő eljárások adatait és a kapcsolódó dokumentumokat. Szintén segíti a tájékozódást, hogy a települések saját rendeleteiket a honlapjukon illetve a Nemzeti Jogszabálytárban meg kell jeleníteniük.
- A környezeti katasztrófák megelőzésének és elhárításának hatékonyságát jelentősen növelte, hogy a katasztrófavédelmi feladatok átszervezésre kerültek az elmúlt években. A polgárvédelem, a tűzoltóság, a kéményseprés, az iparvédelem és egyéb hatósági feladatok az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (illetve megyei igazgatóságok) kereteiben egységes rendszerbe kerültek. A tájékoztatást segíti a Veszélyhelyzeti Értesítési Szolgáltatás, ami okostelefonos applikációval segíti az információk eljutását a lakossághoz.

Kapcsolódás a nemzetközi és hazai stratégiákhoz

EU-s szakpolitikai háttér

Területi Agenda 2020

Az Európai Unió Területi Agendája 2020 című dokumentum alapját az Európai Unió tagállamainak területi tervezésért és területfejlesztésért felelős miniszterei közötti 2011. május 19-én, Gödöllőn tartott informális ülésén született megállapodás képezi. A Dokumentum alcíme „Egy sokszínű régiókból álló, befogadó, intelligens és fenntartható Európa felé” több olyan kulcsszót foglal magában, amelyek napjaink környezetvédelmét alapvetően határozzák meg.

Az Európai Unió területi fejlődésének kihívásai között több környezetvédelmi aspektusú kockázat is megjelenik. Az első ilyen az éghajlatváltozás földrajzi régióként eltérő hatásai jelentik. Van, ahol a tengerszint emelkedése, míg másutt a szárazodás, az elsivatagosodás, vagy az árvizek okozhatnak fokozott problémát a jövőben. Az éghajlatváltozás okozta kihívások a szakpolitikák közötti fokozott koordinációjára irányítják a figyelmet, különös tekintettel a klímapolitikára, az energia- és az agrárpolitikára, a vízgazdálkodásra, a lakhatásra, valamint a turizmusra és a közlekedésre. Ugyanakkor felhívja arra a figyelmet, hogy az éghajlatváltozás egyúttal új fejlesztési lehetőségek előtt nyithatja meg az utat, innovációkkal a mezőgazdaságban, a zöld gazdaságban és a megújuló energia előállításában.

Felhívják a figyelmet a levegő, a talaj és a víz minőségének Európán belüli nagymértékű területi különbségeire, ami a fejlett és az elmaradott, valamint a városi és vidéki területek között is megnyilvánul. A környezet minősége, az ökológiai és kulturális értékek jelenléte nem csak az emberek életminőségét befolyásolja alapvetően, hanem a gazdaságfejlesztési lehetőségeket is. Európa területének és erőforrásainak befogadó, fenntartható és hatékony felhasználását a kohézió kulcsfontosságú elemének tekintik, amely csak a természeti és kulturális kincsek körültekintő kezelésével valósítható meg. Az egyes térségek adottságait figyelembe vevő fejlesztéspolitika hozzájárulhat az épített környezet minőségének és koherenciájának javításához.

A környezetvédelmi célok sok esetben összhangban vannak a területpolitikai érdekekkel. Erre szolgáltatnak példát az energia előállításának és felhasználásának megújuló alapú és alacsony szén-dioxid-kibocsátású decentralizált, hatékony, biztonságos és környezetbarát megoldásai. Az ökológiai rendszerek és a természeti értékeik miatt a védett területek környezeti infrastrukturális hálózatokba történő integrációja indokolt valamennyi területi szinten.

Partnerségi Megállapodás (2014-2020)

A Magyarország legfontosabb kihívásait és a 2014-2020 közötti időszak fő fejlesztési prioritásait tartalmazó fejlesztési dokumentum meghatározza, hogy a Magyarországra érkező uniós fejlesztési források hogyan járulnak hozzá az Európai Unió Európa 2020 stratégiai céljainak megvalósulásához. A Partnerségi Megállapodás szorosan kapcsolódik az EU2020 stratégia intelligens, fenntartható és inkluzív növekedési célkitűzéseéhez. A Partnerségi Megállapodásban kijelölt fejlesztési irányok részleteit az operatív programok tartalmazzák. A dokumentum az Európai Unió által megfogalmazott 11 tematikus célkitűzésre alapozva készült el. Napjainkban szinte lehetetlen úgy fejlesztési célkitűzéseket részletezni, hogy ne kerüljenek szóba valamilyen aspektusból a környezetvédelem szempontjai, azonban a 11 tematikus célkitűzés közül háromban kifejezetten súlyponti kérdéskört képvisel ez a témakör. A témakör fontosságát mutatja, hogy csak a klímaváltozás célkitűzésre alokkált indikatív EU támogatás összege eléri az összes Magyarországra jutó uniós támogatás összegének a 20,31%-át.

A 4. tematikus cél az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatását szorgalmazza. Az üvegházhatású gázok kibocsátásával kapcsolatban a szén-dioxid jelenik meg az első helyen. Ez a tematikus cél nagy hangsúlyt fektet a megújuló energia potenciálok kihasználására, valamint az energia-megtakarítás különböző formáira. A megújuló energiaforrások között kiemelten foglalkozik a biomasszával és a geotermikus energiával, amelyek terén Magyarország kifejezetten jó adottságokkal rendelkezik, emellett a napenergia egyre szélesebb hasznosítását vetíti előre. Az energia-megtakarítás két súlyponti területét az

épületenergetika és a termelés technológia jelenti. Magyarországon az energia több mint 40%-át az épületek fűtésére-hűtésére használjuk fel, amely ezáltal a legnagyobb CO₂ kibocsátó szektornak minősül. Ez a részarány jelentősen csökkenthető lenne, ha az épületállomány egyre nagyobb arányban felelne meg a korszerű energetikai követelményeknek. A termelésben alkalmazott technológiák energiaigénye szintén magas volt, a magyar gazdaság energaintenzitása közel kétszeresen haladta meg az EU-s átlagértéket. Emellett a célkitűzés az energiatermelés és -elosztás hatékonyságának növelését is sürgeti, valamint kitér a fenntartható közlekedés alacsonyabb széndioxid kibocsátásának jelentőségére. Ez utóbbival a 7. tematikus cél is foglalkozik egy a fenntartható közlekedés előmozdítása kapcsán, amely a környezetvédelmi kihívások megoldására a gépjárműpark modernizálását és a megújuló energiaforrások fokozottabb felhasználását említi kulcsfontosságúként.

Az 5. tematikus cél az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra, a kockázat megelőzés és –kezelés előmozdítására vonatkozik. A klímaváltozást a legnagyobb környezeti kockázatok között említi, ami nemcsak a gazdaságra, de a lakosság életmódjára és életfeltételeire is nagy hatással lehet. A klímaváltozás miatt Magyarország éghajlatában a következő változásokkal számol, amelyekre fel kell készülni és a környezeti elemek védelme kapcsán is új megközelítésmódot igényel: magasabb átlaghőmérséklet, kismértékben csökkenő és a téli félévre koncentrálódó csapadék, nagyobb potenciális párolgás. Emellett a szélsőséges időjárási események (felhőszakadás, szélvihar, hőhullámok), az árvizek és erdőtüzek gyakoriságának és intenzitásának növekedését vetíti előre. Különösen jelentős kihívásokkal kell, hogy szembenézzon a vízgazdálkodás átalakítása a fokozódó kockázatok nagymértékű területi különbségei miatt.

A 6. tematikus célon belül nevesítve szerepel a környezetvédelem, amely mellett az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása jelenik meg. Ennek főbb irányait az EU 7. Környezetvédelmi akcióprogramjához csatlakozó 4. Nemzeti Környezetvédelmi Program és az OFTK jelölte ki a vízre, szennyvízre és hulladéokra vonatkozó EU Keretirányelvekkel összhangban. A dokumentum kiemelten tárgyalja a természetvédelemmel kapcsolatban a veszélyeztetett biodiverzitás és közösségi jelentőségű természeti értékek megőrzését, a vízkészletek fokozottabb védelmét, a teljes körű hulladékgyűjtés elérését és a fejlesztendő hulladékhasznosítás témakörét. A környezetvédelemnek fontos eleme a lakosság környezettudatos hozzáállása. Külön pont foglalkozik a városok környezetvédelmi kérdéseivel, amelyek nagyobb létszámú lakosságot érintenek és pontszerűen magasabb terhelési értékek tapasztalhatók. A forrásallokáció alapján ez a tematikus cél a legnagyobb jelentőségű a 11 közül.

A horizontális elvek között fontos szerepet kap a fenntartható fejlődés szempontjainak érvényesítése. Ezért a támogatási konstrukciók összeállítása, a projektek kiválasztása, az operatív programok megvalósítása során fontos a következők figyelembe vétele:

- az európai uniós környezetvédelmi vívmányok betartása
- a természeti értékek, a táj és a biodiverzitás megőrzése, valamint az épített környezet, a kulturális örökség, megóvása;
- a hulladékszegény, a hulladékkeletkezés megelőzésén, az újrahasznosításon és újrahasználaton alapuló fejlesztések preferálása;
- az energia-, az erőforrás- és a területhasználat csökkentése, az energiahatékonyság javítása, a fogyasztás környezeti hatásainak csökkentése;
- az egészséges és biztonságos környezet kialakítása (a levegő, a vizek és a talaj védelme, zaj- és rezgésvédelem), a környezeti károk megelőzése és kárelhárítása, a kockázatok csökkentése és a hatékony katasztrófahelyzet-kezelés támogatása;
- a környezettudatosság növelése, környezeti szemléletformálás (beleértve a döntéshozói és végrehajtó testület, a partnerek és a kedvezményezettek képzését is)
- környezettechnológiai K+F+I és ökoinnovációk alkalmazása;
- a környezeti, fenntarthatósági szempontból szelíd fejlesztések preferálása;
- a „megelőzés” és a „szennyező fizet” elv,
- a zöld közbeszerzés és a forráshatékonyság elve
- az üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklése és az éghajlatváltozáshoz történő adaptáció elősegítése (ld. a horizontális célkitűzéseknél)
- a környezettudatos tervezés és kivitelezés: teljes életciklusra vetített költség figyelembe vétele a döntéshozásban.

A horizontális politikák között külön pontként szerepel a klímaváltozás megelőzése és az ahhoz való alkalmazkodás, amelyeknek határon átnyúló területi dimenziói is vannak. Környezet- és természetvédelmi szempontból az Európai Duna Régió, azon belül pedig kiemelten a Kárpát-medence térsége kell, hogy kitüntetett szerepet kapjon.

Európai Táj Egyezmény

Az Európai Táj Egyezményt az Európa Tanácsa tagjai a társadalmi igényeken, gazdasági tevékenységeken és a környezet harmonikus és kiegyensúlyozott kapcsolatán alapuló fenntartható fejlődés megvalósításának szándékával írták alá. Megállapították, hogy a táj fontos közérdekű szerepet tölt be kulturális, ökológiai, környezeti és szociális téren egyaránt. Emellett gazdasági tevékenységeket segítő erőforrásként működik, amelynek védelme, kezelése és tervezése új munkahelyeket is teremthet. A táj elősegíti a helyi kulturális fejlődést és alapvető eleme az európai természeti és kulturális örökségnek. Hozzájárul az emberek jólétéhez és az európai identitás megerősítéséhez. Az európai tájak minősége és sokfélesége közös érték, ennek megfelelően annak védelme, kezelése és tervezése az érdekeltek együttműködését igényli. Az egyezmény megalkotásának és elfogadásának alapvető célja egy olyan új jogszabály létrejötte, amely kizárólag Európa valamennyi tájának védelmével, kezelésével és tervezésével foglalkozik.

A világ gazdaságban végbemenő változások gyorsuló mértékben járulnak hozzá a táj átalakulásához. A mezőgazdaságon és erdőgazdaságon túl számos nagy területigényű gazdasági ágazat azonosítható be, amelyek új funkciókkal veszik igénybe a korábbi termőterületeket: pl. ipar, bányászat, közlekedés és szállítás, további infrastruktúrák és szolgáltatások stb.

A dokumentum alapvető fogalmi meghatározásokat definiál:

- a. „Táj az ember által érzékelt terület, amelynek jellege természeti tényezők és/vagy emberi tevékenységek hatása és kölcsönhatása eredményeként alakult ki;
- b. „Táj-politika” az illetékes hatóságok olyan általános elveit, stratégiáját és irányelveit jelenti, amelyek lehetővé teszik a tájak védelmét, kezelését és tervezését szolgáló intézkedések megtételét;
- c. „Táj minőségére vonatkozó célkitűzés” egy adott táj esetében arra vonatkozik, amikor az illetékes hatóságok megfogalmazzák a lakosságnak a környékbeli táj jellemzőire vonatkozó igényeit.
- d. „A táj védelme” a táj jelentős vagy jellemző sajátosságainak megőrzésére és fenntartására vonatkozik. Örökségi értékét a táj természeti adottságai és/vagy az emberi tevékenységek révén kialakult elemeinek jellemző összetétele adja;
- e. „A táj kezelése” a fenntartható fejlődés szempontjából olyan tevékenységet jelent, amelynek célja a táj rendszeres fenntartása. Célja, hogy a társadalmi, gazdasági és környezeti folyamatok által előidézett változásokat irányítsa és összhangba hozza;
- f. „A táj tervezése” olyan céltudatos tevékenységet jelent, amelynek célja a táj fejlesztése, helyreállítása vagy új létesítése.

Az Egyezmény hatálya kiterjed az aláíró országok teljes területére, és nem csak a kiemelkedő értékekkel rendelkező természeti, vidéki, városi és városkörnyéki térségekre érvényes, hanem agába foglalja az átlagos vagy leromlott állapotú tájakat is.

Az Egyezmény fontosnak tartja a társadalom minél szélesebb körének részvételét a táj-politika meghatározásában és végrehajtásában, valamint a táj beépítését a különböző szakpolitikákba. A tájak védelmével kapcsolatban alapvető előfeltétel, hogy több információval rendelkezünk a tájakról, amivel kapcsolatban a Felek vállalták, hogy

- i. számba veszi a területén található tájakat;
- ii. elemzi jellemző vonásaikat, valamint azokat a hatásokat, amelyek alakítják őket
- iii. számon tartja a változásokat;

A következő lépést a tájak értékelése jelenti, majd a táj minőségére vonatkozó célkitűzések meghatározása következik. A térségek közötti kölcsönös segítség és információcsere fokozott szerepet kaphat a határon átnyúló tájak esetében.

Az Európa Tanács határozott az Európa Tanács Táj Díja megalapításáról, amely helyi vagy regionális önkormányzatoknak és azok társulásainak adományozható, amelyek olyan politikát vagy intézkedéseket valósítottak meg egy adott táj védelmére, kezelésére és/vagy tervezésére, amely tartósan hatékonynak bizonyult és így példaként szolgálhat Európa egyéb területi önkormányzatai számára.

Hazai szakpolitikai háttér

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepciót az 1/2014. (I. 3.) OGY határozat melléklete tartalmazza. A határozatot az Országgyűlés a fenntartható fejlődés, a jövő nemzedékek lehetőségeinek védelme és a nemzeti erőforrásainkkal való hosszú távú felelős gazdálkodás követelményeinek érvényesítése érdekében fogadta el, összhangban Magyarország Alaptörvényével.

A Koncepció integrálja a hazai fejlesztési célokat és igényeket, valamint meghatározza azok területi dimenzióit. A Koncepció 2030-ig szóló hosszú távú jövőképet fogalmaz meg, azonban a 2014-20-as európai uniós tervezési és költségvetési időszakra készülő tervdokumentumok (partnerségi megállapodás, operatív programok) megalapozását is szolgálta. A Koncepció azonosítja a nemzeti fejlesztés- és területfejlesztési politika horizontális szempontjait, majd alapelveket határoz meg a fejlesztéspolitika keretében igénybe vett források felhasználásával kapcsolatban és lefekteti a kedvezményezett térségekkel-települések besorolásának alapelveit.

Az Országgyűlés a nemzeti jövőkép elérése érdekében a Koncepcióban foglalt négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt jelölt ki, amelyek a következők:

- a) értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés,
- b) népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom,
- c) természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme,
- d) térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet.

Jelen dokumentumhoz kapcsolódóan a c) pont kap kiemelt szerepet. A környezet védelme a specifikus célok között is megjelenik a szakpolitikában érvényesítendő specifikus célok: ag) stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, környezetünk védelme és a területi specifikus célok között egyaránt: bd) kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése.

A Koncepció a környezeti kérdésekkel elsőként a lakosság egészségi állapotának kockázatai között foglalkozik. Kiemeli, hogy a természetes környezetben, szabadban végzett sport és rekreáció a hatékony megelőzés mellett egy jobb életminőség elérését és a környezettudatosság erősítését teszi lehetővé. Az egészség környezeti kockázati tényezői között szerepelteti még az ivóvíz helyenként nem megfelelő minőségét, a levegő szennyezettségét és ezzel kapcsolatban az allergia és az asztma terjedését.

A társadalmi értékrend ellentmondásai között szerepel a környezettudatosság nem megfelelő súlya és a lakóhelyi környezeti problémák iránti érzéketlenség. A lakosság a média által gyakran hangoztatott globális környezeti problémákkal többnyire jobban tisztában van, mint azokkal, amelyeket ő maga is aktívan befolyásolhatna.

A Koncepció azonosítja a környezeti trendeket. A globális kihívások között kiemelten szerepelteti az erőforrások fenntarthatatlan használatát, a biológiai sokféleség csökkenését és a klímaváltozást. Magyarországon a stratégiai jelentőségű értékek között említi a vizet, a termőföldet és a biodiverzitást. A környezeti állapot javítása érdekében környezetstratégiai paradigmaváltást sürget.

A természeti erőforrások megőrzése jövőnk alapját képezi. Ezzel kapcsolatban megemlítesre kerül, hogy az ország gazdag élő és élettelen természeti értékekben, amire a védett területek jelentős aránya is rámutat. A természeti erőforrások védelmén túl azok gyarapítása is a célok között szerepel. Ugyanakkor legfontosabb

erőforrásainkat számos tényező veszélyezteti (pl. lassan zárul a közműöllő, alacsony az újrahasznosított hulladékok aránya stb.).

A klímaváltozás hatásaival szemben Magyarország több területen is kifejezetten sérülékeny lehet, ezáltal valós nemzetgazdasági kockázatnak minősül. Az egyre gyakoribb szélsőséges időjárási helyzetek a lakosság egészségére is veszélyt jelentnek, míg a katasztrófavédelemnek az ár- és belvízveszélyre kell fokozottan készülnie.

Az OTFK közép és hosszú távon elérendő környezetstratégiai feladatokat határozott meg. Középtávon megvalósítani szükséges környezetstratégiai feladatok a következők:

- az épített környezet értékeinek és a természeti erőforrások védelme, természet- és tájvédelem, környezetvédelem, örökségvédelem, a települési környezet védelme és élhetőbbé tétele, a kedvező táji adottságok megőrzése, a táj szerkezetének és karakterének kedvezőtlen irányú változásának lassítása, megállítása
- agrár- és erdő környezetgazdálkodási rendszere működtetése
- természeti erőforrásaink és ásványkincseink nemzeti kézben tartása, kiemelten a termőföld és víz védelme, fenntartható használata
- az épített örökség fenntartható fejlesztése
- integrált, a vízkészlet megőrzését és fenntarthatóságát szolgáló vízgazdálkodás
- klímaadaptáció, negatív hatások csökkentése
- környezettudatosság növelése, az újrahasznosítást és a takarékos anyag-, energia-, térhasználatot ösztönző szabályozás, szemléletformálás

Hosszú távú fejlődést megalapozó környezetstratégiai területek

- a fenntarthatóságot, az épített környezet és a természeti erőforrások mennyiségi, minőségi védelmét és a gazdasági versenyképességet, megélhetést, a foglalkoztatást és az önellátást egyidejűleg biztosító gazdasági tevékenységek és ágazatok fejlesztése
- szemléletváltás a vízgazdálkodásban, vízmegtartás, -pótlás és -elvezetés komplex, a gazdálkodással, tájszerkezettel összhangban történő működtetése
- energiatakarékosság, alternatív, megújuló energiára épülő helyi energiatermelési és ellátási rendszerek kiépítése
- az épített környezet értékeinek védelme, valamint az épített örökség erőforrásként való használata
- barnamezős beruházások szorgalmazása
- a fenntarthatóság elvrendszerét erősítő környezeti nevelési és szemléletformálási feladatok erősítése
- érték alapú település, illetve város-rehabilitáció, valamint innovatív városfejlesztés

A horizontális szempontok között a 2. pont a fenntartható fejlődéssel és fenntartható növekedéssel foglalkozik. Az erőforrás-hatékony fejlődés érdekében környezetbarát technológiák (hulladékszegény, energia-hatékony stb.) alkalmazását szorgalmazza. A környezettudatos szemléletmód a gazdasági mellett a lakossági oldalon is hangsúlyosan jelenik meg, egy fenntarthatóbb életmód és fogyasztás elősegítését a szemléletformálás eszközzel kívánja elérni.

A speciális táji, környezeti problémákkal, adottságokkal rendelkező vidéki térségek fejlesztési feladatai közül területileg Heves megye déli része a Tisza-völgyben érintet, ami a víz- és agrárgazdálkodás komplex hazai nagytérségének minősül. Amelynek fejlesztéspolitikai célkitűzései között szerepel a fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődés feltételeinek megteremtése, a vízkészlet-gazdálkodás fejlesztése, árvízvédelmi biztonság növelése, természetes árterek reaktiválása, a tájhasználat ökológiai adottságokhoz igazítása és a térség nemzetközi kapcsolatrendszerének fejlesztése.

A kultúrtájak között a megye területén a Mátra, a Bükk és a Tisza-tó került megemlítésre, amely területeken fokozottan fontos lehet a tájkép, a kulturális örökség, a helyi identitás megőrzése. Ezeknek az adottságoknak a hasznosításában a turizmus kaphat meghatározó szerepe, méghozzá annak is azok a formái, amelyek nem járnak a vendégforgalom túlzott koncentrációjával.

A területhasználati elvek között számos helyen jelenik meg a környezettudatos szemlélet érvényesítése. A zöldmezős fejlesztések helyett a barnamezőseket preferálja. A természeti és kulturális értékek csak kivételes esetekben lehetnek a beruházások helyszínei. A fejlesztések nem darabolhatnak fel egységes ökológiai rendszereket és kultúrtájakat. Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, amelyek csökkentik az érzékeny tájegységek terhelését. A mező- és erdőgazdálkodásban a természet közeli gazdálkodási gyakorlatot kell alkalmazni. A munkahelyteremtő beruházások hely kiválasztásánál prioritásként kell kezelni a minél rövidebb munkába járási időt is.

Országos Területrendezési terv

Az Országos Területrendezési Terv (továbbiakban: OTTrT) alapját az OTTrT-ről szóló 2003. évi XXVI. törvény képezi, amelyet öt év múltán 2008-ban módosítottak először. Az OTTrT törvény 29. §-a ugyanis úgy rendelkezik, hogy a terv felülvizsgálatát legalább 5 évente el kell végezni. Ennek megfelelően a törvény soron következő módosítása 2013-ban megtörtént: az Országgyűlés a módosító javaslatot 2013. december 9-én elfogadta, majd a törvény 2014. január 1-jén hatályba lépett.

Az OTTrT törvény célja, hogy meghatározza az ország egyes térségei terület felhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére. Az Országos Területrendezési Terv az ország szerkezeti tervét, valamint az országos térségi övezeteket és az ezekre vonatkozó szabályokat foglalja magában. Az ország településein, az egyes térségekben a terület-felhasználásra és az építésre vonatkozó szabályokat ezzel összhangban kell kialakítani.

A törvény 2. melléklete tartalmazza az ország szerkezeti tervét M=1:500 000 méretarányban. Az országos övezetek határait M=1:500 000 méretarányban a 3. melléklet tartalmazza, az alábbi területhasználat kategóriákra kiterjedően:

1. az országos ökológiai hálózat övezetéről,
2. a kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetéről,
3. a jó termőhelyi adottságú szántóterület övezetéről,
4. a kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetéről,
5. a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezetéről,
6. a világörökségi és világörökségi várományos terület övezetéről,
7. az országos vízminőség-védelmi terület övezetéről,
8. a nagyvízi meder és a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése keretében megvalósuló vízkár-elhárítási célú szükséggtározók területének övezetéről,
9. a kiemelt fontosságú honvédelmi terület övezetéről.

A törvény nevesíti az ország térszerkezetének meghatározó elemeit, amelyek között a következő Heves megyei létesítmények szerepelnek, illetve az országos hálózat Heves megyei elemei:

- Gyorsforgalmi utak: R21: M3 Hatvan térsége – Salgótarján – Somoskőújfalu – (Szlovákia); R23: Bátortereny – Fedémes – Ózd; M25: Füzesabony térsége (M3) – Eger; M3 Heves megyei szakasza
- A főúthálózat elemei: 3. sz. főút Heves megyei szakasza; 21. sz. főút: Hatvan (3. sz. főút) - Salgótarján - Somoskőújfalu - (Szlovákia); 212. sz. főút: Rétság térsége (2. sz. főút) - Jobbágyi - Szurdokpüspöki térsége - Gyöngyös (3. sz. főút); 23. sz. főút: Bátortereny (21. sz. főút) - Tarnalelesz (25. sz. főút); 24. sz. főút: Gyöngyös (3. sz. főút) - Parád - Eger (25. sz. főút); 25. sz. főút: Kerecsend (3. sz. főút) - Eger - Bánréve (26. sz. főút); Jászberény (32. sz. főút) - Gyöngyös (3. sz. főút); Pétervására (23. sz. főút) - Sirok (24. sz. főút); Karácsond térsége (3. sz. főút) - Heves - Kisköre - Kunhegyes - Kenderes (4. sz. főút)
- Főutak tervezett településelkerülő szakaszai: 23. sz. főút (Pétervására, BükkSZenterzsébet, Tarnalelesz); 25. sz. főút (Szentdomokos); 33. sz. főút (Dormánd, Besenőtelek)
- A nagy jelentőségű hidak között szerepel a Tiszafüred és Poroszló közötti vasúti és közúti híd, valamint a Kiskőr és Tiszabura közötti közúti híd.

- Az országos törzshálózati vasúti pályák közül a következők érintik Heves megyét: Budapest [VIII. kerület, Keleti pu.] - Hatvan - Miskolc – Mezőzombor; Hatvan - Somoskőújfalu - (Szlovákia); Hatvan – Újszász; Vámosgyörk – Újszász; Füzesabony – Putnok; Debrecen – Füzesabony
- Országos kerékpárút-törzshálózat elemei közül a Kelet-magyarországi kerékpárút, a Tiszamente kerékpárút (11-es jelű Euro Velo), a Bükki kerékpárút és a Zagyvamenti kerékpárút érinti a megye területét.
- A Tisza országos jelentőségű vízi útnak minősül, amelyen a Kiskörei vízlépcső kiemelt jelentőségű vízi építmény. A Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése (VTT) keretében megvalósuló vízkár-elhárítási célú szükségtározók közül a Hanyi-Jászsági helyezkedik el a megye területén. Országos jelentőségű vízkár-elhárítási célú tározók: Ludasi (Bene-patak), Nagyfüged-Tarnaságyi (Bene-patak, Tarna, Tarnóca) és Viszneki (Tarna, Gyöngyös-patak). Országos jelentőségű csatorna a Jászsági-csatorna megyei szakasza.
- Az erőművek között fontos megemlíteni Visontát és Lőrincit. Az előbbi miatt Detk térsége az országos villamosenergia-átviteli hálózatban is fontos szerepet tölt be. A megye déli területét több országos szénhidrogén-szállító vezeték is érinti.

Nemzeti Biodiverzitás Stratégia (2015-2020)

A biológiai sokféleség megőrzésének 2015-2020 közötti időszakra vonatkozó nemzeti stratégiája azzal a célkitűzéssel született meg, hogy a biológiai sokféleség csökkenése és az ökoszisztéma-szolgáltatások további hanyatlása megálljon Magyarországon 2020-ig, valamint állapotuk lehetőség szerinti javuljon. A dokumentum elkészítését több nemzetközi vállalat is motiválta. A Biológiai Sokféleség Egyezményt már megszületésének évében, 1992-ben aláírta Magyarország, majd az Országgyűlés döntött annak megerősítéséről és kihirdetéséről az 1995. évi LXXXI. törvénnyel került sor. Az Egyezmény aláírásával a felek vállalták, hogy nemzeti stratégiát dolgoznak ki a biológiai sokféleség megőrzésére és fenntartható hasznosítására. A 2020-ig tartó időszakra vonatkozóan világszintű és az Európai Unió területére vonatkozó stratégiát is elfogadtak.

A Nemzeti Biodiverzitás Stratégia szoros kapcsolatban áll több átfogó tervezési dokumentummal, célkitűzései összhangban kell, hogy legyenek a 4. Nemzeti Környezetvédelmi Program prioritásaival, kölcsönösen elősegítve azok megvalósulását. A Nemzeti Biodiverzitás Stratégia természetvédelemmel kapcsolatos gyakorlati kérdéseit a 4. Nemzeti Természetvédelmi Alapterv szabályozza, s több pontja egyeztetésre került a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiával.

Hazánk jelentőségét mutatja a biodiverzitás európai szintű megőrzése szempontjából, hogy csatlakozásával az Európai Unió területe egy új biogeográfiai régióval egészült ki. A Pannon biogeográfiai régióban számos olyan közösségi jelentőségű faj található, amely a korábbi tagállamok területén egyáltalán nem fordul elő. Miközben a Pannon régió az Európai Unió területének csak alig 3%-át fedi le, az élőhelyvédelmi irányelv mellékletein szereplő 1301 állat- és növényfajból 226 fajnak (17%), a madárvédelmi irányelv hatálya alá tartozó 768 madárfajból pedig 278 fajnak (36%) ad otthont.

Magyarország első biológiai sokféleség megőrzési stratégiáját (2009–2014) a harmadik Nemzeti Környezetvédelmi Program mellékleteként dolgozták ki. Annak ellenére, hogy a biológiai sokféleséggel kapcsolatos célkitűzések megvalósítására felhasználható források köre bővült, számos nehézséggel is szembe kell nézni. A rövid távú gazdasági érdekek és társadalmi igények felmerülése miatt újabb területek hasznosítására kerül sor, ami a környezeti rendszerek túlzott használatához, a természetes és természet közeli élőhelyek visszaszorulásához és a védett területek közötti ökológiai és tájökológiai kapcsolatok gyengüléséhez vezethet.

A Nemzeti Biodiverzitás Stratégia hat stratégiai területre vonatkozóan dolgozott ki összesen 20 célkitűzést, amelyek elérését 2020-ig elengedhetetlenül szükségesnek tartja. A stratégiai területek a következő témaköröket érintik:

- I. Hazánk védett természeti területeinek és értékeinek megőrzése, természetvédelmi helyzetük javítása, valamint az Európai Unió madárvédelmi és élőhelyvédelmi irányelvének teljes körű hazai végrehajtásához szükséges feltételek megteremtése
- II. A táji diverzitás, a zöld infrastruktúra és az ökoszisztéma szolgáltatások fenntartása és helyreállítása
- III. A biológiai sokféleség megőrzésében a mezőgazdaság szerepének növelése
- IV. Fenntartható erdő- és vadgazdálkodás, valamint a vízi erőforrásaink védelme és fenntartható használata
- V. Az inváziós idegenhonos fajok (özönfajok) elleni küzdelem
- VI. Hazánk szerepvállalásának erősítése a biológiai sokféleség világszintű csökkenésének megállításaiban, továbbá a biológiai sokféleség védelmi megállapodásokból fakadó kötelezettségek hazai végrehajtása

A Nemzeti Biodiverzitás Stratégia a végrehajtásban érintett szereplőket és felelős intézményeket is azonosítja. A minisztériumok, a központi és területi szakigazgatási szervek, a szaktárcák háttérintézményei, az állami tulajdonú gazdasági társaságok mellett szerepet kapnak a gazdálkodó szervezetek, az oktatási és kutatási intézmények és a természetvédelemmel is foglalkozó civil szervezetek.

Nemzeti Környezetvédelmi Program

Az Országgyűlés a 27/2015. (VI. 17.) OGY határozatával fogadta el a 2015–2020 közötti időszakra vonatkozó szakpolitikai stratégiát, a Nemzeti Környezetvédelmi Programot, amivel egyben visszavonta a 2009–2014 közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Programról szóló 96/2009. (XII. 9.) OGY határozatot. 1997 óta ez a 4. Nemzeti Környezetvédelmi Programot, amely lefekteti Magyarország környezetpolitikai céljainak és intézkedéseinek átfogó keretét. A Program céljául tűzték ki, hogy „az ország adottságait, a társadalom hosszú távú érdekeit és jövőbeni fejlődési céljait, valamint a globális felelősségből és a nemzetközi együttműködésből, EU-tagságból adódó kötelezettségeket figyelembe véve meghatározza az ország környezeti céljait és az elérésükhöz szükséges feladatokat és eszközöket”. A Programot az Európai Unió 2020-ig tartó időszakra szóló 7. Környezetvédelmi Cselekvési Programjával és az Országgyűlés által korábban elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiával összhangban alkották meg. A jogszabályokban foglaltaknak megfelelően a Program részét képezi a IV. Nemzeti Természetvédelmi Alapterv.

A Program keretstratégiának minősül, amelynek végrehajtása az EU, nemzetközi támogatások, az éves költségvetés, valamint az ország teherbíró képessége függvényében alakul. A Program megvalósítása tehát nem feltételez nevesített többlet-ráfordítást, sokkal inkább a tervezhető források koordinált, hatékony, a prioritásokhoz igazodó felhasználására fókuszál. Ugyanakkor számos célkitűzés megvalósulása jelentős pénzügyi megtakarítást eredményezhet a jövőben. A környezetvédelmi fejlesztések a 2014–2020 közötti ciklusban meghatározóan a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program keretein belül jelennek meg, de természetesen a környezetpolitika integrációja lehetővé és egyben szükségessé teszi azt, hogy más operatív programok is hozzájáruljanak a hazai környezetpolitikai célok megvalósításához.

A Program sikeres végrehajtása az egész társadalom megfelelő hozzáállását és aktív részvételét igényli, vagyis egy legszélesebb körű partnerségen kell, hogy alapuljon. A kormányzat ezért számít az önkormányzatok, a vállalkozások, a gazdálkodók, a tudományos, oktatási-nevelési, szakmai intézmények és civil szervezetek, valamint a lakosság közreműködésére. Az együttműködés fontos eleme az országos, megyei és települési szintű feladatok összehangolása is annak érdekében, hogy az adott feladatok megoldása azon a szinten valósuljon meg, ahol az a leghatékonyabban biztosítható és a megfelelő tudás és helyismeret rendelkezésre áll.

A Dokumentum felépítése követi a fejlesztési tervek klasszikus szerkezetét. A helyzetértékelő anyagrész a környezet állapotát befolyásoló társadalmi és gazdasági tevékenységek elemzésére fókuszál, az egyes környezeti elemek és rendszerek aktuális helyzetét mutatva be. A helyzetértékelő munkafázisban fontos szerepet kapott az előző (NKP-3) program végrehajtásáról szóló részletes beszámoló. A helyzetértékelés főbb megállapításait a SWOT elemzés összegzi. Majd ennek megállapításaira épül a jövőkép és a stratégiai célok megfogalmazása.

A helyzetértékelés három fő fejezetre tagolódik. Elsőként a környezet állapotát befolyásoló főbb hajtóerőket és terheléseket veszi sorra. Ezt alapvetően befolyásolja a társadalmi értékrend, az életmód és a fogyasztás szerkezet és mértéke. Az egész dokumentum mindössze egy helyen említi nevesítve Heves megyét, miszerint a

háztartások villamosenergia-fogyasztása jelentősen meghaladja az országos átlagértéket. A következő alfejezet a szabályozási és intézményrendszer szerepkörét és jelentőségét tárgyalja. A harmadik alfejezet strukturális megközelítésmódot alkalmaz, külön-külön ismertetve az ipar, a mezőgazdaság és erdőgazdálkodás, a vízgazdálkodás, a közlekedés és szállítás, a turizmus, az energia- és anyagfelhasználás, a hulladékgazdálkodás, a területhasználat, a településszerkezet, a zajterhelés és a környezetvédelmi beruházások szerepét a környezet állapotának alakulásában.

A környezetállapot változását és annak hatásait ismertető fejezet a környezeti elemek és rendszerek alapján mutatja be a környezetállapot főbb jellemzőit, valamint a környezeti terhelések ok-okozati kapcsolatrendszerét. A levegőt követően a felszíni és felszín alatti vizek és a talaj állapotának ismertetésére kerül sor, amit a biológiai sokféleségről alkotott helyzetkép követ. A negyedik nagy témablokk az éghajlatváltozásról szól, amit a Program korunk egyik legnagyobb kihívásaként azonosít.

A helyzetértékelés 3. fejezete a nemzetközileg és Magyarországon érvényesülő trendeket ismerteti, kitérve a demográfiai folyamatokra, a globalizáció hatásaira, az ökoszisztémát érintő változásokra, majd a globális egészségügyi helyzetet befolyásoló tényezőket. Bemutatja, hogy a szennyezőanyagok egyre bonyolultabb kombinációja jelent kihívást a környezeti elemekre, az erőforrások túlzott használata alapvetően befolyásolja a környezet degradálódását, a fosszilis energiahordozók fogyasztásával komoly változásokat vetít előre és felhívja a figyelmet az anyag- és az energiahatékonyság fokozására.

A helyzetértékelő munka összegzését követően a Program azonosítja hazánk legfontosabb stratégiai kihívásait, amelyek a következők:

- az erőforrások takarékos, hatékony használatára támaszkodó környezetbarát gazdaság megteremtése;
- biztonságos és jó minőségű élelmiszer- és vízellátás biztosítása, ahol a termőföld és a vízkészletek védelme, fenntartható hasznosítása magas szinten biztosított;
- a biológiai sokféleség és az ökoszisztéma szolgáltatások védelme, fenntartása;
- a környezeti lehetőségekhez és korlátokhoz illeszkedő területhasználat.

A Program átfogó célkitűzése, hogy hozzájáruljon a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosításához. Stratégiai céljai között szerepel:

- Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása.
- Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata.
- Az erőforrás-takarékosság és a -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése.

A Program céljai összhangban vannak a 7EAP alábbi kiemelt célkitűzéseivel:

- tematikus célkitűzések:
 - az uniós természeti tőke védelme, megőrzése és fejlesztése;
 - erőforrás-hatékony, zöld és versenyképes uniós gazdaság kialakítása;
 - az uniós polgárok megóvása a környezettel kapcsolatos terhelésektől, valamint az egészségüket és jólétüket fenyegető kockázatoktól;
- a tematikus célkitűzések végrehajtását támogató célkitűzések:
 - a környezetre vonatkozó uniós szabályozás előnyeinek maximalizálása a végrehajtás javításával;
 - a környezetpolitika ismeret- és tudományos alapjának javítása;
 - a környezet- és éghajlat-politikával összefüggő beruházások feltételeinek biztosítása és a környezeti externáliák kezelése;
 - a környezetvédelem integrációjának és a szakpolitikák koherenciájának növelése;
- a helyi és globális kihívásokhoz kapcsolódó célkitűzések:
 - az uniós városok fenntarthatóságának javítása;
 - a nemzetközi környezettel és éghajlattal kapcsolatos kihívások hatékonyabb uniós kezelése.

A program tervezői felsorolták, hogy mely európai uniós vállalások figyelembe vételét tekintették a legfontosabbnak a Program kidolgozása és majd a megvalósítása során:

- Az EU 2020-ra megállítja a területén a biológiai sokféleség csökkenését és az ökoszisztéma-szolgáltatások romlását, azokat a lehetőségeken belül helyreállítja, valamint fokozza a biológiai sokféleség globális csökkenésének megelőzéséhez való uniós hozzájárulást.
- Biztosítani kell minden európai víztest jó ökológiai állapotát.
- Olyan szintű levegőminőség elérése, amely az emberi egészségre és a környezetre nézve nem jelent számottevő ártalmat és kockázatot.
- A vegyi anyagok tekintetében 2020-ig úgy alakítja a felhasználás, illetve az előállítás módját, hogy minimálisra csökkenjenek az emberi egészségre és a környezetre gyakorolt jelentős kedvezőtlen hatások.
- A hulladék képződése és kezelése nyomán fellépő káros hatások megelőzése vagy csökkentése, valamint az erőforrás-felhasználás globális hatásainak csökkentése, és a felhasználás hatékonyságának javítása révén, védi a környezetet és az emberi egészséget.

A Program stratégiai területei:

I. Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása:

1. Levegőminőség javítása
2. A zajterhelés csökkentése
3. Ivóvízminőség és egészség
4. Szennyvízelvezetés és –tisztítás, szennyvíziszap kezelés, hasznosítás
5. Környezet és egészség
6. Zöldfelületek védelme
7. Kémiai biztonság
8. Nukleáris biztonság, sugáregészségügy

II. Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata

1. A biológiai sokféleség megőrzése, természet- és tájvédelem
2. Talajok védelme és fenntartható használata
3. Vizeink védelme és fenntartható használata
4. Környezeti kármegelőzés és kárelhárítás
5. Környezeti kármentesítés

III. Az erőforrás-takarékosság és -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése

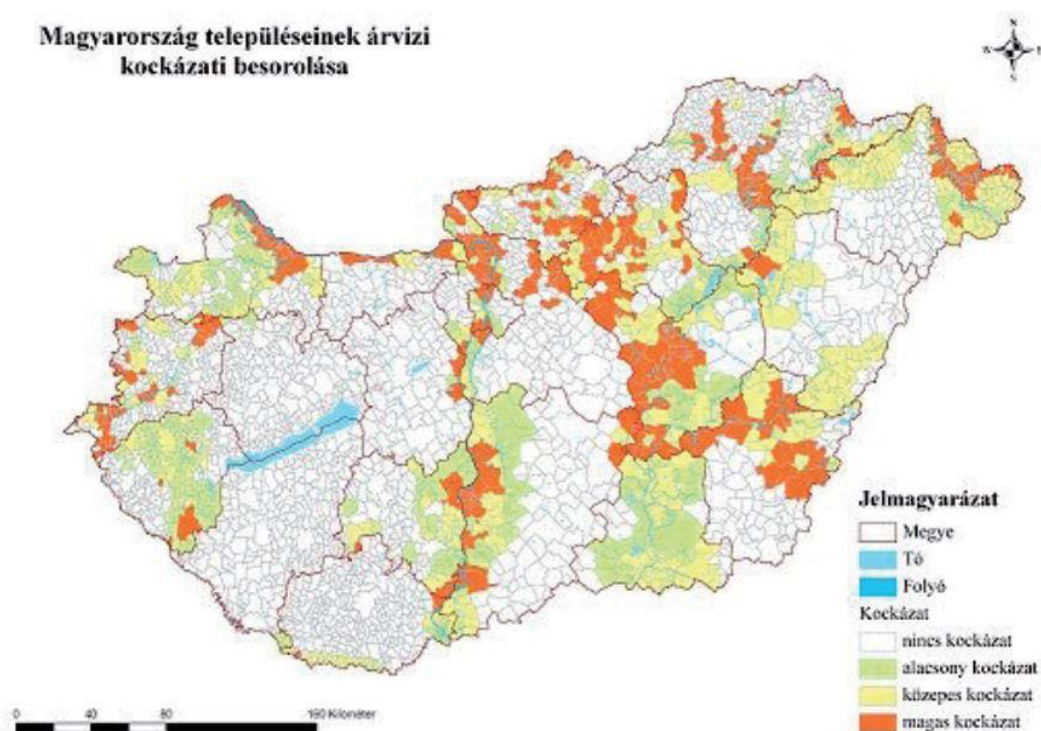
1. Erőforrás-takarékosság és -hatékonyság javítása
2. A fogyasztás környezeti hatásainak csökkentése
3. Energiatakarékosság és -hatékonyság javítása
4. Hulladékgazdálkodás
5. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, felkészülés az éghajlatváltozás hatásaira
6. Az agrárgazdaság környezeti aspektusai
7. Az erdőgazdálkodás környezeti aspektusai
8. Az ásványkincsekkel való gazdálkodás környezeti szempontja
9. Közlekedés és környezet
10. Turizmus – ökoturizmus

A Program meghatározza a stratégiai célok elérésének eszközrendszerét, amelyben nagy szerepet kap a környezetvédelem szakterületének szélesebb társadalmi, fejlesztéspolitikai összefüggésrendszere. A 10 fő eszköz listája a következő:

1. A környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód erősítése
2. Társadalmi részvétel, környezeti információ
3. Területfejlesztés, területrendezés és környezetvédelem
4. Településfejlesztés, -rendezés és környezetvédelem
5. Stratégiaalkotás, tervezés
6. Közreműködés az Európai Unió környezetpolitikájának fejlesztésében és végrehajtásában
7. Nemzetközi együttműködés

8. Jogi szabályozás és jogalkalmazás
9. Fejlesztéspolitika, beruházások
10. Kutatás-fejlesztés, ökoinnováció, környezettechnológia

A Program területi vonatkozásait a dokumentum térképeken is szemlélteti, amelyeknek információi összhangban vannak az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióval. Mivel Heves megye nem tartozik az ország leginkább urbanizált területei közé, számos problémakör kevésbé jelenik meg annak településein, a megyét keresztező főbb közlekedési útvonalak terhelése egyértelműen kirajzolódik. Az szélsőséges vízjárású patakok miatt a megye számos települése a magas árvízi kockázati besorolásba került, míg a megye délkeleti települései a belvíz jelent számottevő kockázati tényezőt.

40. ábra: Magyarország településeinek árvízi kockázati besorolása
Forrás: 4. Nemzeti Környezetvédelmi Program, www.vedelem.hu

Nemzeti Természetvédelmi Alapterv

A Nemzeti Természetvédelmi Alapterv a 4. Nemzeti Környezetvédelmi Program mellékletét képezi és ugyanúgy a 4. tervezési ciklusra vonatkozóan készült el. A természetvédelem szakpolitikai stratégiáját határozza meg a 2014-2019 közötti időszakban, az állam természetvédelmi feladatai kapcsán követendő kiemelt célokra túl kijelöli a cselekvési irányokat, nemcsak a természetvédelmi igazgatási szervek, hanem minden állami szerv számára. A Dokumentum tételesen foglalkozik a különböző természeti értékek védelmével és a különböző természetvédelmi feladatok végrehajtásának továbbfejlesztésével.

Az Alapterv igen részletes és pontos helyzetképet szolgáltat Magyarország természetvédelmi helyzetéről. Elsőként az egyedi jogszabállyal védett természeti területek kiterjedésére és védetté nyilvánítására vonatkozóan közöl adatokat. Az elmúlt 15 évben már nem beszélhetünk a védetté nyilvánított területek jelentős bővüléséről,

ami annak köszönhető, hogy a legjelentősebb értékeket már korábban védelem alá helyezték. A jövőben ugyanakkor a védelem hatékonyabbá tétele érdekében számos kisebb kiterjedésű terület védetté nyilvánítása várható. A védett természeti területek megoszlását az jellemezte, hogy annak közel 95%-át az országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területek tették ki és csak bő 5%-ot a helyi jelentőségű védett természeti területek. Heves megye területe a Tisza-tó kivételével a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság működési területére esik. A megye területén a legjelentősebb természetvédelmi terület természetesen maga a Bükk Nemzeti Park, amit a tájvédelmi körzetek követnek (Hevesi Füves Puszták, Mátrai, Tarnavidéki), majd az országos jelentőségű természetvédelmi területek. A Magyarországon található helyi jelentőségű védett természeti területeknek (68) mindössze 3,4%-a található a megye területén.

Magyarországon külön jogszabállyal védett területeken túl 1,2 millió ha Natura 2000 terület található. A teljes Natura 2000 hálózat kiterjedése így összesen 1,99 millió ha, amiből közel azonos arányban részesülnek a különleges madárvédelmi és különleges természet-megőrzési területek, amellet, hogy több mint 800 ezer ha-os átfedés van közöttük. A természetvédelmi szempontok mellett a Natura 2000 hálózatra vonatkozóan nagyon fontos a társadalom, a helyi közösségek, a gazdálkodók, a területhasználók által is ismert, elfogadott és támogatott rendszer kialakítása, az Európai Unió által előírt kötelezettségekkel arányos támogatási rendszer elfogadása.

Az Alapterv ezt követően tételeken foglalkozik a nagy természetvédelmi jelentőséggel bíró barlangtani, földtani és felszínalaktani értékekkel, ásványokkal és karszt területekkel, majd az ex lege védett lápok és szikes tavak, források, víznyelők, kunhalmok és földvárak körével.

A természetvédelmi munka kiemelt területe a nemzetközi együttműködésekben való részvétel. Nemzetközi minősítésű területek közül elsőként Ramsari Egyezmény nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek jegyzékébe bejelentett 29 hazai területet sorolja fel a Dokumentum. Heves megye egyedül a Tisza-tó révén érintett ebben a besorolásban. Ezt követően az ország Európa Diplomás területei, Bioszféra-rezervátumai, Geoparkjai, Világörökségi területei, Csillagoségbolt-parkjai és Natúrparkjait sorolják fel, Heves megye azonban egyikkel sem büszkélkedhet. A trendek a természetvédelmi oltalom alatt álló fajok körének bővülését mutatják, amely még körültekintőbb természetvédelmi munkát valószínűsít a jövőben. A megye területén is jelentős számban vannak jelen egyedi tájértékek, amelyek beazonosítása a közelmúltban is folyt.

Természetvédelmi oltalom alatt álló területek és természeti értékek kezelése, fenntartása, őrzése kapcsán az Alapterv a természetvédelmi célú vagyonkezelésen és őrzésen, valamint a védettségi szint helyreállítása túl részletesen foglalkozik az erdők vagyonkezelésével, a vadgazdálkodással, a halgazdálkodással, az élőhelyek megőrzésével, az idegenhonos özőnfajok elleni védekezéssel, a fajok megőrzésével és kezelésével, valamint a vízgazdálkodással. A természetvédelmi és tájvédelmi tervezéssel kapcsolatban kiemelten fontosnak tartja azok integrálását más ágazatok terveibe/stratégiáiba. A természetvédelmi munkához több szempontból szorosan kapcsolódnak az ökoturisztikai tevékenységek, ami az elmúlt években Heves megyében is egyre nagyobb jelentőséget kapott.

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia

A fenntartható fejlődés kérdésköre az elmúlt évtizedben több aspektusból is az érdeklődés homlokterébe került. Magyarország Alaptörvényében is benne foglalt a fenntartható fejlődés a jövő nemzedékek lehetőségeinek védelme és a nemzeti erőforrásainkkal való hosszú távú felelős gazdálkodás követelményeinek érvényesítése érdekében. Az Országgyűlés 18/2013. (III. 28.) OGY határozattal fogadta el a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiát, amely a 2012 és 2024 közötti időszakra vonatkozik, a címe „A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója”. A Dokumentum a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács munkájának eredménye és egy kifejezetten széles körű társadalmi párbeszéd tapasztalataira épül.

Mivel a fenntartható fejlődést nagyon sok szituációban említik és gyakorlatilag a Keretstratégia alkotói a globális kihívások ismertetését követően a fenntartható fejlődés precízebb értelmezésére vállalkoztak, amely a későbbi tervező munkához biztos alapot nyújthat. Az egyes emberek életében a fenntarthatóság összefüggésbe hozható egy jó életminőség biztosításával (nem szenvednek hiányt), amely azonban a különböző gyökerekkel rendelkező emberek számára teljesen különböző tartalommal bírhat. Nagyon fontos továbbá, annak ne csak az anyagi

dimenzióját tartsuk szem előtt, hanem szellemi és lelki oldalát is. A fenntarthatóság alatt ezzel összefüggésben azt értjük, hogy „az egyéni jó élet és a közös biztosításának feltételeit az adott időpillanatban saját jólétét megteremtő generáció nem éli fel, nem meríti ki erőforrásait, hanem megfelelő mennyiségben és minőségben a következő generációk számára is megőrzi, bővíti azokat.” A fenntartható fejlődés az egyéni és a közösségi felelősségvállalás egyensúlyát feltételezi.

A nemzeti fenntarthatósági politika elemei és a keretstratégia logikája a következőképpen épül fel:

1. A nemzeti erőforrások alakulásának folyamatos nyomon követése jól számszerűsíthető mérőszámokkal.
2. A folyamatosan bővülő és megújuló tudományos ismereteket beépítve figyelemmel kísérni az erőforrások helyzetét.
3. Az erőforrások romlását és gyarapodását okozó hajtóerők beazonosítását követően, ezeknek a hajtóerőknek a szabályozásával segíteni az erőforrások rendelkezésre állását.
4. A fenntarthatósági célkitűzéseket minden kormányzati, regionális vagy helyi döntés során érvényre kell juttatni.
5. A szakmai szervezetek és a döntéshozók számára a nemzeti erőforrások fenntartható használatával kapcsolatos szempontokat és információkat a rendelkezésére kell bocsátani.

A Keretstratégia szemlélete alapján a fenntarthatóság felé való átmenet célja a közös tartós biztosítása. A fenntarthatósági politika középpontjába pedig az embert és a közösségeket kell helyezni (a gazdasági ágazatok helyett). A nemzetközi és európai uniós programokból adódó fenntarthatósági feladatok ismertetését követően a dokumentum röviden összegzi a négy fő nemzeti erőforrás (emberi, társadalmi, természeti, gazdasági) helyzetét, számos kritikát megfogalmazva az aktuális helyzet hiányosságait illetően. A stratégiai célok rendszere is e négy erőforrás köré szerveződik.

Átfogó cél: „A nemzet fenntarthatósági politikájának átfogó célja a folytonosan változó társadalmi-humán-gazdasági-természeti külső környezethez való alkalmazkodóképesség feltételeinek biztosítása, az ahhoz szükséges kulturális adaptáció minőségi javítása.

Környezetvédelmi szempontból a természeti erőforrásokkal kapcsolatos célkitűzések megismerése bír a legnagyobb jelentőséggel. Ennek kapcsán a környezeti eltartóképességet mint a gazdálkodás korlátját kell érvényesíteni. A célok között szerepel az ország Az Európában egyedülálló fajgazdagság fenntartása, a táj és a természeti értékek megőrzése, az ökoszisztéma-szolgáltatások kimerítésének megakadályozása, a talaj termőképességének fenntartása, valamint a természetes területek beépítési sebességének csökkentése és a fenntartható hozamon alapuló gazdálkodás a megújuló erőforrásokkal. Fontos továbbá az embert érő környezeti terhelések csökkentése és a nem megújuló természeti erőforrásokkal való nagyon ésszerű gazdálkodás.

A 6. fejezet sorra veszi a különböző szereplők felelősségét a fenntarthatóság felé való átmenet céljainak teljesítése érdekében. Kiemelten fontos, és első helyen szerepel a lakosság hozzáállása és a jövő generációinak átadott értékrend sajátosságai. A környezeti károk csökkentése az egyén részéről a szűkös erőforrások önkorlátozó felhasználását követeli meg. A közvélemény kutatások alapján elmondható, hogy Magyarországon a közvélekedés nagyon pártolja a környezetvédelmet, ez azonban a környezetvédelmi akciókban való részvétel nemzetközileg is alacsonynak mondható szintjével párosul. A Dokumentum a fenntarthatóság intézményrendszerének ismertetése során is a fenntarthatóságról szóló társadalmi párbeszéd kiterjesztését tartja a legfontosabbnak.

A második nagy csoportot a vállalkozások alkotják, amelyek a gazdasági tevékenység során felhasznált inputok és szennyezések csökkentésével járulhatnak hozzá a természeti erőforrások megőrzéséhez. Az elmúlt évtizedek ezzel összefüggésbe fejleménye, hogy az iparból származó szennyezés nagymértékű csökkenése következtében a települések levegőminőségét ma már elsősorban a közlekedés és a lakossági fűtés határozza meg. A harmadik csoportot a civil szervezetek és vallási közösségek jelentik, amelyek a legjelentősebb szerepet a környezeti fenntarthatóság értékrendjének terjesztésében vállalhatják. Csak ezt követően szerepelnek az országos és helyi kormányzás feladatai, akikre ugyanakkor a legtöbb szerep hárul, hogy a korábban ismertetett csoportok megfelelő információk birtokában és megfelelő keretek között tehessenek a saját életükben és környezetükben a fenntartható fejlődés érdekében.

Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia

A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS) elkészítését az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről szóló 2007. évi LX. tv. (V. 28.) 3. § rendelkezése írja elő. A nemzetközi kötelezettségvállalásokkal összhangban, első alkalommal a 2008–2025 időszakra vonatkozóan kellett kidolgozni az éghajlatváltozási stratégiát. A NÉS célkitűzéseinek operatívabb megvalósítását a Nemzeti Éghajlatváltozási Programok fogják megvalósítani kétéves ciklusokban. A NÉS illeszkedik a kormány által a 1054/2007 (VII.9) Korm. határozatban elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégiához is.

A megváltozott gazdasági környezet és a gyorsuló természeti változások, valamint a nemzetközi egyezmények (Párizsi klímacsúcs) újabb célkitűzései sürgették a vonatkozó hazai fejlesztési dokumentumok felülvizsgálatát, így került kidolgozásra a II. Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS-2). A dokumentum meghatározza a klímaváltozás elleni küzdelemhez szükséges hazai feladatokat, továbbá iránymutatást ad az éghajlatvédelem és fejlesztéspolitika összehangolásához. A Stratégia bemutatja a célok végrehajtásához szükséges eszközöket, valamint meghatározásra kerültek a rövid, közép és hosszú időtávra vonatkozó cselekvési irányok. Az éghajlatváltozás várható magyarországi hatásainak, természeti és társadalmi-gazdasági következményeinek, valamint az ökoszisztémák és az ágazatok éghajlati sérülékenységeinek értékelése is a NÉS-2 része. A dokumentum három nagy fejezetre bontható, a helyzetelemzést, majd a magyarországi éghajlatpolitika stratégiai alapjainak bemutatását követően a Hazai Dekarbonizációs Útiterv részleteit ismerhetjük meg, majd a Nemzeti Alkalmazkodási Stratégiát és végül a „Partnerség az éghajlatért” Szemléletformálási Tervet.

A helyzetelemzés során az éghajlatváltozással kapcsolatos tendenciákat három szempont alapján vizsgálták meg. Elsőként a Magyarország éghajlatában megfigyelhető változásokat, trendeket elemezték, amelyek alapján hazánkban a múlt század eleje óta tapasztalt 1,3°C-os országos mértékű emelkedés meghaladja a globális változás 0,9°C-ra becsült mértékét. A második szempont az üvegházhatású gázok kibocsátásának vizsgálata volt, amivel kapcsolatban Magyarország helyzete viszonylag kedvező az Európai Unión belül. Az ország 2014. évi üvegházhatású gáz kibocsátása 57 millió tonna CO₂ egyenérték volt, amely az 1990 óta mért legalacsonyabb értéket jelentette. A fejezet harmadik elemét az első Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia felülvizsgálata jelentette, amelyről megállapították, hogy az „kellő szakmai megalapozottsággal került kidolgozásra, ugyanakkor nem vette figyelembe, hogy az éghajlatváltozás hatásai térben differenciáltan jelentkeznek, és a társadalmi–gazdasági rendszerek területi különbségeiből fakadóan az egyes térségek alkalmazkodóképessége is eltérő.”

Az éghajlatváltozás problémakörének sajátossága, hogy mind a kiváltó okok, mind a valószínűsíthető hatások (természeti, társadalmi, gazdasági stb. következmények) átlépik az országhatárokat, ezért kezelésük csak nemzetközi együttműködés keretei között képzelhető el. Az 1990-es években a nemzetközi klímapolitikai fellépés érdekében egy keretegyezményt és egy konkrét intézkedéseket meghatározó jegyzőkönyvet fogadtak el, amelyeket azóta több megállapodás követett. Az 1992. évi ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményt követően az 1997. évi Kiotói Jegyzőkönyv, a Kiotói Jegyzőkönyv 2012. évi Dohai Módosítása és a 2015. évi Párizsi Megállapodás. Utóbbi háromra a Keretegyezmény céljainak gyakorlatba ültetése, a nemzetközileg koordinált lépések megtétele miatt volt szükség. A témakört hazánkban is számos fejlesztési koncepció és program érintette, mivel az ÜHG-gázok kibocsátása a lakosság és vállalkozások mindennapi tevékenysége során is megvalósul.

A NÉS-2 két átfogó célt fogalmazott meg:

- Fennmaradás és tartamos fejlődés egy változó világban
- Adottságaink, lehetőségeink és korlátaink megismerése

és négy specifikus célkitűzést:

- Dekarbonizáció
- Az éghajlati sérülékenység területi vizsgálatának térinformatikai megalapozása
- Alkalmazkodás és felkészülés
- Éghajlati partnerség biztosítása

Hazai Dekarbonizációs Útiter (HDÚ)

A dekarbonizáció elérésének elsődleges éghajlatpolitikai keretrendszere a Hazai Dekarbonizációs Útiter. „A HDÚ küldetése egy olyan tervezési mechanizmus elindítása, amely lehetővé teszi, hogy a versenyképesség, a jólét, a technológiaváltás és az éghajlatvédelem szempontjainak kiegyensúlyozott figyelembevételén nyugvó kibocsátás-csökkentési úton járjunk hozzá a hazai zöldgazdaság fejlesztéséhez és a nemzetközi dekarbonizációs terhek megosztásához.” A HDÚ konkrét célja, hogy olyan kibocsátás csökkentési pályát határozzon meg, amely a klímaváltozás céljainak megfelelően egyúttal a gazdaság versenyképességét is segíti. A nemzetgazdasági szintű maximum és minimum ÜHG-kibocsátási pályák vonatkozásában megállapítható, hogy a 2014-es adatok szerint Magyarország 48%-kal alacsonyabb ÜHG-kibocsátással rendelkezett, mint az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményébe foglalt bázisévben (1985-87 átlaga) és 40%-kal alacsonyabb volt az ÜHG-kibocsátás, mint 1990-ben. A 2014-ig tartó tényadatokat követően az előrevetített minimum és a maximum pályák között jelentős mértékben széttartó ÜHG-kibocsátási trend figyelhető meg: 1990-hez képest 2030-ra a maximum pálya alapján 29%-os, míg a minimum pálya alapján 64%-os csökkenés várható, 2050-re pedig a csökkenés 34% (maximum pálya) és 76% (minimum pálya) lehet. Ugyanez az 1985-87-es bázisévvvel 2030 esetén 38%-os (maximum pálya) és 69%-os (minimum pálya) közötti, míg 2050 esetében 43%-os (maximum pálya) és 79% (minimum pálya) ÜHG-kibocsátáscsökkenési érték lehet. Kibocsátás csökkentés szempontjából a következő ágazatok a legfontosabbak: villamosenergia-termelés, épületek, ipar, hulladékgazdálkodás, közlekedés, mezőgazdaság, erdők szénmegkötése.

Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia (NAS)

Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás hazai kereteit és lehetőségeit határozza meg, amely egyre sürgetőbb feladattá válik. Ugyanis a klímaváltozásra való reagálás kapcsán is érvényes, hogy az összehangolt, a kockázatoknak elébe menő felkészülés eredményesebb lehet. A Párizsi Klímacsúcson elfogadott Megállapodásban is több alkalommal kiemelésre került, hogy a kibocsátás csökkentés mellett az adaptációs intézkedések megfogalmazása és végrehajtása is azonos fontosságú. A Megállapodás szerint a 2016–2020 közötti időszak feladata az alkalmazkodás terén többek között a jó gyakorlatok megosztása és minél szélesebb körben való megismertetése, együttműködések létrehozása az alkalmazkodás támogatására, illetve azoknak a megoldásoknak a felkutatása, amelyek segítik az alkalmazkodás politikai, szabályozási, és gyakorlati megvalósulását. A NAS a következő beavatkozási területeket határozza meg:

- A természeti erőforrások készleteinek és minőségének megőrzése,
- Sérülékeny térségek alkalmazkodási lehetőségeinek feltárása, térség-specifikus alkalmazkodási stratégiai dokumentumok kidolgozása
- Sérülékeny ágazatok (többek között a mező- és erdőgazdálkodás, a turizmus, az energetika, a közlekedés, az épületszektor, a telekommunikáció, a hírközlési rendszerek) rugalmas és innovatív alkalmazkodásának megvalósítása,
- Növekvő kockázatok kezelésére való felkészülés elősegítése,
- A klímaváltozás várható társadalmi hatásainak mérséklése és a társadalom alkalmazkodóképességének javítása,
- Kutatások, innovációk támogatása, a tudományos kutatási eredmények közzététele.

„Partnerség az éghajlatért” Szemléletformálási Terv

Az éghajlatváltozással kapcsolatos szemléletformálás céljai között szerepel a klímatudatosság és a fenntarthatóság szempontjainak integrálása a tervezésbe, a döntéshozatalba és a cselekvésekbe a társadalom minden szintjén. Ez nem valósulhat meg a törvényhozás és a közigazgatás döntéshozóinak naprakész ismeretekkel való támogatása nélkül. Mivel az éghajlatváltozás mindenkit érint, ezért a szemléletformálásnak fontos elemét jelenti a médiával való partnerség. Az éghajlatváltozás megelőzésével, és az alkalmazkodással kapcsolatos szempontok be kell építeni az oktatásba és a különböző szintű képzésekbe. A folyamatot partnerség további kiterjesztésével, komplex klímatudatossági kampányokkal és a már megvalósult jó gyakorlatok terjesztésével kívánják elérni.

Nemzeti Energiastratégia 2030

A fenntartható energiaellátás biztosítása a XXI. század egyik legjelentősebb kihívásának minősül. Az energetikában a szakemberek a XXI. század első évtizedeit a struktúra- és paradigmaváltás korszakaként jelezték előre mind a keresleti, mind a kínálati oldalon. A gazdaság teljesítőképessége és a társadalom jóléte a biztonságosan hozzáférhető és megfizethető energiától függ, ezért mindenképp indokolt volt egy Nemzeti Energiastratégia 2030 (továbbiakban Energiastratégia) megalkotása ezen a kardinális területen, amit a 77/2011. (X. 14.) OGY határozat 1. melléklete tartalmaz.

A jövő energiapolitikájának választ kell adnia a globális és EU-s kihívásokra miközben Magyarország sajátos adottságokkal rendelkezik. Az Energiastratégia komplex elvárásoknak igyekszik megfelelni. Az energiaigények biztonságos kielégítésén és a gazdasági fejlődésen túl meg kíván felelni a klímapolitikai célkitűzések elvárásainak és szem előtt tartja a környezeti fenntarthatóság szempontrendszerét. A környezetvédelmi célkitűzések legmarkánsabban az energiatakarékosság fokozásával jelennek meg. Az energetikai struktúraváltás során megvalósítani kívánt lépések fókuszában kifejezetten fenntarthatósági szempontok érvényesítése fogalmazódott meg:

- I. a teljes ellátási és fogyasztási láncot átfogó energiahatékonysági intézkedések;
- II. az alacsony CO₂-intenzitású – elsődlegesen megújuló energiaforrásokra épülő – villamosenergia-termelés arányának növelése;
- III. a megújuló és alternatív hőtermelés elterjesztése;
- IV. az alacsony CO₂-kibocsátású közlekedési módok részesedésének növelése.

Az Energiastratégia célja nem egy kívánatos energiamix megvalósítása, hanem Magyarország mindenkori biztonságos energiaellátásának garantálása a gazdaság versenyképességének, a környezeti fenntarthatóságnak, és a fogyasztók teherbíró képességének a figyelembevételével. Ennek alapján a legrealisabbnak tartott és ezért megvalósítandó célként kijelölt „Közös erőfeszítés” jövőképet az Energiastratégia „Atom-Szén-Zöld” forgatókönyve jeleníti meg a villamosenergia-előállítás szempontjából, melynek legfontosabb elemei a következők:

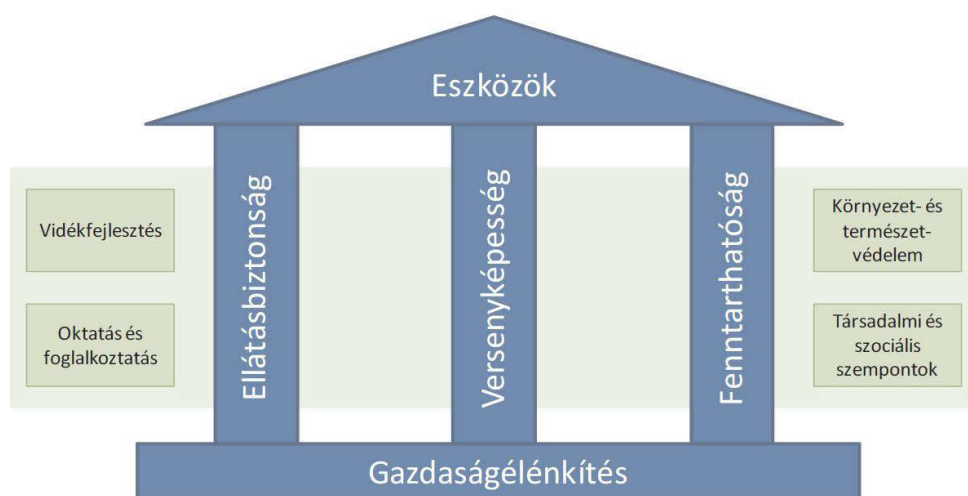
- az atomenergia hosszú távú fenntartása az energiamixben,
- a szén alapú energiatermelés szinten tartása,
- a megújuló energiaforrások hasznosításának bővítése a gazdaság teherbíró képességének, valamint a rendszerszabályozhatóság és a technológia fejlesztések függvényében.

Az Energiastratégia megalkotásakor Magyarországot a primerenergia-felhasználás terén a földgáz első pozíciója és jelentős mértékű földgáz kiszolgáltatottság jellemezte, amit részben enyhített csak az értékes hazai földgáz infrastruktúra, beleértve a kereskedelmi és stratégiai tárolók meglétét. A villamosenergia-termelésben a Paksi Atomerőmű Kapott meghatározó szerepet, amely mellett főképp elavult és alacsony hatásfokú erőművi egységek látták el az igényeket. Az épületek rossz állapota miatt a hőenergia felhasználást magas fajlagos adatok jellemezték. A közlekedésben a növekvő motorizáció volt megfigyelhető és a teherszállítás eltolódása az energia intenzív és szennyező közúti szállítás felé, ami megnehezítette a megújuló energiaforrások fokozott térnyerését (pl. vasúti közlekedés villamos energia felhasználásán keresztül).

Az Energiastratégia legfontosabb tézisei a versenyképes, fenntartható és biztonságos ellátás érdekében:

- Energiatakarékosság
- Megújuló és alacsony szén-dioxid kibocsátású energiatermelés növelése
- Erőmű-korszerűsítés
- A közösségi távfűtés és egyéni hőenergia-előállítás korszerűsítése
- A közlekedés energiahatékonyságának növelése és CO₂ intenzitásának csökkentése
- Zöld ipar, megújuló mezőgazdaság
- Energetikai célú hulladékhasznosítás
- Állami szerepvállalás erősítése

A globális klímavédelmi kihívások, illetve a hosszú távon világviszonylatban csökkenő fosszilis energiatartalékok, és az értük folyó verseny tükrében a hosszú távú magyar Energiastratégia alapvető céljait az alábbi ábra szemlélteti:

41. ábra: Az Energiastratégia pillérei
Forrás: Nemzeti Energiastratégia 2030.

A célok elérésében öt kaphat meghatározó szerepet:

- Energiahatékonyság és energiatakarékosság,
- Megújuló energiaforrások
- Atomenergia
- Regionális infrastruktúra platform (szomszédos országokkal való együttműködés)
- Új kormányzati energetikai intézmény- és eszközrendszer

A stratégia megvalósulását alapvetően befolyásolja a klímapolitika, ami a környezetbarát energiatermelési és – fogyasztási szokásokat helyezi előtérbe. Erre erősít rá a fosszilis energiahordozó készletek fogyatkozása, igaz, a készletek kimerülésével nem kell számolni. Az energiaszektor „zöldítését” motiválják az Európai Unió irányelvei alapján a kötelező hazai vállalások, különös tekintettel a kibocsátás csökkentésre, az energiahatékonyságra és a megújuló energia részarány növelésére. A technológiai fejlődés különösen az újonnan bevezetett megújuló energia hasznosítási berendezéseket érintheti, amelynek a beruházási költségek egyes esetekben (pl. napelemek) nagymértékű csökkenése miatt egyre versenyképesebbé válnak.

A Magyarországot jellemző csökkenő népességszám nem valószínűsíti a lakossági energiaigény jelentős bővülését. A gazdaság és a technológia fejlődés pedig azt vetíti előre, hogy egységnyi bruttó hazai össztermék előállítása a jövőben egyre kevesebb primer energia felhasználását igényli majd.

A következő évek, évtizedek energetikai korszerűsítése a szektor környezetszennyezésének csökkenésével jár együtt, mérséklődik a lakosság egészségét súlyosan érintő légszennyezés mértéke is. Különösen a városokban ehhez jelentősen hozzájárul a közlekedés elektrifikációja és a közösségi közlekedés térnyerése. Az új energiatermelő létesítmények tervezése, megvalósítása, üzemeltetése és fenntartása során kiemelt figyelmet igényel majd a táj- és természetvédelem szempontok érvényesítése. Ez utóbbi különösen érvényes a biomassza energetikai célú hasznosítására.

Magyarország Vízyűjtő-gazdálkodási Terve

Az Európai Unió vízpolitikájának alapját a „Víz Keretirányelv” (2000/60/EK irányelve, továbbiakban VKI) jelenti, ami 2000. december 22-én lépett hatályba az EU akkori tagországaiban. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk óta Magyarországra nézve is kötelező az ebben előírt feladatok végrehajtása, ugyanakkor az ország elhelyezkedése miatt egyébként is alapvető érdekünk, hogy a nemzetközi Duna vízgyűjtőkerületben mielőbb teljesüljenek a VKI célkitűzései. A Víz Keretirányelv célja, hogy a felszíni és felszín alatti vizek, valamint a vizekkel kapcsolatban lévő védett területek „jó állapotba” kerüljenek, ami a gyakorlatban nem igazán kivitelezhető vízgyűjtő-gazdálkodási tervek nélkül.

A Kormány a 1042/2012. (II.23.) Korm. határozattal hirdette ki Magyarország első vízgyűjtő-gazdálkodási tervét (a továbbiakban VGT1), amely a 2010-2015 közötti időszak intézkedési programját tartalmazta. 2015. évben megtörtént a VGT1 felülvizsgálata, a felülvizsgált terv (a továbbiakban VGT2) a 2016-2021 közötti hat év cselekvési programja. A VKI 2015. december 22-re tűzte ki a jó vízállapotok elérését, amely alól indoklással 2021-ig, 2027-ig, vagy egyes esetekben tartósan lehet mentességet alkalmazni.

A tagállamok felé megfogalmazott általános célkitűzések:

- a vízi és vizes élőhelyek romlásának megakadályozása, védelme, állapotok javítása,
- a fenntartható vízhasználat elősegítése a hasznosítható vízkészletek hosszú távú védelmével,
- a vízminőség javítása a szennyezőanyagok kibocsátásának csökkentésével, veszélyes anyagok fokozatos kiiktatása,
- a felszín alatti vizek szennyezésének fokozatos csökkentése, és további szennyezésük megakadályozása,
- az árvizek és aszályok kedvezőtlen hatásainak mérséklése.

Ez a fejlesztési dokumentum is összhangban van Magyarország Alaptörvényével, miszerint „a természeti erőforrások, különösen...a vízkészlet... a nemzet közös örökségét képezi, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége”. Ezért a VGT szlogene: „A víz élet, gondozzuk közösen!”

A vízgyűjtő-gazdálkodási terv pontos leírást ad a különböző víztestek (vízfolyások, állóvizek, erősen módosított és mesterséges víztestek, felszín alatti víztestek) jellemzőiről. A VGT tartalmazza az összes szükséges információt, amely a víztestekről és a védett területekről rendelkezésre áll: a vizek terheléseit és a hatásokat, az állapotértékelések eredményét, a víztestekre vonatkozó környezeti célokat vagy mentesség alkalmazását, ennek indoklását. Informál továbbá VGT tematikus kapcsolódásáról más ágazatok programjaihoz, közli a társadalmi véleményeket és tervezői válaszokat, és végül azt is tartalmazza, hogy a jó állapot eléréséhez milyen műszaki és szabályozási intézkedésekre, illetve pénzügyi támogatásokra, ösztönzőkre van szükség.

A Dokumentum tartalmazza a védett területek leírásait, ismertetve a felszíni és felszín alatti vízbázisok sajátosságait, a tápanyag- és nitrát-érzékeny területek jellemzőit, kitér a természetes fürdőhelyek kijelölésének szabályaira, a természeti értékek miatt védett területek körére és a halak életfeltételeinek biztosítására kijelölt felszíni vizekre. Az emberi tevékenységekből eredő terhelések és hatások csoportosítását és ismertetését követően bemutatásra kerülnek a monitoring hálózatok elemei és programjai. A vízhasználatok gazdasági elemzését követően a szakemberek minősítették a víztestek állapotát és beazonosították a jelentős vízgazdálkodási problémákat.

A Víz Keretirányelv a felszíni vizekre a következő környezeti célkitűzések elérését tűzte ki:

- a víztestek állapotromlásának megakadályozása;
- a természetes állapotú felszíni víztestek esetén a jó ökológiai és jó kémiai állapot megőrzése vagy elérése;
- az erősen módosított vagy mesterséges felszíni víztestek esetén a jó ökológiai potenciál (a hatékony javító intézkedések eredményeként elérhető állapot) és jó kémiai állapot elérése;
- az elsőbbségi anyagok által okozott szennyeződések fokozatos csökkentése és a kiemelten veszélyes anyagok bevezetéseinek, kibocsátásainak és veszteségeinek megszüntetése vagy fokozatos kiiktatása.

A felszín alatti vizekre vonatkozóan a VKI-ban előírt célok kiegészültek a felszín alatti vizek védelmére vonatkozó 2006/118/EK136 irányelvben foglaltakkal:

- a felszín alatti vizek szennyeződésének korlátozása, illetve megakadályozása;
- a víztestek állapotromlásának megakadályozása;
- a víztestek jó mennyiségi és jó kémiai állapotának elérése;
- a szennyezettség fokozatos csökkentése, a szennyezettségi koncentráció bármely szignifikáns és tartós emelkedő tendenciájának megfordítása.

A Bizottság útmutatója által meghatározott témakörökben intézkedési csomagokat dolgoztak ki. Az EU útmutató ajánlja, hogy a tagállamok inkább az előre meghatározott intézkedési csomagokon belüli részintézkedések bővítésével oldják meg sajátos problémáikat, mint új intézkedési csomagok definiálásával. Az intézkedések beazonosítása az EU kódok sorrendjét követi. A felsorolt 37 intézkedés közül az első 16 az EU által meghatározott kulcsintézkedéseket takarja és már szerepeltek a VGT1 jelentési útmutatóban is, a következő kilenc intézkedés (17 és 25 sorszám) már egyes tagállamok javaslatai alapján kerültek be a listába, a hazai javaslatok pedig a 26 – 37 sorszám között találhatók. Ez utóbbiak között olyanok szerepelnek, mint a termálvizek kezelése a vízfolyásokba történő bevezetés előtt, vagy a mezőgazdasági telepekről (állattartásból) származó terhelés csökkentése (az ipari szennyvizektől elkülönülten kezelve).

A VGT intézkedési program előrehaladásának nyomon követése a környezeti célkitűzéseken keresztül történik. A tervben a környezeti célkitűzés elérését kell ütemezni, amelynél azt is figyelembe kell venni, hogy az intézkedések megvalósulása után bizonyos időnek kell eltelnie a jó ökológiai állapot/potenciál bekövetkezéséhez. A tervezett eredmények a következők: 2021-ig összesen a vízfolyások 16%-a, az állóvizek 12%-a éri el a jó állapotot/potenciált. 2022-2027-ig a vízfolyások 26%-a, az állóvizek döntő többsége, 66%-a éri el a jó ökológiai állapotot/potenciált. A vízfolyás víztestek nagyobbik fele, 58%-a, az állóvíz víztestek közel 22%-a a jó ökológiai állapotot/potenciált várhatóan csak 2027 után éri el. 2021-ig a felszín alatti víztestek 83%-a éri el a jó mennyiségi és mintegy 71%-a a jó kémiai állapotot. A felszín alatti víztestek 91%-a várhatóan 2027-re jó állapotba kerül.

A 2014-2021-es európai uniós támogatások segítségével megvalósuló VGT2 intézkedések becsült költsége összesen mintegy 1241 milliárd Ft. Az intézményileg széttagolt VGT felügyeleti funkciók egymásra utaltságának figyelembevétele és erre alapozva a koherens finanszírozásuk megteremtése érdekében meghatároztuk az egybetartozó feladatok költségigényét. Tartalmi oldalról a hatósági és igazgatási feladatok (beleértve a monitoringot is) magas szintű megvalósítása szükséges a vízvagyon megőrző használatához. A VGT3 előkészítése során, a 2027-es célok minden víztestre történő elérése érdekében szükséges a VGT2-ben megfogalmazott, 2021-ig nem végrehajtható intézkedések további tervezése 2018-ig, majd azok megvalósításának megkezdése még 2021 előtt. Itt a műszaki, szabályozási intézkedéseken túl kimagasló jelentősége van a finanszírozási, gazdasági megalapozásnak.

Nemzeti Vízstratégia (Kvassay Jenő Terv)

Magyarországon az egy főre jutó vízkészlet az egyik legnagyobb a kontinensen, ugyanakkor a csapadékból származó saját felszíni vízkészletünk a legkisebb, ezzel párhuzamosan a medencejelleg miatt az árvizek által fenyegetett területeink aránya Európában a legnagyobb, amelyek erős indokként szolgálnak e vízkészletek átgondolt, tervezett hasznosításához. A Nemzeti Vízstratégia (más néven Kvassay Jenő Terv, vagy KJT) a magyar vízgazdálkodás 2030-ig terjedő keretstratégiáját és a 2020-ig terjedő középtávú intézkedési tervét tartalmazó vízügyi szakpolitikai stratégia. A Stratégia megalkotásának alapvető motivációját jelenti, hogy

- a világot fenyegető vízválságot Magyarország elkerülhesse, annak már mutakozó jelei ellen időben megtehesse a szükséges intézkedéseket,
- őrizzük meg a vizet a jövő nemzedékek számára, mert az élet mással nem pótolható feltétele, és a gazdaság erőforrása,
- hatékonyan, a gazdaságot támogatóan éljünk a kínálkozó előnyeivel,
- kellő biztonságban legyünk fenyegető káraitól.

A Vízstratégia alapvetése, hogy nincs önmagáért való vízgazdálkodás, az egy olyan szolgáltatás, amely a társadalom és a gazdaság igényeinek a kielégítésére irányul. A Vízstratégia szemléletében ezért erőteljesebben jelennek meg a vízvagyon hasznosításával kapcsolatos elképzelések, mint a vízvédelmi törekvések. A Dokumentum ugyanakkor összhangban van a Nemzeti Környezetvédelmi Programmal, a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégiával, így természetes folyóvizek védelme, vagy a természeti adottságokhoz jobban igazodó tájgazdálkodás megvalósulása kapcsán kifejezetten a természetvédelem és ökológia igényeihez igazodó vízgazdálkodási keretrendszert vázol fel.

Az ENSZ-ben 2015 szeptemberében elfogadott Fenntartható Fejlődési Célok között a víz több pontban is megjelenik:

- a vízminőség javítása a szennyezés csökkentése, a veszélyes anyagok és kemikáliák lerakásának megszüntetése, illetve kibocsátásuk minimalizálása révén, valamint a nem tisztított szennyvíz jelenlegi arányának megfelelése és az újrahasznosított víz arányának növelése,
- a vízhatékonyság növelése minden ágazatban, a vízkivétel és -szolgáltatás fenntarthatóvá tétele a vízhiány problémájának kezelése érdekében,
- integrált vízgazdálkodás megvalósítása minden szinten, megfelelő esetben beleértve a határokon átvíelő együtműködést is,
- a vízi ökoszisztémák védelme, beleértve a hegyeket, az erdőket, a vizes területeket, a folyó- és állóvizeket, valamint a felszín alatti vízadókat,
- a nemzetközi együtműködés kibővítése és a fejlődő országok kapacitás-fejlesztéseinek támogatása a vízzel és szanitációval kapcsolatos tevékenységekben és programokban,
- a helyi közösségek részvételének támogatása és erősítése a vízgazdálkodás és a szanitáció javítása érdekében.

A „víz szektor” egyik alapvető problémája, hogy fragmentált. Ez persze nem is csoda, hiszen kisebb-nagyobb mértékben mindenki igényt tart a víz fogyasztására, ami az emberek mellett a gazdaság szereplőire is érvényes. Emellett a víztestek gyakran határt képeznek különböző közigazgatási egységek között. A vízgazdálkodásban megnyilvánuló társadalmi-gazdasági megosztottság feloldása érdekében integrált vízgazdálkodás megvalósítása indokolt.

A Nemzeti Vízstratégia 2030-ig szóló jövőképe a vízgazdálkodásban érintett szereplők együtműködését és a vízigényeinek összehangoltságát vetíti előre, ami szakmai támogatás mellett biztosítja, hogy minden vízhasználónak elégséges egészséges víz áll rendelkezésére, a hazai hasznosítható vízkészletek mennyiségének és minőségének a javítása a jó állapot eléréséig megtörténik és vizek okozta károk megelőzése kerül előtérbe a ma meghatározó védekezés helyett.

A Kvassay Jenő Terv hosszú távú céljai között szerepelnek:

1. Vízvisszatartás és vízszétosztás a vizeink jobb hasznosítása, a gazdaság-támogató vízgazdálkodás érdekében
2. Kockázat megelőző vízkárelhárítás
3. A vizek állapotának fokozatos javítása, a fenntartható jó állapot elérésére
4. Minőségi víziközmű-szolgáltatás és minőségi csapadékvíz-gazdálkodás elviselhető fogyasztói teherviselés mellett.
5. A társadalom és a víz viszonyának a javítása (mind egyéni, mind gazdasági, mind döntéshozói szinten).
6. A tervezés és irányítás megújítása
7. A vízgazdálkodás gazdasági szabályozó rendszerének újjászervezés

A hét hosszú távú cél érvényesítése érdekében öt fő területen szükséges közép-távú intézkedések megfogalmazása és végrehajtása:

1. A vízgazdálkodás jogszabályi és irányítási hátterének átszervezésével.
2. A vízkészletek és a vízgazdálkodási rendszerek hatékonyabb kezelésével.

3. A kapacitások és erőforrások gazdaságos működtetésével.
4. A magyar vízügyi szakma nemzetközi jelenlétével.
5. A társadalom és víz viszonyának javításával.

A KJT azonosítja a vízgazdálkodás szakterületeit területi (vízkárelhárítás, úgy-mint árvízmentesítés és -védekezés, síkvidéki vízrendezés, belvízvédekezés, dombvidéki víz-rendezés; mezőgazdasági vízgazdálkodás; térségi vízszétosztás, folyógazdálkodás, vízi utak, vízenergia-hasznosítás) és települési (vízellátás, a szennyvízelvezetés és -tisztítás, valamint a belterületi csapadékvíz-gazdálkodás) szinten.

Nemzeti Erdőstratégia (2016-2030)

A termőterület használatán belül az utóbbi évtizedekben folyamatosan nőtt az erdőterületek jelentősége. Mivel Magyarországnak relatíve alacsony az erdősöltsége, ebben a gazdasági szempontok is fontosak voltak, azonban előtérbe kerültek a közjóléti funkciók (gyógyerdő, parkerdő, tanerdő, kísérleti erdő és vadaspark) és a védelmi szerepkör, ami még az előbbinél is sokrétűbb, feladata alapján lehet természetvédelmi, talajvédelmi, mezővédő, honvédelmi, határ és idegenrendészeti, vízvédelmi, partvédelmi, vízgazdálkodási, településvédelmi, tájképvédelmi, műtárgyvédelmi, örökségvédelmi, bányászati, erdészeti génrezervátum, erdészeti arborétum, Natura 2000. Az erdő anyagi és nem anyagi jellegű szolgáltatásai iránti igény is folyamatosan növekszik.

Az erdők Magyarország területének mintegy ötödét borítják. Kiemelkedő jelentőségű földhasznosítási forma, amely egyben az egészséges emberi környezet alapvető eleme, megújuló erőforrásként gazdasági hasznosítása nagy jelentőségű. A hazai erdővédelemmel és a fenntartható erdőgazdálkodással összefüggő főbb irányvonalak és célkitűzések korábban a Nemzeti Erdőprogramban kerültek megfogalmazásra 2006 és 2015 között. A következő 15 éves időszakban felmerülő szakmai kihívásokra a Nemzeti Erdőstratégia igyekszik válaszolni. A hatályos jogszabályi környezet alapján a Nemzeti Erdőstratégia hosszú távú koncepciónak minősül. Olyan stratégiai tervdokumentum, amely az aktuális kihívások mentén bemutatja az ágazat szakpolitikai területén elérendő célokat, egyúttal a konkrét problémákra megoldási lehetőségeket vázol fel.

Az erdő számos környezet- és természetvédelmi, valamint fenntarthatósági kérdésben játszik fontos szerepet. Meghatározó a jelentősége a megújuló energiaforrások térnyerésében éppúgy, mint a biológiai sokféleség megőrzésében, vagy a klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak tompításával. „A nemzeti prioritások és a globális piaci hatások és a globális és európai energia-, agrár-, klíma- és környezeti politika és ennek szabályai együttesen gyakorolják a legfontosabb hatásokat az erdőgazdálkodásra.”

A stratégiai tervezés során az alábbi fő célterületek kerültek kialakításra az erdők szerepének növelése és sokszínűségének megőrzése érdekében. A célterületek között gazdasági és környezetvédelmi, valamint komplex fejlesztési irányvonalak egyaránt jelen vannak:

:

1. Erdők szerepe a vidékfejlesztésben
2. Az állami erdőgazdálkodás fejlesztése
3. A magán-erdőgazdálkodás fejlesztése
4. Természetvédelem az erdőkben
5. Korszerű erdővédelem
6. Fenntartható vadgazdálkodás
7. Racionális erdőhasználat
8. Erdészeti szakigazgatás
9. Kutatás, oktatás
10. Hatékony kommunikáció

Heves Megye Területfejlesztési Koncepciója (2014-2020)

A Megyei Területfejlesztési Koncepció helyzetértékelő és javaslattevő munkarészre tagolható. A Helyzetelemzés, helyzetértékelés összességében 15 fejezetből áll, amelyek közül több esetben meghatározó, vagy számottevő szerepet kapott a környezet állapota, az azt befolyásoló hatótényezők és a környezet-, táj- vagy természetvédelmi tevékenységek. A 2. fejezet kifejezetten a természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzésére fókuszál, ami megállapítja, hogy Heves megye Magyarország egyik legváltozatosabb adottságú megyéje, a természeti erőforrások széles skálájának hasznosítására biztosít lehetőséget. A 3. fejezet az épített környezet és a kulturális örökség védelmével folytatódik, amelyből kiderül, hogy a megye értékei ebben a tekintetben is számottevőek. A 6. fejezet mutatja be az infrastruktúra állapotát, amelyek közül több a környezetvédelem meghatározó tényezőjének minősül (pl. szennyvízelvezetés és -tisztítás, hulladékgazdálkodás). A vonatkozó elemzés kitér rá, hogy az infrastrukturális ellátottság színvonala a legtöbb esetben párhuzamba állítható a megyén belüli térségek és települések fejlettségével. A 10. fejezet a táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározásáról szól, és felhívja a figyelmet a megyét kelet-nyugati irányban átszelő sávban koncentrálódó utakra és gazdasági tevékenységekre, amelyek fokozott környezeti terhelést okoznak, miközben a perifériusabb északi és déli térségeiben kisebb a környezeti konfliktusok száma.

A megye három főbb területegységre bontható, amelyek eltérő fejlesztési programcsomagot igényelnek a területfejlesztés és minden bizonnyal a környezetvédelem szempontjából is:

- a megye középső része foglalja magában a legjelentősebb vállalkozásokat, itt koncentrálódik a lakosság többsége, alapvetően városias térség, jelentős innovációs potenciállal.
- a megye északi része hegyvidéki jellegéből adódóan elzártabb, társadalmilag hátrányos helyzetű térség, jelentősebb számú alacsony lakosságszámú településsel, kiemelkedő természeti, turisztikai és táji adottságokkal,
- a megye déli része szintén hátrányos helyzetű járásokat foglal magában, jobb elérhetőséggel, de a klímaváltozásnak jobban kitett, illetve egykori iparát veszített térség, viszont a Tisza-tó mint komplex fejlesztési terület kitörést jelenthet.

A környezetvédelmi szempontok érintőlegesen már Heves megye jövőképében is megjelennek: „természeti erőforrásainak fenntartható használatával”. A rövidített, szlogenszerű jövőkép megfogalmazásban ez még inkább kiolvasható: „Heves megye Magyarország harmonikusan fejlődő, élhető megyéje”. A helyzetértékelő munkarészt összegző SWOT elemzés és problémafa az erőforrások gyenge kihasználtságát és az épített környezet rossz minőségét emelte ki.

A Koncepció három átfogó célkitűzése közül kettőben is meghatározóan jelennek meg a környezeti kérdések. A 2. átfogó célban megjelenik a „környezetével harmóniában élni képes társadalom”, míg a 3. átfogó cél a „Magas színvonalú és egymással összhangban lévő épített és természeti környezet”-ről szól számos környezetvédelmi kulcsterületet magában foglalva.

A Koncepció 1. stratégiai célja a Hatvan-Gyöngyös-Eger „gazdasági tengely” erősítésére irányul, amelynek súlyponti témái között természetesen a versenyképesség és a gazdaságfejlesztés szerepel. Emellett azonban megjelennek olyan intézkedések, mint a környezetbarát közlekedésfejlesztés, a helyben termelt élelmiszerek rövid csatornás, közvetlen értékesítési láncának kialakítása, a megújuló energiák hasznosítása, az energiahatékonyság növelése, az egyedi természeti adottságok turisztikai hasznosítása, a felszíni és felszín alatti vízbázisok védelme, vagy a komplex tájrehabilitáció és tájrekonstrukció. A 2. stratégiai cél középpontjában az Észak-hevesi térség természetközponturn fejlesztése áll, amely nevesíti is a környezetvédelmi szempontok fokozott érvényesülését. A fenntarthatóság nagyobb számban jelenik meg az intézkedések között is. A 3. stratégiai cél Dél-Heves és a Tisza-tó térségének helyi értékekre épülő fejlesztése. Ebben az esetben az intézkedések nem köthető olyan nagy számban a környezeti elemek hasznosításához és védelméhez, azonban a térség meghatározó erősségét jelentik a természeti erőforrások.

A 4. stratégiai cél már a gazdaságfejlesztés kitörési pontjaira fókuszál 5 prioritás kidolgozásával, amelyek közül a második (Energetikai szerkezetváltás a klímavédelem és az energiaimport függőség csökkentése érdekében) és a negyedik (Sokszínűségében harmonikus megye, mint turisztikai desztináció pozicionálása) jelentős mértékben a természeti erőforrások hasznosítására fókuszál. Az 5. stratégiai cél elnevezése: Helyi adottságokra épülő vidékfejlesztés, foglalkoztatás centrikus agrárvertikum, amely a vidéki térségek helyzetbe hozásával számos helyi erőforrás optimálisabb kihasználtságát teheti lehetővé. 6. stratégiai cél (Érték- és egészségtudatos, szolidáris, innováció fogadásra nyitott társadalom) alapvetően társadalompolitikai kérdésköröket érinti, azonban ennek teljesülése is egészséges lakókörnyezetet igényel. A kiegyensúlyozott településszerkezet és város-vidék kapcsolatok a hosszú távú fenntartható fejlődés alapját képezik, ezért került meghatározásra az „Erős várostérségek, élhető vidék, fenntartható környezet és térszerkezet” kialakítása (7. stratégiai cél). A nagyobb városok fokozott környezeti terhelésben részesülnek, ugyanakkor egyes funkciók fejlesztésére, meghonosítására éppen ezek a városi területek lehetnek alkalmasak, megelőzve újabb zöldmezős területek igénybe vételét.

A Konceptió horizontális elvei között második helyen szerepel a természeti tőke értékeinek megőrzése, ami fenntartható fejlesztések teljesítése mellett a megye lakossága számára egy kifejezetten élhető környezetet biztosít.

A Dokumentum 6. pontja ismerteti Heves megye térszerkezetét, a megyén belüli fontosabb centrumokkal közlekedési hálózati elemekkel, valamint a megyén kívülre mutató kapcsolódási lehetőségekkel. A fejezet végén azonosításra kerülnek a térhasználati elvek, amelyek közül több a környezeti értékek védelmét érinti:

- a barnamezős fejlesztések ösztönzése a zöldmezős beruházásokkal szemben,
- a városi lakóterületek további szétterülésének megelőzése,
- a munkahelyteremtő beruházásoknál a minél rövidebb munkába járási idő biztosításának figyelembe vétele,
- a fejlesztések helyének kiválasztása, a közszolgáltatások területi szervezése során a fenntarthatóság,
- értékmegőrzés figyelembe vétele,
- a közlekedés (személy- és áruszállítás) környezeti, közlekedésbiztonsági és műszaki kockázatának csökkentése,
- a táji örökség védelme,
- a környezetvédelem és gazdaságfejlesztés ésszerű egyensúlyának megteremtése,
- a társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi érdekek együttes szolgálata.

Heves Megye Területfejlesztési Programja (2014-2020)

Heves Megye Területfejlesztési Programja természetesen a fent ismertetett Területfejlesztési Konceptión alapul, stratégiai és operatív programot tartalmaz. A stratégiai program célrendszerében öt prioritás és azokhoz kapcsolódóan összesen 16 intézkedés szerepel. Az első prioritás a gazdaságfejlesztésre összpontosít a megye kiemelt ipari ágazatainak fejlesztése az üzleti környezet javításával. Ezen belül a 2. intézkedés érint környezetvédelmi témakört az energetikai szerkezetváltás klímavédelmi szempontok alapján történő megvalósításával. A második prioritás a helyi adottságokra épülő, fenntartható turizmusfejlesztést tartalmazza, ami feltételezi a természeti erőforrások ésszerű turisztikai hasznosítását. A harmadik prioritás a versenyképes agrárium és a helyi termék központú vidékfejlesztés kialakítását célozza meg, amelynek fontos elemét képezi a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás és a helyi termékek piacra juttatása (ami a legtöbb esetben alacsonyabb környezeti terhelést valószínűsít). A negyedik prioritás a társadalmi kérdések köré szerveződik, így nem kap jelentősebb szerepet a környezetvédelem. Nem úgy az ötödik prioritás esetében, ami a város-vidék kapcsolatok környezettudatos fejlesztését foglalja magában, szem előtt tartva a fenntarthatóság érvényesülését és a stratégiai erőforrások megóvását.

A beavatkozások szintjén olyan további fontos környezetvédelmi kérdésekhez kapcsolható tevékenységek jelennek meg, mint a

- Vállalkozások megújuló energia hasznosítását és energiahatékonyság növelését célzó fejlesztéseinek támogatása (1.2.1.)

- Helyi energia ellátását biztosító kiskapacitású erőművek létesítése (1.2.2.)
- Kulturális örökségre alapuló turizmusfejlesztés (2.2.2.)
- Ökoturizmus fejlesztése (2.2.3.)
- Technológia fejlesztések támogatása a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás jegyében (3.1.1.)
- A hal-, erdő- és vadgazdálkodás támogatása (3.1.5.)
- A háztáji gazdálkodás támogatása (3.2.3.)
- Sporttáborok támogatása, erdei iskolák korszerűsítése (4.4.1.)
- Intelligens közösségi közlekedés (5.1.2.)
- Vasút szerepének növelése (5.1.3.)
- Kerékpárút hálózat fejlesztése (5.1.4.)
- Ivóvíz minőségének javítása, távlati vízbázis védelem (5.2.1.)
- Ár- és belvízvédelem (5.2.2.)
- Hatékony hulladékgazdálkodás feltételeinek megteremtése; folyékony hulladék elvezetése és kezelése (5.2.3.)
- Természetvédelmi területek és értékek megóvása (5.2.5.)
- Barnamezős területek hasznosítása (5.2.6.)
- Környezeti tudatosság ösztönzése (5.2.7.)
- Az épített környezet fejlesztése a vonzó települési arculat megteremtése érdekében (A vidéki természeti- és kulturális örökség védelmének támogatása) (5.3.2.)
- Leszakadó településrészek komplex fizikai és társadalmi megújítása (5.3.5.)

Heves Megye Integrált Területi Programja (2014-2020)

2012. január 1-től a térségi szintű területfejlesztési feladatok a regionális fejlesztési tanácsok megszüntetésével a megyei önkormányzatok hatáskörébe kerültek. A 2014-2020 költségvetési ciklusban a regionális operatív programokat felváltotta a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP), amelynek elsődleges céljaként a térségi gazdaságfejlesztést, és ezáltal a foglalkoztatás növelését tűzték ki. A kormányzat által meghatározott TOP forráskerethez igazodó és abból finanszírozott, területi és tematikus integráltságot prioritásként kezelő, a közösségi tervezés eszközével kialakított, és a horizontális tervezési elveket figyelembe vevő fejlesztési intézkedések összessége az Integrált Területi Program elnevezést kapta. Az ITP megalkotásának menetét, tartalmát, illetve végrehajtásának feltételeit a 2014–2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet határozta meg. A megyei integrált területi programok kidolgozására a területfejlesztési dokumentumok elkészítését követően került sor.

Az Integrált Területi Program keretében elkészített helyzetértékelő fejezet a megye társadalmi-gazdasági folyamataira összpontosít. Kiemelten foglalkozik a terület- és településszerkezettel, az infrastruktúrát a gazdaságfejlesztés szempontjából értékeli, majd a munkanélküliség helyzetét ismerteti. Bemutatásra kerül a közút- és kerékpárút hálózat, a szociális intézmények és a megye idegenforgalma. Mindegyik a TOP-ban rendelkezésre álló támogatások relevanciájának megfelelően.

Heves megye a projektértékeléshez sajátos szempontrendszert alakított ki, a 11 szempont közül a 8.-ban kapott jelentőséget a beavatkozás eredményeként megvalósuló produktum társadalmi, környezeti, de leginkább pénzügyi fenntarthatósága. Tehát ebben az esetben a fenntarthatóságon belül sem a környezeti szempontok az elsődrendűek, azonban a részletesebb indoklásnál már szerepelnek a következő kulcsfontosságú tényezők: az erőforrás-hatékonyság, az alacsony károsanyag-kibocsátás és környezetterhelés, a környezettudatosság, az energiahatékonysági szempontok érvényesítése, megújuló energiaforrások, a kedvezőbb környezeti hatásokkal járó megoldások előnyben részesítése, a lehető legkisebb mértékű üvegházhatású gáz kibocsátás. A területi szereplő (Heves megye) által választott Területi Kiválasztási Kritérium Rendszeren belül a Területi Program keretében nem került kiválasztásra a külső természeti hatásokkal szembeni ellenálló képesség erősítéséhez való hozzájárulás.

Heves Megye Integrált Területi Programja (2014-2020) három célkitűzés köré szerveződött:

1. Versenyképes Heves megye
2. Élhető Heves megye
3. Területi egyenlőtlenségek csökkentése

Környezetvédelmi szempontból a 2. célkitűzés megvalósításának vannak közvetlen környezetvédelmi hatásai, úgymint:

„Emelkedik a települések környezetbiztonsága a bel- és csapadékvíz-védelmi létesítmények fejlesztésén és a rehabilitált területek felszámolásán keresztül.”

„A városok népességmegtartó képessége nő az újonnan létrehozott vagy felújított nyitott terek és zöldfelületek növelésén keresztül, valamint a szegregátumokban végrehajtott beavatkozások által.”

„Javul az önkormányzati intézmények fenntarthatósága az energetikai fejlesztéseken keresztül.”

Az 1. célkitűzésen belül a természeti és a kulturális örökségnek a turizmuson keresztül történő gazdasági hasznosítása fogalmazódik meg.

Heves Megye Területrendezési Terve

Az Országos Területrendezési Terv (OTrT), a megyei területrendezési tervek (MTrT), és a településrendezési eszközök egymásra épülő rendszert alkotnak. Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény (OTrT) 30. § (1) és (2) bekezdése kimondja, hogy rendelkezéseit alkalmazni kell a megyei területrendezési terv (MTrT) készítése és elfogadása során, valamint, hogy a megyei területrendezési terv (MTrT) rendelkezéseit alkalmazni kell a településrendezési eszközök készítése és elfogadása során. A megyei területrendezési tervek fontos feladata a különböző ágazatok közötti egyetértés kialakítása, miközben teret engednek a települési érdekek minél hatékonyabb érvényesülésének.

A megyei területrendezési tervek 2000 és 2013 között készültek el, illetve ez idő alatt felülvizsgálatuk is megtörtént. Heves Megye Területrendezési Tervéről a 10/2010. (V.07.) HMÖ rendelet szól, amely a 12/2005. (IV. 29.) HMÖ rendelet helyébe lépett. A 2017. évben megindult reform-folyamatok több újítás bevezetését célozták meg, a területrendezési tervek időbeni összehangolása érdekében azok elkészítését az európai uniós tervezési ciklus 7 éves periódusához kívánják igazítani. Emellett törvényi köteleesség a digitális térképi ábrázolás lehetőségének ingyenes biztosítása. „A megyei önkormányzatok területfelhasználásra vonatkozó szabályozási önállóságának megteremtése érdekében egyedi övezetek kijelölésének a lehetőségét. Ezáltal a helyi sajátosságok, a megye településeket koordináló szerepe jobban érvényesülhet.”

A megyei területrendezési tervek a hatályos Országos Területrendezési Tervvel összhangban határozzák meg a megyék távlati térszerkezetét és területfelhasználását, az ágazati célok területi koordinációját és közvetítik az országos és a térségi elhatározásokat a településrendezés számára. A megyei területrendezési terv feladatai közé tartozik a az országos területfelhasználás és műszaki infrastruktúra területi pontosítása, az országos elemek kiegészítése a térségi jelentőségű infrastruktúra elemekkel, az országos övezetek területi pontosítása, a térségi jelentőségű környezeti, természeti és kulturális értékek területi védelme (megyei övezetek), a megyei sajátosságokat kiemelő egyedi övezet(ek) meghatározásával a megyei fejlesztések térbeli koordinációja.

A hatályos megyei területrendezési terv második melléklete tartalmazza a térségi szerkezeti terv M=1:50.000 méretarányú térképét. A térségi övezetek határait M=1:100.000 méretarányú térképen a 3. melléklet 16 pontja foglalja magában, amelyek közül gyakorlatilag mindegyiknek van környezet-, vagy természetvédelmi jelentősége:

1. Ökológiai hálózat
2. Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület
3. Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület
4. Tájrehabilitációt igénylő terület
5. Tájképvédelmi terület
6. Világörökségi és történeti települési terület
7. Kiemelt felszín alatti vízminőség védelem

8. Kiemelt felszíni vízgyűjtőterület
9. Ásványi nyersanyag gazdálkodás
10. Együtt tervezhető térségek
11. Rendszeresen belvízjárta terület
12. Nagyvízi meder
13. Földtani veszélyforrás területe
14. Vízerózióknak kitett terület
15. Szélerózióknak kitett terület
16. Honvédelmi területek

Pest Megyei Környezetvédelmi Program (2014-2020)

Heves megye szomszédos megyéi közül Pest megye az egyik, amelyik rendelkezik hatályos környezetvédelmi programmal, amelynek időtávját az aktuális költségvetési ciklushoz igazították. Pest megyének ez már a 4. környezetvédelmi programja, amely az általános törvényi előírások figyelembe vételén túl a megyei önkormányzat által megadott kötelező tartalmi elemeket tartalmazza. A korábbi programok készítése idején a megyei önkormányzatoknak határozott feladatai voltak a környezetvédelemben, ami napjainkban sokkal inkább a területfejlesztés és –rendezés koordinációján keresztül valósul meg. A hangsúly dokumentum készítése során a tudatformáló, koordináló, szakmai segítséget nyújtó, információ átadó szerepen volt.

A környezetvédelmi program elkészítésének kettős célja volt. A első, hogy hatékony eszközrendszert dolgozzanak ki a Pest megyében kiemelt fontosságúnak ítélt helyi környezetvédelmi problémák koordinálására. A második pedig olyan cselekvési program kidolgozása, amelynek megvalósításával a megye koordinációs feladatait alapul véve tevékenyen hozzájárul az országos, a regionális és a megyei szinten prioritásnak tekintett környezeti problémák megoldásához, különös tekintettel a klímaváltozásra és a fenntartható fejlődés elősegítésére.

A Program elkészítését motiváló általános szempontok ismertetését követően egy közel 100 oldalas helyzetértékelő fejezetet tartalmaz a Dokumentum, amely ismerteti a környezeti elemek állapotát, az azt befolyásoló főbb hatótényezőket, kiemelten nevesítve az éghajlatváltozás hatásainak elemzését. A helyzetértékelő fejezet fő alfejezetei:

1. Földtani és talajadottságok
2. Felszíni és felszín alatti vízkészletek
3. Táji, természeti adottságok
4. Levegőtisztaság állapota
5. Kármegelőzés, kármentesítés
6. Környezet-egészségügy
7. Zöldfelületek állapota és védelme, zöldfelület gazdálkodás
8. Zaj- és rezgésvédelem
9. Energiaellátás, energiagazdálkodás
10. Környezetbiztonság

Pest megye környezeti jövőképét a 4. Nemzeti Környezetvédelmi Program környezeti jövőképét alapul véve határozták meg: Pest megye elkötelezett a fenntartható fejlődés megvalósítása mellett, ösztönzi a helyi adottságokon alapuló megújuló-energia hasznosítást, megóvja természeti környezetét, és kiegyensúlyozott térszerkezet, valamint jó minőségű települési környezet kialakítására törekszik. A fejlesztési célok között szerepelnek általánosabb és kifejezetten Pest megye adottságaihoz illeszkedő célkitűzések, amelyek között kiemelendő a Budapest Agglomeráció térszerkezetének kiegyensúlyozása, a Pest Megyei Duna Stratégia megvalósítása és a Homokhátság térségének komplex fejlesztése.

A célok és célállapotok elérése érdekében teendő főbb intézkedéseket az éghajlatváltozás várható hatásainak és az innovációk megvalósításának figyelembevételével határozták meg. A fejezet kidolgozása a helyzetfeltáráshoz hasonló felosztással történt, azonban ez a fejezet 10 helyett már 24 pontot tartalmaz több témakör megbontásával. Minden egyes pontban azonosították az NKP-4 megyei vonatkozású stratégiai céljait és

területeit, a megyét érintő célok elérése érdekében szükséges intézkedéseket, valamint a Pest Megyei Környezetvédelmi Program akcióprogramjának megyei specifikus és operatív célkitűzései.

A Program meghatározza a feladatok megvalósításának ütemezését, a kitűzött célok megvalósításának szabályozási, ellenőrzési és értékelési eszközeit. Az intézkedések végrehatásához költségigényeket jelöltek meg a tervezett forrásokkal együtt.

A Dokumentum nem nevesíti Heves megyét egyetlen témakör tárgyalása során sem. Kapcsolódási pontot mindössze a Zagyva-Tarna vízrendszer jelent.

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Környezetvédelmi Programja (2017-2022)

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Környezetvédelmi Programját 2017 nyarán fogadták el, a 2017 és 2022 közötti időszakra dolgozták ki. A Bevezetésen túl, amely alátámasztja a környezetvédelmi programozás jelentőségét, a Program négy jelentős egységre osztható, amelyek közül az első a helyzetértékelést, a második a Program célrendszerét, a harmadik a főbb cselekvési irányokat, beavatkozásokat és feladatokat, míg a negyedik a végrehajtás stratégiai eszközeit mutatja be.

A környezeti helyzetértékelés során a tervezők fontosnak tartották a társadalmi–gazdasági–környezeti hatásláncok és komplex problémák ismertetését. A három részre tagolt fejezet első részében a környezeti elemek állapotát ismertették, míg a második részben a főbb hatótényezőket és hajtóerőket, mindkét esetben 10-10 kategóriát beazonosítva.

Környezeti elemek állapota:

1. Levegőminőség állapota
2. Felszíni és felszín alatti vizek, vízbázisok állapota
3. Talaj és termőföld állapota
4. Földtani értékek és veszélyek helyzete
5. Természeti értékek (élővilág) állapota
6. Táj értékek állapota, tájhasználat
7. Emberi egészség (környezet-egészségügyi állapot)
8. Környezetbiztonság helyzete
9. Éghajlat és az üvegházhatású gázok kibocsátásának helyzete
10. Épített környezet állapota

Főbb hatótényezők és hajtóerők értékelése

1. Zajterhelés helyzete
2. Területhasználat, településszerkezet
3. Bányászat, ásványvagyon gazdálkodás
4. Energiagazdálkodás
5. Közlekedés- és közlekedési infrastruktúra
6. Ipari tevékenység
7. Mezőgazdaság
8. Turizmus
9. Hulladékgazdálkodás és szennyvízkezelés
10. A fenntartható fejlődés kritikus területei Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

Megállapították, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén az országos átlagnál kedvezőbb helyzetben van a természeti erőforrások és az ökológiai állapot tekintetében. Ugyanakkor rendkívül rossz, leszakadó helyzetben van a humán erőforrások tekintetében, amelyek a fenntarthatóságot több szempontból is negatívan befolyásolják. Ezek között a hatótényezők között szerepel a népességszökkenés, az alacsony gazdasági aktivitás, az oktatásban a hátrányos helyzetű tanulók átlag feletti aránya, az emberi egészségre közvetlenül vagy közvetett hatással bíró szennyezések országos átlag feletti mutatói és az átlagosnál rövidebb születéskor várható élettartam.

A helyzetértékelést záró SWOT elemzés elsőként tematikus bontásban készült el, majd a környezeti konfliktuspontok és problémák alapján. Ezt követően azonosították a megye védendő értékeit. Ezekre épült Borsod-Abaúj-Zemplén megye környezeti jövőképe, amelynek megfogalmazásánál alapul vették a megye Területfejlesztési Konceptiója jövőképeinek releváns elemeit is. Borsod-Abaúj-Zemplén megye környezeti jövőképeinek elsődleges elve a társadalmi és ökológiai közérdekűség lett, amely három közös értékre épül:

- a megye általános környezeti állapota a megyében élők számára is érzékelhetően javul, a megyei települések vonzóbbá, egészségesebbé, rendezettebbé válnak;
- megkezdődik a BAZ megyei „öntudat” kialakulása; elismert értékévé válnak a megye kiemelkedő természeti, táji és épített környezeti értékei;
- a megyei és a települési önkormányzatok, valamint intézményeik és közszolgáltató vállalataik működésük során példát mutatnak az energiatakarékos, környezetbarát tervezés, technológiák alkalmazásában és termékek vásárlásában („zöld közbeszerzés”).

Borsod-Abaúj-Zemplén megye környezetvédelmi programjának célrendszere figyelembe vette a két leginkább releváns fejlesztési dokumentum célrendszerét. Egyrészt Magyarország 4. Nemzeti Környezetvédelmi Programját, másrészt Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területfejlesztési Konceptióját. „Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Környezetvédelmi Programjának átfogó célkitűzése a fenntarthatóság felé való átmenetet elősegítő, a változó környezeti, éghajlati, társadalmi-gazdasági körülményekhez, valamint az aktuális szakpolitikai és finanszírozási feltételrendszerhez rugalmasan alkalmazkodó megyei környezetpolitika kialakítása és végrehajtása.”

Ezt követően három stratégiai és egy horizontális célt határoztak meg:

1. Stratégiai cél: Élet- és környezetminőség, környezetbiztonság javítása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében
2. Stratégiai cél: Borsod-Abaúj-Zemplén megye természeti erőforrásainak, természeti és kulturális értékeinek megőrzése, fenntartható használata
3. Stratégiai cél: Erőforrás-takarékos körforgásos zöldgazdaság fejlesztés előmozdítása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében
4. Horizontális cél: Átmenet a fenntarthatóság felé: környezettudatos tervezés és szemlélet kialakítása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

A stratégiai célok alá tématerületenként 30 specifikus célt terveztek be, a horizontális célok alá pedig hármat.

A környezetvédelmi program 13 beavatkozási területet tartalmaz, amelyekhez kapcsolódóan feladatokat definiáltak és részleteztek:

1. Levegőminőség javítása
2. Zajterhelés mérséklése
3. Felszíni és felszín alatti vizek védelme és fenntartható használata
4. Talaj és a földtani közeg védelme
5. Természet- és tájvédelem, biológiai sokféleség megőrzése
6. Környezet és egészség
7. Épített környezet
8. Energiagazdálkodás és környezet
9. Mezőgazdaság és környezet
10. Közlekedés és környezet
11. Ipar és környezetbiztonság
12. Turizmus és környezet
13. Hulladékgazdálkodás

A Program 4. fejezet a végrehajtás eszközrendszerét (környezeti célok és beavatkozási területek integrációja a megyei tervezésbe, költségigény, intézményi háttér, monitoring tevékenység) ismerteti, amelyek között felveti a további környezetpolitikai dokumentumok elkészítését a megye területére vonatkozóan, úgymint Fenntartható Fejlődési Stratégia, Zöldgazdaság-fejlesztési és Innovációs Akcióterv, Fenntartható Energia- és Klíma Akcióterv (SECAP) és témafeltáró tanulmány a klíma- és környezetbarát turizmus szemléletének erősítése témakörében.

Pest megyéhez hasonlóan Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Környezetvédelmi Programja sem foglalkozik a környezeti problémák megyehatárokat átívelő kérdéseivel, így nem tesz említést Heves megye adottságairól, vagy a megyében folyó környezetvédelmi gyakorlatról.

TEMATIKUS SWOT ELEMZÉS

Heves megye környezeti állapotának elemzésére tematikus SWOT analízis készült, mely környezeti elemenként és hatótényezőkként került megszerkesztésre az alábbiak szerint:

Környezeti elem

1. Levegőminőség
2. Zajterhelés
3. Felszíni és felszín alatti vizek
4. Ivóvízbázisok
5. Árvíz, belvíz, villámárvíz
6. Termál- és gyógyvizek
7. Talaj és termőföld
8. Természeti értékek (élővilág)
9. Táj
10. Éghajlat
11. Épített környezet
12. Emberi egészség

Környezeti hatótényező, hajtóerő

1. Környezetbiztonság helyzete
2. Területhasználat, településszerkezet
3. Energiagazdálkodás
4. Közlekedés- és közlekedési infrastruktúra
5. Ipari tevékenység
6. Mezőgazdaság, erdészet
7. Turizmus
8. Hulladékgazdálkodás
9. Szennyvíztisztítás

A SWOT elemzést annak terjedelme miatt mellékletben kerül bemutatásra. A Heves megyét érintő főbb környezeti problémákat az alább közölt táblázatban foglaljuk össze, amely egyfelől rövid összegzést nyújt a mellékletben szereplő SWOT elemzésről, másfelől irányadó jellegű a célok megfogalmazáshoz.

Környezeti hatótényezők/terhelés	Környezeti hatás/probléma	Kockázat
Légszennyező anyagok kibocsátása	Elavult lakossági fűtőberendezésekben a szilárd tüzelőanyagok használata növeli a lokális légszennyezettséget. A jellemzően gyengébb minőségű szilárd tüzelőanyaggal (pl. lignittel), esetenként hulladékkal történő lakossági fűtés, illetve az elavult fűtőberendezésekből származó kibocsátás növeli a helyi szintű légszennyezés esélyét. A jelenség főként a fűtési szezonban tapasztalható, leginkább a megye elmaradott északi és déli térségeit jellemzi., különös tekintettel a kedvezményezett járásokra (Pétervásárai járás, Belpátfalvai járás, Hevesi és Füzesabonyi járások).	magas
	A megye bizonyos térségeiben növekszik a közlekedési eredetű légszennyezés. A nagy átmenő forgalommal terhelt, Heves megye középső részét átszelő "gazdasági tengelyen" elhelyezkedő főút és autópályaszakasz, illetve a megye északi-déli összeköttetését biztosító főutak mentén kialakuló légszennyezés mind a szálló por (PM10), mind a nitrogén-dioxid (és járulékosan a benzol) tekintetében határérték közeli vagy azt némileg meghaladó szennyezettséget okoz. A közösségi közlekedés szerepének visszaszorulásával párhuzamosan a gépkocsik megyei aránya nő, életkoruk egyre magasabb, a kibocsátás szempontjából komolyabb terhelést kifejtő gázolaj üzemű autók száma magas. A probléma legfőképpen az M3, 3. sz., 23. sz., 24. sz., 25. sz., 31. sz., 32. sz. 33. sz. főutak által érintett településeken jellemző, kiemeleten: Hatvan, Gyöngyös, Eger, Pétervására, Recsk, Füzesabony, Heves települések tekintetében.	magas
Vizek szennyezőanyag terhelése és kártétele	Szennyezett felszíni és felszín alatti vizek egyes településeken és bányaterületeken. A megye bizonyos területeit jellemző intenzív bánya- és a műtrágyahasználattal érintett nagyüzemi mezőgazdasági tevékenység komolyan elszennyezte felszíni és felszín alatti vizeit. Például: Gyöngyösoroszi, Visonta, Abasár településeken, illetve a korábbi nagyüzemi mezőgazdasági tevékenység szinteréről szolgáló Dél-Heves térségében.	magas
	Nem megfelelő ivóvízminőség és csatornázottság Heves megye egyes településein. A felszín közeli vízkészletek kisebb vagy nagyobb mértékben szennyezettek, a talaj és rétegvizek szinte mindenütt tisztításra szorulnak. A talajvízkészleteknél főként az ammónium- és arzén szennyezettség, illetve a vízkeménység jelent problémát. Heves megye területén több településen tapasztalhatóak bizonyos csatornázottsággal összefüggő hiányosságok (hálózat részleges hiánya, lakások rákötésének aránya), pl. Apc, Egerfamos, Felsőtárkány, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöspata, Gyöngyöstarján, Hatvan, Markaz, Rózsaszentmárton, Sirok, Szarvaskő, Egerfamos, Verpelét, Zagyvaszántó, Heréd és Nagykökényes településeken.	magas
	Belvíz érzékenységi a megye alacsonyabban fekvő déli területein. A megyében konfliktusforrást jelentenek a nagy kiterjedésű belvízre érzékeny területek, amelyek egyben meghatározzák a szántók művelhetőségét és a települések fejlesztését is. A megye belvízjárta területei közé azok a sík vagy enyhe lejtéviszonyokkal rendelkező, leginkább dél-hevesi részek tartoznak, ahol a természetes helyi csapadék egy részét a talaj nem tudja befogadni, és amelynek mélyebb, lefolyástalan részein az átmeneti vízfelesleg összegyűlik.	közepes
	Az észak-hevesi területek árvíz, villámárvíz és vízerózió szempontjából kiemelten veszélyeztetettek. A megye északi részének domborzati viszonyaiból fakadóan és a klímaváltozásból eredő egyre kiszámíthatatlanabb időközönként lehulló nagy mennyiségű csapadék miatt Heves megye északi települései fokozottan ki vannak téve a villámárvíz veszélyének. A Zagyva, Tarna, Laskó, Eger és Szalajka patakok tekintetében az említett probléma miatt az árvízvédelme sokoldalú és speciális felkészültséget igényel. A vízerózió a megye változatos domborzati adottságú északi és középső részét veszélyezteti a leginkább.	magas
Talajok szennyezőanyag terhelése, földtani veszélyhelyzetek	Bányászati, ipari és mezőgazdasági eredetű talajszennyezés a megye bizonyos területein. Heves megye területén a korábbi időszakban jelentkező bányászat (Gyöngyösoroszi, Recsk), illetve a délhevesi térségben jellemző szántóföldi növénytermesztéssel együtt járó műtrágyázás komolyan károsította a talajt, ezeken felül ide sorolhatóak azok a viszonylag kis számban előforduló iparterületek, ahol ilyen jellegű károsodás tartható számon. Jelenleg zajló kármenteálások: Abasár, Andornaktálya, Atkár, Eger, Egerbaktá, Felsőtárkány, Gyöngyös, Gyöngyösoroszi, Hatvan, Heves, Kál, Lőrinci, Recsk, Poroszló, Rózsaszentmárton, Tarnaszentmária A korábbi nagyüzemi mezőgazdasággal érintett Dél-Heves térsége.	alacsony

Élővilág terhelése, csökkenő biológiai sokféleség, táji értékek degradációja	A vizes élőhelyek vízutánpótlásának csökkenése az élőhelyek és fajok visszaszorulását, eltűnését eredményezi. A klímaváltozás okozta aszályok, valamint a mezőgazdasági- és turisztikai célú, illetve illegális vízkivétel következtében a vizes élőhelyek sérülékenysége nő, biodiverzitásuk csökken.	magas
	Csökkennek a gyepterületek, elsősorban az invazív fajok terjedése és a legeltetési állattartás visszaszorulása miatt. A hagyományos gazdálkodási formák, s ezzel együtt a legeltetési állattartás visszaszorulása, a gyepezés volumenének csökkenése miatt a felhagyott legelők gyepszerkezete módosul, a fűfélék alkotta társulás fajösszetétele megváltozik. A folyamat következtében teret nyernak azok az invazív, gyakorta allergén növények, amelyek nem csak a gyepterületek degradálódásáért felelősek, hanem sokszor egészségkárosító hatást is fejtenek. A vázolt problémák a következő tájegységeket sújtja a leginkább: Hatvani-sík, Gyöngyösi-sík, Hevesi-sík, Borsodi-mezőség.	alacsony
	Tájidegen fajok terjedése következtében megváltoznak a természetes ökoszisztémák. Heves megye szerte érzékelhető az invazív fajok terjedésének problematikája, legyen szó akár az állat, akár a növényvilágról. A hagyományos mezőgazdasági ágak visszaszorulásából fakadó problémák mellett további gondot jelent a termőhely-idegen fás- és lágyszárú növényfajok megjelenése az erdő- és gyepterületeken.	magas
	Növekvő erdőkárok az illegális tüzelőanyag használat (falopások) miatt. Heves megyében még mindig jellemző az erdőszűlt területek és az útmenti fasorok állományának fűtési céllal történő károsítása. A falopások mögött a legtöbb esetben szociális problémák állnak, s jellemzően a megye elmaradottabb térségeiben fordulnak elő.	közepes
	A jelenleg is működő és felhagyott bányaterületeken károsodtak a táji értékek, tájsebek alakultak ki. A külfejtési bányászat a megye több területén komoly hagyományokra tekint vissza, néhol napjainkban is működik. Jellemzően a lignit- és kő/kavicsbányászatból visszamaradó tájsebek igényelnek komolyabb konfliktuskezelést a környezet és a tájhasználat között. A szóban forgó területek (pl. Gyöngyösoroszi, Visonta, Recsk) hasznosításra alkalmas állapota hozatal (rekultiválás) a jövőben megvalósítandó feladat.	alacsony
	Egyes turisztikailag frekvenciát Bükkben, Mátrában és a Tisza-tó területein az idegenforgalomból következő negatív hatások tapasztalhatóak Heves megyében számos, a fürdő- és aktív turizmus szempontjából frekvenciát helyszínen található, ahol főként a tavaszi-nyári és kora őszi időszakban fokozott turistaszámokkal kell számolni. A tömegturizmus azonban számos negatív hatást rejt magában a környezet szempontjából, itt említendő például a komolyabb hulladékmennyiség, a taposás és az erdőszűlt területek, illetve a védelem alatt álló növények kárára történő egyéb negatív emberi beavatkozás (pl. tiltott helyen történő tüzgyújtásból keletkező erdőtüzek).	alacsony

Emberi egészséget érintő környezeti kockázatok	A megye egyes főútjai mentén élők az állandó zajterhelés miatt komolyan ki vannak téve a terhelésből fakadó egészségügyi kockázatoknak. A Hatvan-Gyöngyös-Eger "gazdasági tengely" mentén fekvő, illetve a I. és II. rendű főutak által átszelt települések lakossága a fokozott károsanyag-kibocsátásból fakadó megbetegedések mellett a zajterhelésből eredeztethető stressz hatásainak is jobban ki van téve. A markánsabb átmenő forgalommal érintett településeken sokszor megoldatlan a zajvédelem, illetve az utak rossz minősége tovább fokozza a közlekedési zaj volumenét.	magas
	Az elavult fűtőberendezések, gyengébb minőségű fűtőanyagok és az esetenként fűtési célzattal elégetett kommunális hulladék által kibocsátott légszennyező anyagok növelik az egészségügyi kockázatot. Heves megye északi és déli, komfort nélküli lakásállománya tekintetében fokozottan érintett részein jellemző problémaként merül fel a korszerűtlen fűtéstechnika és a gyengébb minőségű fűtőanyagok lakossági felhasználásából következő légszennyezés egészségügyi kockázata. Az őszi-téli időszakban jellemzően szociális problémákból fakadóan sokhelyütt kommunális hulladékot használnak fűtési célzattal, illetve a kockázati tényezőként merül fel a légzőszervi és daganatos megbetegedések tekintetében a növekvő gépjárműforgalom által generált szállópor és benzapírén határértéket meghaladó mennyisége.	magas
	A legjelentősebb szennyezett, sérült és veszélyeztetett Heves megyei területek lehetséges környezetbiztonsági kockázatot rejtene. A legjelentősebb szennyezett, sérült és veszélyeztetett Heves megyei területek manapság is megnövekedett szennyezőanyag koncentrációval kell számolni. A volt BERVA Finomszerelvénygyártó Rt. telephelyén kőolaj és kőolajszármazékok, valamint helyenként különböző nehézfémek és egyéb szennyező anyagok vannak a talajban és a talajvízben. Gyöngyösorsoszi felhagyott ólom- és cinkbánya területén kimutatott szennyezőanyagok a következők: As, Cd, Zn, Cu, Pb, Zn. Abasár területén a vizekben (a vezetékes vizet már nem érintve) a határértéket meghaladó mennyiségű szén-tetrakloridot, triklór-etilént és tetraklór-etilént mértek. Az elszennyezett terület kármentesítése, a szennyezett vizek megtisztítása még folyamatban van.	alacsony
	Növekszik az allergizáló pollenek által okozott légzőszervi megbetegedések kockázata. A biológiai allergének (pl. parlagfű) által kiváltott allergiás és légúti megbetegedéseket tekintve - a régióhoz hasonlóan - Heves megye az ország kevésbé fertőzött térségeihez tartozik. Ennek fő oka az, hogy a megye északi része sűrűn erdősült, a hegyvidéki jellegű területeknek (Mátra, Bükk) itt magas az aránya, a délebbre fekvő területek pedig mezőgazdasági művelés alatt állnak.	közepes
Épített környezetet érintő kockázatok	A megye elmaradottabb déli részein a lakások komfort minősége az országos átlagnál rosszabb, ezért az épületek energiafogyasztása magas. A megye északi (10,4-13,9%) és déli területein (14,0%-25,6%) a KSH adatai szerint magas, az országos átlagot meghaladó a komfort nélküli lakóingatlanok aránya. Az elavult/hagyományos fűtéstechnika, a szigetelés hiánya komolyabb természeti terheléssel járó fogyasztást generál. Továbbá az épületek rossz műszaki állapota jelentősen növeli a kitétséget a klímaváltozás hatásainak.	közepes

HEVES MEGYE KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMJÁNAK CÉLRENDSZERE

Környezeti jövőkép

A negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Program az ország környezeti jövőképét az alapvető négy erőforrást szem előtt tartva határozza meg. E mellett célszerű figyelembe venni a Heves Megye Területfejlesztési Konceptiója (2014-2020) dokumentumban a megye adottságait alapul vevő jövőkép megfogalmazását, ami több környezeti vonatkozást is tartalmaz:

„Heves megye a megfelelően képzett és képezhető, egészséges humán tőkére támaszkodó, innováció-orientált, versenyképes és kiszámíthatóan fejlődő gazdaságával, természeti erőforrásainak fenntartható használatával és társadalmi erőforrásainak, közösségeinek folyamatos fejlesztésével, munkahelyek teremtésével és egyre javuló közbiztonságával 2030-ra a nemzetgazdaság fontos szereplőjévé válik.”

A célok elérését szolgáló intézkedések együttesen a fejlesztésekhez szükséges gazdasági-, humán-, társadalmi- és természeti tőkét hivatottak folyamatosan, növekvő mértékben és egymással harmonikusan összehangolva biztosítani.

A fent bemutatott jövőkép a következő környezeti szempontokban érvényesül:

- a megye természeti erőforrásai magasabb szinten hasznosulnak
- átalakul megyénk energia felhasználásának struktúrája, így a megújuló energiaforrások egyre nagyobb hányadát teszik ki annak
- a mezőgazdaságban egyre hangsúlyosabbá válik a táji adottságokhoz való illeszkedés mind az alkalmazott technológiák, mind a termékkínálat szempontjából
- sikerül megőrizni a gazdasági és kultúrtörténeti szempontból is értékes borvidékeinket
- a lakosság egészségügyi állapotának folyamatos javulása növeli az életminőséget és segíti a gazdaság hatékonyságát
- a lakosság környezettudatossága nő, ami segíti mind a környezeti értékeink megőrzését, mind a klímaváltozás hatásaira való felkészülést
- a szükséges beavatkozások elvégzésével csökkennek illetve megszűnnek a környezeti kockázatok
- a javuló életminőség és életszínvonal illetve a gazdaság erősödése

Átfogó környezeti célkitűzés

Heves Megye Területfejlesztési Konceptiója (2014-2020) dokumentum átfogó céljai közül a következő, környezetvédelemhez kapcsolódó célkitűzések kerültek megfogalmazásra:

„Kiemelt cél megteremteni a természeti erőforrások fenntartható hasznosítását, a környezeti értékek védelmét, a kiegyensúlyozott, egészséges élhetőbb környezet feltételeit. Cél a hosszú távú gazdasági potenciált és életfeltételeket biztosító természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás megteremtése, az erőforrások megőrzése a jövő generációk számára mind mennyiségben, mind minőségben, az egészséges élet környezeti feltételeinek és jobb minőségének biztosítása, a fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése...A fentiekben megfogalmazott célok a sokszínű és változatos adottságainkra való tudatos építkezést, az épített és természeti környezet harmóniájának és ezáltal a környezetvédelem és gazdaságfejlesztés ésszerű egyensúlyának megteremtését kell, hogy szolgálják. Fontos, hogy – a helyi sajátosságokhoz való idomulás, a helyi növényzet, természeti adottságok és terepi viszonyok lehető legkisebb mértékben történő változtatása, rongálása mellett – a két, egymással sokszor éles ellentétben álló érdek összhangba kerüljön.”

Mindezeket figyelembe véve Heves Megye Környezetvédelmi Programjának átfogó célkitűzése az a következők szerint fogalmazható meg:

Heves Megye Környezetvédelmi Programjának átfogó célja a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosítása; ennek érdekében olyan környezetpolitika kialakítása, mely segíti a fenntarthatóság felé történő átmenetet, rugalmasan alkalmazkodva a változó éghajlati, társadalmi, gazdasági és finanszírozási körülményekhez.

Stratégiai és horizontális célok

A NKP-4 stratégiai célkitűzéseit és a SWOT analízis megállapításait figyelembe véve a Heves Megyei Környezetvédelmi Program három stratégiai célt határoz meg:

S1 - Az emberi egészség és életminőség környezeti feltételeinek javítása

- Cél az egészséges élet és a jó életminőség közvetlen környezeti feltételeinek biztosítása. Ide sorolandó a környezet-egészségügyi feltételek javítása, a környezeti infrastruktúra folyamatos fejlesztése, az épített és természeti elemek megfelelő biztosítása a településeken, továbbá a környezeti károk felszámolása.

S2 - Heves megye természeti erőforrásainak és értékeinek fenntartható használata és védelme

- Cél a stratégiai jelentőségű természeti erőforrások, természeti és épített értékek megőrzése, az ökoszisztémák védelme, a biodiverzitás csökkenésének megállítása.

S3 - Erőforrás-takarékosság és hatékonyság javítás

- Cél a természeti erőforrásokkal való takarékos gazdálkodás kialakítása, a környezetszennyezés megelőzésére, a terhelhetőség/megújuló képesség figyelembevételére épülő fenntartható használat megvalósítása. Kiemelt figyelmet kell fordítani a takarékos gazdaságfejlesztés kereteinek kialakítására a tudatos fogyasztói magatartás és a környezeti szempontból fenntartható termékek ösztönzésével.

Horizontális célok

H1 - a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás fokozása és a környezetbiztonság javítása

H2 - környezettudatosság erősítése

Mindhárom célhoz kapcsolódik a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás fokozása és a környezetbiztonság javítása, mely kiterjed a szélsőséges természeti folyamatok és természeti katasztrófák előrejelzésére és kárainak mérséklésére, valamint az ipar balesetek és havária esetek megelőzésére és a károk csökkentésére.

Horizontális cél továbbá a lakosság környezeti tudatosságának javítása. Ez segíti a társadalom hosszú távú jóllétét azzal, hogy a fogyasztói és termelői szokások változásával csökken a környezetterhelés és nő a környezeti elemek védelme.

A Program céljainak kialakításánál az Európai Unió 7. Környezetvédelmi Cselekvési Programjának (7EAP) célkitűzéseit figyelembe kell venni:

1. az Unió természeti tőkéjének védelme, megőrzése és növelése
2. az Unió erőforrás-hatékony, zöld és versenyképes, alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdasággá történő átalakítása
3. az uniós polgárok megóvása a környezettel kapcsolatos terhelésektől, valamint az egészségüket és jólétüket fenyegető kockázatoktól
4. a környezetre vonatkozó uniós szabályozás előnyeinek maximalizálása a végrehajtás javításával
5. az uniós környezetpolitika ismeret- és tudományos alapjának bővítése
6. a környezet- és éghajlat-politikával összefüggő beruházások feltételeinek javítása és a környezeti externáliák kezelése
7. a környezetvédelem integrációjának és a szakpolitikák koherenciájának növelése
8. az uniós városok fenntarthatóságának javítása
9. a nemzetközi környezettel és éghajlattal kapcsolatos kihívások hatékonyabb uniós kezelése.

Az Európai Unió a dokumentum kidolgozása szempontjából legfontosabb vállalásai:

- 2020-ra területén megállítja a biológiai sokféleség csökkenését és az ökoszisztéma-szolgáltatások romlását, azokat a lehetőségeken belül helyreállítja, valamint fokozza a biológiai sokféleség globális csökkenésének megelőzéséhez való uniós hozzájárulást.
- Biztosítani kell minden európai víztest jó ökológiai állapotát.
- Olyan szintű levegőminőség elérése, amely az emberi egészségre és a környezetre nézve nem jelent számottevő ártalmat és kockázatot.
- A vegyi anyagok tekintetében 2020-ig úgy alakítja a felhasználás, illetve az előállítás módját, hogy minimálisra csökkenjenek az emberi egészségre és a környezetre gyakorolt jelentős kedvezőtlen hatások.
- A hulladék képződése és kezelése nyomán fellépő káros hatások megelőzése vagy csökkentése, valamint az erőforrás-felhasználás globális hatásainak csökkentése, és e felhasználás hatékonyságának javítása révén, védi a környezetet és az emberi egészséget.

S 1.1 Levegőminőség javítása

A jó minőségű levegő az egészséges környezet legalapvetőbb eleme. A szennyezett levegő emberi egészséget, vegetációt, épített környezetet károsító hatása régóta ismert. A szennyezettség okozta betegségek gyógykezelési igénye, a fellépő természetsökkenés, az épített környezet károsodása és az egyéb környezeti károk költségeinek fedezete komoly terhet jelent a társadalom egészének, ezért a levegőminőség javítására irányuló intézkedések társadalmi szinten valós gazdasági haszonnal járnak.

Megyénkben a környezeti levegő országos összehasonlításban közepesen szennyezettnek tekinthető. Országos léptékben a termelés és fogyasztás szerkezete, a felhasznált energiahordozók mennyisége és minősége, az alkalmazott technológiák és nem utolsósorban a közlekedés határozzák meg a levegőszennyező anyagok kibocsátásának alakulását. A forgalmas útvonalak környezetében, a nagy gépkocsiforgalommal terhelt településeken a levegő nitrogén-oxid (NO_x) és részecske (kisméretű szálló por, PM₁₀) tartalma haladja meg időszakosan az egészségügyi határértéket, de a felszín közeli ózon szennyezettsége sem mutat csökkenő tendenciát. A fűtési időszakban az NO_x, a PM₁₀ - melyhez a lakossági fűtés járul hozzá a legnagyobb mértékben -, nyáron a felszín közeli ózon szennyezettség okozhat egészségügyi problémát (szmoghelyzet kialakulása).

A levegőminőség mérését az OLM végzi, de megyénkben a kijelölt levegőszennyezettségi zónákon kívül nincsenek mérőállomások, így a lakosság tájékoztatása nem tud teljes körű lenni. Szükséges lenne a mérőhálózat bővítésére, mert a kritikus időszakokban csak érzékszervi megfigyelésekre tudunk hagyatkozni. A megfelelő minőségű adatok biztosításához elengedhetetlen a mérőhálózat eszközparkjának folyamatos fejlesztése.

Célok:

- Légszennyezettség kialakulásának megelőzése
- A levegő minőségének védelme érdekében a szennyezettség csökkentése

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések

Önkormányzatok:

- A jogszabályban előírt levegőtisztaság-védelmi feladatok (jogszabályalkotás, hatósági feladatok) teljes körű ellátása (pl. kerti hulladék égetésének szabályozása).
- Közreműködés a jogszabály által kijelölt, szennyezett levegőjű légszennyezettségi zónákra készült
- levegőminőségi tervek ütemezett végrehajtásában (pl. helyi közlekedéssel, lakossági fűtéssel kapcsolatos intézkedések).
- Szennyezés nélküli vagy a legkisebb levegőszennyezést okozó korszerű technikai megoldások előnyben részesítése, engedélyezése a közlekedés- és iparfejlesztést, valamint a területrendezési tervek és a településrendezési eszközök előkészítését érintő önkormányzati döntések, fejlesztések során.
- A lakossági (szilárd) tüzelésből eredő kibocsátások mérséklésének elősegítése.
- Szmogriadó tervek készítése, rendszeres felülvizsgálata és az új előírásoknak megfelelő módosítása.
- A lakosságot veszélyeztető levegőminőségi helyzet (szmogriadó) esetén a szükséges intézkedések megtétele (pl. gépjárműforgalom korlátozása), a lakosság folyamatos és hatékony tájékoztatása.
- A lakosság évenkénti tájékoztatása a település levegőminőségének állapotáról.

Gazdálkodó szervezetek, vállalkozások:

- A kibocsátások minimalizálása érdekében az elérhető legjobb technikák (BAT) alkalmazása és fejlesztése a tudományos-műszaki fejlődésnek megfelelően.
- A BAT referenciadokumentumok kidolgozásában történő ipari részvétel erősítése.
- Az Átmeneti Nemzeti Tervben vállalt kötelezettségek ütemezett teljesítése.

Lakosság:

- Háztartási tüzelőberendezések (pl. kályhák, kazánok, konvektorok) és kémények rendszeres karbantartása.
- Tisztább tüzelőanyagok használata.
- Fűtőkorszerűsítés, energiatakarékosságot célzó fejlesztések.
- Gépjárművek megfelelő műszaki állapotának fenntartása, javítása.

S 1.2 Zajterhelés csökkentése

Európai uniós felmérések szerint nő a zajforrások száma, ezzel együtt növekszik a zajterhelés. A zajterhelés hosszú távon nem csak halláskárosodást, de keringési betegségeket, koncentrációs zavarokat, alvásproblémákat is okozhat, mindezek együtt az életminőség romlásához vezethetnek. A zaj úgy is felfogható, mint egy „láthatatlan szennyezés” hiszen sokszor tudatosan nem is foglalkozunk a jelenlétével, több esetben „megszokjuk” bizonyos zajok jelenlétét, közben alattomosan rombolja egészségünket.

A jelenlegi szabályozás szerint a 100.000 főnél nagyobb lélekszámú városoknak stratégiai zajtérképet kellett készíteniük 2017. március 30-ig, megyénkben viszont nincs ilyen lakosságszámú település. Legjelentősebb zajforrások megyénkben közlekedési eredetű.

célok:

- A stratégiai küszöbértékek (egész napra számított átlagos zajterhelés (Lden) 63 dB, az éjjeli (Léjjel) 55 dB) feletti zajterheléssel érintett lakosok számának csökkentése a közlekedési létesítmények mentén, melyen belül elsőbbséget kell élvezzen az Lden = 73 dB, Léjjel = 65 dB stratégiai küszöbértékeket meghaladó zajterhelésű területek zajcsökkentése.
- A határérték feletti zajterhelés megszüntetése az ipari és szolgáltató létesítmények környezetében.

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések**Önkormányzatok:**

- Zajcsökkentést célzó intézkedések megtétele a 100 000 főnél kisebb népességű településeken.
- A helyi zajvédelmi szabályok megállapítása (pl. csendes övezet, illetve zajvédelmi szempontból fokozottan védett terület kijelölése, zajkibocsátási határérték megállapítása, ellenőrzése).
- A helyi lakosság tájékoztatása, szemléletformálása.
- Terület- és településrendezési tervek kialakítása során a zajvédelmi szempontok figyelembe vétele.

Fő közlekedési létesítmény kötelezettje (a közlekedési miniszter által kijelölt szerv):

- 2017. március 30-ig a stratégiai zajtérkép, 2018. április 18-ig az intézkedési terv felülvizsgálata az évente 3 millió jármű áthaladásánál nagyobb forgalmat lebonyolító nagy forgalmú közútra, a 30 000 szerelvéynél többet áteresztő nagy forgalmú vasútvonalra és a fő repülőterekre vonatkozóan.
- Zajcsökkentési intézkedési tervek végrehajtása.

Gazdálkodó szervezetek, vállalkozások:

- A termelési és szolgáltatási tevékenységből származó zaj- és rezgésterhelés megelőzése, csökkentése.

S 1.3 Ivóvízminőség javítása

Magyarország Alaptörvénye is megfogalmazza az ivóvízhez való hozzáférés biztosítását, mely - mint nélkülözhetetlen szükséglet - a legfontosabb közszolgáltatások egyikeként jelenik meg. Stratégiai távlatokból nézve Heves megye településeinek ivóvízellátása alapvetően megoldott, viszont ha településeken belül is vizsgálódunk, akkor tapasztalhatjuk, hogy néhány helyen egyes településrészek ellátottsága nem megoldott. Az ellátási hiányok felszámolását költség-hatékony módon, folyamatos közegészségügyi és vízügyi szakmai kontroll megvalósításával kell végrehajtani. Ezen közszolgáltatás fejlesztésére elsősorban vízminőség és szolgáltatás biztonság terén van szükség.

A megye egyes településein jelenlévő, a szolgáltatott ivóvíz minőségét rontó kiemelt paraméterek koncentrációjának csökkentését (arzén, bór, nitrit, fluorid, ammónium) az Ivóvízminőség-javító Program végrehajtása biztosítja. Megoldandó feladat továbbá az ólom, vas és mangán határértéknek megfelelő közüzemi ivóvízellátás megvalósítása. Kiemelendő az arzén jelenléte, ugyanis a jelenlegi határérték a jövőben várhatóan szigorodni fog, ezért az erre vonatkozó technológia kiépítése és fejlesztése kiemelt feladatot jelent az önkormányzatok és az üzemeltetők részére.

Hasonlóan fontos feladat a szolgáltatás során fellépő kockázatok minimálisra csökkentése mind a vízbeszerzésre, mind az elosztásra vonatkozóan. Vízbeszerzési oldalon elengedhetetlen feladat azon vízbázisok védőidom kijelölése, ahol még ez nem történt meg. Elsősorban az É-Hevesi részen jelentkező probléma a meglévő felszíni víztározók üzemeltetésével kapcsolatban az iszap felhalmozódás, mely növeli a kórokozók jelenlétének kockázatát, melynek kivédése, megelőzése növeli az üzemeltetési költségeket.

A közüzemi ivóvízvezeték-hálózat hossza az elmúlt bő 15 évben 280 km-rel bővült, ezzel együtt emelkedett a bekötött lakások száma is (több, mint 6000 ingatlannal), miközben a szolgáltatott ivóvíz mennyisége 15%-kal csökkent. A meglévő infrastruktúra folyamatos karbantartása, fejlesztése a

Célok:

- A kiemelt komponensek miatt fennálló egészségi kockázatok jelentős csökkentése, az érintett területek ivóvíz-minőségének javítása.
- A közüzemi ivóvízellátás közszolgáltatás biztonságának növelése, a vízkészleteket pazarló és többletköltségekkel járó hálózati veszteségek csökkentése.
- Egészséges ivóvízhez jutás biztosítása minden lakos számára, beleértve a hátrányos helyzetű csoportokat.
- Vízbázis védőidom kijelölésének teljeskörűvé tétele

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések

Önkormányzatok:

- Az ivóvízminőség-javítási beruházások előkészítése és megvalósítása.
- Indokolt esetekben az átmeneti ivóvízellátás biztosításához szükséges feltételek megteremtése.
- A víziközmű szolgáltatóval együttműködve üzemeltetési koncepció és felújítási ütemterv kidolgozása és végrehajtása.

Vízművet üzemeltető szervezetek

- Vízbiztonsági terv készítése és bevezetése.
- A biztonságos és folyamatos közüzemi ivóvízellátás megvalósítása, a hálózati veszteségek csökkentése, a szükséges fejlesztések kivitelezése.
- Vízbázis védőidom kijelölésével kapcsolatos tevékenységek elvégzése

Lakosság:

- Megfelelő vízhasználati szokások kialakítása a közegészségügyi szempontok és a takarékos ivóvíz-használat elveinek figyelembe vételével, víztakarékos eszközök használata.

S 1.4 Szennyvízelvezetés és -tisztítás

Az egészséges ivóvíz biztosításával párhuzamosan megjelenik a szennyvizek összegyűjtésének, ártalmatlanításának és elhelyezésének feladata, mely a lakosság életminőségének javításához, a közegészségügyi szempontok érvényesítéséhez, a környezet védelméhez, valamint a gazdaság fejlesztéséhez egyaránt hozzájárul. Heves megyében az elmúlt 15 év alatt sikerült megduplázni az ellátott települések számát, a szennyvízhálózat hosszát és bekötött lakások számát is. Ezzel együtt sem sikerült elérni a teljes lefedettséget, 26 településen nincs még kiépítve a megfelelő infrastruktúra. A Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Program keretében ütemezetten kerültek meghatározásra a szennyvízelvezetési agglomerációk. Megoldandó feladat a szennyvíziszapok környezetbarát elhelyezése, célszerű lenne a minél nagyobb arányú mezőgazdasági felhasználás. Gondoskodni kell a meglévő szennyvíztisztító telepek folyamatos korszerűsítéséről is. Átfogó tervet kell készíteni a meglévő csatornahálózat korszerűsítésére vonatkozóan, hiszen az elöregedő, ma már korszerűtlennek számító anyagokból épült rendszerek megnövelik az infiltráció lehetőségét, szennyezve a talajvizet. Meg kell akadályozni továbbá a csapadékvizek bejutását a szennyvízhálózatba, mert az sok esetben kezelhetetlen nagyságrendűvé teszi a telepekre beérkező szennyvíz mennyiségét.

Célok:

- A szennyvízkezelés működtetése és fejlesztése.
- A 2000 LE feletti agglomerációkban élő lakosság számára a csatornázottság biztosítása
 - Az összegyűjtött szennyvizek 100%-ának legalább biológiai fokozatú tisztítása
 - A tisztított szennyvíz minőségi követelményeinek a befogadó VKI konform vízminőségi követelményei szerinti megállapítása.
- A Szennyvíz Programban nem szereplő területeken keletkező szennyvizek megfelelő kezelésének
- elősegítése.
- A szennyvíz és a szennyvíziszap hasznosítása, a környezeti kockázatok csökkentése.

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések

Önkormányzatok:

- Közreműködés a Szennyvíz Program végrehajtásában, a szükséges beruházások megvalósítása: új szennyvízkezelő- és elvezető rendszerek építése, meglévő szennyvízkezelő- és elvezető rendszerek fejlesztése és bővítése a 2000 LE feletti agglomerációkban.
- Települési szennyvízkezelési program kidolgozása a települési környezetvédelmi program részeként.
- A lakások csatornabekötésének ösztönzése.
- A nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz kezelésére kötelezően ellátandó és igénybe veendő közszolgáltatás szervezése és fenntartása.
- A nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz ártalommentes elhelyezését biztosító előkezelő és fogadó létesítmények kialakítása.
- Települési szennyvíziszap kezelési és elhelyezési tervek kidolgozása.

Közzszolgáltató szervezetek:

- A szennyvízelvezetés- és tisztítás biztosítása, a szükséges fejlesztések megvalósítása (pl. szennyvíziszapok megújuló energiaforrásként történő hasznosítása).
- Korszerű szállítójármű alkalmazásával, a nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz szakszerű gyűjtése és megfelelő ártalmatlanítása.
- Meglévő szennyvíztisztító telepek tisztítási-, energia- és költséghatékonyságának javítása, kombinált fizikaikémiai és biológiai módszerek fejlesztése.

Lakosság:

- Bekötés a meglévő települési csatornahálózatba.
- Egyedi szennyvízkezelő létesítmények/berendezések szakszerű kialakítása, megépítése és előírás szerinti használata. A használtvíz kezelő berendezések alkalmazása és a megtisztított víz visszaforgatása révén csökkenthető az ivóvízhasználat és a talaj terhelése.

- Az ideiglenes tárolásra szolgáló közműpótló létesítmény üritéséről való gondoskodás.

S 1.5 Zöldfelületek védelme

A települések zöldfelületi hálózata – melynek részei a közparkok, közkertek, egyéb közterületek, lakótelepek, a magánkertek, utcai illetve közterületi fasorok, vízfolyások menti zöldfolyosók, stb.) – ugyan nem képvisel nagy arányt a települések összterületéből, viszont jellege, minősége alapvetően meghatározza nem csak a településképet, hanem lakosok életminőségét is. A víz- és zöldfelületek jelentős hatással vannak a település klímájára – elsősorban a városokban – szabályozva például a levegő páratartalmát, a hőháztartást, a levegőminőséget, de csökkenti a zajterhelést is.

A zöldfelületi rendszer fejlesztése nem „csupán” városökológiai, környezetvédelmi, településesztétikai kérdés, hanem a zöldfelületekkel kapcsolatos előnyök a település élhetőségének javításán keresztül a település népességmegtartó és egészségmegőrző, rekreációs erejét, a versenyképességét, a lakás és telekárakat is jelentősen befolyásoló gazdasági tényező is; a zöldfelület az önkormányzati vagyon része. Annak érdekében, hogy a települési zöldfelületek elláthassák összetett funkciójukat, mind mennyiségi mind minőségi szempontból további fejlesztések szükségesek. A fejlesztések megvalósítása során tekintettel kell lenni a közterületek környezettudatos, család- és klímabarát megújítására, azaz arra, hogy a beavatkozások területe alkalmas legyen a családok és a fiatalok számára szabadidejük hasznos eltöltéséhez, mindeközben a fejlesztések a környezeti fenntarthatóság követelményeit szolgálják, a városi zöld környezet megteremtéséhez, ezek gazdaságos fenntartásához járuljanak hozzá.

Célok:

- A zöldfelületi elemek minőségi és mennyiségi fejlesztése.
- A zöldfelületi funkciók színvonalának emelése.
- Zöldfelületek magasabb szintű fenntartása, nagyobb arányú gondozása.

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések

Megyei önkormányzat:

- Zöldfelület fejlesztési programok kiírása települések részére, zöldfelületek rehabilitációja, revitalizációja, helyreállítása.

Települési önkormányzatok:

- Zöldfelület-gazdálkodási tervezés (pl. koncepció, program kidolgozása; városi parkok stratégiai tervének elkészítése, rendelkezésre álló, hasznosítatlan területek felmérése és annak integrációja a településrendezésbe).
- A zöldfelületi rendszer monitoringja, zöldfelületi kataszter térkép és adatbázis (nyilvántartás) létrehozása.
- Új lakó-, illetve egyéb beépítésre szánt területek kijelölése esetén, új zöldterület (közpark, park) kialakítása.
- Új térbeli összeköttetések kialakítása a zöldfelületi rendszer elemei között, új zöldhálózati elemek létrehozása.
- Fasorok állapotának javítása, védelme, fenntartása, telepítése, esetenkénti cseréje.
- A zöldfelület gondozása, karbantartása, a zöldfelületi funkciók fejlesztése, bővítése, visszaállítása.
- Az alulhasznosított városi területek felmérése és azok új funkcióra történő hasznosítása keretében a zöldfelületek növelése, barnamezős kataszter létrehozása települési szinten.

Háztartások:

- Magántelkek beépítésénél a zöldfelületek kialakításának maximalizálása, a zöldfelületek rendben tartása, gondozása, zöldhomlokzatok, zöldtetők kialakítása.

Vállalkozások:

- Telephely zöldfelületi rendezése.
- Helyi zöldfelületi akciók támogatása (lakossági zöldfelület verseny, konyhakertek kialakításának támogatása)

Civil szervezetek:

- A zöldfelület-tudatosság növelése, mintaprojektek népszerűsítése, a zöldfelület-használati kódex és a helyes használati formák kialakítása, terjesztése.
- Zöldfelület gondozó önkéntes programok szervezése.

S 1.6 Környezet és egészség

A témakört több hazai program is szolgálja (pl. Országos Ivóvízminőség Javító Program, Országos Környezeti Kármentesítési Program) melyekről egyéb stratégiai céloknál tettünk említést. Van azonban több olyan témakör, amelyek az emberi szervezetre gyakorolt közvetlen hatásaira vonatkozó ismeretek folyamatos bővülése miatt külön figyelmet érdemelnek. Ezek közül legelőször a fürdővizek minőségéről teszünk említést. Heves megye mind természetes fürdőhelyek, mind az épített fürdők szempontjából országos jelentőségű létesítményekkel bír. A természetes fürdőhelyekre vonatkozóan a vonatkozó kormányrendelet szerint az Országos Környezetegészségügyi Intézet működtet monitoring hálózatot. Az adatgyűjtési rendszerben megyénk Tisza-tavi fürdőhelyekkel szerepel (Kisköre, Poroszló, Sarud, Tiszanána), melyek vízminőségi besorolása az elmúlt években „kiváló” fokozattal bírt. Megemlítendő továbbá, hogy Heves megyében az elmúlt években több fürdő építési beruházás is volt, melyek a meglévő fürdőinkkel együtt tovább növelték megyénk országos, sőt nemzetközi szintű vonzerejét. Ezen létesítmények kiemelten kell, hogy figyelemmel legyenek a vízminőségi és egyéb közegészségügyi előírások betartására.

Az elmúlt évtizedekben jelentősen nőtt az allergiás megbetegedésben szenvedők száma. A legjellemzőbb a pollenallergia, mely okozója első sorban a parlagfű. Bár az elmúlt években a jogszabály változásai, az ellenőrzések fokozása hozott eredményt az allergizáló gyomnövények területének csökkentésében, az levegő pollentartalma nem csökkent érzékelhetően. Fokozni kell a fertőzött területek felmérését, el kell érni a mezőgazdasági területek teljes és nem csak mintavételezésen alapuló ellenőrzését. Mindemellett lakossági szemléletformálással is tudatosítani kell a gyommentesítés fontosságát.

Kevésbé épült még be a köztudatba, de a klímaváltozás sok élettani – főként negatív – hatást okoz. Általánosságban az időjárási viszonyok három módon befolyásolhatják az emberek egészségi állapotát: A direkt hatások az extrém időjárási helyzetekből adódóan (ezek közül főleg a szélsőséges hőmérséklet okozta káros egészségügyi hatások, pl. hőhullámok); a klímaváltozásból következő környezetváltozás és az ökológiai rendszer károsodása (ebbe a körbe tartoznak például a vektorok (fertőző ágenset hordozó, annak átvitelét megvalósító élőlény) okozta megbetegedések); illetve azok az egészségi állapotbeli változások (sérülések, fertőzések, táplálkozási, pszichológiai és egyéb károsodások), amik a demoralizált és kitelepített lakosság körében fordulnak elő a klímaváltozással kapcsolatos helyzetekben (árvíz, vihar, stb). Mindezek hatására várhatóan növekedni fog a hőhullámok miatt halálesetek száma, az extrém meleg időszakokban nő a talajközeli ózon koncentrációja, de fokozódik az ivóvízzel és az élelmiszerekkel kapcsolatos fertőzések kockázata is.

célok:

- Természetes fürdővizek biztonságának fokozása.
- A medencés fürdővizek biztonságának növelése, a minőségére vonatkozó rendszeres adatgyűjtés biztosítása.
- A biológiai allergének okozta egészségi kockázat csökkentése.
- A klímaváltozásból fakadó valamennyi hazánkban fellépő emberi megbetegedés számba vétele, jellemzőik feltárása, valamint az érintettek teljes körének elérése a megelőző intézkedésekkel.
- A védekezésben a megelőzés szerepének fokozatos növelése a beavatkozás (mentés, betegellátás, rehabilitáció) súlyához képest.
- A környezet-egészségügyi információs rendszer folyamatos működtetése, bővítése.

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések**Önkormányzatok:**

- Az önkormányzati területeken a parlagfű-mentesítéssel kapcsolatos feladatok végrehajtása.

- A parlagfű és az ellene való védekezési kötelezettség elmulasztásának felderítése, a kapcsolódó hatósági intézkedések foganatosítása.
- Lakossági szemléletformálás, intézményi programok (pl. zöld óvoda, öko iskola)

Ingatlan tulajdonosa, termőföld használója:

- A parlagfű elleni védekezés elvégzése és a parlagfű-mentes állapot fenntartása.

S 2.1. Biológiai sokféleség megőrzése

A természetvédelmi területeknek nagy jelentősége van a megye jelenlegi térszerkezetében, mivel a védett területek az országos átlag feletti értéket mutatnak. A megye területe természetvédelmi szempontból különleges értékek hordozója, mely alapvetően abból adódik, hogy a hegyvidék és Alföld ütköző övezetként sajátosan gazdag biodiverzitás alakult ki. a megye legjelentősebb természetvédelmi területei, a Bükki és a Hortobágyi Nemzeti Park területéhez tartoznak.

Az élővilág sokféleségét azonban számtalan tényező veszélyezteti, amelyek lehetnek természetes okok (pl. hosszabb távon az éghajlatváltozások) illetve emberi tevékenység által kiváltott okok pl. erdőirtás, beépítés, ipari tevékenységek vagy éppen idegen fajok betelepítése. Sérülékenységi szempontjából mindenképp érdemes az idegenhonos növényekre kitérni. A biológiai sokféleségre gyakorolt hatásuk mellett, az általuk okozott gazdasági károk mértéke rendkívül jelentős és szerteágazó. Az inváziós fajok elleni küzdelem megyénk területén is folyik, a nemzeti parkok, erdő- és mezőgazdálkodók vagy civil szervezetek által.

A Natura 2000 hálózat területei, valamint a megyei területrendezési tervnek köszönhetően az OTTr országos ökológiai hálózatának elemei (magterület, puffertérület, ökológiai folyosó övezetek) is további pontosításra kerültek és ezek folyamatosan beépülnek a területi alapú tervezésbe (pl. települési önkormányzati szintű településrendezési tervek).

Összességében megállapítható, hogy az elmúlt időszakban a biológiai sokféleség védelme terén további előrelépések történtek egyrészt az országos szintű területi szabályozások megyei és települési szintre történő átültetése, másrészt az alulról induló civil és önkormányzati kezdeményezések terén.

Célok:

- Az ökológiai hálózat fenntartása.
- A Natura 2000 hálózat fenntartása, az élőhelyek és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, illetve helyreállítása.
- Az országos jelentőségű védett természeti területek hálózatának fenntartása, illetve bővítése annak érdekében, hogy hazánk táji és természeti értékei megőrzéséhez a területi védelem feltételei rendelkezésre álljanak.
- A védett természeti területek védettségi szintjének helyreállítása.
- A nemzetközi jelentőségű természeti területek védelme, fenntartása, illetve bővítése.
- Az ex lege védett természeti területek degradációjának megállítása, természet állapotuk javítása, természeti és kulturális örökségi értékeik integrált megőrzése.

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések

Önkormányzatok:

- A tervezett, illetve szükségessé váló helyi védetté nyilvánítási eljárások lefolytatása.

Gazdálkodó szervezetek, vállalkozások:

- A Natura 2000 fenntartási tervekben lévő gazdálkodási és területhasználati ajánlások figyelembevétele.

Lakosság:

- Környezetbarát- és tömegközlekedési módok használatának ösztönzése, elősegítése.
- A természeti és környezeti értékek bemutatását szolgáló fejlesztések, programok megvalósítása

S 2.2. Talajok védelme

2016-ban Heves megyében az összes földterület 380,6 hektár volt, melynek 38%-át a szántó művelési ág tette ki 144,2 ezer hektárral. Az erdők területe 23,26 %-ot tesz ki, míg a művelésből kivett terület nagysága 24,22 %. A hegy- és dombvidéki területeken a vízerózió pusztításának következtében a megye É-i területein a dombvidéki tájakon a felsőbb szinteken teljesen elvékonyodott a termőtalaj, a völgyek peremén pedig erős akkumuláció zajlott, illetve zajlik le napjainkban is. A felületi és az árkos erózió szinte minden formája ismert.

A talajpusztulás mértéke legerőteljesebb Pétervására, Egercsehi környékén. A talajpusztulás mellett a felhagyott bányák (Gyöngyösoroszi) és a lőrinci erőmű pernyehányója környékén komoly környezeti ártalom a meddőhányókból a csapadékvíz, illetve az áradás által kioldott nehézfém szennyezés, mely különösen a gyökérzöltségek természetese szempontjából kockázatos. A szélerózió a sík területeken és a folyók alluviális síkjain pusztít. Ugyancsak a helytelen vízgazdálkodás, illetve a túllöntözés következménye az elszikesedés, különösen a Hevesi-síkon mutathatók ki ilyen jellegű degradációk.

Összességében a megye agro-ökológiai potenciálja jónak mondható. A talajdegradációs folyamatok közül kiemelendő az erózió, aminek egyik kiváltó tényezője a domborzat, amit az intenzív mezőgazdasági művelés még tovább gyorsíthat. Síkvidéken a rétegerózió és a defláció mellett pl. a talajszerkezet romlás is felléphet.

A talajvédelem megyei szintű legfontosabb céljai és ezek érdekében szükséges intézkedések közül a legfontosabb az ésszerű talajhasználat. Elengedhetetlen a mező- és erdőgazdasági biomassza-termelés, a természetvédelem, a tájeshetika, az ipari- és infrastruktúrafejlesztés, a város- és településfejlesztés területi igényeinek minél kisebb termőfelület kieséssel járó harmonikus összehangolása.

Célok:

- A talajkészletek mennyiségének és minőségének fokozott védelme, termékenységének hosszú távú fenntartása.

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések

Szakmai szervezetek:

- A talajok védelmét biztosító szabályozás fejlesztése, a termőföldvédelem törvényi garanciáinak és gazdasági eszközrendszerének erősítése, a talajvédelem stratégiai kérdéseinek meghatározása.
- A talajvédelmi, talajjavítási intézkedések támogatása.
- A termőföld és talajvédelmi előírások betartásának ellenőrzése.
- A talajpusztulással veszélyeztetett területek megyei felmérése.
- A talajvédelmi monitoring rendszer megyei működtetése.
- A talajok védelmét, illetve a fenntartható talajhasználat elterjesztését célzó oktatás, képzés, szemléletformálás.

Gazdálkodó szervezetek, vállalkozások:

- A termőföld igénybevételével megvalósuló beruházások során a talajvédelmi szabályok betartása (a beruházás barnamezős területen való megvalósításának vizsgálata, a beruházással, építéssel érintett területek humuszos termőrétegének megmentése, illetve a környező talajok minőségének megóvása).

Lakosság:

- A talajvédő gazdálkodás megvalósítása és a talaj-degradációs tényezők megelőzése, mérséklése.

S 2.3. Vizek védelme és fenntartható használata

Felszíni vizek:

A Víz Keretirányelv (VKI) a vizekkel kapcsolatos előírásait és elvárásait a vízgyűjtőgazdálkodási tervezés (VGT) során az úgynevezett víztesteken keresztül érvényesíti.

Heves megye tekintetében az egyik legfontosabb feladat a vízkárokról és a vízhiányra való felkészülés, melyet csak összehangolt vízgazdálkodási és környezeti stratégiával lehet megvalósítani. A korábbi árvízi-belvízi és aszály elleni védekezés helyett talaj- és belvízgazdálkodást kell bevezetni, a folyók mentén vízviisszatartási lehetőségeket kell kialakítani (az árvízi kockázatok csökkentése érdekében is), ugyanakkor kerülni kell a folyóvizeket minél szűkebb árterekre szorító eddigi vízügyi gyakorlatot, törekedve a környezeti szempontból kedvezőbb megoldásokra. A települési környezet biztonságának fokozása és a víz- és tájgazdálkodási problémák megoldása érdekében szükséges azok integrált kezelése. A területi vízgazdálkodásban az egyre gyakrabban előforduló szélsőséges időjárási helyzetekből fakadó körülmények kezelésére kell felkészülni, mely a vízkészletek megtartása, tározása mellett az ár- és belvizek megelőzését, a kárelhárítás hatékonyságának növelését, az ezt célzó létesítmények jó állapotba hozását és annak fenntartását teszik szükségessé. Szükséges az árvízi veszélyhelyzettel érintett területek környezetbiztonságának növelése, környezeti állapotának javítása, az ár és helyi vízkár veszélyeztetettségének csökkentése az ár- és belvízvédelmi infrastruktúra fejlesztésével. A megye lakosságának katasztrófák elleni védelme mellett biztosítani kell a mezőgazdaság vízigényének kielégítését, az öntözés- és halgazdálkodás feltételeinek megteremtését.

A katasztrófák elleni védelem mellett megyénkben is biztosítani kell a mezőgazdaság vízigényének kielégítését, az öntözés-, halgazdálkodás és a turizmus feltételeinek megteremtését is többfunkciós tavak létesítésével és a meglévők fejlesztésével illetve a felszíni- és felszín alatti vizek mennyiségének és minőségének védelme céljából a bányászat által kiemelt vizek minőségvédelme és hasznosítása nagyon fontos feladat.

Felszín alatti vizek:

A megye egyik legfontosabb természeti erőforrása a felszín alatti víz. A megye legfontosabb felszín alatti vízkészletét a rétegvíz bázis adja. Emellett kisebb mértékben karszt- és talajvíz felhasználása is történik hasonló arányban.

Kiemelendő a Bükk-hegység karbonátos rétegeiben kialakult karsztvízrendszer. A megye területét érintő porózus és sekély hegyvidéki, felszín alatti, valamint termál és karszt felszín alatti víztestek kerültek kijelölésre. A jó minőségű karsztvíz bázis a megye területén számos település vízellátását biztosítja.

Magyarországon a közműves ivóvízellátás több mint 90 %-ban felszín alatti vízkészletet megcsapoló vízbázisra települt. Ezeknek a vízbázisoknak a 2/3 része sérülékeny. A sérülékeny vízbázisok csapadékból közvetlenül utánpótlódó karszt, talaj, vagy rétegvizet termelnek. A felszíni szennyeződés a csapadékvízzel együtt bejuthat a vízadó rétegbe. Az ivóvízbázisokon belül megkülönböztettünk üzemelő és távlati vízbázisokat. Az üzemelő, sérülékeny ivóvízbázisok sérülékeny földtani környezetben áramló vizet termelnek. A stratégiai tartaléknak kijelölt víznyerő területek a távlati vízbázisok.

Az ivóvízbázis-védelem célja az emberi tevékenységből származó szennyezések megelőzése, a természetes (jó) vízminőség megőrzése. 1997-ben kormányrendelet született az ivóvízellátást szolgáló sérülékeny környezetű üzemelő vízbázisok védelmére, védőterületek kijelölésére. A jogszabály alapján a 119 db Heves megyei település közül 96 település az érzékeny, 22 település a fokozottan érzékeny, míg 1 település a kevésbé érzékeny kategóriába esik. Emiatt elengedhetetlen az ivóvíz hasznosításra már igénybevett és a hasznosításra kijelölt készletek, a felszín alatti *ivóvízbázisok védelme megyénk területén is.*

Célok:

- A felszíni és felszín alatti víztestek jó állapotának elérése, a velük való hosszú távú és
- fenntartható gazdálkodás biztosítása. Az első VGT-ben kitűzött környezeti célok: 2015-ig a jó állapot elérése a vízfolyás 10%-a, az állóvizek 21%-a, a felszín alatti vizek 69% esetében; 2021-ig a jó állapot elérése a vízfolyás 21%-a, az állóvizek 72%-a, a felszín alatti vizek 77% esetében (a 2021-re vonatkozó célok előzetesek, véglegesítésük az első VGT felülvizsgálatát követően).
- A vízkészletek mennyiségi és miniségi védelme (az ésszerű és takarékos vízhasználat
- elterjesztése, a vizek szennyezőanyag terhelésének csökkentése).
- A vizek többletéből vagy hiányából eredő káros hatások csökkentése, megelőzése.
- A VGT megvalósítása a vizek jó állapotának elérése érdekében.

- A vizek mennyiségi és minőségi állapotának nyomon követése az intézkedési programok hatékonyságának ellenőrzése és felülvizsgálatának megalapozása, valamint a társadalom tájékoztatása céljából.
- A sérülékeny földtani környezetű ivóvízbázisok védelme és az Ivóvízbázis-védelmi beruházási célprogram befejezése.
- A vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezésének csökkentése.
- A Tisza-tó ökológiai állapotának javítása (vízminőség védelme, vízháztartás szabályozása).
- A vízviszatarítás, -tározás fejlesztése, illetve az árvízvédelmi védképesség megtartása, különös tekintettel a klímaváltozás következtében várható szélsőséges vízjárásra.
- Az ár- és belvizek, illetve aszályok hatásának mérséklése a „jó állapot”, mint célkitűzés figyelembevételével.

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések

Szakmai szervezetek:

Kiemelt fontosságú vízgazdálkodási feladat:

- A Tisza-tó belső áramlási rendszerének és szabályozó műtárgyainak fejlesztése, a tározótér káros mértékű eutrofizációs folyamatainak kezelése, a tározó létesítményeinek vízügyi és ökológiai jellegű fejlesztése.

Területi vízgazdálkodási feladat:

- A Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése c. program megvalósításának folytatása.
- A legnagyobb kockázatot jelentő árvízvédelmi létesítmények fejlesztése.
- Árvízi kockázatkezelési térképek összeállítása, és a kockázatkezelési tervek időarányos kidolgozása.
- A nagyvízi kockázatkezelés fejlesztése.
- Vízviszatarításon alapuló belvízgazdálkodás fejlesztése.
- Vízilétesítmények vízfelhasználási hatékonyságának fejlesztése.
- Dombvidéki tározás felülvizsgálata, új tározók építése, a meglevők rekonstrukciója.
- A helyi és térségi jelentőségű vízrendszerek védelmét szolgáló beavatkozások megvalósítása, illetve támogatása.
- A jogszabályi háttér felülvizsgálata, fejlesztése.

Stratégiai vízkészletek megőrzésének feladata (vízbázis-védelem, nitrát érzékeny területek)

- Az Ivóvízbázis-védelmi programban szereplő, folyamatban lévő, szerződéssel lekötött vízbázis diagnosztikai beruházások lezárása költségvetési finanszírozásból.
- A hátralévő, üzemelő vízbázis diagnosztikai beruházások költségvetési finanszírozása, pályázati lehetőség biztosítása a diagnosztikai vizsgálatra, ezt követően a biztonságba helyezésre.
- Távlati vízbázisok felülvizsgálata (üzemeltetési engedélyben előírt diagnosztika felülvizsgálati kötelezés) és fenntartása.
- A biztonságba helyezési tervekben előírt tevékenységek végrehajtásának ösztönzése.
- A helyes mezőgazdasági gyakorlatra vonatkozó szabályok betartásának ellenőrzése nitrát érzékeny területeken.
- A kapcsolódó jogszabályi háttér fejlesztése.

Önkormányzatok, regionális vízművek:

Kiemelt fontosságú vízgazdálkodási feladat:

- A vízpart-rehabilitációs tanulmánytervekkel összhangban a településrendezési eszközök felülvizsgálata és módosítása.

Területi vízgazdálkodási feladat:

- A belterületi vízrendezésekkel a csúcsidejű víztöbbletek által okozott károk csökkentése és a vízhiányos időszakokban fontos vízkészletek helyben-tartása.

Stratégiai vízkészletek megőrzésének feladata (vízbázis-védelem, nitrát érzékeny területek)

- A hátralévő, Heves megye területén található sérülékeny üzemelő vízbázist érintő, még meg nem kezdett vízbázis diagnosztikai beruházások megvalósítása pályázatokon keresztül.
- A vízbázisok biztonságba helyezése pályázaton keresztül.

Gazdálkodó szervezetek:

Területi vízgazdálkodási feladat:

- A helyes mezőgazdasági gyakorlat betartása nitrát érzékeny területen.
- Önkéntes környezetkímélő művelési módok alkalmazása.

S 2.4. Környezeti kármegelőzés

A Nemzeti Környezetvédelmi Program részét képező *Országos Környezeti Kármentesítési Program* (OKKP) fogja össze a környezeti kármentesítéssel kapcsolatos feladatokat (a földtani közegben és a felszín alatti vizekben hátramaradt, akkumulálódott szennyeződések felderítése és felszámolása, barnamezős szennyezett területek felszámolása, volt szovjet laktanyák területének környezeti rehabilitációja stb.). A Környezeti kármegelőzés, illetve kárelhárítás a megye területén elsősorban a várható vízkárokkal szembeni védekezést öleli fel. A megyében a Tisza menti árvízvédelmi szakaszon illetve az Észak-Hevesben jellemző kisvízfolyásokon jelentkező helyi vízkárok, illetve főként a megye déli részén a belvíz okozt árvízi veszélyeztetettséget, illetve vízkárokat. Az ár- és belvízi veszélyeztetettség, illetve az ár- és belvízkockázat a jövőben több tényező miatt várhatóan tovább nő. Ilyen tényezők az éghajlatváltozás hatására várható szélsőséges csapadékjelenségek, illetve a veszélyeztetett területek beépítése, intenzív területhasználata. Jelenleg a megye települései közül 72 rendelkezik jóváhagyott vízkár-elhárítási tervvel, a többi település már megkereste az illetékes hatóságot a szükséges adatok beszerzése érdekében, így a tervek készítése folyamatos. A cél, hogy lehetőleg minden település rendelkezzen jóváhagyott tervvel. A vízkárok okozta megelőzést a TOP-2.1.3 intézkedés is támogatja. A fejlesztések esetében a cél a belterületre hullott csapadékvizek és felszín alól előtörő fakadó vizek rendezett és kártétel nélküli elvezetése, a belterületen áthúzódó vízfolyások és belvízcsatornák, belvíz elvezető rendszerek rendezése és a települések belterületének védelme a külterületeken keletkezett vizek káros hatásaitól. Ezen fejlesztések döntéshozatalánál a megyei önkormányzatok szerepet kaptak.

A másik fontos része a kármegelőzésnek a megyei környezeti kármegelőzés melynek feladata főként az emberi tevékenység okozta környezeti szennyezések mérséklése. A felhagyott ipari és egyéb tevékenységek környezetszennyezése mellett környezetbiztonsági szempontból kiemelt szereppel bírnak a megyében működő veszélyes üzemek. Megyénkben 21 olyan veszélyes üzem van, amelyet a katasztrófavédelem folyamatosan ellenőriz, hatósági felügyelet alatt tart. Ezek a telephelyek potenciális veszélyt jelenthetnek a környezetükben élő lakosságra. A három felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem: a Primagáz Zrt. horti töltőüzeme, az OPAL Tartálpark Zrt. vámosgyörki tárolója és a siroki RUAG Ammotec Zrt. Ezeken túl további öt – többek között a visontai Mátrai Erőmű Zrt – az alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, 13 pedig küszöbérték alatti veszélyes üzem. Heves megyében nem működik olyan repülőtér, ahonnan vagy ahová veszélyes anyagokat szállítanak, valamint a Tiszán sincs ilyen jellegű tevékenység, ezért csak a közúti és a vasúti szállítás során vizsgálják annak szabályosságát, a csomagolás és a rögzítés megfelelőségét, a különleges jelöléseket, a járművek műszaki állapotát.

Célok:

- A környezeti károk megelőzése, illetve csökkentése.
- A környezetkárosodás felszámolása, a következmények enyhítése, elhárítása, az eredeti állapot helyreállítása
- A védekezésben érintett szervezetek együttműködésének fejlesztése.
- A természeti és emberi eredetű veszélyekből eredő kockázatok csökkentése.

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések

Szakmai szervezetek:

- A jogi szabályozás fejlesztése.
- A természeti és ipari veszélyekből eredő kockázatok rendszeres felmérése és a kockázatmenedzsment.
- A veszélyes anyagok szállítására, raktározására vonatkozó szabályozás fejlesztése.
- A veszélyes ipari üzemek környezetében lakossági riasztó rendszer kiépítése, működtetése.
- Veszélyes ipari üzemek működéséről biztonsági jelentések készítése, aktualizálása.
- Az érintett intézmények együttműködésének fejlesztése; tréning és szimulációs gyakorlatok elvégzése.

Gazdálkodó szervezetek, vállalkozások:

- A veszélyes anyagok szállítására, kezelésére vonatkozó előírások betartása.
- Biztonságos, környezetkímélő ipari tevékenység megvalósítása, az esetleges környezeti károsodások megelőzése és hatékony felszámolása.

S 2.5. Környezeti kármentesítés

A múltban bekövetkezett környezeti károk feltárása, megszüntetése elengedhetetlen a talaj és a felszín alatti vizek minőségének megóvása érdekében. Heves Megyei Területfejlesztési Programjában feladatként jelenik meg a megye leromlott állapotú, barnamezős területeinek hasznosítása (kármentesítés, rehabilitáció) új funkciókkal való ellátása, melyre a TOP-1.1.1 illetve a TOP-2.1.1. intézkedések uniós forrást biztosítanak. Ezen kívül elengedhetetlen a szennyezett területek számbavétele, prioritási sorrend kialakítása.

A megye területén jelentős számú mezőgazdasági telephely, trágyatelep, hítrágyatelep és hulladék-lerakóhely található, amely az elmúlt két évtizedben végbement rekultivációs beavatkozások eredményeképpen sikerült környezeti szempontból helyrehozni.

A megyében a leginkább szennyezett terület Felsőtárkányban a Berva völgy (a volt finomszerelvénygyártó telephelyén) kőolaj- és kőolajszármazékok, valamint különböző nehézfémek és egyéb szennyező anyagok vannak a talajban és a talajvízben. A másik Abasár község ivóvízbázisának (halogénezett oldószerek jelenléte) kármentesítése. A vezetékesvíz-ellátást előbb egy ideiglenes, majd egy végleges, új hálózat megépítésével 2014 októberére megoldották. Az elszennyezett terület kármentesítése, a szennyezett vizek megtisztítása azonban még hátravan.

A megyében 27 db folyamatban lévő kármentesítés van, ezek jelentős része a kármentesítés végső fázisában a kármentesítési monitoring szakaszában tart. Ezen települések a következők: Abasár, Andornaktálya, Atkár, Eger, Egerbakta, Felsőtárkány, Gyöngyös, Gyöngyösoroszi, Hatvan, Heves, Kál, Lőrinci, Recsk, Poroszló, Rózsaszentmárton, Tarnaszentmária.

Célok:

- A szennyezett területek országos számbavételének folytatása, prioritási sorrend kialakítása.
- Az állami és nem állami felelősségi körbe tartozó területek tényfeltárásának folytatása, a jelentős kockázatú feltáratlan területeken a várható beavatkozási feladatok meghatározása.
- A szennyezettség mértékének csökkentése, felszámolása és monitorozása

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések**Szakmai szervezetek:**

- Az állami felelősségi körbe tartozó, feltárt területeken a beavatkozások végrehajtása, a kármentesítési alprogramok folytatása.
- A tényfeltárások és a kármentesítési tevékenységek támogatása.
- Szennyezőforrások, szennyezett területek számbavétele.
- A társadalom tájékoztatása, új technológiák megismertetése, kármentesítési technológiák hatékonyságának növelése, fenntartható „zöld” technológiák fejlesztése, előtérbe helyezése.

Gazdálkodó szervezetek:

- A szükséges kármentesítési feladatok elvégzése, utó-monitoring.

S 3.1 Erőforrás- és energiatakarékosság javítása

Heves Megye Környezetvédelmi Programja komolyan épít a megye természeti erőforrásaira (ökoszisztéma, talaj, víztestek, biológiai sokféleség, termőföldek stb.). A természeti erőforrásaink védelme és a velük történő gazdálkodás stratégiai gondolkodást igényel, hiszen esetükben egymásra épülő rendszerekből beszélünk. Az országos irányokhoz mérten törekednünk kell arra, hogy csökkentsük az erőforrások tekintetében egyébként – a sajátos adottságaiból következő – egyre növekvő függőségünket. Sajnos Heves megye tekintetében – igazodva a globális trendhez – kevésbé jellemző a gazdaságban és a mindennapi életben alkalmazott erőforrás-takarékos módszerek gyakorlati megvalósulása, ez főként a megye gazdasági és társadalmi helyzetképéből adódik. A Heves megye ipari centrumának mondható Hatvan-Gyöngyös-Eger „gazdasági tengelyétől” északra és délre eső térségek gazdasági és társadalmi problémákkal tarkított településeinek még csekélyebb arányú figyelem hárul a tárgyalni kívánt problémára, ennek fő oka lehet még a szemléletformálás elmaradása is.

Az energiatakarékosság terén – összhangban a Nemzeti Energiastratégia 2030 dokumentummal – elsősorban a megújuló hőenergia termelés fokozására kell törekedni, ezen belül távlati célként kínálkozik a geotermikus energia és a biomassza alkalmazása. A geotermikus fűtési technika fejlesztésére Heves megye bizonyos részein megfelelő természeti erőforrások állnak rendelkezésre, hiszen termálvizekben gazdag területről beszélünk. A jövőben adódó fejlesztések esetén azonban ügyelnünk kell a geotermikus energiát hordozó felszín alatti (hideg és termál) vízkészleteink egyensúlyi állapotának megőrzésére, vagyis arra, hogy ne termeljünk ki több vizet, illetve több korlátozottan megújuló hőenergiát, mintamennyi utánpótlódik. Beláthatóbb időn belül realizálódhat a napenergia lokális, lakossági fűtési célú felhasználásának elterjedése, amelyre szerencsés módon támogatások is igényelhetők.

Az előző két témához szorosan kötődik az agrárgazdaság helyzete, amint az a helyzetértékelésből is kitűnt annak ellenére, hogy a megye jó mezőgazdasági adottságokkal bír az ágazat volumene csökken. Arra is utaltunk, hogy a természeti értékek fenntartásában komoly szerep hárul a szegmensre, hiszen elég, ha mindössze a gyepterületek karbantartására, vagy az erdő- és vadgazdálkodásra gondolunk. A művelés felhagyásán túl veszélyeztető tényezőként jelentkezik a mezőgazdaság elavult módszerekkel, az erőforrásokat és a környezetet nem kímélő módon történő folytatása. A szemléletmód váltás irányát tükrözi azonban, hogy számos megyei gazdálkodó állt át a környezetterhelést csökkentő, a környezet állapotát fenntartani igyekvő agrár-környezetgazdálkodásra, amelynek terjedését az Európai Unió támogatás formájában komolyan elősegíti. További lehetőségként merül fel a precíziós gazdaságra történő áttérés, amely leghatékonyabban a megye déli részein folyó szántóföldi növénytermesztés esetében bontakozhat ki. A módszer terjedésén negatívan befolyásolja annak magas költsége, a rá épülő támogatás és tájékoztatás hiánya, amely a jövőben fokozott figyelmet érdemel, nemcsak megyei, de országos szinten is. Az előzőekből következően Programnak szorgalmaznia kell az agrárszerkezet olyan irányú átalakulását, amelynek fókuszának középpontjában a térség agro-ökológiai adottságai állnak, emellett az agrárgazdaság klímaváltozásért felelős szektorainak – kiemelten az állattenyésztés tekintetében – ügyelnünk kell a mitigáció csökkentésének elősegítésére.

Célok:

- Az erőforrások felhasználásának további csökkentésére, takarékosagra ösztönöz.
- Minimálisra csökkenti az erőforrások kitermeléséből és felhasználásából eredő környezeti terheléseket, megelőzi a környezeti károkat.
- Az újrahasználat, illetve újrafeldolgozás révén elősegíti a felhasznált erőforrásoknak a gazdaságba őrtenő visszaforgatását, fokozza az innovációt.
- A program a gazdasági, illetve egyéb szereplők partnerségi viszonyára, együttműködésére épít, biztosítja a különböző érdekek együttes figyelembe vételét.
- 2020-ig a megújuló energiaforrások részarányának 14,65%-ra növelése és 10%-os teljes energiamegtakarítás elérése a környezeti szempontok figyelembevételével.
- A mezőgazdasági eredetű környezetterhelés csökkentése.
- A természet- és környezetkímélő gazdálkodási módok elterjesztése.

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések

Gazdálkodó szervezetek, vállalkozások:

- A vállalati szintű anyagáram elemzés, az életciklus értékelés módszereinek alkalmazása, fejlesztése.
- Az erőforrások kitermelése és felhasználása során az erőforrás-kímélő, innovatív, elérhető legjobb technológiák alkalmazása, a környezet terhelésének csökkentése.
- A tisztább termelés elveinek, valamint a környezetirányítási rendszerek és az integrált termékpolitika alkalmazása, a környezetbarát minősítő, hitelesítő rendszerekben (pl. EMAS), önkéntes környezeti szabályozásban való részvétel.
- A terméktervezés során olyan szempontok fokozott figyelembe vétele, mint a terméktartósság/élettartam, a javíthatóság, az újrafelhasználhatóság, az újrafeldolgozhatóság.
- A fogyasztóknak könnyen érthető és megbízható információk nyújtása a termékekről, azok környezeti vonatkozásairól (pl. környezetbarát termék védjeggyel és öko-címkézéssel).
- Az agro-ökológiai adottságokhoz illeszkedő, környezetbarát gazdálkodás alkalmazása (pl. precíziós gazdálkodásra történő áttérés, környezetbarát és talajkímélő agrotechnika, vetésforgó, vetésszerkezet, tápanyag-ellátás, mikroöntözés alkalmazása; erózióvédelem; integrált növényvédelem; tarlóégetés elkerülése).
- A kölcsönös megfeleltetési rendszer (Jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények, Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot) előírásainak betartása.

Szakmai szervezetek

- Erőforrás-hatékony gazdaságra történő átállást segítő támogatásokkal kapcsolatos tanácsadás.
- Háztartások tekintetében megvalósuló megújuló energiára épülő energetikai projektekkal kapcsolatos tájékoztatás.
- Az ökológiai- és precíziós gazdálkodásra történő áttérést támogató pályázati tanácsadó hálózat fenntartása és fejlesztése.

Civil szervezetek:

- A takarékoság módozatainak további terjesztése a lakosság körében.
- Szerepvállalás a vállalati tanácsadásban, az együttműködések, hálózatok építésében, a fenntartható termelés ösztönzésében, jó gyakorlatok terjesztésében pl. a másodlagos nyersanyag hasznosítás, újrahasználat, víz- és energiatakarékosság terén.

Lakosság:

- Háztartási hulladékmennyiség csökkentése, különös tekintettel a csomagolási és élelmiszerhulladéokra.
- Víz-, anyag- és energiatakarékos megoldások, hosszú élettartamú, zöld termékek választása.

S 3. 2 A fogyasztásból eredő hatások csökkentése és a megyei hulladékgazdálkodás fejlesztés

A lakosság fogyasztási szokásai alapvetően befolyásolják a környezet állapotát, ebben az esetben nem csak a termelés és a fogyasztás összefüggéseire kell gondolnunk, de figyelembe kell vennünk a lakosság értékrendjének alakulását is. A fenntartható termelés és fogyasztás tekintetében feltétlen szükséges utalnunk a 2012. évi Rió+20 Konferencia megállapításaira, ahol elfogadásra került a fenntartható fogyasztási és termelési programok tízéves átfogó keretprogramja. Ezzel összhangban születtek meg a 7EAP törekvései, amelyek jellemzően a termelés, a technológia és az innováció, valamint a fogyasztási minták és életmód terén bekövetkező strukturális változások révén igyekszik csökkenteni a termelés és fogyasztás környezeti hatásait, különös tekintettel az élelmiszeripar, a lakás és mobilitás területén. A zöld innováció megoldások azonban kevésnek bizonyulnak abban az esetben, ha nincs mögötte a megye társadalmának értékrendjének ebbe az irányba történő elmozdulása. A lakosság szemléletmódját tudatosan abba az irányba, hogy megértse a természet, társadalom és gazdaság komplex összefüggéseit, illetve képesnek mutakozzon fogyasztási szokásaiban is a fenntartható életmód irányába mozdulni. Az érzékenyítés területén komoly feladat hárul az önkormányzatokra, szakmai- és civil szervezetekre, hiszen nekik van lehetőségük mélyebb szakmai tájékoztatást nyújtani a környezet és az ökoszisztéma szolgáltatások állapotáról, a várható folyamatokról, ezeknek a jelenlegi fogyasztási és életmódmintákkal való összefüggéséről, a változtatás lehetséges módjairól. A fogyasztóknak

pontos, könnyen érthető és megbízható információkat kell kapniuk az általuk megvásárolt termékekről egyértelmű és koherens címkézés útján.

A fogyasztási szokások alakulásával komolyan összefügg a hulladékkezelés problémája, elég csak arra gondolunk, hogy Heves megyében a településekről elszállított hulladék volumene a mai napig konzisztens emelkedést mutat, a háztartási hulladék helyzete is hasonló képet mutat. Magyarországon a hulladékkezelés részletes céljait és feladatait az Országos Hulladékgazdálkodási Terv és a részét képező Országos Megelőzési Program tartalmazza. A stratégiai terület hozzájárul továbbá az EU Duna Régió Stratégiájának végrehajtásához. Az általános problémafelvetést keretében érdemes lehet röviden szólni az egyes hulladéktípusokkal kapcsolatos helyzetről is. A települési szilárdhulladék mennyisége az Európai Unió átlag föléi szinten van, ráadásul a keletkezett hulladék kezelése sem működik optimális határfokon (Heves megyében az összes kezelt hulladék mindössze 10%-a kerül újrahasznosításra). Az építési-bontási hulladékok esetében jelentősen lecsökkent a lerakás aránya, (megjegyzendő, hogy az illegálisan elhelyezett bontási hulladék több helyütt még mindig gondot okoz) és növekedett az anyagában történő hasznosítás (ideértve a feltöltést is) aránya. A következő időszakban a hulladéklerakási járulék bevezetésének eredményeképpen a lerakás arányának további csökkenése várható. A mezőgazdasági melléktermék kezelése jó irányba halad, egyre elterjedtebb a házi és kisüzemi komposztálás, illetve a biomassza energetikai célú alkalmazásával vélhetően tovább csökken a mezőgazdasági hulladék aránya. A lakosság által termelt hulladék összetételének komoly hányada csomagolási hulladék, melynek aránya a gazdasági válság után újra emelkedésnek indult. A veszélyes hulladék mennyisége az országos trendhez igazodva a hasznosítási arányok kötelezettségeiben foglalt növekedése és a stagnáló, illetve enyhén növekvő fogyasztás eredményeként összességében a veszélyes hulladék keletkezésének mérsékelt csökkenése valószínűsíthető.

Célok:

- A vásárlói tudatosság szintjének emelése, a fenntartható életmód és fogyasztás iránti igény növelése, a fenntartható fogyasztói szokások térnyerésének ösztönzése.
- A fenntartható életmódra és fogyasztásra való áttérés lehetőségeinek megteremtése.
- A fogyasztás környezeti hatásainak csökkentése.
- Hulladékképződés megelőzése, illetve csökkentése.
- Elkülönített gyűjtés fejlesztése és a hasznosítás növelése (előnyben részesítve az újrahasználatot és az újrafeldolgozást).
- A nem hasznosítható hulladék szakszerű ártalmatlanítása.
- Elkülönített hulladékgyűjtési rendszerek fejlesztése.
- Az újrahasználat és a hasznosítás növelése (2020-ig a háztartásokból származó, illetve az ahhoz hasonló papír-, fém-, műanyag-, és üveghulladék esetében az újrahasználatra való előkészítést és az újrafeldolgozást tömegében átlagosan minimum 50%-ra kell növelni).
- A környezeti szennyezések és a nyersanyag felhasználás csökkentése.
- A lerakással történő ártalmatlanítás arányának tartósan 40% alá csökkentése.
- Az építési-bontási hulladék hasznosítási arányának növelése (2020-ig a nem veszélyes építésibontási hulladék újrahasználatra történő előkészítésének, újrafeldolgozásának és az egyéb, anyagában történő hasznosításának tömegében minimum 70%-ra növelése).
- Az építési-bontási hulladékok hulladéklerakóra jutásának elkerülése.
- A mezőgazdasági és élelmiszeripari hulladék hasznosítási arányának növelése.
- Hulladékeletkezés csökkentése a korszerűbb ipari technológiák terjedésének előremozdításával, valamint gyártás optimalizálással.
- Gyűjtési, hasznosítási arányok növelése.
- Az elkülönített gyűjtés, hasznosítás és anyagában történő hasznosítás növelése.
- A hulladéklerakóba kerülő, biológiailag lebomló települési hulladék mennyiségét csökkentetése.
- A hasznosítási kapacitások kiépítése, illetve fokozottabb kihasználása.
- Az újrahasználat előnyben részesítése.
- A hulladékká vált gumibroncsok teljes körű gyűjtése és anyagában való hasznosítása.
- A veszélyes hulladék keletkezésének megelőzése, a károsanyag-kibocsátás minimalizálása.
- A veszélyes hulladék gyűjtésének, hasznosításának fejlesztése.
- A veszélyes hulladék környezetre biztonságos módon történő ártalmatlanítása.

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések

Gazdálkodó szervezetek:

- A lakossági elkülönített hulladékgyűjtés infrastruktúrájának biztosítása.
- Hulladékkezelő létesítmények fejlesztése.
- A felhagyott/bezárt települési lerakók rekultivációs programjának folytatása.
- Az építési-bontási hulladék feltöltésre való hasznosítása, illetve az építési-bontási hulladék hasznosításából származó termékek, anyagok felhasználása.
- A szelektív bontás szélesebb körű alkalmazása.
- A mezőgazdasági és élelmiszeripari hulladékok és melléktermékek energia energetikai célú hasznosítása.
- Az elkülönített hulladékgyűjtés infrastruktúrájának biztosítása, az üveg frakciók jelenlegi gyűjtési kapacitásának bővítése.
- Komposztáló és biogáz üzemek létesítésének.
- A veszélyes hulladék tekintetében a legjobb elérhető technikák és a legjobb környezetvédelmi gyakorlatok alkalmazása.
- Veszélyes hulladékkal összefüggő gyűjtési és hasznosítási kapacitások fejlesztése.
- Lakossági és kiskereskedelmi hulladékolaj begyűjtési rendszer fejlesztése.
- Az egészségügyi hulladékok ártalmatlanítása érdekében az égetés nélküli eljárások fejlesztése.

Szakmai szervezetek:

- A fogyasztók tájékozottságának növelése vásárlói döntéseik környezetre gyakorolt hatásairól (pl. környezetbarát minősítő és termékjelölési rendszerek útján) és a lehetséges alternatívákról.
- A fenntartható fogyasztással kapcsolatos eszközökről, kezdeményezésekről és legjobb gyakorlatokról szóló információk és tudás megosztásának ösztönzése.
- A házi és közösségi komposztálás elterjesztése.
- A mezőgazdasági és élelmiszeripari hulladék és melléktermék biológiai kezelésének ösztönzése.
- A mezőgazdasági és élelmiszeripari biológiailag lebomló hulladékból, melléktermékekből előállított komposztok mezőgazdasági felhasználásának elősegítése.
- A házi és közösségi komposztálás elterjesztése, a zöldhulladékok helyben történő visszaforgatásának ösztönzése.
- Hulladékolaj gyűjtésére ösztönző lakossági szemléletformálási kampányok megvalósítása.
- A hulladékolaj regenerálás elterjesztésének ösztönzése.
- A meglévő azbeszt szigetelő és tetőfedő építési anyagok eltávolításának és szakszerű ártalmatlanításának ösztönzése.

Önkormányzatok:

- hulladékgazdálkodási közszolgáltatás helyi szintű részletszabályainak meghatározása, valamint a hulladékgazdálkodási közszolgáltató kiválasztása, a közszolgáltatási szerződés megkötése
- elhagyott hulladékokkal kapcsolatos hatósági eljárás

Civil szervezetek:

- A környezetet jobban kímélő termékek, szolgáltatások népszerűsítése.
- A fenntartható fogyasztási szokások elterjesztését célzó kampányok, akciók megvalósítása.

Egyházak:

- A helyes értékek, az erkölcs közvetítése, a teremtet világ iránti felelősségérzet erősítése, a környezeti értékek, környezettudatos magatartás bemutatása.

Helyi média:

- A környezettudatos magatartás irányába mutató viselkedési mintázatok, a fenntartható fogyasztás pozitív hazai és nemzetközi példáinak bemutatása, a tudatos fogyasztás népszerűsítése médiaműsorokon keresztül.

S 3.3 ÜHG kibocsátásának csökkentése

A szakértők többsége szerint a hőmérséklet emelkedésének elsődleges oka az üvegházhatású gázok légköri koncentrációjának növekedése. A klímaváltozás mérséklése érdekében globális szintű összehangolt cselekvésre van szükség. A hazai eredményekhez mérten Heves megyében is fokozatos melegedést támasztanak alá a közölt adatok, a lakosság itt is tapasztalja az időjárási szélsőségeket, a melegrekordok és az extrém gyorsasággal lehulló nagy mennyiségű csapadék tekintetében egyaránt. A hosszan tartó aszály az egészségügyi, gazdasági és természeti károsodás mindegyikét magában hordozza. A klímaváltozással jelentkező hóhullámok komolyan megviselik a megye lakosságát, természetesen elsődlegesen az idő korúakat, de annak elhúzódó hatása a fiatalabb korosztályt ugyanúgy megviselheti. Az ezzel együtt jelentkező egészségkárosodás negatív hozadéka a gazdaságban is tapasztalható, hiszen a munkavállalók kimaradhatnak a mindennapi munkavégzésből, nem beszélve az aszályok mezőgazdaságot sújtó terheléséről (elsődlegesen a megye déli részén folyó szántóföldi művelés tekintetében). Heves megye északi része fokozottan kitettséggel bír a klímaváltozás velejáróinak, a vizek ingadozó vízhozama és a gyakran mondhatni egyik percről a másikra, örvízszerűen lehulló csapadékból következő villámárvizek eshetősége itt a leggyakoribb, nem beszélve az aszályos időszakok erdőz tűzveszélyes hónapjairól. Mindezekből következik, hogy a Dokumentumnak kifejezett hangsúlyt kell fordítania a kibocsátás mérséklésére (ezen kívül a nyelő kapacitás bővítésére, pl. erdőterületek bővítésére) az alkalmazkodásra, illetve a hatások csökkentésére.

Magyarország és ehhez igazodva Heves megye középtávú klímapolitikájának irányait az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről szóló törvény alapján elkészített Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS) jelöli ki. A NÉS magában foglalja az üvegházhatású gázok 2050-ig tartó kibocsátáscsökkentésének céljait, prioritásait és cselekvési irányait tartalmazó Hazai Dekarbonizációs Úttervet, továbbá a részét képezi a Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia, amely az éghajlatváltozás várható hatásainak, társadalmi gazdasági-környezeti következményeinek, valamint az ökoszisztémák és az ágazatok éghajlati sérülékenységének értékelése. Mindezekhez idomultán készült el 2017-ben a Heves Megye Klímastratégiája elnevezésű dokumentum, amely az imént említett dokumentumok cél- és eszközrendszerét zsinórmértékként tekintve alkotta meg saját, alkalmazkodást és a klímaváltozás hatásait csökkenteni igyekvő beavatkozási rendszerét.

Célok:

- Az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, valamint a természetes nyelő-kapacitások megerősítése révén (A Kiotói Jegyzőkönyv 2013–2020-ig terjedő időszakában az EU tagállamok által közösen vállalt, az 1990. évi ÜHG kibocsátási szint legalább 20%-os csökkentése az EU belső szabályozásának megfelelően.).
- A klímaváltozáshoz való sikeres alkalmazkodás megvalósítása a nemzeti (természeti, humán, társadalmi és gazdasági) erőforrások készleteinek és minőségének megóvása érdekében;
- Az éghajlatváltozással kapcsolatos ismeretek bővítése, a megelőzési és alkalmazkodási intézkedésekkel kapcsolatos tájékozottság növelése.

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések

Önkormányzatok

- Térségi és helyi klímavédelmi stratégiák kidolgozása és megvalósítása, amelyek mind a klímaváltozás mérséklésével, mind az ahhoz való alkalmazkodással kapcsolatos kihívásokra és feladatokra kitérnek.
- A szükséges intézkedések beépítése a fejlesztési és környezetvédelmi tervekbe, programokba, a térségi és helyi szabályozásba.
- Hatékony zöldfelület gondozás.

Gazdálkodó szervezetek:

- Az Európai Unió emisszió-kereskedelmi rendszerének hatálya alá tartozó létesítmények esetében a vonatkozó uniós előírások maradéktalan érvényesítése.
- A legjobb elérhető technológia alkalmazása az üvegházhatású gázok kibocsátásának lehető legnagyobb mértékű csökkentése érdekében.

- A klímaváltozásnak különösen kitett ágazatokban a hosszú távú hatásokra való felkészülés szempontjainak és kívánalmainak felmérése és integrálása a termelési folyamatokba.

Szakmai szervezetek:

- Gazdasági szereplők klímatudatos szemléletformálása.
- Mezőgazdasági szereplők klímatudatos gazdasági módszerekbe történő bevezetés.
- Gazdasági szereplők felkészítése a klímaváltozásból adódó hatásokra és az alkalmazkodásra.
- Lakosság felkészítése a klímaváltozásból adódó hatásokra és az alkalmazkodásra.

Civil szervezetek:

- Szerepvállalás a klímaváltozással kapcsolatos lakossági szemléletformálásban.
- Szerepvállalás a vállalati tanácsadásban, az együttműködések, hálózatok építésében, alacsony széndioxid kibocsátású termelés ösztönzésében.

Lakosság:

- Erőforrás- és energiahatékonyság szempontjainak érvényesítése a háztartások működtetése során, különös tekintettel a víz- és energiafelhasználás mérséklésére.

S 3. 4. Közlekedés és környezet

Az egyéni közlekedés egyre komolyabb térhódítása Heves megyére is igaz, az autók száma egy jobban gyarapodik, ameddig a gépjármű állomány életkora és az alternatív hajtású autók száma elmarad az országos átlagtól. A közlekedés lényegében a környezet minden elemére hatással van, legmarkánsabban talán a levegő- és zajterhelés tekintetében érezhetjük mindennapi hatásait, de az előző fejezetben vázolt ÜHG kibocsátás esetében is az egyik legnagyobb felelősség az ágazatot terheli, nem beszélve az úthálózat infrastrukturális fejlesztéseikor végbemenő élőhelyek károsodásairól. Mindezzel párhuzamosan a közösségi közlekedés, így a megye fejlettségi fokához mérten legkörnyezetkímélőbb válfajának mondható vasút, de a buszos közlekedés utasforgalma is csökkenő tendenciát mutat.

Nagy lehetőség rejlik tehát a közösségi közlekedés javuló kínálatában, az utazási forgalom áterelésében, a kerékpáros infrastruktúra fejlesztésében és az ide kötődő szemléletformálásban. A közlekedési módok összekapcsolása a közlekedés hatékonyabbá tétele mellett a környezetre gyakorolt káros hatások csökkentéséhez is hozzájárul. Az autóbuszpark korszerűsítése az utóbbi években folyamatosnak volt mondható az állomány látható javuláson ment keresztül (pl. Egerben a helyi járatú buszok tetemes hányada környezetbarát hajtási móddal szerelt), de még mindig látni akár a helyi, akár a helyközi járatok soraiban öreg, gázolaj üzemű buszokat. A Heves megyei vasútvonalak tekintetében az Eger-Nagyvisnyó, Füzesabony-Poroszló és a Kál-Kisköre vonalak villanyosítása a jövőben megoldandó fejlesztésként kezelendő. Itt említendő a nagyobb vasúti és közúti csomópontokon mentén kialakítandó intermodális csomópontok problematikája. A mérések eredményei alapján az egyéni közlekedés esetében a személyautó-forgalomnál komolyabb kibocsátóként tartható számon a teherforgalom, amelynek fokozott jelenléte tapasztalható a megye egy, illetve két számjegyű útjain és az M3 autópálya megyei szakaszán, az ÜHG kibocsátás mellett a teherforgalom jelenlétéből következik még a fokozott zajterhelés is. A zajterhelés esetében figyelmet érdemel a megyei úthálózat minősége, amely közlekedésbiztonsági okokból is folyamatos javításokra szorul. A megye kerékpárútjainak fejlesztésének a Terület és Településfejlesztési Program új lendületet adott, s igen komoly projektek indulhattak meg Európai Unió finanszírozásából (pl. Tarna menti kerékpárút kiépítése). A projektekhez gyakorta kötődik lakossági szemléletformálás is, amelynek fokozása legalább annyira fontos, mint az infrastruktúra fejlesztése.

Célok:

- A közlekedési-szállítási eredetű környezetterhelés csökkentése (kiemelten a közlekedési eredetű légszennyezőanyagok (nitrogén-oxidok, kisméretű szálló por) kibocsátásának csökkentése).
- A közösségi közlekedés igénybevételei részarányát érintő romlási folyamatok mérséklése, lehetőség szerint megállítása.
- A közlekedési-szállítási igények csökkentése, az egyéni, nem motorizált közlekedési formák elősegítése, fejlesztése.

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések

Önkormányzatok

- A mobilitási igények csökkentése várostervezési, forgalomszervezési és szabályozási eszközök segítségével.
- A közlekedési igényt, személygépjármű forgalmat csökkentő kampány szervezése (autómentes nap). A gyalogos és a kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása (járda- és kerékpárút-építés, valamint ezek karbantartása, a biztonságos használat feltételeinek javítása).
- Kerékpártárolás, -bérlés, -kölcsonzés feltételeinek megteremtése, fejlesztése.
- A közösségi közlekedés (infrastruktúra, járműpark) fejlesztése.
- A települési úthálózat por-, illetve síkosság mentesítése (környezetbarát anyagok alkalmazásával).
- Az egyéni közlekedési szokások alakítása szemléletformálással, folyamatos tájékoztatással.

Gazdasági szervezetek:

- Elektromos autó töltéséhez szükséges töltőállomások létrehozása a telephely és a munkahelyek környékén.
- Kerékpározás hivatásforgalmi jelentőségének propagálása.

Szakmai szervezetek:

- Kerékpározást népszerűsítő szemléletformáló akciók lebonyolítása.
- Alternatív közlekedési módok elterjedését segítő kampányok szervezése.
- ÜHG kibocsátás és az infrastruktúra helytelen kialakításából következő hatások szemléltetése a civil és gazdasági szereplők irányába.
- ÜHG kibocsátás és zajterhelés egészségtani hatásainak szemléltetése.

Lakosság:

- Az egyéni közlekedési szokások környezetbarát alakítása.
- Községi közlekedési eszközök és a nem motorizált közlekedési lehetőségek igénybevétele.
- Környezetkímélő gépjármű és üzemanyag használata.
- A saját tulajdonú gépjárművek megfelelő műszaki állapotának fenntartása.
- Környezetkímélő gépkocsi-használat (osztott autóhasználat, közös járművek).

S 3. 5. Turizmus – ökoturizmus

A turizmus meghatározó, mondhatni húzó gazdasági ágazatként van jelen Heves megye életében. Az ágazat volumenemelkedése legjobban a hazai, illetve külföldi turistaforgalom gyarapodásában és a vendégéjszakák számának növekedésében érthető tetten, erről a tendenciáról a helyzetértékelésben szoltunk bővebben. A fokozódó érdeklődés és a változatos igények komoly beruházásokra sarkalták a megye gazdasági szereplőit, ennek leglátványosabb megnyilvánulásai a wellness hotelek és az aktív turizmushoz kötődő fejlesztések (kikötők korszerűsítése a Tisza-tavon, fürdőturizmushoz kapcsolódó beruházások, lovas-, kerékpáros-, illetve túrázáshoz kötődő beruházások a Bükkben és a Mátrában stb.). A tavaszi-nyári és őszi időszakban érkező turisták számához mért kapacitás- és kínálatbővítő fejlesztéseknek olyanformán azonban határt kell szabni, hogy a beruházások irányát a természeti értékek védelme határozza meg. Igaz, hogy a természeti értékek jelentős vonzerőt képeznek, de megfelelő infrastruktúra hiányában nem képeznek piacképes turisztikai terméket, mégis figyelemmel kell lenni az ember és természet közötti egyensúlyra.

Az ökoturizmus térhódítása – a Program szempontjából is – komoly lehetőségeket tartogat magában, elég, ha a Tisza-tavi Ökocentrumra, Heves megye talán legnagyobb ilyen fejlesztésére gondolunk. Az ökoturisztikai attrakciók célja az épített és természeti környezet bemutatása, az adott település, térség szociokultúrájának megismertetése. Az ökoturizmus kínálatának kialakításakor speciális faktorokra kell figyelemmel lennünk, hiszen az nem kizárólag a keresletre épül, hanem a természeti értékek védelmét is szem előtt tartja. A természeti turizmus és az ökoturizmus kapcsán feltétlen szót érdemel a szelíd turizmus fogalma, amelynek lényegisége a környezet megóvása, a társadalmi és kulturális értékek megőrzése és ezek összehangolása a turizmussal. A

szelíd turizmus azonban csak a tömegturizmussal, más néven a kemény turizmussal, tehát annak ellentétpárjával együtt értelmezhető, az utóbbi – az előbbivel szemben – ugyanis profit orientáltságából adódóan is komoly környezetterhelést fejt ki. A szelíd turizmus elterjedésében tehát nem a komoly gazdasági potenciállal bíró nagyobb vállalkozások által fejlesztendő forma, hanem esetében leginkább a kisvállalkozások bevonására van szükség. A turisztikai kínálat az említett gazdasági szereplők hozzájárulásával bővíthető, legmarkánsabban az aktív turizmus válfajainak keresztül (természetjáró, túra, lovas), hiszen Heves megye kiváló adottságokkal rendelkezik mindehhez (különös tekintettel a Bükk, a Mátra és a Tisza-tó térségeire)

Célok:

- Magas minőségű, élményszerű, interaktív és autentikus ökoturisztikai szolgáltatás biztosítása, a turisztikai infrastruktúra fejlesztése a természetvédelmi szempontok sérelme nélkül (az ökológiai sokféleség, a környezeti állapot fenntartása).
- A természeti értékek bemutatása, a lakosság folyamatos, aktuális információkkal való ellátása, a környezettudatos és egészséges életmód iránti társadalmi felelősségvállalás, a természeti-kulturális értékek védelme, megőrzése iránti elkötelezettség tudatosítása, kialakítása, erősítése.
- A helyi erőforrásokra építő hagyományos, helyi termékek és szolgáltatások kínálatának, ismertségének és az irántuk való keresletnek a bővítése.
- Az ökoturizmusból származó bevételek növelése és visszaforgatása a természetvédelembe és a helyiek számára.

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések

Önkormányzatok, gazdálkodó szervezetek, vállalkozások, társadalmi szervezetek:

- Natúrparkok létrehozása.
- A természeti és környezeti értékek bemutatását szolgáló fejlesztések, programok megvalósítása, lehetőség szerint életciklus-csoportok szerint differenciálva, az erdei óvoda és iskola intézmények, valamint a természetés környezetvédelmi oktatóközpontok szerepének erősítése ezen tevékenységekben.
- A turisztikai építési beruházásokban az erőforrástakarékos módok alkalmazása, a turisztikai létesítmények működtetése, a programok szervezése során a környezeti szempontok fokozott figyelembevételére.
- A természet-megfigyelés létesítményeinek fejlesztése.
- Tematikus utak kialakítása országos és területi szinten.
- A falusi és vidéki szálláshelyek ökoturisztikai igényeknek megfelelő fejlesztése, speciális ökoszálláshelyek kialakítása. Vendéglátóhelyek környezet- és egészségtudatos szempontok szerinti fejlesztése.
- Környezetbarát- és tömegközlekedési módok használatának ösztönzése, elősegítése.
- Hagyományos és helyi termékek előállítása, márkaterméként való terjesztése; helyi sajátosságokhoz igazodó rendezvénykínálat fejlesztése (pl. környezetbarát gazdálkodást bemutató programok); komplex szolgáltatáscsomagok kialakítása a különböző célcsoportoknak.
- Közönségkapcsolatok fejlesztése (sajtócikk, tévéműsor, könyv stb.), korszerű informatikai és kommunikációs eszközökre épülő tájékoztató, látogatói információs hálózat kialakítása és működtetése.
- Irányelvek és etikai kódexek kialakítása, terjesztése a helyi értékek megőrzése érdekében. Öko-szemléletű minőségbiztosítási rendszer kiépítése, öko-védjegy bevezetése.

Gyűjteményes kertek:

- A természeti és környezeti értékek bemutatását szolgáló fejlesztések, programok megvalósítása. Élőgyűjtemények fejlesztése, attraktivitásának növelése.
- Élőműzeum-pedagógiai tudás és szolgáltatás, interaktív, élményszerzéssel együtt járó tanulási lehetőségek gazdagítása.
- Turisztikai komfort növelése, látogatói szolgáltatások színvonalának emelése, látogatóközpontok létrehozása és fejlesztése.

HEVES MEGYE KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMJÁNAK BEAVATKOZÁSI TERÜLETEI

A végrehajtás stratégiai eszközei

1. A környezettudatos szemlélet erősítése

A környezetünk védelméért mindannyiunknak tenni kell mind a munkánk, mind a magánéletünk során. A környezettudatos gondolkodás, ennek a társadalmi értékrendbe való beépülése a legfontosabb garancia arra, hogy tevékenységeink során minél kevésbé vegyük igénybe a természeti környezetet, minél kisebb legyen az ökológiai lábnyomunk. A felmérések azt mutatják, hogy általánosságban mindenki fontosnak tartja a környezetvédelem ügyét, a gyakorlatban azonban sok esetben nem teszünk eleget a cél érdekében (pl. fogyasztó szokások). Fontos a jó példák bemutatása, széles körben való megismertetése. Kiemelten kell kezelni a gyermekek szemléletformálását, hiszen azon túl, hogy sokkal fogékonyabbak a jó dolgok iránt sokszor a szülőkre is visszacsatol a megszerzett tudásuk. De a köznevelési intézményeken túl a civil szervezeteknek, a médiának, a hatóságoknak, az önkormányzatoknak és egyéb intézményeknek – például nemzeti park igazgatóságok – is fontos szerep jut a környezetvédelmi célú szemléletformálásban. Fontos kiemelni továbbá a helyi értékek megismerésének kérdéskörét, mert a felmérések alapján az erős helyi kötődéssel bíró emberek sokkal inkább odafigyelnek környezetük megóvására.

2. Társadalmi részvétel, környezeti információ

A szakmai célkitűzések, a fejlesztési dokumentumok törekvései akkor tudnak igazán célt érni, ha az érintettek a döntéshozatalba illetve a végrehajtásba is bevonásra kerülnek. Az elmúlt évtizedekben sokat fejlődött a lakosság környezettudatossága, ami lemérhető a környezet ügyével foglalkozó civil szervezetek számának növekedésében is. Részben ez az erősödő környezeti tudatosság, részben a döntéshozók részéről megfogalmazott elvárások hozták magukkal azt, hogy az elmúlt évtizedekben sokkal több információ érhető el környezetünkkel kapcsolatban. Létrehozásra került az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer (OKIR), a Vízgazdálkodási Információs Rendszer (VIZIR), továbbá Magyarország is csatlakozott az Európai Környezeti Tájékoztató és Megfigyelő Hálózathoz (EIONET), melyek információi az interneten is elérhetőek. Szintén sok információ érhető el az Országos Közegészségügyi Intézet honlapján is. Feladat azonban ezen elérhetőségek minél szélesebb körű megismertetése a környezeti tudatosság erősítése érdekében.

3. Területfejlesztés, területrendezés és környezetvédelem

A területfejlesztés legjelentősebb feladata a társadalmi és gazdasági folyamatoknak megfelelő térbeli szerkezet kialakítása, amelynek természetesen figyelemmel kell lennie a fenntarthatóságra. Ez a szemlélet nem kizárólag az EU fejlesztési dokumentumainak alapeszmeiségén mutatkozik meg (Territorial Agenda 2020), hanem az ezekre épülő Heves megyei stratégiai dokumentumokban is (Heves Megye Területfejlesztési Programja [2014-2020], Heves Megye Területfejlesztési Konceptiója [2014-2020]).

A társadalmi és gazdasági tevékenységek szinte minden esetben területi igénybevétellel és területhasználattal jár, a tevékenységek intenzitása a technika fejlődésével és a növekvő társadalmi- gazdasági igényekkel együtt sok esetben negatív hatást váltanak ki a környezet elemek tekintetében. Az előzőekben kifejtett problémakör talán egyik leglátványosabb kivetülése a szabad természetes felszínborítás csökkenése, amely alapvetően európai uniós trend, de ide sorolható a talajok és a levegő szennyezése, illetve az élőhelyek feldarabolódása. A természetes felszínborítás apadása gondot okozhat pl. a csapadékvizek elvezetésében is. A csökkenést visszaszorítandó Heves megye területfejlesztési dokumentumai igyekeztek hathatós választ adni a problémára, ide sorolhatóak például a barnamezős területek rehabilitációjával és az ipari parkok fejlesztésével együtt járó zöldterület gyarapodását célzó intézkedések.

A területhasználat feltételeit és szabályait – a környezet terhelését, terhelhetőségét és a fejlesztési célokat egyaránt figyelembe véve – a területrendezési tervezés állapítja meg. A területrendezési tervnek tartalmaznia kell a fenntartható fejlődés, a környezeti elemekkel való gazdálkodás és a környezet minősége térségi szempontjait is. A fenntarthatóságnak nemcsak országos dimenziója van, hanem a fenntarthatósági követelményeknek az egyes térségekre is teljesülniük kell. Ezt biztosítja a területrendezési tervek egymásra épülő rendszere.

4. Településfejlesztés, -rendezés és környezetvédelem

A településtervezés két ágazatának a településfejlesztésnek és településrendezésnek alapidokumentumai (koncepció és stratégia) határozzák meg, hogy egy adott település milyen irányú fejlesztési elképzeléseknek kell érvényesülnie egy adott településen, illetve, hogy milyen konkrét területeket vehet igénybe. Ahogyan azt a területfejlesztés kapcsán kifejtettük ebben az esetben is nagyon lényeges szem előtt tartanunk a fenntarthatóság elvét, amely a településfejlesztés, -rendezés tekintetében a területtel, a termőfölddel és a biológiailag aktív felülettel takarékosan, ésszerűen történő gazdálkodást jelenti.

Az egészséges környezethez való jog érvényesítésének egyik eszköze az önkormányzatok által végzett településrendezési tevékenység. Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény szerint a településfejlesztés és -rendezés célja a lakosság életminőségének és a település versenyképességének javítása érdekében a fenntartható fejlődést szolgáló településszerkezet és a jó minőségű környezet kialakítása, a természeti, táji és építészeti értékek gyarapítása és védelme, valamint az erőforrások kíméletes és környezetbarát hasznosításának elősegítése.

A környezetvédelmi törvény szerint a helyi önkormányzat településfejlesztési feladatai során érvényesíti a környezetvédelem követelményeit, elősegíti a környezeti állapot javítását. A településtervezés kifejezetten környezeti vonatkozású tervfajtája a települési környezetvédelmi program. A településtervezés fejlesztési ágában egyre nagyobb szerephez jut az integrált településfejlesztési stratégia (továbbiakban: ITS) kialakítása, mely fontos környezeti aspektusokat is tartalmaz. A középtávra szóló ITS a településfejlesztési koncepcióban foglalt környezeti, társadalmi és gazdasági célok megvalósítása érdekében – a rendelkezésre álló és bevonható források ismeretében – meghatározza a szükséges beavatkozásokat, programokat, továbbá a megvalósítás eszközeit és nyomon követését.

5. Stratégiaalkotás, tervezés

Heves megye környezetvédelmi stratégia csak akkor működhet sikeresen, ha együttműködik a többi szakterület tervezési tevékenységével. Ebben az esetben lényeges megemlítenünk a megye területén működő vízügyi igazgatóságoknak, nemzeti parkoknak, szakmai- és gazdasági szervezetek, illetve a Kormányhivatal illetékes főosztályainak képviselőit, akik bevonásra kerültek a tervezés, illetve a véleményezés folyamatában. A tervezés másik fontos momentuma a Heves Megyei Önkormányzat Operatív Programok kapcsán ellátott stratégiaalkotása, melyeknek legfontosabb megjelenési formái a megyei szint által készített stratégia dokumentumok környezetvédelemhez kötődő fejezetei.

6. Jogi szabályozás és jogalkalmazás

A környezetvédelmi jog a jogág sajátosságaira tekintettel különböző típusú szabályozási eszközöket kell, hogy alkalmazzon. Az elmúlt években kialakult gyakorlatot is figyelembe véve, a szabályozást alapvetően továbbra is a közvetlen (engedélyező-tiltó, korlátozó és azt ellenőrző) és a közvetett (gazdasági ösztönző) módszerek kombinációjával lehet hatékonyra tenni. Szükséges kiemelni a szabályozás és a végrehajtás közötti együttműködés jelentőségét, ugyanis az összehangolt közreműködés nélkül hatékony rendszer nem építhető fel. Erre tekintettel elengedhetetlen egy jól működő visszajelző rendszer kialakítása az ágazaton belül, amely a környezetvédelmi hatósági és igazgatási rendszer, valamint a szabályozás kidolgozásáért felelős szerv közötti kölcsönös kapcsolati elven alapul.

A szabályozás alapelveinek továbbra is a széles társadalmi nyilvánosságnak kell lennie, amelybe nem csak a szabályozással érintett gazdálkodók és társadalmi szervezetek értendők bele, hanem a társadalmi egyeztetésről szóló törvényben foglaltak szerint a teljes érintett nyilvánosság. A környezeti kihívásoknak megfelelő, integrált szemléletű, tudás-alapú kormányzás megvalósításához nélkülözhetetlen a Kormány által létrehozott környezetvédelmi ügynökség további működtetése. A Nemzeti Környezetügyi Intézet a környezetvédelem területén állapotfelmérés, értékelés, monitoring, szakpolitika és stratégia előkészítés, szabályozás és hatásvizsgálat feladatokat lát el, egyedülálló összekötő kapocs a környezettudomány és a kormányzás között.

Az önkormányzatok környezetvédelmi feladatait a „Környezet védelmének általános szabályairól” szóló 1995. évi LIII. törvény és az Önkormányzatokról szóló 1991. évi XX. törvény szabályozza. A helyi önkormányzatoknak és szervezeteiknek feladat- és hatásköréről az 1991. évi XX. törvény és a 2011. évi CLXXXIX törvény rendelkezik.

A megyei önkormányzat az épített és természeti környezet védelmével kapcsolatos feladatainak ellátása érdekében

- a települési önkormányzatokkal és az illetékes megyei területfejlesztési tanáccsal egyeztetve megyei környezetvédelmi programot készít a 1995. évi LIII. törvény 48/D. §-ban foglaltak szerint, amelyet a megyei közgyűlés hagy jóvá;
- előzetes véleményt nyilvánít a települési önkormányzati környezetvédelmi programokról, illetve kezdeményezheti azok megalkotását;
- állást foglal a települési önkormányzatok környezetvédelmet érintő rendeleteinek tervezetével kapcsolatban;
- elősegíti a 1995. évi LIII. törvény 58. § (7) bekezdése szerinti egyezség létrehozását;
- javaslatot tehet települési önkormányzati környezetvédelmi társulások létrehozására.

A települési környezet védelmével kapcsolatos feladatok elsősorban a települési önkormányzatok feladat- és hatáskörében jelennek meg. A települési önkormányzat a környezet védelme érdekében biztosítja a környezet védelmét szolgáló jogszabályok végrehajtását, ellátja a hatáskörébe utalt hatósági feladatokat, önálló települési környezetvédelmi programot dolgoz ki, a környezetvédelmi feladatok megoldására önkormányzati rendeletet bocsát ki, illetőleg határozatot hoz, együttműködik a környezetvédelmi feladatot ellátó egyéb hatóságokkal, más önkormányzatokkal, egyesületekkel, elemzi, értékeli a környezet állapotát illetékességi területén, és arról szükség szerint, de legalább évente egyszer tájékoztatja a lakosságot, a fejlesztésfeladatok során érvényesíti a környezetvédelem követelményeit, elősegíti a környezeti állapot javítását.

7. Fejlesztéspolitika, beruházások

A hazai környezetpolitika megvalósítása – az előző NKP-k időszakához hasonlóan – továbbra is elsősorban a fejlesztéspolitika eszközeire támaszkodik, ezen belül is főként a kohéziós politika eszközrendszere a meghatározó. Az előző időszakhoz képest jelentős változások mentek végbe a fejlesztéspolitika területén, amelyek alapvető kiinduló pontja a 2010 márciusában elfogadott Európa 2020 Stratégia, valamint a 2014 őszén közzétett „Gazdasági, szociális és területi kohézióról szóló hatodik jelentés” következtetései, amelyek a kohéziós politika jövőjével kapcsolatos elvárásokat fogalmazták meg.

A 2014–2020-as tervezési időszakra vonatkozó Partnerségi Megállapodás (továbbiakban: PM) rögzíti, hogy a Magyarországra érkező uniós fejlesztési források, az ún. Európai Strukturális és Beruházási Alapok (továbbiakban: ESB alapok) hogyan fogják támogatni az Európa 2020 Stratégia céljait, illetve integrálja Magyarország Nemzeti Reform Programjának és az Európai Tanács országspecifikus ajánlásainak releváns üzeneteit is. A PM azonosítja Magyarország legfontosabb kihívásait, rögzíti az átfogó nemzeti fejlesztési célt és kitűzi fő fejlesztési prioritásait. Ez utóbbi tekintetében 5 fő nemzeti fejlesztési prioritást határoz meg – köztük a környezetvédelmet érintő „az energia- és erőforrás-hatékonyság növelése” prioritást – melyek együttesen átfogják az Európai Unió által támogatásra javasolt 11 tematikus célkitűzést is. A tematikus célok és tartalmi elemeik az ESB alapok felhasználásáról szóló Közös Stratégiai Keret célkitűzésein alapulnak. Ezek közül egy kifejezetten a környezetvédelmet érinti (6: *A környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása*), de több másik is kisebb-nagyobb mértékben hozzájárul ahhoz. A 6. tematikus célt nagyobb részben a Kohéziós Alap, kisebb részben az Európai Regionális Fejlesztési Alap fogja támogatni.

A 2014–2020 között rendelkezésre álló uniós források felhasználásához – a PM-mel összhangban – elkészült 10 operatív program, melyek közül a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program támogat legnagyobb aránnyal néhány főbb környezeti ügyet. Az ESB alapok részét képezi az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap, melynek támogatásai is hozzájárulnak a környezeti célok eléréséhez.

8. Kutatás-fejlesztés, ökoinnováció, környezettechnológia

Az Európai Unió szerint a jövő gazdaságának alapja a K+F-támogatások növelése. Ennek megfelelően az Európai Unió 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó kutatás-fejlesztési keretprogramja, a Horizont 2020 stratégia az uniós szinten elérhető K+F célú források jelentős növelését tűzi ki célul. Az EU egyre inkább úgy tekint az ökoinnovációra, mint a gazdaság egyik motorjára. Az ökoinnováció segítheti a fenntartható, zöld gazdaság fejlődését. A zöld gazdaság a következő évek húzóágazata lesz, és ezzel keresletet teremt az ökoinnovatív termékeknek. Az ezen szükségletek kielégítésére kiépülő termelés javítja a régió foglalkoztatási,

versenyképességi mutatóit. A korszerű, innovatív ökoipar pedig jelentős vonzást gyakorol más iparágakra, azok betelepülésére a régióba, segíti a fenntarthatósági klaszterek, ipari ökoszisztémák kialakulását.

Az Innovatív Unió kiemelt kezdeményezés keretében az Unió öko-innovációs cselekvési tervet dolgozott ki. Célja a környezeti teljesítmény javítása, az erőforrások hatékonyabb felhasználása, valamint a környezeti terhelés csökkentését szolgáló innováció ösztönzése. Amellett, hogy a környezetbarát technológiák üzleti előnnyel járnak, új munkahelyeket is teremtenek, így az öko-innováció Európa gazdasági versenyképessége szempontjából kiemelt fontossággal bír.

A 2011-ben elfogadott Nemzeti Környezettechnológiai Innovációs Stratégia célkitűzéseinek eléréséhez szükséges intézkedések megvalósítása nagymértékben segítheti majd az öko-innovációs fejlesztéseket, gyorsítja piacra jutásukat. Kiemelt támogatás szükséges az exportképes környezettechnológiák külpiaci pozícióinak javítására. A környezetvédelmi ipar bővülésével erősödő hazai kis- és középvállalkozások hosszú távú növekedésének egyik alappillére a nemzetközi piacokon való megjelenés/terjeszkedés jelentheti. A magyar innovatív megoldások, fejlett technológiák, a környezetvédelmi iparban felhalmozódott tudás exportjának elsődleges területei a szomszédos országok és a világ feltörekvő térségei, melyek politikájában egyre inkább előtérbe kerül a környezetvédelem ügye. A magyar jelenlét ezeken a piacokon, és az ily módon megvalósuló környezetvédelmi beruházások az üzleti haszon mellett a környezeti terhelések csökkentését is szolgálják elsősorban regionális, de globális szinten is. Megyénk területén az Eszterházy Károly Egyetem kutatásai kiemelkedőek ezen a területen.

Heves Megyei Környezetvédelmi Program intézkedései

specifikus cél	intézkedés megnevezése	intézkedés leírása	forrásigény	lehetséges forrás	végrehajtásban résztvevők
1.1. Levegőtisztaság javítása	"Fűts okosan" kampány népszerűsítése	A Földművelésügyi Minisztérium és a Hermann Ottó Intézet koordinálásával létre jött a „Fűts okosan” kampány, melynek célja a lakosság szemléletformálása a fűtési tevékenységük környezetbarát és energiatakarékos módon történő megvalósítására. A Heves Megyei Önkormányzat szerepvállalása a kampány népszerűsítése, információinak eljuttatása a célcsoportokhoz.	1 m Ft	hazai forrás	Heves Megyei Önkormányzat
	Monitoring hálózat bővítése	A jelenlegi mérési pontok a városainkban illetve a levegőtisztasági zónákban találhatóak, pedig sok település küzd - elsősorban a fűtés szezonban - a rossz levegőtisztasággal. Cél, hogy minden településen legyen lehetőség legalább a szálló por komponensre vonatkozóan méréseket végezni.	10 m Ft	hazai forrás	települési önkormányzatok
	Komposztálás népszerűsítése	A települések rossz levegőtisztaságát több esetben a kert hulladékok égetése okozza. Az intézkedés célja komposztálás gyakorlatának népszerűsítése, illetve a lakosság ellátása a szükséges eszközökkel.	500 m Ft	KEHOP	települési önkormányzatok
1.2. Zajterhelés csökkentése	Stratégiai zajterképek intézkedéseinek nyomon követése	Heves megyében az M3-as autópálya, illetve egyes főutak mentén készültek stratégiai zajterképek illetve intézkedési tervek. Feladat ezek nyomon követése, a felülvizsgálatért felelős szervezettel való együttműködés.	-	-	Heves Megyei Önkormányzat
	Zajvédelmi szempontok megjelenítése a település- és területrendezési tervekben és fejlesztési dokumentumokban	A megyei önkormányzat feladata - közbek között - az egyes terület- és településrendezési eszközök véleményezése, adott esetben ezek koordinálása. Feladat a zajvédelemmel kapcsolatos javaslatok beépítése a véleményezési eljárásba.	-	-	Heves Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok
1.3. Ivóvíztisztaság javítása	Ivóvíztisztaság javító program végrehajtása	Az intézkedés célja a jogszabályoknak megfelelő ivóvíz biztosítása.	500 m Ft	KEHOP-2.1.3	települési önkormányzatok
	Egyes vízbázisvédelemmel nem rendelkező ivóvízbázisok védelem alá helyezése	Eger (Petőfi tér-, Almár-, illetve Északi vízmű); Felsőárkány Barátság-, Noszvaj Forró-kút- és Gyöngyös Városi vízművek vízbázisának védőterület rendszerének hatósági kijelölése	n.a	n.a.	Heves Megyei Vízmű Zrt
1.4. Szennyvízkezelés fejlesztése	szennyvíziszap hasznosításának fokozása	Az intézkedés a szennyvíztisztító telepeken keletkező szennyvíziszap kezelésére és hasznosítására vonatkozó feladatok megvalósítása érdekében jött létre.	2 md Ft	KEHOP-2.3.0	vízművek
	szennyvízelvezetés- és kezelés hiányosságainak megszüntetése		20 md Ft	KEHOP-2.2.2	települési önkormányzatok
1.5. Zöldterületek védelme	Városi klíma javítása zöldfelület fejlesztéssel	A városi jogállású települések zöldfelületeinek fejlesztése, új zöldfelületek kialakítása, épületek energetikai megújítása	3,7 mrd Ft	TOP-2.1.2	városi jogállású települési önkormányzatok
1.6. Környezeti és egészség	Parlagfűmentesítési akciók végrehajtása	Széleskörű parlagfűmentesítésre irányuló kampány indítása az egészségre káros pollentermelő növények elszaporodásának megelőzése és hatékony irtásuk érdekében.	3-20 m Ft	Önkormányzati saját források, KEHOP, közvetlen EU források	Heves Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, megyei civil szervezetek
	A globális klímaváltozás (hőstressz, légszennyezés, fertőző betegségek, allergiás tünetek, ivóvíz- és élelmiszer biztonság) okozta egészségügyi kockázatok csökkentése	Tájékoztató kiadványok készítése és eljuttatása, lakossági szemléletformáló akciók szervezése a megye területén található települési önkormányzatok számára a globális klímaváltozás okozta, az emberi egészségre gyakorolt hatásokról és a védekezés lehetőségeiről.	A kampány jellegűől függően 30-50 m Ft	KEHOP-1.2.0, KEHOP-5.11.0, KEHOP-3.1.4	Heves Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály, Heves Megyei Önkormányzat Hivatal
	Megegy és települési hőszegriádó tervek kidolgozásainak előmozdítása	Tájékoztató kiadvány készítése és eljuttatása a megye területén található települési önkormányzatok számára a hőhullámok emberi egészségre gyakorolt hatásairól és a védekezés lehetőségeiről.	3-5 m Ft	KEHOP-1.2.0, KEHOP-5.11.0	Megegy és települési önkormányzatok, Heves Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály
	Megegyi Klímatudatossági Tudásbázis létrehozása	A megye önkormányzatai, gazdálkodói, civil szervezetei bevonásával tudásbázis létrehozása és folyamatos tájékoztatási tevékenység indítása; honlap portál; jó gyakorlatok összegyűjtése és különböző fórumokon való terjesztése, továbbadása; tájékoztató anyagok, szórólapok, ismeretterjesztő anyagok készítése és terjesztése, kommunikációs tevékenységek elvégzése a megfigyelő és alkalmazkodás aktuális megyei feladatairól és jó gyakorlatairól	5-30 m Ft	KEHOP-5.4.1	Heves Megyei Önkormányzat

specifikus cél	intézkedés megnevezése	intézkedés leírása	forrásigény	lehetséges forrás	végrehajtásban résztvevők
2.1 Biológiai sokféleség megőrzése	Élőhelyek és ősfajok természetvédelmi helyzetének javítása	Az intézkedés a védett, illetve közösségi jelentőségű fajok, valamint a közösségi jelentőségű élőhely-típusok természetvédelmi helyzetének javításához szükséges ökológiai feltételek megteremtését, javítását célozza.	1,67 mrd Ft	KEHOP-4.1.0	Az országos jelentőségű védett természeti területek természetvédelmi kezelésért felelős szervek: nemzeti parkigazgatóságok, civil szervezetek.
	Heves megye vizes élőhelyeihez kötődő infrastruktúra fejlesztése	A beavatkozás az ökoturisztikai létesítmények, illetve működtetőik számára lehetőséget adhat kínálatuk látogató- és családbarát jellege alapján történő megmérettetésére. A legjobb minősítést elnyerő helyszínek a pályázatot kiíró szervezetek vezetőinek elismerésében részesülnek. A címet elnyert létesítményeket a pályázat lebonyolításában közreműködő szervezetek kommunikációs tevékenységük során kiemelten kezelik. A nyertes pályázók anyagi ellenszolgáltatásban nem részesülnek.	2 mrd Ft	Hazai forrás	Az országos jelentőségű védett természeti területek természetvédelmi kezelésért felelős szervek: nemzeti parkigazgatóságok, civil szervezetek.
	Az invazív és allergén növények, vektorok elszaporodásának megakadályozása	A természetvédelmi helyzet javítása az invazív és allergén növények, vektorok térhódításának megakadályozása. A nem őshonos vagy agresszíven terjeszkedő (inváziós) fajok egyedeinek ellávollása, illetve az eredeti vegetáció regenerációját elősegítő beavatkozások elvégzése.	1,67 mrd Ft	KEHOP-4.1.0	Az országos jelentőségű védett természeti területek természetvédelmi kezelésért felelős szervek: nemzeti parkigazgatóságok, civil szervezetek.
	A tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztése szemléletformáló akciókon keresztül	A tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztése, a fajok adaptációs készségének növelése, az egyes területeken az erdőtípus, fajfaj-összetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatása tájékoztató, szemléletformáló akciókon keresztül.	50-300 m Ft	Önkormányzati saját források, KEHOP, közvetlen EU források - LIFE	Heves Megyei Önkormányzat, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Egererdő Zrt, Nemzeti Parkok
	Tájékoztató programok a hagyományos tájgazdálkodás előnyeiről	A hagyományos gazdálkodási formák, mint például a legeltetéses állattartás visszaszorulása miatt degradálódnak a természetes társulások, előretörnek az invazív fajok. A Heves Megyei Önkormányzat a Nemzeti Agrárkamarával együtt szervezte a tájékoztató programokat a mezőgazdasági termelők számára a tájgazdálkodás formáiról, előnyeiről.	1,5 m Ft	Hazai forrás	Heves Megyei Önkormányzat, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, mezőgazdasági vállalkozások, termelők
2.2 Talajok védelme	Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés ösztönzése	A konvencionális területek ökológiai művelés alá vonásának ösztönzése, másrészt az ökológiai művelésbe vont területeken a gazdálkodási mód fenntartása és növelése, a természetes önszabályozó folyamatok erősítése, a talaj biológiai állapotának védelme és javítása, a növényvédőszeres szakszerűtlen használatából és a helytelen tápanyag-gazdálkodásból eredő kedvezőtlen környezeti hatások csökkentése, és az élelmiszerbiztonság garantálása.	1,545 mrd Ft	VP-4-11.1	Aktív mezőgazdasági termelők
2.3 Vizek védelme és fenntartható használata	A megyei vízszolgáltatási rendszerek (öntözési) felülvizsgálata, indokolt esetben azok átalakítása, felújítása, fejlesztése, újak építése	A mezőgazdasági termelés biztonsága és a klímaváltozáshoz való alkalmazkodása érdekében a vízvisszatartás, a vízkészleteinkkel való fenntartható gazdálkodás, takarékos öntözési technológiák elterjesztése, a klímaváltozásnak ellenálló termelési módszerek és fenntartható területhasználat biztosítása, a felszíni és felszín alatti vizek mennyiségi szempontból jó állapotba hozásához és/vagy a jó állapotuk megőrzéséhez szükséges intézkedések támogatása	1,5 mrd Ft	VP2-4.1.4-16	mezőgazdasági vállalkozások, termelők
	A „legjobb gyakorlat” útmutató kidolgozása és elindítása a vízvisszatartás alkalmazására	A jó gyakorlat kidolgozása a helyben kelelkező vízkészletek hasznosítására (csapadékvíz-gazdálkodás)	60 m Ft	KEHOP-5.11.0	Nemzeti Agrárkamara, Heves Megyei Önkormányzat
	Fenntartható vízgazdálkodás infrastrukturális feltételeinek javítása	Az intézkedés célja a felszíni vizek tekintetében a vízi létesítmények építése, állapotának javítása, illetve rekonstrukciója. A támogatott projektek révén nő a visszatartható édesvíz mennyisége, mérséklődnek a vizek többletéből vagy hiányából származó kedvezőtlen hatások.	5,7 mrd Ft	KEHOP-1.3.0	Országos Vízügyi Főigazgatóság

specifikus cél	intézkedés megnevezése	intézkedés leírása	forrásigény	lehetséges forrás	végrehajtásban résztvevők
2.4 Környezeti kármegelőzés	Az ár- és belvízvédelmi kockázatkezeléssel érintett területek vízkárelhárítási fejlesztéseinek megvalósítása	Árvízvédelmi töltések és árvízvédelmi falak építése, fejlesztése, rekonstrukciója, partvédő művek építése, fejlesztése és rekonstrukciója illetve ár- és belvízvédelmi védműveket keresztező műtárgyak építése, átépítése; rekonstrukciója	32 mrd Ft	KEHOP-1.4.0	Országos Vízügyi Főigazgatóság
	A vízkészletek megtartását elősegítő (belterületi csapadékvíz-elvezető rendszerek rekonstrukciója illetve kiépítése, tározó, záportározó, árvízcsúcs csökkentő tározók fejlesztése) infrastrukturális fejlesztés	A belterület védelmét szolgáló vízkár elhárítási és vízviszatarítási célú tározók fejlesztése, rekonstrukciója, csapadékvíz elvezető rendszerek védelmi töltéseinek lokális fejlesztése, rekonstrukciója. Tározó, záportározó, árvízcsúcs csökkentő tározó fejlesztése (töltések, műtárgyak, csatornák építése, partrendezés, támfalak felújítása, meder kotrása, megkerülő csatorna), medertározáshoz szükséges műszaki beavatkozások elvégzése és a szükséges létesítmények kiépítése. Összegyűjtött csapadékvizeket befogadó tározó kialakítása, rekonstrukciója.	2,275 mrd Ft	TOP-2.1.3	települési önkormányzatok
	Vízgazdálkodással és az éghajlatváltozás hatásaival szemléletformáló akciók népszerűsítése	A terhelések vízi környezetre gyakorolt hatásának megismerése, a monitoring módszerekhez és eredményekhez kapcsolódó oktatással, szemléletformálással a tudásbázis is növelése.	10-100 m Ft	Önkormányzati saját források, KEHOP, közvetlen EU források	Megyei lakosság, Heves megye gazdasági szereplői, pedagógusok
	Szemléletformálás (képzés, fórum) a belvízzel és árvízzel veszélyeztetett területeken gazdálkodók számára	Képzés szervezése az érintett gazdák számára a megyei agrárkamara, falugazdász hálózat közreműködésével, a tapasztalatok megosztására fórum szervezése az érintett gazdák számára. A feladat célja a hagyományos tájgazdálkodási formák elterjesztése az árvízzel veszélyeztetett területeken, kiemelten az ártereken gazdálkodók számára.	3 m Ft	Hazai forrás	mezőgazdasági termelők, termelői csoportok és termelői szervezetek
2.5 Környezeti kármentesítés	A környezeti kármentesítések feltárása, megszüntetése majd ezek monitoringozása	A hátrahagyott környezeti károk felszámolása, a felszín alatti vizek és a földtani közeg szennyezettségének csökkentése okán történő kármentesítési beavatkozások megvalósítása.	2,6 mrd Ft	Hazai forrás (OKKP), KEHOP-3.3.0	kármentesítési feladatra kijelölt szervezetek
	Szennyezett felszíni és felszín alatti vizek, szennyezett talajok kármentesítésének elősegítése tudásmegosztással (tematikus aloldal a honlapon)	A Heves megyei önkormányzat feladata a szennyezett felszíni és felszín alatti vizek, szennyezett talajok kármentesítésének elősegítése érdekében a megyei önkormányzati honlapon belül egy olyan tematikus aloldalt kialakítani, ahol az érintettek számára minden szükséges és releváns információ megtalálható az említett probléma megoldása érdekében.	3 m Ft	Hazai forrás	Heves Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, Vízügyi Igazgatóságok, Heves Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, megyei civil szervezetek

specifikus cél	intézkedés megnevezése	intézkedés leírása	forrásigény	lehetséges forrás	végrehajtásban résztvevők
3.1 Edforrás- és energiatakarékosság javítása	Megújuló alapú zöldáram-termelés elősegítése	Az intézkedés célja, hogy ösztönözze a decentralizált, környezetbarát megújuló energiatárolást hasznosító rendszerek elterjedését, így a hálózatra termelő, nem épülethez kötött megújuló energiatárolás alapú zöldáram-termelést szolgáló technológiák kialakítását.	1,6 md Ft	KEHOP-5.1.1, KEHOP-5.1.2, KEHOP-5.1.3, KEHOP-5.2.11	KEHOP IH (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium), vállalkozások
	Táv hő rendszerek energetikai korszerűsítése	A távhő rendszerek primer oldali fejlesztése a gépészeti megoldások műszaki színvonalának emelésével, energiatakarékosság növelésével, energiatárolás növelésével.	1 md Ft	KEHOP-5.3.1	táv hő szolgáltató vállalkozások
	A bioenergia termelés fokozásának lehetőségei	A megye változatos mezőgazdasági termelése hordoz olyan ki nem aknázott lehetőségeket, amelyekben biológiai (növényi és állati) hulladék keletkezik, amit energiatárolásra lehetne használni. Ilyen például a szőlő-venyige, a gyümölcs-metszés hulladéka, a kukoricaszár, gabona betakarítás utáni szármadarványok, stb. A projekt ezeket mérni fel a megyében, támaszkodva az aktuális termelési adatokra.	6 m Ft	ÜNK, OTKA	EKE, Eger MJV, Gyöngyös város
	Megyei energiamegtakarítási kampány	Széleskörű energiatudatossági médiakampány indítása a megújuló energiatárolások használatáról és az energiatárolékosság lehetőségeiről épületek fűtése, melegvíz-ellátása és villamosenergia fogyasztása terén	10 m Ft	KEHOP-5.4.0	Heves Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, megyei vállalatok, megyei közintézmények
	Tájékoztató szélesebb körű megismertetése és természetük népszerűsítése (tájékoztató programok)	Figyelmet kell fordítani a megyében visszaszorulóban lévő hagyományos tájgazdálkodási formák újbóli elterjedésére. Kiemelt hangsúlyt kell, hogy kapjon a legelvezéses állattartás, hiszen az állattartás e formája elősegíti a gyepterületek biodiverzitásának védelmét, illetve gátolja a tájidegen fajok elterjedését	1 md Ft	VP4-16.5.1-17	Nemzeti Agrárkamara, Bükk Nemzeti Park Igazgatósága, Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága
	Alternatív energiatárolások használatának növelése, népszerűsítése	A megye önkormányzatai, gazdálkodói, civil szervezetei bevonásával alternatív energiatárolások használatának növelése, népszerűsítése a még első lakásvásárlás, építkezés előtt álló fiatal generáció körében	5-30 m Ft	KEHOP-5.4.1	Heves Megyei Önkormányzat, Heves Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
3.2 Környezettudatos fogyasztás ösztönzése	Közoktatáshoz kapcsolódó felvilágosító, szemléltető kampányok	Széleskörű tájékoztató, szemléltető kampány indítása a megyei általános- és középiskolák korosztály körében a megyei klimatikus fogyasztói szokások kialakítása érdekében	5-30 m Ft	KEHOP-5.4.1	Intézményfenntartók, Nemzeti Pedagógus Kar, Heves Megyei Önkormányzat, Eszterházy Károly Egyetem
	A helyi jogalkotás gyakorlatában történő klímavédelmi intézkedések megjelenésének népszerűsítése	A helyi jogalkotásban a települési veszélyeztetett helyi értékek helyi védelem alá helyezésének ösztönzése, népszerűsítése	5-30 m Ft	KEHOP-5.4.1	Heves Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok
	Fenntarthatóság értékrendjének tudatosítása a Heves megyei lakosság körében	A civil szféra, az oktatási szektor, a tudományos szféra együttműködésének eredményeként a legszélesebb körben tudatosítani a fenntarthatóság értékrendjét, ismertetni az energiatudatos fogyasztási alternatívákat és megismertetni a jelenlegi fogyasztási szokások környezeti hatásait.	5-50 m Ft	KEHOP-5.4.1	Heves Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, megyei civil szervezetek
	A szelektív gyűjtés és újrahasznosítás népszerűsítése a Heves megyei lakosság körében	A már meglévő elkülönített hulladékgyűjtési rendszerek fejlesztésének, hatékonyságának növelése, másrészt az eddig elkülönített gyűjtéssel nem lefedett megyei területek elérésének támogatása a gazdasági szereplők megszólításával, a lakosság tájékoztatásával	5-30 m Ft	KEHOP-5.11.0	Heves Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, megyei civil szervezetek
	települési hulladékarányok infrastrukturális fejlesztése	A keletkező települési hulladék lerakókba kerülő mennyiségének csökkentése, oly módon, hogy a hasznosításra kinyert anyagok aránya ezzel egyidejűleg növekedjen. Mindezt a már működő hulladékgazdálkodási rendszerek települési szintű, dinamikus fejlesztésével érhetjük el.	4 md Ft	KEHOP-3.2.1	települési önkormányzatok, Nemzeti Fejlesztési Programiroda

specifikus cél	intézkedés megnevezése	intézkedés leírása	forrásigény	lehetséges forrás	végrehajtásban résztvevők
3.3 ÜHG-k kibocsátásának csökkentése	Erdősítés az egyéb módon nem hasznosítható mezőgazdasági területeken	Amint az ismeretes a kibocsátás mérséklése mellett a CO ₂ mérleg javítható az elnyelés fokozásával. Mivel a megőrzött nagy elnyelő képességű fás- és lágyszárú növények kiválasztása és a Heves megyei állomány felmérése megfelelő uniós források segítségével az alkalmas fajtákból további erdősítések kerülhetnek sor.	2,64 mrd Ft	VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása	Erdészetek, önkormányzatok, erdőtulajdonosok
	vállalkozások ÜHG kibocsátásának csökkentése megújuló energiák felhasználásával	Az intézkedés hozzájárul az épületek energiatakarékosságának és energiahatékonyságának megújuló energiaforrások felhasználásával történő javítására irányuló beruházások megvalósításához vissza nem térítendő támogatás és kölcsön formájában. Egyszerre szolgálja a környezettudatos gazdasági versenyképesség erősítését, a környezetterhelés és a felhasznált primer energia mennyiségének csökkentését, illetve a vállalkozások rezsiköltségeihez kötődő terheinek enyhülését	3,5 md Ft	GINOP-4.1.1.	Mikro-, kis- és középvállalkozások
	kertészetek, hűtőházak energetikai korszerűsítése	Az intézkedés kiterjed a kertészeti gazdaságokban az energiafelhasználás hatékonyságának javítására az ágazat által okozott környezetterhelés csökkentése érdekében. A művellet a kertészeti természetes berendezések esetében az épületenergetikai, épületgépészeti és energiaellátást érintő korszerűsítések, felújítások, valamint a megújuló energiatermelést biztosító technológiák alkalmazása által elősegíti a kertészeti gazdaságok energiafelhasználásának csökkentését.	1 md Ft	VP5-4.1.3.4	mezőgazdasági termelők, termelői csoport és termelői szervezet
	közférő épületállományának energetikai fejlesztése	Az intézkedés ösztönözi a megyei közférő épületeinek energiahatékony fejlesztését, elősegíti a decentralizált, környezetbarát megújuló energiák hasznosítását.	10 md Ft	KEHOP-5.2.2, KEHOP-5.2.10, KEHOP-5.2.3, KEHOP-5.2.5	Heves Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, Heves megyei köztisztviselők
	önkormányzati intézmények energetikai korszerűsítése	Az önkormányzati intézmények felújítása, melynek keretében szükség szerint megvalósulnak az építészeti beavatkozások (homlokzat hőszigetelés, nyílászáró cseré, stb.) illetve a gépészeti korszerűsítések is.	6 md Ft	TOP-3.2.1, TOP-1.4.1, TOP-4.1.1, TOP-4.2.1	Heves Megyei Önkormányzat, TOP IH (Nemzetgazdasági Minisztérium), települési önkormányzatok
	Önkormányzatok energiahatékonyságának és a megújuló energia-felhasználás arányának növelése	Önkormányzatok által vezérelt, a helyi adottságokhoz illeszkedő, megújuló energiaforrások kiaknázására irányuló energiaellátás megvalósítása, komplex fejlesztési programok keretében	500 m Ft	TOP-3.2.2	Heves Megyei Önkormányzat, TOP IH (Nemzetgazdasági Minisztérium), települési önkormányzatok
	Lakossági energiafelhasználás csökkentése	lakóházak energetikai fejlesztése, felújítása; háztartási berendezések modernizálása	1 md Ft	Hazai forrás („Öthón meleg” program)	lakosság
	„Jó gyakorlat” adatbázis kialakítása és megosztása a megyében megvalósult épületenergetikai épületfelújítási mintapéldákról (tematikus honlap és konferencia)	A Heves megyében megvalósuló épületenergetikai projektek közül a jövő fejlesztéseit elősegítő érdemes lehet mindenki számára elérhetővé tenni az energetikai szempontból legkiemelkedőbb pályázatok eredményeit. A települési önkormányzatok, köztisztviselők számára egy mindenki által hozzáférhető adatbázis jellegű oldal létrehozása cél, amely a projektek rövid leírásán kívül tartalmazza a projekt összköltségét, illetve a tervezett beavatkozások bemutatását.	5 m Ft	Hazai forrás	Heves Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, megyei köztisztviselők
3.4 Közlekedés és környezet	Fenntartható Energia- és Klíma Akcióterv (SECAP) kidolgozása a városi jogelődök számára	Az akcióterv árnyalt, statisztikai adatokon nyugvó áttekintést kíván nyújtani a városi ranggal rendelkező települések önkormányzatai számára a különböző szektorok, így az önkormányzati létesítmények, a lakosság és a közlekedés széndioxid-kibocsátásáról.	78,5 m Ft	Covenant of Mayors szervezet vonatkozó programja	Heves Megyei Önkormányzat, Heves megye városi ranggal rendelkező települései
	települési klímastratégiák kidolgozása	Az intézkedés célja, hogy a települési önkormányzatok (helyi önkormányzatok vagy helyi önkormányzatok társulása) a lakosságot érzékenyítsék és bevonják az éghajlatváltozás okozta problémák kezelésébe. A cél az, hogy hozzá kell járulni az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz, a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdításához, valamint a klímaváltozáshoz történő hatékony alkalmazkodás társadalmi feltételeinek megteremtéséhez, a társadalom klímatudatosságának eléréséhez.	1,59 mrd Ft	KEHOP-1.2.1.	települési önkormányzatok, települési önkormányzati társulások
	Kerékpárút hálózat fejlesztése a fenntartható települési közlekedésfejlesztés és aktív turizmus jegyében	A megye kerékpárút hálózatának fejlesztése a munkába járás és az aktív turizmus érdekében; kerékpárhasználat népszerűsítése	15 md Ft	TOP-3.1.1, TOP-1.2.1	települési önkormányzatok, erdőgazdálkodással foglalkozó szervezetek, gazdasági társaságok
	Városok fenntartható tömegközlekedésének kialakítása	Az intézkedés célja a városi tömegközlekedést biztosító eszközpark lecserélése elektromos/hibrid buszokra	1 md Ft	Hazai forrás	városi önkormányzatok, KMKK Zrt
	közüti tömegközlekedés ÜHG kibocsátásának csökkentése	A közüti tömegközlekedést biztosító társaság eszközparkjának folyamatos megújítása	5 md Ft	Hazai forrás	KMKK zrt
	elektromos járművek töltőállomás-hálózatának fejlesztése	Az elektromos gépjárművek elterjedésének alapfeltétele a megfelelő töltőhálózat kiépítése	650 m Ft	Hazai forrás	települési önkormányzatok, szolgáltató vállalkozások
	elektromos és hibrid gépjárművek elterjedésének támogatása	Az intézkedés célja a lakossági gépjárműpark korszerűsítése az elektromos és hibrid – akár használt – személyautók vásárlásának támogatása ezzel csökkentve a közüti közlekedés ÜHG kibocsátását	1,5 md Ft	Hazai forrás	lakosság
	Akciók a kerékpáros közlekedés és a közösségi közlekedési eszközök népszerűsítésére	Elsősorban a kerékpárút beruházásokkal érintett településeken szemléletformáló akciók lebonyolítása a kerékpáros közlekedés népszerűsítésére.	75 m Ft	TOP-3.1.1	Heves Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, Heves megyei civil szervezetek, lakosság

VÉGREHAJTÁSI KERETRENDSZER

Intézményi háttér

A Heves Megyei Önkormányzat környezetvédelmi, területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési feladatai

I.

A 2012. január 1-jén hatályba lépett, „Magyarország helyi önkormányzatairól” szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 27. § (1) bekezdése a megyei önkormányzatok szerepkörét alapvetően megváltoztatta: „A megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el.” A Heves Megyei Önkormányzat **kötelezően ellátandó feladata** a Heves Megye Közgyűlésének 12/2014. (XII.15.) önkormányzati rendeletében foglaltak szerint a területfejlesztés és területrendezés. A területfejlesztési munkakör több részfeladatból tevődik össze: tervezés, végrehajtás, koordináció és együttműködés.

A megyei önkormányzatok (területi szereplő): a 2014-2020-as időszakban a fejlesztéspolitika területi szintjét – a korábbi regionális felosztás helyett – a megyei önkormányzatok jelentik. A megyék 2014-2020-as fejlesztési időszakra való felkészülésük során megyei szintű helyzetfeltáró dokumentumokat készítettek 2012-ben. Erre épülve kerültek megalkotásra a megyei területfejlesztési koncepciók melyek a megye hosszú távú céljait és jövőképét határozzák meg, a megye egészének tervezési alapjait lefektetve. követően kerültek elfogadásra a megyei területfejlesztési programok, melynek készítése során szerzett tapasztalatok, illetve fejlesztési elképzelések inputot szolgáltattak az Operatív Programok tervezéséhez is. Ezeket követte a stratégiai célokra és fejlesztési prioritásokra fókuszálva, a 2014-2020 időszak forrásfelhasználását segítő integrált területi programok (ITP) elkészítése a megyék Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) kormányhatározatban meghatározott forráskeret terhére. Bár a kereteket maga az Operatív Program szabja meg, de a megyei önkormányzatoknak – mint területi szereplőknek – lehetősége volt a megye adottságaihoz, illetve a fent jelzett fejlesztési dokumentumokban meghatározott célokhoz igazodva fókuszpontok meghatározására. A megyei közgyűlések részt vesznek a Döntés-előkészítő Bizottságban, így is lehetőséget kapva a területi célok érvényesítésére.

A fent felsorolt tervezési feladatok, továbbá az elmúlt években végrehajtott megyei szintű projektek során a Heves Megyei Önkormányzat számos partneri kapcsolatot épített ki, melynek alapján a Heves Megyei Környezetvédelmi program végrehajtásában vezető szerepet vállalhat.

II.

Az önkormányzatok környezetvédelmi feladatait a „Környezet védelmének általános szabályairól” szóló 1995. évi LIII. törvény és az Önkormányzatokról szóló 1991. évi XX. törvény szabályozza. A helyi önkormányzatoknak és szervezeteiknek feladat- és hatásköréről az 1991. évi XX. törvény és a 2011. évi CLXXXIX törvény rendelkezik.

A megyei önkormányzat elsősorban koordinációs feladatokat lát el a megye környezetállapotának javításában, mivel a környezet-, táj-, és természet védelmével összefüggő feladatok és hatáskörök jórészt az állam és szakigazgatási szerveknél, valamint a települési önkormányzatoknál találhatók. Ezen kívül előzetes véleményt nyilvánít a települési önkormányzati környezetvédelmi programokról, illetve kezdeményezheti azok megalkotását illetve állást foglal a települési önkormányzatok környezetvédelmet érintő rendeleteinek tervezetével kapcsolatban. A megyei önkormányzatnak javaslattevő szerepe is van települési önkormányzati környezetvédelmi társulások létrehozására.

A környezeti problémák megelőzésében, illetve felszámolásában pedig komoly szerep a gazdálkodókra és a lakosságra hárul. A megyei önkormányzatra a korlátozott lehetőségei ellenére mégis fontos

szerep hárul a programok megvalósításában, mivel a környezeti problémák rendszerint nem ismerik a közigazgatási határokat, s épp ezért a hatékony fellépés koordinációt igényel a résztvevők között.

Heves Megyei Önkormányzati Hivatal:

- a települési és kistérségi környezetvédelmi témájú pályázatokhoz szakmai segítség nyújtása
- települési önkormányzatokkal folyamatos kapcsolattartás és az általuk nyert, illetve megvalósított környezetvédelmi pályázatokról, a területükön megvalósított környezetvédelmi beruházásokról,
- környezetterhelés (illetve veszélyeztetettség) szempontjából kiemelt gazdálkodókkal folyamatos kapcsolattartás az általuk nyert, illetve megvalósított környezetvédelmi pályázatokról, beruházásokról,
- civil szervezetekkel kapcsolattartás az általuk nyert, illetve megvalósított környezetvédelmi pályázatokról, tevékenységekről,
- programok megvalósulásának értékelése, beszámolók, elemzések készítése.

A **Heves Megyei Közgyűlés Megyei Fejlesztési és Nemzetközi Ügyek Bizottságának** feladatai közül egyrészt a Heves Megyei Környezetvédelmi Program, illetve a környezetvédelmi vonatkozású térségi ágazati tervek, programok szakmai véleményezése másrészt a Program nyomon követése is prioritást élvez.

Heves Megye Közgyűlése mint döntéshozó szerv feladatai közül egyrészt megemlíthető a megyei Környezetvédelmi Program akcióprogramjainak szükség szerinti felülvizsgálata (felülvizsgálat az Európai Unió 7 éves tervezési ciklusváltása után), a környezetvédelmi témájú, önkormányzati pályázatok utóértékelése illetve a környezeti nevelést segítő akciók támogatása (környezettudatos magatartást, környezetért felelős életvitelt ösztönző szemléletformálás) "központi" pályázati pénzek rendelkezésre állása esetén.

Az előrehaladás nyomon követése, monitoring

A Heves Megye Környezetvédelmi Programjában rögzített célok és intézkedések előrehaladásáról, megvalósulásáról legrészletesebb képet a Program végrehajtásának monitoringozásából kaphat Heves Megye Közgyűlése. A végrehajtás során – más megyei dokumentumok mechanizmusaihoz hasonlóan – a bevált és klasszikus formaként ismert „tervezés – végrehajtás – ellenőrzés – visszacsatolás” ciklushoz kapcsolódva a tervezőknek szükséges a kitűzött célok megvalósulását folyamatosan nyomon követni, a kapcsolódó intézkedések hatékonyságának alakulásukról adatokat gyűjteni és ezeket értékelni, a dokumentumot pedig időközönként ennek tükrében felülvizsgálni. A nyomon követéssel feltárásra került tanulságok és tapasztalatok a tervezési folyamatok alatt mindvégig visszacsatolást kell, hogy kapjanak. Az előzőekben ismertetett rendszer hatékonyságát csak úgy lehet biztosítani, ha a programban nevesített intézmények között rendszerszerű szervezettség áll fenn, azaz a naprakész és következetes információáramlás lehetősége és mechanizmusa is garantált.

- A Programban foglalt célok és intézkedések megvalósulásának és eredményeinek értékeléséhez tehát okvetlen szükséges **adatokat szolgáltatnia** a monitoring rendszernek.
- A megyében zajló környezetvédelmi tevékenység elemzésének **rendszer szemléletű megközelítésben, menetrendszerűen és átláthatóan** kell lefolytania.
- A monitoring rendszer segítségével a Program komoly **színergiában kell, hogy álljon a települési környezetvédelmi programokkal**.
- Képesnek kell mutatkoznia a területen zajló **környezetvédelmi munkával összefüggő tájékoztatásra**, beleértve a közvéleményt is.
- Végül **megbízható szakmai tartalmú információkkal kell szolgálnia a megyei döntéshozók számára**.

Heves Megye Környezetvédelmi Programjának monitoring feladatait a következőkben állapítjuk meg:

Feladat	A feladat célja	Határidő	Rövid leírás
Adott évre szóló előrehaladási jelentés	Összefoglaló készítése az előző évben megvalósult intézkedésekről.	Minden év február 28.	Az intézkedések megvalósulásán kívül az anyag tartalmazza a cél/feladat indikátorok leírását is.
A Program felülvizsgálata	Szükség esetén javaslat tétele a Program bizonyos részeinek felülvizsgálatára.	Négyévente június 30-án	A Program céljainak szükség esetén történő felülvizsgálata.

Program stratégiai célrendszere	Monitoring mutatórendszer
S1 - Az emberi egészség és életminőség környezeti feltételeinek javítása	légszennyező anyagok kibocsátása (SO ₂ , NO _x , VOC, NH ₃ , PM _{2,5} , PM ₁₀) [t] levegőminőségi határértékek túllépésének mértéke zajterheléssel érintett lakosok száma (fő) az ivóvízminőség-javító Program eredményeként egészséges ivóvízzel ellátott lakosok aránya a vízhálózatba és a csatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya közötti különbségek (másodlagos közműháló) [%] komposztálás népszerűsítését célzó kampányba bevont lakosság száma (db) a közüzemileg elvezetett települési szennyvíz tisztítás aránya (%) fejlesztések fakadó kezelt szennyvíziszap hasznosításának kapacitása (t) egy lakosra jutó települési zöldterület mértéke (m ² /fő)
S2 - Heves megye természeti erőforrásainak és értékeinek fenntartható használata és védelme	közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok jobb védeltségi állapotának támogatása (%) helyi védeltséget alá vont területek száma (db, ha) a földhasználat változása, kategóriák szerint (ha) kármentesített területek száma (db) a vízgyűjtő-gazdálkodási tervben megfogalmazott céloknak megfelelő felszíni és felszín alatti víztestek állapotának monitoringozása (%) fokozottan/kiemelten érzékeny, érzékeny, kevésbé érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi területek védelem alá helyezésének aránya (%) villámárvizek kockázatkezelésére alkalmas infrastruktúra fejlesztése (db) agrár környezetgazdálkodásba bevont mezőgazdasági termelők (fő)
S3 - Erőforrás-takarékosság és hatékonyság javítás	erőforrás-hatékony gazdaságot népszerűsítő kampányokba bevont gazdasági szereplők vízfogyasztás, gáz- és villamosenergia-felhasználás megyei aránya (m ³ , MWh) megújuló energia megyei aránya (%) tudatos fogyasztást népszerűsítő kampányba bevont lakosság száma (db) újrahasznosított hulladék megyei aránya (t) hulladékgazdálkodással kapcsolatos szemléletformálásba bevont lakosság száma (db) üvegházhatást okozó gázok csökkenése (CO ₂ egyenérték/t) erdősülttség növelése (ha) a közösségi közlekedés megyei részaránya (utasszám/év) kerékpárút hálózat hosszának növekedése (km) kerékpározást népszerűsítő szemléletformálásba bevont lakosság száma (fő) alternatív meghajtású járművek száma (db) természeti és kulturális örökségnek, illetve látványosságnak minősülő helyszíneken tett látogatás (fő/év) öko- illetve szelíd turizmushoz kötődő fejlesztések száma (db)

Mellékletek

1. sz. melléklet: Bányászati tevékenységgel érintett területek Heves megye területén (már bezárt és még működő bányák)

Település neve	Bányászati tevékenység típusa
Abasár	andezit
Aldebrő	kavics
Andornaktálya	dácittufa, homok- és kavics
Apc	homok
Atkár	homok
Balaton	homok
Bátor	mészkeő
Bélapátfalva	mészkeő, homok, agyagmárga
Boconád	kavics
Bodony	mészkeő, homok
Boldog	homok- és kavics
Bükkszék	kőolaj
Bükkszentmárton	dácittufa, kavics
Csány	homok
Demjén	kő, kőolaj
Domoszló	andezit
Ecséd	lignit, homok
Eger	mészkeő, agyag, homok
Egerbakta	dácittufa, diabáz
Egerbocs	riolittufa, homok
Egercsehi	kőszén
Egerfarnos	agyag
Egerszalók	homok- és kavics
Egerszólát	homok
Erdőtelek	kavics
Felsőtárkány	mészkeő
Füzesabony	kavics
Gyöngyös	lignit, andezit, homok
Gyöngyösoroszi	ólom, cink
Gyöngyöspata	andezit, homok
Gyöngyössolymos	riolit, andezit, homok
Gyöngyöstarján	homok, andezit
Halmajugra	homok
Hatvan	homok- és kavics
Heréd	homok
Heves	homok- és kavics
Hort	homok
Istenmezeje	bentonit, homok
Ivád	agyag, kavics
Kál	kavics
Kápolna	kavics

Karácsond	homok
Kerecsend	homok- és kavics
Kisköre	agyag
Kisnána	andezit
Kompolt	homok, agyag
Lőrinci	andezit, homok- és kavics
Maklár	kavics, agyag
Markaz	andezit, homok
Mátraballa	dácittufa, homok
Mátraderecske	agyag, homok
Mátraszentimre	andezit, homok
Mezőszemere	homok- és kavics, agyag
Mezőtárkány	homok- és kavics
Mikófalva	diabáz-kőfejtő és kavics
Mónosbél	kőszén, diabáz
Nagykökényes	homok
Nagyréde	homok
Nagyvisnyó	mészkö, homokkő
Noszvaj	kavics
Novaj	homok
Ostoros	homok- és kavics
Parád	timsó, andezit
Parásdasvár	andezit
Pálosvörösmart	andezit
Petőfibánya	lignit, homok
Pétervására	homok
Poroszló	agyag, homok
Recsk	réz, andezit, diabáz
Rózsaszentmárton	lignit
Sirok	dácittufa, diabáz
Szajla	homok
Szarvaskő	barnaszén, diabáz, kavics
Szihalom	kavics
Szilvásvárad	mészkö, homok
Szúcs	barnaszén, homok
Szücsi	lignit, andezit
Tarnabod	homok- és kavics
Tarnaörs	homok
Tarnaszentmária	andezit
Terpes	homok
Tiszanána	agyag, homok
Újlőrincfalva	agyag
Verpelét	dácittufa, homok
Vécs	homok
Visonta	lignit, homok
Zagyvaszántó	kavics

2. számú melléklet: 1143/2014. EU rendelet az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről

A rendelet alapján a tagországok képviselőiből álló inváziós fajok elleni védelemért felelős bizottság elfogadta azt a növény- és állatfajlistát, mely az Unió számára veszélyt jelentő inváziós idegenhonos fajok jegyzékét alkotja. A listán szereplő fajok egyedeire vonatkozó szigorú szabályok szerint tilos az egész EU területén forgalomba hozni és a természetbe kibocsátani akár egyetlen példányt is, de a behozatalra, tartásra, tenyésztésre, szaporításra, szállításra, kereskedelemre és felhasználásra is hasonlóan szigorú szabályok vonatkoznak.

Az Európai Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós növényfajok (IAS) jegyzéke

(Hatályos 2017. augusztus 2-ától)

magyar név	tudományos név
aligátorfű (papagájfű, papagájlevél)	<i>Alternanthera philoxeroides</i>
karolinai tündérhínár	<i>Cabomba caroliniana</i>
közönséges vízijácint	<i>Eichhornia crassipes</i>
cingár (aprólevelű) átokhínár	<i>Elodea nuttallii</i>
hévizi gázló	<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>
nagy fodros-átokhínár	<i>Lagarosiphon major</i>
nagyvirágú tóalma	<i>Ludwigia grandiflora</i>
sárga tóalma	<i>Ludwigia peploides</i>
strucctoll-süllőhínár	<i>Myriophyllum aquaticum</i>
felemáslevelű süllőhínár	<i>Myriophyllum heterophyllum</i>
közönséges selyemkóró	<i>Asclepias syriaca</i>
chilei óriáslapu (óriásrebarbara)	<i>Gunnera tinctoria</i>
kaukázusi medvetalp	<i>Heracleum mantegazzianum</i>
perzsa medvetalp	<i>Heracleum persicum</i>
Szosznovszkij-medvetalp	<i>Heracleum sosnowskyi</i>
bíbor nebáncsvirág	<i>Impatiens glandulifera</i>
sárga lápbuzogány	<i>Lysichiton americanus</i>
japán gázlófű	<i>Microstegium vimineum</i>
keserű hamisüröm	<i>Parthenium hysterophorus</i>
rózsás tollborzfü	<i>Pennisetum setaceum</i>
ördögfarok-keserűfű	<i>Persicaria perfoliata (Polygonum perfoliatum)</i>
japán nyílgyökér (kudzu)	<i>Pueraria montana var. lobata (Pueraria lobata)</i>
borfa, tengerparti seprúcserje	<i>Baccharis halimifolia</i>

3. számú melléklet: A Magyar Állami Természetvédelem által összeállított természetes állat- és növényvilágra veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok hazai tudományos alapú jegyzékei²

Szárazföldi inváziós növények

Tudományos név	Magyar név
<i>Acer negundo</i>	zöld juhar
<i>Ailanthus altissima</i>	bálványfa
<i>Amorpha fruticosa</i>	gyalogakác
<i>Asclepias syriaca</i>	közönséges selyemkóró
<i>Aster lanceolatus</i> (beleértve <i>A. tradescanti</i>), <i>A. novi-belgii</i> , <i>A. × salignus</i>	észak-amerikai őszirózsák
<i>Celtis occidentalis</i>	nyugati ostorfa
<i>Cenchrus incertus</i>	átoktüske
<i>Echinocystis lobata</i>	süntök
<i>Elaeagnus angustifolia</i>	keskenylevelű ezüstfa
<i>Fallopia japonica</i> , <i>F. × bohemica</i> , <i>F. sachalinensis</i>	japán, cseh és szahalini óriáskeserűfű
<i>Fraxinus pennsylvanica</i>	amerikai kőris
<i>Helianthus tuberosus</i> s. l. (<i>H. decapetalus</i> auct.)	vadcsicsóka
<i>Heracleum mantegazzianum</i>	kaukázusi medvetalp
<i>Heracleum sosnowskyi</i>	Sosnowsky-medvetalp
<i>Hordeum jubatum</i>	díszárpa
<i>Humulus scandens</i>	japán komló
<i>Impatiens glandulifera</i>	bíbor nebáncsvirág
<i>Impatiens parviflora</i>	kisvirágú nebáncsvirág
<i>Juncus tenuis</i>	vékony szittyó
<i>Padus serotina</i>	kései meggy
<i>Parthenocissus inserta</i>	közönséges vadszőlő
<i>Parthenocissus quinquefolia</i>	tapadó vadszőlő
<i>Phytolacca americana</i>	amerikai alkörmös
<i>Phytolacca esculenta</i>	kínai alkörmös
<i>Robinia pseudoacacia</i>	fehér akác
<i>Rudbeckia laciniata</i>	magas kúpvirág
<i>Solidago gigantea</i>	magas aranyvessző
<i>Solidago canadensis</i>	kanadai aranyvessző
<i>Vitis vulpina</i>	parti szőlő

Inváziós vízinövények

Tudományos név	Magyar név
<i>Azolla caroliniana</i> (<i>A. filiculoides</i>), <i>A. mexicana</i>	moszatpáfrány-fajok
<i>Cabomba caroliniana</i>	tündérhinár
<i>Elodea canadensis</i>	kanadai átokhinár
<i>Elodea nuttallii</i>	aprólevelű átokhinár
<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>	nagy gázló

² Forrás: <http://www.termeszetvedelem.hu/termeszetes-allat-es-novenyvilagra-veszelyt-jelento-idegenhonos-invazios-fajok-hazai-tudomanyos-alapu-jegyzekai>

<i>Lemna minuta</i>	törpe békalencse
<i>Pistia stratiotes</i>	kagylótutaj

Inváziós állatfajok

Tudományos név	Magyar név
GERINCESEK	
Emlősök	
<i>Ondatra zibethicus</i>	pézsmapocok
<i>Nyctereutes procyonoides</i>	nyestkutya
<i>Dama dama</i>	dámszarvas
<i>Ovis musimon</i>	muflon
Halak	
<i>Acipenser baeri</i>	lénai tok
<i>Clarias gareipinus</i>	afrikai harcsa
<i>Ctenopharyngodon idella</i>	amur
<i>Perccottus glehni</i>	amurgéb
<i>Carassius auratus</i>	ezüstkárász
<i>Hypophthalmichthys molitrix</i> × <i>H. nobilis</i>	busa
<i>Ameiurus melas</i>	fekete törpeharcsa
<i>Pseudorasbora parva</i>	kínai razbóra
<i>Lepomis gibbosus</i>	naphal
<i>Micropterus salmoides</i>	pisztrángsügér
<i>Oncorhynchus mykiss</i>	szivárványos pisztráng
<i>Ameiurus nebulosus</i>	törpeharcsa
<i>Gasterosteus aculeatus</i>	tüskés pikó
GERINCTELENEK	
Bogarak	
<i>Harmonia axyridis</i>	harlekinkatica
Rákok	
<i>Orconectes limosus</i>	cifrárák
<i>Pacifastacus leniusculus</i>	jelzörák
<i>Eriocheir sinensis</i>	kínai gyapjasollós rák
Puhatestűek	
<i>Arion ater</i>	fekete csupaszcsiga
<i>Helix lucorum</i>	
<i>Helix aspersa</i>	mediterrán csiga
<i>Potamopyrgus antipodarum</i>	
<i>Arion lusitanicus</i>	spanyol csupaszcsiga
<i>Gyraulus parvus</i>	
<i>Physella acuta</i>	
<i>Synanodonta woodiana</i>	amuri kagyló
<i>Corbicula fluminea</i>	
<i>Corbicula fluminalis</i>	
<i>Dreissena polymorpha</i>	vándorkagyló
<i>Dreissena bugensis</i>	kvagga-kagyló

A piros színnel jelzett gerinces fajok különösen veszélyes inváziós fajok.

**HAZÁNKBAN MÉG NEM MEGTELEPEDETT, A TERMÉSZETES ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYVILÁGRA POTENCIÁLISAN
VESZÉLYT JELENTŐ FAJOK**

Inváziós gerincesek

Tudományos név	Magyar név
Emlősök	
<i>Sciurus carolinensis</i>	szürke mókus
<i>Tamisciurus hudsonicus</i>	kanadai vörösmókus
<i>Castor canadensis</i>	kanadai hód
<i>Myocastor coypus</i>	nutria
<i>Procyon lotor</i>	mosómedve
<i>Mephitis mephitis</i>	szkunk
<i>Mustela vison</i>	amerikai nyérc
<i>Cervus nippon</i>	szikaszarvas
Madarak	
<i>Cygnus atratus</i>	fekete hattyú
<i>Branta canadensis</i>	kanadai lúd
<i>Alopochen aegyptiacus</i>	nílusi lúd
<i>Oxyura jamaicensis</i>	halcsontfarkú réce
Hüllők	
<i>Chrysemys picta</i>	díszes ékszerteknős
<i>Trachemys scripta elegans</i>	vörösfülű ékszerteknős
Kétéltűek	
<i>Bombina orientalis</i>	keleti unka
<i>Rana catesbeiana</i>	amerikai ökörbéka
Halak	
<i>Mylopharyngodon piceus</i>	fekete amur
<i>Salvelinus fontinalis</i>	pataki szajbling
<i>Channa spp., Parachanna spp.</i>	kígyófejű halak

A piros színnel jelzett fajok különösen veszélyes inváziós fajok.

4. számú melléklet: Heves Megye Tematikus SWOT elemzése

I. A. KÖRNYEZETI ELEMEK

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
1. Levegőminőség	- Javuló levegőminőség a korábbi iparterületeken. - Tiszta levegő hegyvidéki természeti területeken - Ipari kibocsátások csökkenő tendenciája (a Mátrai Erőmű Zrt. közelmúltban történt fejlesztései javuló eredményeket mutatnak a levegőminőség vonatkozásában)	- Eger: az egészségügyi határértéket meghaladó szálló por és ózon koncentráció gyakorisága. - Lakossági tájékoztatás hiánya - Koncentrálódo közlekedési eredetű levegőszennyezés a Hatvan-Gyöngyös-Eger tengely mentén. - Elavult lakossági fűtőberendezésekben a szilárd tüzelőanyagok használata növeli lokális légszennyezettséget. - országos átlaghoz képest idősebb gépjárműpark - Több helyen hulladékot használnak fűtésre, ami még jobban növeli a légszennyezést	- Elkerülő utak építése - Átszellőző zöldfolyosók megteremtése, zöldgyűrű (klímajavító hatás). - települési zöldterületek fejlesztése, bővítése. - fásszárú növények telepítése a közutak melletti területeken - Lakótelepek klimatizálása zöldtetőkkel. - Lakóingatlanok energetikai korszerűtéseinek javítása. - Gépjárműpark korszerűsítése. - Szén-dioxid mentes közlekedés elterjesztése - védérdő sávok telepítése - lakossági szemléletformálás	- fűtése korszerűsítési fejlesztések elmaradása a lakosságnál - Növekszik a közlekedési eredetű légszennyezés egyes térségekben főként a munkahelyi ingázás következtében.

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
2. Zajterhelés	- M3 gyorsforgalmi út a megfelelő védőtávolság miatt nem okoz a védendő területeken határérték túllépést. - Nagyüzemi zajkibocsátás nem jelentős.	- Közúti közlekedés, mint általános zajforrás - Kiemelt közúti zajterhelési probléma az I. és II. rendű – főutak egyes belterületi szakaszain. - Vasúti zaj. - További, esetenként fennálló egyedi zajforrások: kisvállalkozások, rendezvények, szórakozóhelyek tevékenységéből eredő lakossági zajpanaszok.	- Zajvédelem megfelelő védőtávolságok betartásával. - Zajvédő falak létesítése a közlekedési és a vasúti zajterhelés mérséklésére – főként belterületi szakaszon. - Útburkolat minőségének javítása - Forgalomszervezési és forgalomcsillapító intézkedések bevezetése egyes településeken. - Zajmentes közlekedési formák elterjesztése. - Elektromos töltőállomások további kiépítése - Nyílászárók cseréje - helyi szabályozás	- Növekvő közlekedési zajterhelés egyes térségekben. - Zajterhelés élettani folyamatokat befolyásoló hatása (pl. magas vérnyomás) - Növekvő városi, agglomerációs és áthaladó forgalom. - Forgalom csillapítás és zajvédelmi fejlesztések elmaradása esetén a zajterhelés megmaradása

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
3. Felszíni és felszín alatti vizek	• Heves megye közepesen gazdag felszíni vízfolyásokban és feltörő forrásokban, jelentős vízkészletekkel rendelkezik. • A Tisza, mint a vízhálózat legmeghatározóbb folyója. • A Tisza-tó ökológiai és turisztikai jelentősége. • A megye közműollója a fejlesztések eredményeként folyamatosan záródik.	• Folyók (patakok) egyenetlen, nagy vízhozam-ingadozása a csapadék megoszlásából következően. • Csapadékvíz illetve a belvízelvezetés a közutak mentén számos helyen nem megoldott. • Természetes vízfolyások vízgyűjtőterületének döntő többsége a szomszédos országokban található. • Külszíni bányászat miatti talajvízszint csökkenés • A településen átfolyó élővizek szennyezettsége • A településen átfolyó élővizek nem részei a lakóköznyezetnek (illegális hulladéklerakás veszélye stb.) • Szennyezett talajvizek • A szomszédos országokból érkező kommunális hulladék felhalmozódása az élővizekben (hulladékszigetek létrejötte) • Tisztázatlan jogi helyzet az egyes csatornahálózatok esetében (tulajdonosi és kezelői feladatok ellátása)	• Víz tározók létesítése a mezőgazdasági öntözés és a stabil termelési feltételek biztosítására. • Jelentős ökológiai hatásokat kifejtő tározók és tavak (Tisza-tó, Egerszalóki-víz tározó stb.) védelme. • vízminőség monitoring rendszer bővítése a megyei víztestekben. • Kiemelt jelentőségű víztestek minőségi és mennyiségi monitorizása • A felszíni vizek parti sávjában található növényfajta megőrzése • köznevelési intézmények oktató- nevelő munkája	• Természetes vízfolyások vízhozamának és vízminőségének függése a szomszédos országok természeti tényezőitől és az emberi beavatkozásoktól. • Szennyvíztisztítás, valamint az alapvető higiénés feltételek hiánya • Intenzív mezőgazdasági tevékenységek (pl. műtrágyahasználat) miatti felszíni és felszín alatti vízszennyezések. • A felszíni víz tározók iszapolódása • öntözőtelepek túlzott vízkivétele

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
4. Ivóvízbázisok	- Jelentős nagyságú rétegvíz bázisok - Természetes tisztaságú karsztvizek (Bükk hegység karsztterületei). - A legtöbb ivóvíz-minőségi probléma megoldásra került az elmúlt években.	- Érzékeny felszíni vízgyűjtő területek (Tisza-tó). - Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőségvédelmi területek (Bükk hegység). - A felszín közeli vízkészletek kisebb-nagyobb mértékben szennyezettek. - Nitrit, arzén, vas-mangán, arzén, bór okozta problémák a megye néhány településén - Egyes településeken előregedett ivóvízhálózat. - Illegális hulladéklerakók, illetve szikkasztókból elszivárgó folyékony hulladék a vizek minőségét veszélyeztetik. - egyres érzékeny vízbázisok védőterülete még nem került kijelölésre.	- Hatékonyabb víztisztító berendezések alkalmazása. - A víztakarékossággal és az egészséges ivóvíz fogyasztással kapcsolatos szemléletformálás.	- Az éghajlatváltozás miatt egyes vízbázisok veszélyeztetettsége nő. - Egyes területeken a talajvízkészletek vas-, mangán-, nitrát-, ammónium- és bakteriális szennyezettsége. - Értékes karsztvíz-készlet túlhasználata, lokális szennyezési problémái.

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
5. Árvíz, belvíz, villámárvíz	A Heves Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság és a Heves megye területén illetékes Vízügyi Igazgatóságok munkatársainak nagyfokú szakmai tudása	- Tarna völgyében nem épült ki folyamatos védvonalrendszer. - A hegyvidéki adottságú É-i területek villámárvíz veszélyeztetettsége magas. - A megye alacsonyabban fekvő D-i területeit belvíz (főként a Tisza közelében fekvő területek) veszélyezteti. - Egyes településeken a belterületi csapadékvíz-elvezető hálózat kiépítésre, bővítésre szorul. - Számos belvízelvezető csatorna megszüntetésre került	- Árvízvédelmi célú víztározók kialakítása. - Heves megye területén folyamatos árvízi védvonalrendszer kiépítése a veszélyt jelentő folyók mentén. - A lakosság katasztrófavédelmi tájékoztatása, riasztásra felkészítése.	- A megye árvíz és vízerózió szempontjából kiemelten veszélyeztetett terület - Fokozottan magas a villámárvízi kockázat az Észak-Hevesi területeken. - Nagy kiterjedésű belvízre érzékeny területek (Dél-Heves), hatása a szántók művelhetőségére és a települések fejlesztésére. - A megszüntetett belvízelvezető csatornák visszaállításának elmaradása miatt a belvízkárok nagy kiterjedésű területeket veszélyeztetnek. - A villámárvízekre való hatékony felkészültség hiánya.

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
6. Termál- és gyógyvizek	- Gyógy- és termálvizek gazdag készletei (pl. Egerszalók-Demjén, Bükkszék, Mátraderecske). - Gyógyvíz minősítéssel rendelkező kutak jelentős száma (pl. Andornaktálya, Eger, Egerszalók, Parádsasvár)	- A lehűlt termálvíz visszasajtolása a mélyebb rétegekbe, korszerű technológiai berendezések által. - Eger régi fúrású termálvízkútjaihoz kapcsolódó vezetékhálózatok elavultak	- Turisztikai szempontból jelentős gyógy- és termálfürdők továbbfejlesztése (Eger, Bükkszék, Parád stb.) - Felszín és felszín alatti vizek kiemelt védelme a tervezett fürdőfejlesztések során. - Gyógyvizek fenntartható felhasználása, hasznosítása. - Az elavult vízvezetékrendszer rekonstrukciója	- Értékes karsztvíz-készlet túlhasználata, lokális szennyezési problémái. - A gyógyvíz nem megfelelő felszíni védelmének biztosítása miatt a vízkészletek sérülése egyes területeken.

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
7. Talaj és termőföld	• Heves megye talajtípusainak változatossága. • Az elmúlt évtizedben kármentesítették a szennyezett területek egy részét. • Precíziós műtrágya használat • Szennyvíziszap elhelyezése	• Intenzív mezőgazdasági tevékenységek (pl. műtrágyahasználat) miatti talajszennyezések. • Talajromlás (talajdegradáció) egyes területeken. • Kibocsátott légszennyező anyagok okozta talajsavanyodás. • A vízerózió a megye nagy területét érinti. • A megye jelentős része szélrózsiával érintett terület. • Szikesedés jelenléte. • Magas vadlétszám okozta talajerózió	• Talajvédelem integrált feladatként való kezelése (tulajdonosok, önkormányzatok, különböző hatóságok és állam együttműködése). • Természetközeli szennyvíztisztítási technológia, azon belül pedig a gyökérzónás (nádas illetve nyárfás) tisztítók alkalmazása	• Talajpusztulással fenyegetett területek veszélyeztetettségi foka jellemzően növekszik. • Hegyvidéki villámárvizek következtében a talaj termőrétegének lepusztulása. • A mezőgazdasági egybeművelés (egybeszántás) miatti csapadékvízlevezető árkok megszűnése miatti lefolyás hiánya.

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
8. Természeti értékek (élővilág)	- Országos jelentőségű és helyi védett természetvédelmi területek nagy aránya. - Számos terület a Natura 2000 hálózataba tartozik - A megye területén két Nemzeti Park található. - Védett növény-és állatfajok, reliktum növény- és állatfajok jelentős száma. - Erdőrezervátumok megléte	- Hagyományos gazdálkodási struktúra megszűnése, a legeltetési állattartás visszaszorulása; felhagyott legelők gyepterkeze megváltozott. - Madarakat veszélyeztető áramszolgáltatói infrastruktúra. - Vizes élőhelyek csökkenése. - Környezeti rendszerek túlzott használata. - Illegális hulladéklerakások a természetvédelmi területek puffer zónájában. - Gazdasági célú erdőgazdálkodás előterébe helyezése a természetvédelmi területeken is (pl: tarvágások).	- Erdőrezervátumokban (Bükk Nemzeti Park területe) az őshonos erdőtüskés fajok fokozott védelme és bővítése. - Természetközeli erdőgazdálkodási módok terjedése, ezek támogatása. - Társadalmi igény megjelenése a környezettudatos életmód iránt. - Országos jelentőségű és helyi védett természetvédelmi területek növelése.	- A vizes élőhelyek vízutántáplálásának csökkenése az élőhelyek és fajok eltűnését eredményezi. - Tájidegen fajok agresszív terjedése következtében megváltoznak a természetes növénytüskés fajok. Az akác agresszív terjedése. - Növekvő erdőtüskés fajok az illegális tüzelőanyag használat (falopások) miatt. - Gyepterületek csökkenése, degradálódása. - Természetes élőhelyek további feldarabolódása. - Intenzív turizmus (taposás, illegális hulladék terhelés, közlekedés, élőhely bolygatás).

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
9. Táj	- Változatos tájszerkezet (hegyvidék, dombság, alföld), gazdag vízfolyásokban). - Történelmi borvidék kultúrtáj megléte (Egri, Mátrai). - A megye területén négy Tájvédelmi Körzet található.	- A bányászat és nehézipar felhagyása következtében jelentős tájsebek keletkeztek - Heves megye gazdasági tengelyén megnövekedett az ipari célú termőföldkivonás	- A megye tájszerkezete teret enged a hagyományos település szerkezet és tájgazdálkodás kialakulásának. - tájsebek természetközeli állapotba hozása	- Felhagyott iparterületek okozta tájsebek (elmaradt, vagy nem megfelelő rekultiváció) - Egyes turisztikai desztinációk esetében a természeti területek túlhasználata. - Fokozott területhasználat, beépítettség növekedése. - Nagyüzemi mezőgazdasági termelés következtében a biodiverzitás csökkenése. - Illegális hulladéklerakás. - Tájsebek kezelése elmarad - Tájba nem illő ipari létesítmények számának növekedése - A magántulajdonban lévő bányatavak mielőbbi jogi helyzetének tisztázása - A tájhasználat változása és e mellett a tájidegen fajok agresszív terjedése következtében megváltozik a táj évszázadok óta egységes arculata (szőlők, gyümölcsösök, kaszálók, legelők). Az akác agresszív terjedése!

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
10. Éghajlat	- Erdőterületek magas aránya. - Vízfolyások kedvező mikroklimatikus hatása. - Heves Megye Klímastratégiája című Dokumentum megléte	- Heves megye éghajlati sérülékenysége magasabb a nyugati területekhez képest. - Hőmérsékleti szélsőségek gyakorisága nő. - Megváltozó évszakos csapadék-eloszlás, növekvő őszi és téli csapadékintenzitás. - Sűrű beépítésű területeken (pl. lakótelepek) a városi hősziget-hatás. - egyes paraméterekben gyenge alkalmazkodó képesség (hőhullám)	- Megelőzés és alkalmazkodás szerepének fokozatos növelése. - Heves megyei tájékoztatási, korai figyelmeztetési, riasztási rendszer kiépítése	- Villámárvizek, belvizek, árvizek várhatóan növekvő kockázata. - Jelentős a hőhullámokkal szembeni sérülékenység. - Hőhullámok okozta többlethalálozás. - Tájidegen fajok agresszív terjedése.

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
11. Épített környezet	- Hálózati vízvezetékkel és szennyvízcsatorna rákötéssel ellátott lakások arányának növekedése az elmúlt évtizedekben. - Heves megye jelentős építészeti és kulturális értékekkel, hagyományokkal bír. - Heves megyében számos országos védelem alatt álló műemléki épület, építmény, történeti kert vagy temetkezési hely található.	- A megyében található lakóépületek rossz energetikai helyzete. - Alacsony ütemű lakásállomány növekedés. - Nem lakott lakások arányának jelentős emelkedése. - A lakások komfort minősége az országos átlagnál rosszabb. - Városi szegény telepek, gettósodó települések és térségek. - A műemléképületek felújításának magasabb költségigénye a védettségükből eredő alaposabb épületszerkezeti tervezés és kivitelezés miatt. - Számos régi állami és önkormányzati tulajdonban lévő épület víz és hőszigeteléssel nem rendelkezik - Közüvilágítás sok településen/településrészen nem megfelelő kiépítettségű	- Lakóépületek komplex energetikai felújítása (a külső határoló szerkezetek hőszigetelése, a nyílászárók cseréje és árnyékolása, a gépészeti rendszer korszerűsítése, valamint a megújuló energia használata). - Jelentős energia megtakarítási potenciál a középületekben. - További helyi műemlék védelemre érdemes épületek felkutatása és védetté nyilvánítása.	- Lakásarak további csökkenése a demográfiai változásokból, elvándorlásból eredően egyes térségekben. - Lakóépületek energetikai felújításának elmaradása. - A lakótelepek komplex rehabilitációja elmarad az épületfelújítások mellett a szociális problémák megmaradnak. - Műemlékek állagmegóvási és helyreállítási (illetve esetenként az energetikai jellegű felújítási) munkáinak elmaradása, kulturális örökségek romlása. - A klímaváltozás következtében a szélsőséges időjárás okozta szél- és csapadékkárok hatása az épületekre

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
12. Emberi egészség	• Heves megye az ország kevésbé fertőzött térségeihez tartozik a biológiai allergének által kiváltott allergiás és légúti megbetegedéseket tekintve. • A születéskor várható élettartam emelkedett az elmúlt 15 évben. • Egészségügyi fejlesztések	• Szív- és érrendszeri, valamint légúti betegségek okozta halálozások magas aránya. • A születéskor várható élettartam elmarad az országos átlagtól. • A komfort nélküli, illetve alacsony komfortú lakások magas aránya növeli az egészségügyi kockázatokat (pl. penészgombák) • A környezettudatosság általános szintje alacsony, a környezeti attitűd fejlesztésre szorul. • Allergiás megbetegedésben szenvedők számának növekedése.	• Sérülékeny társadalmi csoportok felkészítése, tájékoztatása. • Parlagfű virágzása előtt és virágzás idején a gazdátlan területek fokozott ellenőrzése. • Együttműködés a parlagfű és egyéb allergének elleni védelemmel foglalkozó szervezetekkel. • Levegőminőség javítása a fűtési idényben	• Felhagyott ipari tevékenységek okozta szennyezés egyes térségekben környezetegészségügyi veszélyforrást jelent. • Kommunális hulladékok és gyengébb minőségű szén (faszén, tőzeg, lignit) égetéséből eredő egészségügyi kockázatok. • Az allergiás betegek számának növekedése.

I. B. KÖRNYEZETI HATÓTÉNYEZŐK, HAJTÓERŐK

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
1. Környezetbiztonság helyzete	- A jelentős környezetszennyezés és ipari katasztrófa-kockázattal járó ipari tevékenység háttérbe szorulása. - Egyes iparterületek kármentesítései megtörténtek. - A Katasztrófavédelmi szervnél 2012-ben létrejött egységesítés, központosítás létrejötté melynek során a szervezet hatékonyabbá vált, eszközparkja javult.	Jelenleg is funkcionáló ipari területek általi és felhagyott tevékenységekből származó szennyezések egyes térségekben.	- Felhagyott ipari és bánya területek teljes rekultivációs, kármentesítési munkáinak elvégzése. - Ipari tevékenységek és a bányászat által okozott tájsebek és roncsolt területeken komplex tájrehabilitációs beavatkozások.	- Szennyezett területek mezőgazdasági célú területhasznosítása kiemelt kockázatot jelent. - Több megyei település érintett felső küszöbértékű veszélyes üzemek által. - Potenciális talajszennyezés az illegális hulladéklerakók területén. - Éghajlatváltozás okozta változásokra való nem elégséges felkészülés.

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
2. Területhasználat, településszerkezet	Kiegyensúlyozottnak mondható településszerkezet	- Kedvezőtlen társadalmi, gazdasági viszonyok miatt jelentős negatív migrációs egyenleg. - A városi településszerkezet jellemzője, hogy növekszik a szegénység koncentrációja. - Vidéki településeken a hagyományos településszerkezetet megbomlása: az új, kertvárosias jellegű településrészek nem alkalmasak a falusi életformához kapcsolódó tevékenységek végzésére. - A megyében található kisebb lélekszámú városok funkciói gyengék	- Szegényebb településrészek komplex rehabilitációja, rendezett lakókörnyezet kialakítása. - A „gettósodott” területek lakóépületeinek felújítása (infrastruktúra fejlesztések, közterületek rendezése, közintézmények rehabilitációja). - Szükséges infrastruktúra fejlesztésekkel, közterületek rendezésével, közintézmények rehabilitációjával élhető települési környezet kialakítása, környezetminőség javítása. - Lakótelepek rehabilitációja	- Lakótelepek rehabilitációjának elmaradása és így a terület további avulása. - Közúti forgalom további erősödése (ingázás). - Parkolási problémák fokozódása a nagyobb városközpontokban. - Beépítettség növekedése.

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
3. Energiagazdálkodás	• Az egy háztartásra jutó földgáz felhasználásának volumene csökken. • A megújuló energia alapú villamosenergia- és távhőtermelés folyamatosan nő. • Mátrai Erőmű folyamatos környezetvédelmi fejlesztései, megújuló energiahasználatra való átállás volumenének növekedése.	• Távfűtésbe és melegvízszolgáltatásba bekapcsolt lakások aránya meghaladja nem haladja meg az országos átlagot. • Heves megye települései közül egy sem rendelkezik SEAP-pal. • Villamos energia ellátás problémái a Mátrában. • Az egy háztartásra jutó villamosenergia felhasználásának volumene nő.	• Megújuló hő- és villamos energia termelésére való hasznosítása. • SECAP kidolgozása további települések számára. • Új hőfelhasználók bevonása a távhő-ellátásba.	• A távhő-ellátásról való leválás • Az energetikai felújítások következtében kihasználatlan kapacitás

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
4. Közlekedés- és közlekedési infrastruktúra	- A megye közúti infrastruktúrája az elmúlt másfél évtizedben jelentős fejlődésen ment keresztül (M3-as autópálya, 31-es és 33-as főút). - A megye településeinek közel 100%-át lefedő buszhálózat. - A nagyobb városok elkerülő út fejlesztései elkezdődtek	- a megye közúthálózata több szakaszon felújításra szorul - A transzeurópai közlekedési hálózat részét is képező útvonalak nagy leterheltségűek - Közlekedési eredetű zaj- és légszennyezés a főútvonalak mentén. - Megyében élő lakosság ingázása (Hatvan-Gyöngyös-Eger „gazdasági tengely”). - A vasúti és a buszos személyszállítás is csökkenő tendenciát mutat. - Fokozatosan növekvő személygépkocsi-használat. - Közúti áruszállítás miatti forgalom-növekedés. - A megye vasúthálózatába a településeknek mindössze alacsony százaléka van bekapcsolva. - A megye kerékpár úthálózat szempontjából alacsony ellátottságú. - tömegközlekedés gépjárműparkja elöregedett	- M25 gyorsforgalmi út megépítése 21-es és 23-as főutak 2x2 sávós fejlesztése - Nagy sebességű vasúti közlekedést lehetővé tévő pályarendszer kiépítése. - Kerékpárút-hálózat fejlesztése. - Közösségi kerékpár-rendszer kiépítése a megyeszékhelyen. - Kerékpáros közlekedés népszerűsítése - elkerülő utak építése - elektromos és hibrid járművek arányának növekedése - tömegközlekedés eszközrendszerének fejlesztése - intermodális csomópontok fejlesztése	- Elöregedő gépjárműállomány okozta, növekvő környezetterhelés, - gázolaj üzemű autók számának további emelkedése - Közösségi közlekedés szerepének folyamatos csökkenése. - Folyamatosan növekedő közlekedési (különösen szállítási) igények. - közúthálózat felújításának fejlesztésének elmaradása - Elektromos gépjárművekhez kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések elmaradása.

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
5. Ipari tevékenység	- Az egy főre jutó bruttó termelési érték nő a megyében. - A megye iparosultságának növekedése.	- A megye ipara és az ebből eredő környezeti terhelések főként a „gazdasági tengelyen” jelentkeznek - Zöldmezős beruházások növekedése - A helyben lévő potenciális munkavállalók száma nem elégíti ki a növekvő igényeket.	- Ipari parkok kialakítása és működtetése jelentős mértékben segítheti a megye zöld iparának fejlődését. - Barnamezős területek beépítése, használata.	- Zöld ipari fejlesztések elmaradása. - A távoli munkaerő miatti ingázás növekedése. - Zöldmezős beruházások okozta termőterület csökkenés.

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
6. Mezőgazdaság, erdészet	- A szőlőművelési ág és a zöldségtermesztés részesedése meghaladja az országos átlagot. - Erdővel borított területek arányának növekedése, az erdőműveltség aránya meghaladja az országos átlagot (Észak-heves jelentősége).	- Gyepterületek és nádas területek csökkenése: hagyományos gazdálkodási formák visszaszorulása (legeltetett állatlétszám csökkenése). - Nagyfokú derogáció. - egyre inkább csökken a vegyes kor- és fajösszetételű erdők aránya.	- Települések környezetében fekvő erdőterületeken a falopás visszaszorítása. - Gyepterületek további zsugorodásának megakadályozása: legeltető állattartás ösztönzése - Biogazdálkodás (műtrágya- és növényvédőszer-használat minimalizálásával) elterjesztése. - AKG programban való részvétel ösztönzése	- Intenzív mezőgazdálkodási termelés és vegyszeres növényvédelem. - Szőlő ültetvények elöregedése, termőképességük csökkenése (Egri és Mátrai borvidékek) - Gazdasági célú erdőgazdálkodás előterébe helyezése a természetvédelmi területeken is (pl: tarvágások).

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
7. Turizmus	- Természeti erőforrásokra alapozott turisztika adottságokkal rendelkezik (nemzeti parkok, gyógyturizmus, ökoturizmus). - Egri és Gyöngyösi Borvidék, Bükk, Mátra, Tisza-tó, megyei fürdőhelyek jelentős turisztikai desztinációi. - A megye területén található hotelek környezetbarát beruházásai.	- Túraútvonalakon, kijelölt ösvények mentén, természetes fürdőhelyek közelében az élővilág zavarása, taposás. - Aktív turizmusból adódó esetleges erdőtüzek a megye északi, sűrűn erdősült területin - A növekvő turistaforgalmat a kiszolgáló infrastruktúra nem tudta megfelelő mértékben lekövetni (pl. parkolók száma).	- Negatív környezeti hatások csökkentése érdekében a tömegturizmus hatásainak vizsgálata. - Klíma- és környezetbarát turizmus szemléletének erősítése. - Gyógy- és termálvizekhez kapcsolódó egészségturizmus fejlesztése. - Zöld beruházások a megye területén található hotelek tekintetében. - Termálvizek másodlagos hasznosítása.	- Turizmus következtében növekvő forgalom általi zaj- és levegőszennyezés. - Fokozott termálvíz kivétel negatív hatása a vízbázisra.

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
8. Hulladékgazdálkodás	- Szelektív hulladékgyűjtésbe bevont Heves megyei települések aránya 100% - A megye területén nem található regionális hulladéklerakó hely - Újrahasznosított hulladék aránya nő	- Lakossági hulladék arányának folyamatos növekedése - Illegális lakossági hulladéklerakás. - A lakosság zöldhulladék égetése több településen is rendszeres	- Szelektív hulladékgyűjtés infrastruktúrájának fejlesztése. - Felhagyott illetve illegális lerakók területének rekultiválása. - Együttműködés kialakítása az illegális lerakók felszámolása érdekében. - Lakossági szemléletformálás.	- Légszennyezési és környezet egészségügyi szempontból kiemelt kockázatot jelent a háztartási hulladékégetés növekedése (e folyamat a közszolgáltatás keretében elszállított hulladék mennyiségének csökkenéséhez vezet). - Potenciális talaj- és vízszennyezés az illegális hulladéklerakók

Témakör, környezeti elem	Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
9. Szennyvízkezelés	- A szennyvízgyűjtő hálózathoz csatlakoztatott lakások aránya nő. - Az elsődleges és másodlagos közműolló javult.	- Heves megye kisebb településein található településrészek hiányos a szennyvízhálózat kiépítettsége. - Az aprófalvak csatornahálózatba való bekapcsolása nem gazdaságos.	- Aprófalvak szennyvízkezelésének megvalósítása egyedi és természetközeli technológiai megoldások alkalmazásával. - Keletkezett szennyvíziszap mezőgazdasági elhelyezésre kerülhet.	- Ipari keletkezésű szennyvíziszap nem megfelelő ártalmatlanításából fakadó környezeti kockázat. - Csatornahálózat elöregedése, rossz műszaki állapota miatti jelentős infiltráció